חסידות · ברסלב · ספרים של תלמידים

עצות ישרות מנוקד - אנש דפולין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

עצות ישרות מנוקד - אנש דפולין

מקור הטקסט: אור ברסלב

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/עצות-ישרות-מנוקד-אנש-דפולין/
הקובץ נוצר ב־15 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

סֵפֶר
עֲצוֹת יְשָׁרוֹת
מְסֻדָּר עַל־פִּי אָלֶף בֵּית
מְעַט הַכַּמּוּת וְרֹב הָאֱיכוּת. וְהֵמָּה אֲמָרוֹת טְהוֹרוֹת. וְדֶרֶךְ יָשָׁר לְאָדָם יוֹרוֹת. לַהֲלֹךְ בָּהֶם לְדוֹרֵי דּוֹרוֹת. אֲשֶׁר מִכָּל דְּבַר תֵּבֵל הָיָה נִבְדָּל. מִפִּי הַנָּשֶׂר הַגָּדוֹל. הֲלֹא הוּא הָרַב הַקָּדוֹשׁ, צַדִּיק יְסוֹד עוֹלָם, בּוּצִינָא קַדִּישָׁא אִישׁ אֱלֹקִים מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הָרַב רַבִּי נָתָן, זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה.
וְהוּא הָיָה תַּלְמִיד מֻבְהָק שֶׁל
מוֹרֵנוּ הָרַב רַבִּי נַחְמָן, זֵכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, מִבְּרֶסְלֶב.
אֲשֶׁר הִשְׁאִיר אַחֲרָיו בְּרָכָה עַל כָּל אַרְבָּעָה חֶלְקֵי שֻׁלְחָן עָרוּךְ, וּקְרָאָם בְּשֵׁם "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת". וְעַתָּה הֵאִיר ה' אֶת רוּחִי וְלִקַּטְתִּי לִקּוּטֵי בָּתַר לִקּוּטֵי מִעַט גַּרְגְּרֵי חָכְמָה וּתְבוּנָה מִסִּפְרֵי "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" הַנַּ"ל וּמִסִּפְרֵי "לִקּוּטֵי מוֹהָרַ"ן".
לִהְיוֹתָם לַאֲחִיזָה בְּיַד כָּל אָדָם, לִהְיוֹת לָהֶם לְסֵלָם לַעֲלוֹת בִּמְרוֹמֵי מַעֲלָה בְּמַדְרֵגוֹת הַמִּדּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם:
הַקְדָּמָה
יְסוֹד הַתְּשׁוּבָה וּמַעֲלוֹת הַהִתְחַזְּקוּת לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מִשַּׁחַת הוּא לֹא בְּצוֹמוֹת וְסִגּוּפִים, אֶלָּא לְחַזֵּק בְּאֵלּוּ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים: אַהֲבַת הַשֵּׁם וְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְאַהֲבַת הַתּוֹרָה, כְּמוֹ שֶׁמְּבֹאָר בַּסֵּפֶר "בּוּצִינָא דְּנְהוֹרָא", שֶׁפַּעַם אַחַת שָׁאֲלוּ לְהַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, מַהוּ עִקַּר הָעֲבוֹדָה, הֲלֹא אָנוּ יוֹדְעִים וַאֲבוֹתֵינוּ סִפְּרוּ לָנוּ, שֶׁבַּיָּמִים הַקְּדָמוֹנִים הָיוּ אַנְשֵׁי מַעֲשֶׂה מִתְעַנְּין מִשַּׁבָּת לְשַׁבָּת, וְאַתֶּם בִּטַּלְתֶּם אֶת הַדָּבָר הַזֶּה, שֶׁאָמַרְתֶּם, שֶׁכָּל אָדָם שֶׁהוּא מִתְעַנֶּה עָתִיד לִתֵּן אֶת הַדִּין, שֶׁנִּקְרָא חוֹטֵא, שֶׁמְּעַנֶּה אֶת נַפְשׁוֹ, עַל כֵּן הַגִּידוּ נָא לָנוּ מָה עִקַּר הָעֲבוֹדָה. וְהֵשִׁיב לָהֶם הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה: אֲנִי בָּאתִי לְעוֹלָם הַזֶּה לְהַרְאוֹת דֶּרֶךְ אַחֵר, שֶׁיִּרְאֶה אָדָם לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שְׁלֹשָׁה דְּבָרִים הַלָּלוּ, הַיְנוּ: אַהֲבַת הַשֵּׁם וְאַהֲבַת יִשְׂרָאֵל וְאַהֲבַת הַתּוֹרָה, וְאֵין צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת סִגּוּפִים, עַיֵּן שָׁם עוֹד מֵעִנְיָן זֶה:
וּכְבָר יָדוּעַ וּמְפֻרְסָם מִקְצֵה הָעוֹלָם וְעַד קְצֵהוּ גְּדֶל קְדֻשַּׁת אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ, אוֹר הָאוֹרוֹת וְכוּ', הָרַב רַבִּי נַחְמָן, זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, בַּעַל־הַמְחַבֵּר הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים "לִקּוּטֵי־מוֹהָרַ"ן" וּשְׁאָר סְפָרִים קְדוֹשִׁים וְנוֹרָאִים מְאֹד, וְנִרְאֶה לְכָל הַמְעַיֵּן בְּסִפְרָיו הַקְּדוֹשִׁים גְּדֶל עַמְקוּת עֲצוּתָיו בְּאַהֲבַת הַשֵּׁם וְכוּ'. וְהִנֵּה בְּיוֹתֵר מִכָּל תַּלְמִידָיו הַקְּדוֹשִׁים סָמַךְ יָדָיו עַל תַּלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ, הָרַב הַצַּדִּיק רַבִּי נָתָן, זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, בַּעַל־הַמְחַבֵּר הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים "לִקּוּטֵי־הֲלָכוֹת" וּשְׁאָר סְפָרִים קְדוֹשִׁים. וְעַתָּה, בְּעִקְבָא דִּמְשִׁיחָא, שֶׁנִּתְפַּשֵּׁט הַחָשְׁכוּת

הַנּוֹרָא מְאֹד מְאֹד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הֵן בֶּאֱמוּנַת הַשֵּׁם, הֵן בֶּאֱמוּנַת הַצַּדִּיקִים, אֲשֶׁר גַּם נְבִיאֵינוּ הָרִאשׁוֹנִים, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, רָאוּ כֵּן תָּמְהוּ, אֵיךְ יוּכְלוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לְהִתְחַזֵּק בְּיִרְאַת הַשֵּׁם בְּתוֹךְ הַחֶשְׁכוּת הַנּוֹרָא הַזֶּה, כַּמָּצִינוּ בְּכַמָּה מְקוֹמוֹת, וּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (שְׁמוֹת ז׃) וְזֶה לְשׁוֹנוֹ: רַבִּי שִׁמְעוֹן זָקֵף יָדוֹ וּבָכָה וְאָמַר: וַי מָאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא, וְזַכָּאָה חֵלְקֵא מָאן דְּיִזְדַּמַּן וְיִשְׁתַּכַּח בְּהַהוּא זִמְנָא. וַי מָאן דְּיִזְדַּמַּן בְּהַהוּא זִמְנָא בְּגִין דְּכַד יֵיתֵי קֻדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא לְפָקְדָא לְאַיְלְתָא, יִסְתַּכַּל מָאן אִנּוּן דְּקַיְמִין בַּהֲדָהּ, בְּכָל אִנּוּן דְּמִשְׁתָּכְחִין עִמָּהּ, בְּכָל עוֹבְדּוֹי דְּכָל חַד וְחַד, וְלָא יִשְׁתַּכַּח זַכַּאי, דִּכְתִיב (יְשַׁעְיָה ס״ג): וָאַבִּיט וְאֵין עוֹזֵר, וְכַמָּה עָקְתִין עַל עָקְתִין לְיִשְׂרָאֵל. זַכָּאָה מָאן דְּיִזְדַּמַּן וְיִשְׁתַּכַּח בְּהַהוּא זִמְנָא, בְּגִין דְּהַהוּא דְּיִתְקַיֵּם בְּהַהוּא זִמְנָא בְּהֵמְנוּתָא, יִזְכֶּה לְהַהוּא נְהִירוּ דְּחֶדְוָה דְּמַלְכָּא וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְגַם מִבֹּאָר בְּדִבְרֵי חֲכָמֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה מ״ט: רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הַגָּדוֹל אוֹמֵר: מִיּוֹם שֶׁחָרַב בֵּית חֻמְדָּתֵנוּ שָׂרֵי חַכִּימַיָּא לְמֶהֱוֵי כְּסָפְרַיָּא וְכוּ', חֲצָפָא יַסְגֵּי וְיֹקֶר יֵאָמִיר וְכוּ', וְחָכְמַת סוֹפְרִים תִּסְרַח, וְיִרְאֵי־חֵטְא יִמָּאֲסוּ, וְהָאֱמֶת תִּהֵא נֶעְדֶּרֶת, נְעָרִים יַלְבִּינוּ זְקֵנִים, גְּדוֹלִים יַעַמְדוּ מִפְּנֵי הַקְּטַנִּים וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. בְּרוּךְ הַשֵּׁם, אֲשֶׁר הִקְדִּים רְפוּאָה לְמַכָּתֵנוּ, וְשָׁלַח לָנוּ מוֹשִׁיעַ, נַחַל נוֹבֵעַ, הוּא אֲדוֹנֵנוּ מוֹרֵנוּ וְרַבֵּנוּ הַקָּדוֹשׁ, זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, אֲשֶׁר הוּא וְתַלְמִידוֹ הַקָּדוֹשׁ, זֶכֶר צַדִּיק וְקָדוֹשׁ לִבְרָכָה, הוֹדִיעוּ לָנוּ רֹב רַחֲמָנוּתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עָלֵינוּ עַד אֵין חֵקֶר, אַךְ דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים וְהִתְחַזְּקוּתָם הָעֲצוּמִים מְפֻזָּרִים בְּהַתּוֹרוֹת הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁבְּסִפְרֵי הַ"לִּקּוּטֵי־מוֹהַר"ן" וּבְסִפְרֵי הַ"לִּקּוּטֵי־הֲלָכוֹת", וְרָאוֹ רָאִיתִי, אֲשֶׁר עַתָּה בְּתִקֶּף הַגָּלוּת וְהַחֶשְׁכוּת, בְּעִקְבָא דִּמְשִׁיחָא, יֵשׁ רַבִּים מֵאַחֵינוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, שֶׁמִּשְׁתּוֹקְקִים מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אַךְ נִדְמֶה לָהֶם, כִּי אֵין לָהֶם תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם. לָזֹאת בָּאתִי, אָנֹכִי הַצָּעִיר, וְלִקַּטְתִּי וְקִבַּצְתִּי דִּבְרֵי הַהִתְחַזְּקוּת, שֶׁנִּדְפְּסוּ בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים "לִקּוּטֵי־מוֹהַר"ן" וּבְסִפְרֵי "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת" וּמִסֵּפֶר "לִקּוּטֵי עֵצוֹת הֶחָדָשׁ", שֶׁחִבֵּר הָרַב הַקָּדוֹשׁ מִטְּשֶׁעְרִין, זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, וְעוֹד מִשְּׁאָר סְפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, לְהַדְפִּיסָם בַּכֶּרֶךְ הַקָּטָן הַזֶּה, לְמַעַן יוּכַל כָּל אִישׁ לְרַוּוֹת נַפְשׁוֹ הַצְּמֵאָה, וְיֵדַע, אֲשֶׁר עֲדַיִן לֹא אָבְדָה תִּקְוָתוֹ, חָלִילָה:

וְקָרָאתִי שֵׁם הַסֵּפֶר "עֵצוֹת יְשָׁרוֹת", וְהֵמָּה עֵצוֹת נְכוֹנוֹת בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם, וְהִתְחַזְּקוּת נִפְלָאָה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ שִׁלְשֶׁת הַדְּבָרִים הַנַּ"ל, וּלְהִתְעוֹרֵר בָּהֶם לְרָאוֹת, שֶׁאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, וַאֲפִלּוּ אִם נָפַל כְּמוֹ שֶׁנָּפַל, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם אִתּוֹ, כַּמּוּבָא בַּ"לִּקּוּטֵי־הֲלָכוֹת", הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם, הֲלָכָה ו', אוֹת פ״ב. וְרָשַׁמְתִּי אֵצֶל כָּל אוֹת וְאוֹת שֶׁבַּחִבּוּר הַזֶּה מְקוֹר מוֹצָאוֹ, וְאִם יִרְצֶה הַמְעַיֵּן לְעַיֵּן, יְעַיֵּן שָׁם וְיִבִין הָעִנְיָן בִּשְׁלֵמוּת יוֹתֵר.

וְסַדַּרְתִּי אוֹתָם עַל־פִּי אֱלֹקַי־בֵּית. וְנִזְכֶּה לְקַיְּמוֹ בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, לַעֲשׂוֹת רְצוֹן הַשֵּׁם בְּלֵב שָׁלֵם אָמֵן, כֵּן יְהִי רָצוֹן

הַמּוֹצִיא לָאוֹר

"עֲצוֹת יְשָׁרוֹת"

אֱמֶת וֶאֱמוּנָה

א.

עִקַּר הַגֶּשֶׁר לַעֲבֹר עָלָיו בָּזֶה הָעוֹלָם, הוּא אֱמֶת, כִּי הָאָדָם צָרִיךְ לַעֲבֹר בָּזֶה הָעוֹלָם עַל גֶּשֶׁר צַר, וְהָעִקָּר - שֶׁלֹּא יִתְפַּחֵד כְּלָל. וְלִזְכּוֹת לָזֶה, לַעֲבֹר עַל הַגֶּשֶׁר צַר שֶׁל זֶה הָעוֹלָם, הוּא עַל־יְדֵי אֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁאוֹמְרִין הָעוֹלָם, שֶׁעִם אֱמֶת יְכוֹלִין לַעֲבֹר אֶת כָּל הָעוֹלָם, כִּי עִקַּר הוּא אֱמֶת, שֶׁעַל זֶה עוֹמֵד כָּל הָעוֹלָם וּמְלוֹאוֹ, וְכָל הַבִּלְבּוּלִים וְהַמְּנִיעוֹת שֶׁיֵּשׁ לְהָאָדָם מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, שֶׁהָעִקָּר הוּא מְנִיעַת הַמֹּחַ, עִקַּר הָעֵצָה לַעֲבֹר עֲלֵיהֶם, הוּא אֱמֶת, שֶׁהוּא מוֹרֶה־דֶּרֶךְ לְהָאָדָם לַעֲבֹר עַל הַכֹּל בְּחִינַת (תְּהִלִּים מ"ג): שְׁלַח אוֹרְךָ וַאֲמִתְּךָ, הֵמָּה יַנְחוּנִי, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם פ"ו): אֲהַלֵּךְ בַּאֲמִתֶּךָ, כִּי הָאֱמֶת הוּא הַגֶּשֶׁר דְּקֻדָּשָׁה, שֶׁעַל־יָדוֹ עוֹבְרִים בְּתוֹךְ כָּל הַמַּיִם הַשּׁוֹטְפִים וְנִצּוֹל מִכֻּלָּם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת קְרִיעַת יַם־סוּף, שֶׁהָלְכוּ בַּיַּבָּשָׁה בְּתוֹךְ הַיָּם בִּזְכוּת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת אֱמֶת, וְזֶה שֶׁפֵּרֵשׁ רַשִׁ"י עַל פָּסוּק (בְּרֵאשִׁית ל"ב): וַיַּעֲבֹר אֵת מַעֲבַר יַבֹּק: עָשָׂה עַצְמוֹ כְּגֶשֶׁר, כִּי יַעֲקֹב הוּא בְּחִינַת אֱמֶת, שֶׁהוּא הַגֶּשֶׁר לַעֲבֹר עָלָיו בְּשָׁלוֹם (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ה', אוֹת מ"א):

ב.

מִי שֶׁכַּוָּנָתוֹ אֶל הָאֱמֶת, וְחוֹגֵר עַצְמוֹ לַמִּלְחָמָה בִּשְׁבִיל הָאֱמֶת - הוּא מְנַצֵּחַ תָּמִיד, כִּי כָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה אֵיזֶה עֲבֵדָא לְצָרֵךְ מִלְחֶמֶת מִצְוָה זֹאת, הוּא מְנַצֵּחַ בָּזֶה מִיָּד, מֵאַחַר שֶׁכַּוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם בֶּאֱמֶת, עַל כֵּן אַף אִם אֵינוֹ זוֹכֶה לְנַצֵּחַ הַמִּלְחָמָה בִּשְׁלֵמוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן בָּזֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁאוֹחֵז הַכְּלֵי־מִלְחָמָה בְּיָדוֹ לִלְחֹם נֶגֶד שׂוֹנְאֵי הַשֵּׁם, שֶׁהֵם הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו וְכוּ', בָּזֶה בְּעַצְמוֹ הוּא נִקְרָא כְּבָר מְנַצֵּחַ, כִּי כָּל עֲבֵדָא וּתְנוּעָה קַלָּה, שֶׁהָאָדָם מִתְגַּבֵּר בִּשְׁבִיל לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ, הוּא יָקָר מְאֹד בְּעֵינֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְתֵכֶף הוּא מְנַצֵּחַ הַרְבֵּה, נִצָּחוֹן אֲמִתִּי וְנִצְחִי, כִּי רַק זֶה עִקַּר הַנִּצָּחוֹן הָאֲמִתִּי, כִּי זֶה הַנִּצָּחוֹן יִשְׁאֵר קַיָּם לָנֶצַח, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאֲבֵד, וְזֶה מְרֻמָּז בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ בְּעִנְיַן הָאַרְבָּעָה מִינִים שֶׁמְּבַלְּבְּלִים, שֶׁאָמַר שָׁם: מָאן נָצַח - מָאן דְּאִתְּחַד מָאנֵי־קְרָבָא בְּיָדוֹי, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁאוֹחֲזִין הַכְּלֵי־מִלְחָמָה לִלְחֹם עִם הַמּוֹנְעִים אוֹתוֹ מִנְּקֻדַּת הָאֱמֶת, בָּזֶה בְּעַצְמוֹ כְּבָר נִצַּח הַרְבֵּה כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת בִּרְכַּת־הָרְאִיָּה, הֲלָכָה ה', אוֹת ט', י"ט):

ג.

לִפְעָמִים יָכוֹל הָאָדָם לִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הָאֱמֶת דַּיְקָא, כִּי יוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁבֶּאֱמֶת קַלְקֵל וּפָגַם הַרְבֵּה, וְגַם עַתָּה הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, וְעַל כֵּן מְסִיתוֹ הַבַּעַל־דָּבָר לְדַחוֹתוֹ לְנַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ, כַּמָּרְגָּל זֹאת בְּפִי כַּמָּה אֲנָשִׁים, וְהַרְבֵּה יָצְאוּ מֵעוֹלָמָם לְנַמְרֵי עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הַזֶּה אֲבָל כְּבָר גִּלּוּ לָנוּ הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת, שֶׁהָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ אֵינוֹ כֵּן, כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִתְחַזֵּק עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד וּלְקַיֵּם בְּחִינַת (תְּהִלִּים קל"ט): אִם אֶסַּק שָׁמַיִם - שָׁם אָתָּה, וַאֲצִיעָה שְׁאוֹל - הִנָּךְ, שֶׁאֲפִלּוּ בִּשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, יֵדַע וְיֵאָמִין, שֶׁהוּא סְמוּךְ עָדַיִן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, וְיכוֹלִין לָשׁוּב גַּם מִשָּׁם וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִן הַחֵטְא, וַאֲפִלּוּ מִפְּגָם כָּל שֶׁהוּא, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן, אֲפִלּוּ אִם נִכְשַׁל כְּמוֹ שֶׁנִּכְשַׁל, אֲפִלּוּ אֲלָפִים וְרִבְבוֹת פְּעָמִים, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּכָל עֵת וְרֶגַע חַסְדֵי הַשֵּׁם לֹא תָמְנוּ, וְיכוֹלִין לְקָרֵב עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת וּמִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, כִּי לִגְדֻלָּתוֹ יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וְעַל־יְדֵי תְּשׁוּבָה וּצְעָקָה וּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים הָרַבֵּה יָכוֹל לְהִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה בְּחִינַת "עֲוֹונוֹת נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת", וְזֶהוּ עִקַּר הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְכֵן כָּל הַמַּחֲלֹקֶת עַל צַדִּיקֵי אֱמֶת, הֵן הַמַּחֲלֹקֶת מֵחֲסִידִים וּכְשֵׁרִים, בִּפְרָט שֶׁל הַמְחַקְּרִים הַנּוֹטִים לְדַרְכֵי הַכְּפִירוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הַכֹּל הוּא עַל־יְדֵי הָאֱמֶת הַמְבֻדֶּה שֶׁלָּהֶם, כִּי הָאֱמֶת נַעֲשָׂה עֲדָרִים עֲדָרִים, וְכָל אֶחָד אוֹמֵר שֶׁאֶצְלוֹ הוּא הָאֱמֶת, וְעַל כֵּן בְּרֹב סִפְרֵי הַמְחַקְּרִים צוֹעֲקִין רַק עַל הָאֱמֶת - אוֹי לָהֶם וּלְהָאֱמֶת הַמְּזֻיָּף שֶׁלָּהֶם, שֶׁהוּא תַּכְלִית הַשֶּׁקֶר וְהַכְּפִירוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן. נִמְצָא מְבֹאָר, שֶׁהָאֱמֶת בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ שְׁמִירָה מְעֻלֶּה, שֶׁלֹּא יִטְעֶה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי הָאֱמֶת, וְזֶה בְּחִינַת הַשּׁוֹמֵר אֱמֶת לְעוֹלָם, וְזֶה בְּחִינַת: חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם, כִּי עִקַּר הַחוֹתָם הוּא אֱמֶת בְּחִינַת "חוֹתָמוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא - אֱמֶת", רַק הַחוֹתָם בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ עוֹד חוֹתָם, כִּי הָאֱמֶת בְּעַצְמוֹ צָרִיךְ שְׁמִירָה גְּדוֹלָה כַּנַּ"ל, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת "בָּקִי בְּעֵיל בָּקִי בְּנָפֵק", בְּחִינַת: אִם אֶסַּק שָׁמַיִם וְכוּ', וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שְׁנֵי הַחוֹתָמוֹת הַנַּ"ל, כִּי בְּוַדַּאי צְרִיכִין לַחֲתֹם אֶת עַצְמוֹ וְלֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמֶת כְּסֵדֶר, לְבַלִּי לִנְטוֹת יָמִין וּשְׂמֹאל, רַק אַדְרַבָּא, יֵלֵךְ מִדֶּרֶךְ לְדֶרֶךְ בַּעֲבוּרָתוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה בְּכָל פַּעַם לְהַשְׂגָּה יְתֵרָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה, אַךְ כָּל זֶה הָאֱמֶת הוּא עָדַיִן רַק בְּחִינַת חוֹתָם הָרִאשׁוֹן, כִּי בְּאֹם, חַס וְשָׁלוֹם, יַעֲבֹר עָלָיו אֵיזֶה יְרִידָה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת וְנָפֵק, אֲזַי יוּכַל לִפֹּל לְנַמְרֵי עַל־יְדֵי זֶה הָאֱמֶת, כִּי לֹא דַי, שֶׁלֹּא זָכָה לַעֲלוֹת בְּיוֹתֵר לְכְנֹס לִפְנִימִיּוּת הַקְּדֻשָּׁה בְּיוֹתֵר, אַף גַּם שֶׁיָּרַד וְנָפַל וְיָצָא חוּץ לַקְּדֻשָּׁה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן צָרִיךְ הַחוֹתָם הַזֶּה עוֹד חוֹתָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ שֶׁל בְּחִינַת בָּקִי בְּנָפֵק הַנַּ"ל, וּלְקַיֵּם וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל הִנָּךְ, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת הַרְבֵּה, אַךְ הָעִקָּר הוּא, שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְלֹא

יַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ לְעוֹלָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת גְּמַר הַחוֹתָם, בְּחִינַת חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם כַּנַּ"ל, וְזֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה, עַד שֶׁעַל יְדֵי זֶה זוֹכִין לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, וְלַעֲשׂוֹת בְּכָל פַּעַם תְּשׁוּבָה עַל תְּשׁוּבָה כַּנַּ"ל. וּתְשׁוּבָה הוּא בְּחִינַת "אֶהְיֶה", כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְאֶהְיֶה פְּעָמִים אֶהְיֶה - גִּימַטְרִיָּה "אֱמֶת", הֵינוּ בְּחִינַת הַתְּשׁוּבָה שְׁלֵמָה וְהָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ הַנַּ"ל, וּבְכָל זֶה אָנוּ עוֹסְקִין מֵרֹאשׁ־הַשָּׁנָה עַד הוֹשַׁעְנָא רַבָּא, שֶׁאָז מְתַקְּנִין בְּחִינַת חוֹתָם בְּתוֹךְ חוֹתָם, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלָכָה ז' אוֹת נ"ח, ס"ג־ס"ד):

ד.

עִקַּר הָרַחֲמָנוּת, שֶׁצְּרִיכִין לְרַחֵם עַל יִשְׂרָאֵל, הִיא לְהַכְנִיס בָּהֶם הָאֱמֶת, וּלְהוֹצִיאָם עַל־יְדֵי־זֶה מֵעֲוֹונוֹתֵיהֶם, וּלְקָרְבָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְזֶה בְּחִינַת (מִיכָה ז): תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב, חֶסֶד לְאַבְרָהָם - שֶׁעִקַּר הַחֶסֶד לְאַבְרָהָם, שֶׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מַה שֶּׁנּוֹתֵן הָאֱמֶת לְיַעֲקֹב (הִלְכוֹת חֲנֻכָּה, בַּהַשְׁמָטוֹת סוֹף אֹרַח חַיִּים ג'):

ה.

עַל־יְדֵי שֶׁמַּשִּׁים נַפְשׁוֹ כְּעָפָר, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, שֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר הָאֱמֶת, עַד שֶׁיִּתְגַּבֵּר עַל־יְדֵי־זֶה בְּהֶשֵּׁק וְרָצוֹן דְּקְדֻשָּׁה חָזָק כָּל כָּךְ, עַד שֶׁיְּשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְיִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה (הִלְכוֹת הֶכְשֵׁר כֵּלִים, הֲלָכָה ד' אוֹת י"ח):

ו.

צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהִתְחַנֵּן לְפָנָיו, מֵאַחַר שֶׁכָּלָנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב, שֶׁהוּא עָצֶם הָאֱמֶת כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (שָׁם): תִּתֵּן אֱמֶת לְיַעֲקֹב. נִמְצָא, כֻּלָּנוּ בְּנֵי יַעֲקֹב אֲנַחְנוּ, זֶרַע אֱמֶת, עַל כֵּן בִּזְכוּת יַעֲקֹב יְרַחֵם גַּם עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּזְכֶּה לְהִסְתַּכֵּל רַק עַל הָאֱמֶת וּלְגַלּוֹת הָאֱמֶת בָּעוֹלָם, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה נִזְכֶּה לְהִתְחַזְּקוּת הָרָצוֹן דְּקְדֻשָּׁה וּלְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וּלְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה כַּנַּ"ל וְכוּ' (שָׁם, אוֹת כ"ח):

ז.

מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת יְכוֹלִין לַחֲזֹר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הָאֱמֶת, דְּהֵינוּ כְּשֶׁיּוֹדְעִין הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְכָל אֶחָד מַכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ, כִּי עִקַּר הַפְּגָם הוּא עַל־יְדֵי שֶׁקֶר, בְּחִינַת הֵיכְלֵי הַתְּמוּרוֹת, שֶׁמְּמִירִין טוֹב בְּרַע וְרַע בְּטוֹב, שֶׁזֶּה בְּחִינַת עוֹשֶׂה מַעֲשֵׂה זִמְרִי וּמְבַקֵּשׁ שָׂכָר כְּפִינְחָס, אֲבָל כְּשֶׁמַּכִּיר אֶת מְקוֹמוֹ וּמַשִּׁים נַפְשׁוֹ כְּעָפָר וְרוֹאֶה שִׁפְלוּתוֹ בֶּאֱמֶת וְגֹדֶל רְחוּקוֹ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת הוּא כָּךְ, אַף־עַל־פִּי־כֵן יָכוֹל עַל־יְדֵי־זֶה לַחֲזֹר וְלָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (הִלְכוֹת נוֹתֵן טַעַם לִפְגָם, הֲלָכָה ב'):

ח.

מִי שֶׁרוֹצֶה לְמַלֵּט נַפְשׁוֹ מֵאֵשׁ הַמַּחֲלֹקֶת, הֵינוּ שֶׁלֹּא יַחֲזִיק בְּמַחֲלֹקֶת, חַס וְשָׁלוֹם, עִקַּר הַצָּלָתוֹ - עַל־יְדֵי אֱמֶת (הִלְכוֹת רִבִּית, הֲלָכָה ה', אוֹת י"א):

ט.

אֲפִלּוּ אִם נָפַל הָאָדָם לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל, חַס וְשָׁלוֹם, אֲפִלּוּ אִם הַחֹשֶׁךְ מְסַבֵּב אוֹתוֹ מִכָּל הַצְּדָדִים, אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁמַּאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת בִּפְשִׁיטוּת, שֶׁמַּאֲמִין בְּהַשֵּׁם אֶחָד וְצוֹעֵק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת: אֵלִי, אֵלִי, לָמָה עֲזַבְתָּנִי, עֲזַבְתָּנִי, וּמִתְחַנֵּן אֵלָיו בֶּאֱמֶת, אֲזַי הָאֱמֶת מֵאִיר לוֹ לָצֵאת מֵאֲפֵלָה לְאוֹרָה, אַף גַּם הוּא זוֹכֶה לַעֲשׂוֹת פֶּתַח גַּם לַאֲחֵרִים, וּלְהוֹצִיאָם מֵהַחֹשֶׁךְ וּלְהַחֲזִירָם בִּתְשׁוּבָה (הִלְכוֹת דַּיָּנִים, הֲלָכָה כ', אוֹת כ'):

י.

עִקַּר פְּגַם אָדָם הָרִאשׁוֹן וְחַוָּה הָיָה עַל־יְדֵי שֶׁהַנָּחָשׁ הֵסִית וְהִטְעָה אוֹתָם מִן הָאֱמֶת אֶל הַשֶּׁקֶר, וְעִקַּר הַפְּגָם וְהַהֶסְתָּה הָיָה עַל־יְדֵי הָאִשָּׁה, שֶׁהִיא כְּנֶגֶד הַבְּחִינָה הַשְּׁנִית שֶׁל הָאֱמֶת, שֶׁהוּא רַק בִּבְחִינַת חֲלוֹן, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר אֲחִיזָתָם מֵחֲמַת מִעוּט וְצִמְצוּם הָאוֹר שֶׁבּוֹ כַּנַּ"ל, וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (מִדְרַשׁ תַּנְחוּמָא פְּרָשַׁת נֹחַ): הִיא כִּבְתָה נֵרוֹ שֶׁל עוֹלָם, "נֵרוֹ" דַּיְקָא, כִּי עִקַּר הָאוֹר הוּא אֱמֶת, וְזֶה בְּחִינַת שָׁלֹשׁ הַמִּצְווֹת שֶׁנִּתְּנוּ לְהָאִשָּׁה , כִּי עַל־יָדָם מְתַקְּנִין הַפְּגָם וּמַמְשִׁיכִין אוֹר הָאֱמֶת כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (שָׁם, אוֹת כ"ד):

יא.

עַל־יְדֵי עֵדוּת שֶׁקֶר, חַס וְשָׁלוֹם, פּוֹגְמִין בִּשְׁנֵי שֵׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁהֵם: ה, אֱלֹקִים, וְעַל־יְדֵי עֵדוּת אֱמֶת מְיַחֲדִין שְׁנֵי הַשֵּׁמוֹת הַקְּדוֹשִׁים הַנַּ"ל בִּבְחִינַת (יִרְמְיָה י): וַה' אֱלֹקִים אֱמֶת, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (יְרוּשַׁלְמִי בְּרָכוֹת פֶּרֶק א) שֶׁפָּסוּק: אֲנִי הַשֵּׁם אֱלֹקֵיכֶם, שֶׁבְּסוֹף קְרִיאַת־שְׁמַע, הוּא כְּנֶגֶד דִּבּוּר: לֹא תַעֲנֶה (שָׁם, אוֹת כ"ז):

יב.

אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לֶאֱמֶת בִּשְׁלֵמוּת כִּי אִם כְּשֶׁאֵינוֹ נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת, שֶׁאָז דַּיְקָא הָאֱמֶת בִּשְׁלֵמוּת. אַךְ לְכְאוֹרָה קָשֶׁה: אִם כֵּן, רֹב הָעוֹלָם נִצְרָכִים לַבְּרִיּוֹת, כִּי צְרִיכִים רֻבָּם לְקַבֵּל טוֹבָה זֶה מִזֶּה, וּמֵאַחַר שֶׁהוּא צָרִיךְ לַחֲבֵרוֹ לְאֵיזֶה דָּבָר, אִם כֵּן הוּא בִּכְלַל נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת, וְכֵן כָּל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, כָּל פַּרְנָסָתָם - מִמַּה שֶׁמְּקַבְּלִים מֵהֶמּוֹן־עַם, אִם כֵּן לְפִי זֶה הֵם רְחוֹקִים, חַס וְשָׁלוֹם, מִן אֱמֶת, אַךְ בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתַּכְלִית - שֶׁצְּרִיכִין לֵידַע, כִּי אֵין עוֹד מִלְּבַדּוֹ, אֵין עוֹד מַמָּשׁ, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵין שׁוּם דָּבָר נִמְצָא בָּעוֹלָם, רַק הוּא יִתְבָּרַךְ לְבַדּוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְיָדַעְתָּ הַיּוֹם וְכוּ' הַשֵּׁם הוּא הָאֱלֹקִים וְכוּ' אֵין עוֹד אֵין עוֹד מַמָּשׁ, כִּי אֵין שׁוּם דָּבָר נִמְצָא בָּעוֹלָם כְּלָל כְּלָל לֹא, רַק הוּא לְבַדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְכֹלָּא קָמֵהּ כְּלָא חָשִׁיב לֹא מַמָּשׁ, כִּי הַכֹּל בָּטֵל בַּמְּצִיאוּת מַמָּשׁ נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן כְּשֶׁמְּקַבְּלִין מֵאֶחָד פַּרְנָסָה אוֹ הֶטְבָּה אַחֶרֶת, הוּא מְקַבֵּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ

בְּעַצְמוֹ, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל אַיִן וָאֶפֶס, וְהַפֹּעַל נִכְלָל בְּהַכֹּחַ, וְאָזַי הוּא מְקַבֵּל רַק מֵהַכֹּחַ הָרִאשׁוֹן, דְּהַיְנוּ מֵהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ. וְזֶה עִקַּר בַּקָּשָׁתֵנוּ: וְאַל תַּצְרִיכֵנוּ לִידֵי מַתְּנַת בָּשָׂר־וָדָם, דְּהַיְנוּ שֶׁלֹּא לִטְעוֹת וְלַחֲשֹׁב שֶׁהוּא מְקַבֵּל מֵהַבָּשָׂר־ וָדָם מַמָּשׁ, רַק שֶׁיֵּדַע, שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁהוּא מְקַבֵּל טוֹבָה מֵחֲבֵרוֹ, הוּא מְקַבֵּל רַק מֵהַכֹּחַ הָרִאשׁוֹן, שֶׁהוּא הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ, וְאָז הוּא בְּוַדַּאי אֵינוֹ נִצְרָךְ לַבְּרִיּוֹת, אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא מְקַבֵּל מֵהֶם, וְזֶה בְּעַצְמוֹ בְּחִינַת אֱמֶת, כִּי זֶה עִקַּר הָאֱמֶת. כְּשֶׁיּוֹדְעִין שֶׁהַפֹּעַל מְקֻשָּׁר בַּכֹּחַ, וְאֵין שׁוּם דָּבָר בִּלְעָדָיו יִתְבָּרַךְ, רַק כֻּלּוֹ חַד - אָז דַּיְקָא זוֹכִין לֶאֱמֶת, כִּי אֱמֶת הוּא רַק אֶחָד, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, דְּהַיְנוּ כְּשֶׁיּוֹדְעִין שֶׁהַכֹּל אַיִן נֶגְדּוֹ, אַיִן מַמָּשׁ, וְאַחַר הַבְּרִיאָה הוּא מַמָּשׁ כְּמוֹ קֹדֶם הַבְּרִיאָה, כִּי הַפֹּעַל מְקֻשָּׁר בְּהַכֹּחַ בְּאַחְדוּת גָּמוּר, וְאָזַי הוּא בְּחִינַת אֱמֶת. וְדָבָר זֶה אִי אֶפְשָׁר לְהַסְבִּיר, רַק כָּל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשָּׁעֵר בְּלִבֵּהּ (הִלְכוֹת מַתְּנַת שְׁכִיב־מֵרַע, הֲלָכָה ב' אוֹת ב'):

יג.

הָאֱמֶת הוּא בְּחִינַת נֵר ה' וְכוּ' חוֹפֵשׂ כָּל חַדְרֵי בָטֶן, כִּי עַל־יָדוֹ יְכוֹלִין לְחַפֵּשׂ כָּל חַדְרֵי־בֶּטֶן וְלָצֵאת מֵאֲפִלּוּת הַחַשְׁכוּת הַבָּא בְּכָל חַדְרֵי־בֶּטֶן, שֶׁהֵם כְּלַל הַתַּאֲווֹת וְהַמִּדּוֹת רָעוֹת וְכוּ', וְהָאֱמֶת יוֹכֵל לְהָאִיר בְּכָל חַדְרֵי־בֶּטֶן לִמְצֹא עֵצָה וְהִתְחַזְּקוּת לָשׁוּב מִכֻּלָּם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּדְמֶה לְהָאָדָם שֶׁיּוֹדֵעַ הָאֱמֶת, רַק שֶׁהַתַּאֲווֹת מִתְגַּבְּרִים עָלָיו כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאֵין בְּכֹחוֹ לַעֲמֹד כְּנֶגְדָּם - גַּם זֶה שֶׁקֶר, וְאִם יַמְשִׁיךְ עַצְמוֹ אֶל הָאֱמֶת, בְּוַדַּאי יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ וְעֵצָה לְהִמָּלֵט מֵהֶם, כִּי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בְּטִרוּנְיָא עִם בְּרִיּוֹתָיו, וְאֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא שׁוֹלֵחַ עַל הָאָדָם נִסָּיוֹן וְכוּ', שֶׁלֹּא יוּכַל לַעֲמֹד בּוֹ. וְעוֹד יֵשׁ בָּזֶה הַרְבֵּה לְדַבֵּר, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר אֲמִתַּת הָאֱמֶת, שֶׁצְּרִיךְ הָאָדָם בְּכָל יוֹם וּבְכָל שָׁעָה לְפִי בְּחִינָתוֹ, וּבְפָרָט בְּעִנְיַן הַהִתְחַזְּקוּת (הִלְכוֹת גְּנֵבָה, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ד):

יד.

עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַשֶּׁקֶר וְהָרָע וְהַחשֶׁךְ הוּא בְּעִנְיַן הַזּוּוּג וְהַפְּרִנְסָה, כִּי דַּיְקָא מֵחֲמַת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם קְדֻשָּׁה גְּבוֹהָה מְאֹד וְהֵם בִּבְחִינַת אֱמֶת, עַל כֵּן מִתְגַּבֵּר הָרָע וְהַשֶּׁקֶר לְהַעֲלִים הַקְּדֻשָּׁה וְעֶצֶם הָאֱמֶת שֶׁיֵּשׁ בָּזֶה לְגַמְרֵי, וְעִקַּר הַתִּקּוּן לָזֶה הוּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמֵּאִיר נְקֻדַּת הָאֱמֶת בְּלֵב כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁיִּמְשֹׁךְ עַצְמוֹ בְּכָל עֵת רַק אֶל נְקֻדַּת הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לָצֵאת מִתּוֹךְ הַחשֶׁךְ לְאוֹר גָּדוֹל, וְזוֹכִין לְזִוּוּג וּפַרְנָסָה בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה (שָׁם, אוֹת כ"ה, ל"א):

טו.

עִקַּר מַעֲלוֹת הַהִסְתַּכְּלוּת וּרְאִיַּת פְּנֵי הַצַּדִּיק, שֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה לְכָל הַתִּקּוּנִים הַמְבֹאָרִים בִּפְנִים, הוּא רַק כְּשֶׁהוּא בֶּאֱמֶת וּבֶאֱמוּנָה, שֶׁאָז נִקְרָא רְאִיָּה, כִּי כְּשֶׁרוֹאֶה פְּנֵי הַצַּדִּיק וְאֵינוֹ

מַאֲמִין בּוֹ, אֵין זֶה נִקְרָא רְאִיָּה כְּלָל, כִּי בֶּאֱמֶת אֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק כְּלָל, מֵאַחַר שֶׁלְּפִי דַּעְתּוֹ אֵינוֹ צַדִּיק, כִּי אֵינוֹ מַאֲמִין בּוֹ, נִמְצָא שֶׁאֵינוֹ רוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק כְּלָל (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ו', אוֹת י"ב):

טז.

כָּל זְמַן שֶׁלֹּא זָכָה הָאָדָם לֵידַע מִי הוּא הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְהִתְדַּבֵּק בּוֹ, אֲזַי צָרִיךְ לְהַאֲמִין וּלְהִתְדַּבֵּק בְּכָל הַצַּדִּיקִים, אַף־עַל־פִּי שֶׁחוֹלְקִין זֶה עַל זֶה. לֹא כְּמוֹ הַלֵּיצָנִים שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁמֵּאַחַר שֶׁחוֹלְקִים הַצַּדִּיקִים זֶה עַל זֶה - הוּא שׁוֹמֵעַ דִּבְרֵי שְׁנֵיהֶם וְחוֹלֵק עַל שְׁנֵיהֶם, כִּי זֶהוּ דִּבְרֵי לֵיצָנוּת, וְנוֹגְעִין בִּכְפִירוּת, רַחֲמָנָא לִצְלַן, רַק הָאֱמֶת הוּא לְהֵפֶךְ - שֶׁצָּרִיךְ לְהַאֲמִין בְּכֻלָּם, וּלְבַלִּי לְהִסְתַּכֵּל כְּלָל עַל הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁבֵּינֵיהֶם, מֵאַחַר שֶׁכֻּלָּם מַזְהִירִים אוֹתוֹ לְקַיֵּם תּוֹרַת מֹשֶׁה שֶׁבִּכְתָב וְשֶׁבְּעַל־פֶּה, כִּי רַק מֵהָאֲנָשִׁים הַכּוֹפְרִים, הַהוֹלְכִים בְּדַרְכֵי הַחֻקִּירָה, הָרוֹצִים לְהַטּוֹת מִתּוֹרַת מֹשֶׁה לִלְמֹד חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְכוּ', מֵהֶם צְרִיכִין לְהִתְרַחֵק בְּתַכְלִית הָרִחוּק, אֲבָל כָּל מִי שֶׁמַּנְהִיג עַל־פִּי הַתּוֹרָה, כְּפִי שֶׁמָּסְרוּ לָנוּ רַבּוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים בִּגְמָרָא וּפוֹסְקִים וְסִפְרֵי יְרֵאִים, הַמְיֻסָּדִים עַל־פִּי דִּבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים - בָּהֶם צְרִיכִים לְהִתְדַּבֵּק בְּכֻלָּם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וּבוֹ תִּדְבָּק. וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: הִדָּבֵק בְּתַלְמִידֵי־חֲכָמִים. וְזֶה בְּחִינַת יוֹם־טוֹב שֵׁנִי שֶׁל גָּלֻיּוֹת, כִּי כְּמוֹ שֶׁמַּחְמִירִין מֻחָמֶת סָפֵק וְעוֹשִׂין שְׁנֵי יָמִים טוֹבִים, כְּמוֹ כֵן צְרִיכִין מֻחָמֶת סָפֵק לְהִתְקָרֵב לְכָל הַצַּדִּיקִים, הַהוֹלְכִים עַל־פִּי הַתּוֹרָה, כִּי קְדֻשַּׁת יוֹם־טוֹב הִיא בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַצַּדִּיק, כַּיָּדוּעַ (הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ו' אות י"ב):

יז.

הָעִקָּר הוּא אֱמוּנַת־חֲכָמִים, כִּי הָעִקָּר הוּא הַתַּכְלִית, וְצָרִיךְ כָּל אָדָם לְחוּס עַל עַצְמוֹ וְלַחֲשֹׁב תָּמִיד בְּכָל יוֹם עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי, וּמַה יִּהְיֶה סוֹפוֹ וְכוּ'. וּלְזָכוֹת לְתַכְלִית הַטּוֹב בֶּאֱמֶת, אִי אֶפְשָׁר כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהָאָדָם לְהַגִּיעַ וְלַחֲזֹר לְמָקוֹר נִשְׁמָתוֹ כִּי אִם עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֵׁרִים וִירֵאִים וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה אֵינָם יְכוֹלִים לְהַגִּיעַ לִשְׁלֵמוּתָם כִּי אִם עַל־יְדֵי הַחֲכָמִים וְהַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, מִכָּל שֶׁכֵּן מִי שֶׁפָּגַם אֵיזֶה פְּגָם, מִכָּל־שֶׁכֵּן מִי שֶׁפָּגַם וְעָבַר הַרְבֵּה, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמָּצוּי עַכְשָׁו בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְרַפְּאוֹתוֹ בְּגוּף וָנֶפֶשׁ כִּי אִם עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים וְהַנִּפְלָאִים בֶּאֱמֶת, שֶׁיּוֹדְעִים לִדְרשׁ אֶת הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת בֶּאֱמֶת, וְיוֹדְעִים שָׁרְשֵׁי נְפָשׁוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל בְּהַתּוֹרָה, וְיוֹדְעִים לְפָרֵשׁ וּלְבָאֵר כָּל הַדְּרָכִים וְהָעֲצוֹת וְהַנְּתִיבוֹת וְהַתַּחְבּוּלוֹת, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, הָרוֹצֶה לָגֶשֶׁת אֶל הַקֹּדֶשׁ, בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל כָּל אֶחָד לְקַבֵּל רְפוּאָה לְכָל מִינֵי חֳלִי הַנֶּפֶשׁ וְהַגּוּף שֶׁבָּעוֹלָם (הִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלָכָה ו', אוֹת ג'):

יח.

עִקַּר כְּלַל הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא אֱמוּנַת־חֲכָמִים, כִּי הֵם מַמְשִׁיכִין לָנוּ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בִּשְׁלֵמוּת, כִּי בְּלֹא אֱמוּנַת־חֲכָמִים אֲמִתִּיִּים גַּם אֱמוּנָתוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵינוֹ בִּשְׁלֵמוּת (שָׁם אוֹת י"א):

יט.

צְרִיכִים לְהוֹדוֹת וּלְהַלֵּל מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּשֶׁזּוֹכִין לֶאֱמוּנַת־חֲכָמִים, כִּי עַל־יְדֵי־ זֶה נִצּוֹלִין וְיוֹצְאִין מִכָּל הַצָּרוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת וְזֶה בְּחִינַת מוֹדִים דְּרַבָּנָן (שָׁם אוֹת י"ט):

כ.

צָרִיךְ הָאָדָם לְזָהֵר, שֶׁלֹּא לְכַנֵּס לַחֲקֹר בַּמֶּה שֶׁאֵין לוֹ רְשׁוּת בִּבְחִינַת: בְּמֻפְלָא מִמְּךָ אַל תִּדְרֹשׁ וְכוּ', וְתֵכֶף כְּשֶׁרוֹאֶה מְבוּכָה, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגָהּ וְלַהֲבִינָהּ - יִבְרַח מִשָּׁם, וְיִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה, וּמִי שֶׁפּוֹגֵם בָּזֶה, הוּא בְּחִינַת פְּגַם אֲכִילַת בְּשָׂר בְּחָלָב (הִלְכוֹת דְּבָרִים הַיּוֹצְאִים מִן הַחַי, שֶׁבְּהִלְכוֹת סִימָנֵי בְּהֵמָה וְחַיָּה טְהוֹרָה, הֲלָכָה ד' אוֹת מ'):

כא.

מִי שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם עִם הַשֵּׁם, וֶאֱמוּנָתוֹ חֲזָקָה, וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ - אֲזַי הוּא בְּשִׂמְחָה תָּמִיד, וְאֵין לוֹ שׁוּם דְּאָגָה וַפַּחַד כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם. (הִלְכוֹת כְּלֵי הַיַּיִן, הֲלָכָה א', אוֹת א'):

כב.

הַטְּבִילָה וְהַטָּהֳרָה בְּמִקְוֶה, מְסֻגָּל לְגַדֵּל וּלְהַשְׂלִים אֶת הָאֱמוּנָה (הִלְכוֹת גְּלוּחַ, הֲלָכָה ד', אוֹת ט"ז):

כג.

אִי אֶפְשָׁר לְתַקֵּן בִּשְׁלֵמוּת תַּאֲוַת מָמוֹן כָּל זְמַן שֶׁלֹּא זָכָה לִשְׁלֵמוּת הָאֱמוּנָה, וְכֵן לְהֵפֶךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה כָּל זְמַן שֶׁלֹּא בִּטֵּל תַּאֲוַת מָמוֹן, וְאִם כֵּן מֵהֵיכָן יַתְחִיל עַל כֵּן עִקַּר הָעֲצָה - רַק לִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל עֵת, וְזֶהוּ הַהִתְחָלָה שֶׁל כָּל הַהִתְחָלוֹת, וְאָז יַעֲזֹר לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְכָל הַתִּקּוּנִים כְּאֶחָד (הִלְכוֹת עֲרְלָה, הֲלָכָה ד', אוֹת י"ח-י"ט):

כד.

הַתּוֹרָה וְהָאֱמוּנָה תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְקַיֵּם אֶת הַתּוֹרָה כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמוּנָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כָּל מִצְוֹתֶיךָ אֱמוּנָה, וְכֵן אֵין קִיּוּם לֶהֱאֱמוּנָה כִּי אִם עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה (הִלְכוֹת דַּיָּנִים, הֲלָכָה ד', אוֹת ז):

כה.

עַל־יְדֵי אֱמוּנַת הָרָצוֹן, דְּהַיְנוּ שֶׁמַּאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהֶאָרַת הָרָצוֹן, דְּהַיְנוּ שֶׁיִּכְסֹף וְיִשְׁתּוֹקֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּרָצוֹן חָזָק וְכִסּוּפִים גְּדוֹלִים, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת עֲרֵב, הֲלָכָה ג', אוֹת ג):

כו.

עַל־יְדֵי שֶׁמְּצַמְצְמִין אֶת הַמֹּחַ לִבְלִי לְהִתְגָּאוֹת לִהְיוֹת חָכָם בְּעֵינָיו, שֶׁיִּרְצֶה לְהַשִּׂיג יוֹתֵר מִשֶּׂכְלוֹ, רַק יְצַמְצֵם מֹחוֹ, וְיַשְׁפִּיל עַצְמוֹ כְּאֵזוֹב וּכְתוֹלַעַת, וְיִסְמֹךְ עַצְמוֹ עַל הָאֱמוּנָה - עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא זוֹכִין לְטַהֵר תַּכְלִית הַחִיצוֹנִיּוּת וּלְקַשֵּׁר תַּכְלִית הַחִיצוֹנִיּוּת גַּם כֵּן אֶל הַפְּנִימִיּוּת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת טָהֳרַת הַפָּרָה־אֲדֻמָּה, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. (הִלְכוֹת פְּקָדוֹן, הֲלָכָה ד' אוֹת כ"ג):

כז.

עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים בִּשְׁלֵמוּת, עַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁמָר הָעוֹלָם עִם כָּל עֶשְׂרִיּוֹתֵיהֶם וְחֻפְצֵיהֶם מִכָּל מִינֵי הֶזֵּקוֹת וְחֶסְרוֹנוֹת. גַּם צְרִיכִין לָזֶה שֶׁיִּהְיֶה אַהֲבָה וְשָׁלוֹם גָּדוֹל בֵּין יִשְׂרָאֵל (שָׁם הֲלָכָה ה', אוֹת ב'):

כח.

עִקַּר עֲבָדוּת וְיִגִיעַת הַפָּרְנָסָה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת פֻּגַם אֱמוּנַת־חֲכָמִים, כִּי עַל־יְדֵי פֻּגַם אֱמוּנַת־חֲכָמִים נוֹפֵל לְעַבְדוּת, וּפַרְנָסָתוֹ בְּדַחַק גָּדוֹל כָּל כָּךְ, עַד שֶׁמֻּכְרָח לְהַשְׁכִּיר עַצְמוֹ לַעֲבֹד אֵצֶל חֲבֵרוֹ בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, אֲבָל עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים זוֹכֶה לְחֵרוּת לְבַטֵּל מֵעַצְמוֹ עֹל עֲבָדוּת וְיִגִיעַת הַפַּרְנָסָה, וּפַרְנָסָתוֹ נִמְשֶׁכֶת לוֹ בְּרֶוַח וּבְשִׂפְעַ גָּדוֹל. (שָׁם, אוֹת כ"ו־כ"ז):

כט.

עִקַּר שְׁלֵמוּת אֱמוּנַת־חֲכָמִים הוּא, כְּשֶׁמְּפַזֵּר מָמוֹנוֹ לְהַחֲזִיק אֶת הַתַּלְמִיד־חָכָם וּלְהִתְקָרֵב אֵלָיו (שָׁם, אוֹת כ"ו):

ל.

בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם הֵן בְּפַרְנָסָה, הֵן בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם מֵחֲמַת דְּחָקוּת הַפַּרְנָסָה וְרִבּוּי הַבִּלְבּוּלִים וְהָרַעְיוֹנִים הָעוֹבְרִים עָלָיו - יֵדַע, שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִפֻּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְיִזְכֹּר עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם עַל־יְדֵי זֶה לָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה עַל פֻּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, וְיַאֲמִין מֵעַתָּה בֶּאֱמֶת בְּכָל סִפְרֵי הַצַּדִּיקִים וְהַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, עַד שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לִינֹק מֵהַשֵּׂכֶל הַכּוֹלֵל, שֶׁעַל־ יְדֵי־זֶה נִמְתָּק וְנִתְתַּקֵּן הַכֹּל (שָׁם, אוֹת ל"ב):

לא.

הַפָּלַת נְפָלִים בָּא, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי פֻּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים (שָׁם, אוֹת ל"ה):

לב.

מֵעִנְיַן הָרוּחַ־סְעָרָה וְעָנָן גָּדוֹל וְאֵשׁ מִתְלַקַּחַת, הַמַּסְעִיר וּמַחְשִׁיךְ וּבוֹעֵר עַתָּה בָּעוֹלָם מְאֹד עַל־יְדֵי כִּתּוֹת הָאֶפִּיקוֹרְסִים, הַמִּתְגַּבְּרִים בְּכָל יוֹם, וּמִי יוֹדֵעַ מַה יֵּלֵד יוֹם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַךְ כְּבָר הִקְדִּים לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ רְפוּאָה לַמַּכָּה עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים וְכוּ' (הִלְכוֹת נְזִיקִין, הֲלָכָה ד', אוֹת כ"ח, ל'):

לג.

עִקַּר תִּקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת הוּא עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים (הִלְכוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, הֲלָכָה א', אוֹת י'):

אֲכִילָה

א.

עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְרִישִׁין חַלָּה זוֹכִין שֶׁיִּהְיֶה הַלֶּחֶם וְהַמָּזוֹן בִּבְחִינַת מְזוֹנָא דְּנִשְׁמָתָא, בִּבְחִינַת אֲכִילַת הַצַּדִּיקִים, בְּחִינַת: צַדִּיק אוֹכֵל לְשׂבַע נַפְשׁוֹ (הִלְכוֹת צִיצִית, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"ט):

ב.

יֵשׁ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, שֶׁהֵם קְדוֹשִׁים בֶּאֱמֶת, וְשִׁבְּרוּ תַּאֲוַת אֲכִילָה לְגַמְרֵי, עַד שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לֶאֱכֹל כִּי אִם מְעַט דְּמְעַט, וְגַם זֶה הַמְּעַט שֶׁאוֹכְלִין הוּא בְּקְדֻשָּׁה נוֹרָאָה, עַד שֶׁכָּל מַאֲכָלָם וּמְזוֹנָם אֵינוֹ מַאֲכָל וּמָזוֹן שֶׁהָעוֹלָם נִזּוֹנִים מִמֶּנּוּ, כִּי מַאֲכָלָם הוּא בְּחִינַת מָן, שֶׁהוּא לֶחֶם אַבִּירִים, מַאֲכַל מַלְאָכִים. וְיָכוֹל הָאָדָם לִזְכּוֹת, שֶׁיִּהְיֶה כָּל מַאֲכָלוֹ וּסְעֻדָּתוֹ בִּבְחִינַת לֶחֶם הַפָּנִים, וְיֵשׁ צַדִּיקִים שֶׁזָּכוּ, שֶׁכָּל מַאֲכָלָם אֵינוֹ רַק מֵהִתְנוֹצְצוּת הָאוֹתִיּוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה, נִמְצָא, שֶׁצַּדִּיקִים כָּאֵלּוּ אֵינָם אוֹכְלִים וְשׁוֹתִים מַאֲכָל וּמַשְׁקֶה שֶׁל שְׂאָר בְּנֵי־אָדָם כְּלָל, רַק אוֹכְלִין וְשׁוֹתִין אוֹתִיּוֹת קְדוֹשׁוֹת וְכוּ', אַךְ צְרִיכִין לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד, כִּי יֵשׁ צְבוּעִים וְשַׁקְרָנִים, הַמִּתְדַּמִּין עַצְמָן כְּקוֹף בִּפְנֵי אָדָם, וּמַרְגִּילִין עַצְמָן לֶאֱכֹל מְעַט מֻחָמַת גַּדְלוּת וְגַסּוּת הָרוּחַ כְּדֵי לְהִתְכַּבֵּד וּלְהִתְיַקֵּר עַל־יְדֵי־זֶה, מֻחָמַת שֶׁרוֹאִין, שֶׁזֶּה הַדָּבָר חָשׁוּב עַכְשָׁו וְסוֹבְרִין, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה יְקַבְּלוּ אוֹתָם לְרַבִּי וּמַנְהִיג, אַף־עַל־פִּי שֶׁלֹּא הִתְחִילוּ עֲדַיִן לְשַׁבֵּר שׁוּם תַּאֲוָה וּמִדָּה כְּלָל, וְגַם תַּאֲוַת אֲכִילָה לֹא הִתְחִילוּ לְשַׁבֵּר כְּלָל, רַק מְמַעֲטִים בַּאֲכִילָה בִּשְׁבִיל כָּבוֹד כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת תְּפִלָּה, הֲלָכָה ד', אוֹת ו'):

ג.

מִי שֶׁמְּזַלְזֵל, חַס וְשָׁלוֹם בִּנְטִילַת־יָדַיִם וְאוֹכֵל בְּלִי נְטִילָה, הוּא בְּחִינַת פְּגַם אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, שֶׁכּוֹלֵל כָּל הָעַוֹנוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, וּמִשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת סִטְרָא אָחֳרָא דְּמַסְאֲבָא, זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁחַיָּב מִיתָה בְּחִינַת: כִּי בְיוֹם אֲכָלְךָ מִמֶּנּוּ וְגוֹ', וְעַל־יְדֵי נְטִילַת יָדַיִם מַמְשִׁיךְ עָלָיו הַטָּהֳרָה מִבְּחִינַת: וְנָהָר יוֹצֵא מֵעֵדֶן, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַיַּם

הַחָכְמָה, וְאָז אֲכִילָתוֹ בִּבְחִינַת: מִכֹּל עֵץ הַגָּן אָכֹל תֹּאכֵל, בְּחִינַת אֲכִילָה דִּקְדֻשָּׁה, בְּחִינַת מָן, שֶׁמַּאִיר בּוֹ הָאָרַת הָרָצוֹן כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם לִסְעֻדָּה, הֲלָכָה ג', אוֹת ג' ה'):

ד.

עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מְחַזֵּק וּמְתַקֵּן אֶת נַפְשׁוֹ וּמְזַכֵּךְ הַדָּמִים שֶׁלּוֹ, שֶׁבָּהֶם מְלֻבָּשׁ הַנֶּפֶשׁ, וְיָכוֹל אַחַר־כָּךְ לֶאֱכֹל וּלְתַקֵּן הַנְּפָשׁוֹת הַמְּלֻבָּשִׁים בַּמַּאֲכָל, מַה שֶּׁאֵין כֵּן קֹדֶם הַתְּפִלָּה, וְעַל כֵּן אָסוּר לֶאֱכֹל קֹדֶם הַתְּפִלָּה (הִלְכוֹת סְעֻדָּה, הֲלָכָה א'):

ה.

עִקַּר תִּקּוּן הָאֲכִילָה בִּקְדֻשָּׁה הוּא עַל־יְדֵי צְדָקָה, וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהַפְרִישׁ לִצְדָקָה קֹדֶם הָאֲכִילָה וּלְהַזְמִין לְעָנִי עַל שֻׁלְחָנוֹ, כַּמְבֹאָר בַּסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים, וְזֶה מֵחֲמַת שֶׁעַל־יְדֵי צְדָקָה נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשְׁפָּעַת נֹעַם הָעֶלְיוֹן, שֶׁזֶּה עִקַּר תִּקּוּן הָאֲכִילָה - לְקַשֵּׁר הַטַּעַם וּנְעִימַת הַמַּאֲכָל וְהַמַּשְׁקֶה לְשָׁרְשׁוֹ, לְבְחִינַת נֹעַם הָעֶלְיוֹן כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַפֵּרוֹת, הֲלָכָה ד' אוֹת ט'):

ו.

כָּל מִינֵי טְרֵפוֹת נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית, וְעַל כֵּן יֵשׁ שִׁבְעִים טְרֵפוֹת כְּנֶגֶד הָרֶע הַכּוֹלֵל שֶׁל שִׁבְעִים לְשׁוֹן, שֶׁכֻּלָּם מְשֻׁקָּעִים בְּתַאֲוָה זוֹ מְאֹד, וְעַל־יְדֵי אֲכִילָה בְּכַשְׁרוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּשְׁמָרִין בִּשְׁלֵמוּת מִנְּבֵלוֹת וּטְרֵפוֹת וְכוּ', עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָע הַכְּסִילוּת, וְזוֹכִין לְתִקּוּן הַדַּעַת וּלְתִקּוּן הַבְּרִית וּלְפַרְנָסָה בְּרֶוַח (הִלְכוֹת טְרֵפוֹת, הֲלָכָה א', אוֹת א-ב):

ז.

עִקַּר הַבֵּרוּרִים בְּיוֹתֵר הוּא בַּאֲכִילַת בָּשָׂר, שֶׁהוּא מִינֵי הַחַי, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם חַיּוּת וּנְפָשׁוֹת, וְעַל כֵּן בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לֶאֱכֹל בָּשָׂר כָּרָאוּי כִּי אִם עַל־יְדֵי הִתְקַשְּׁרוּת לְצַדִּיקִים, אֲשֶׁר עַל־יָדָם יֵשׁ לָנוּ כֹּחַ לְבָרֵר. וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: עַם־הָאָרֶץ אָסוּר לֶאֱכֹל בָּשָׂר, כִּי עַם־הָאָרֶץ הוּא אָפִלּוּ קָרָא וְשָׁנָה וְלֹא שִׁמֵּשׁ תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הֵינוּ מִי שֶׁאֵינוֹ מְקֻשָּׁר לְצַדִּיקִים וַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים, בְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לוֹ לֶאֱכֹל בָּשָׂר, מַאַחַר שֶׁאֵין לוֹ כֹּחַ לְבָרֵר הַנְּפָשׁוֹת וְהַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיֵּשׁ בַּבָּשָׂר כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת סִימָנֵי עוֹף טָהוֹר, הֲלָכָה ב', אוֹת ג'):

ח.

עַל־יְדֵי שֶׁאֵין הָאָדָם נִזָּהָר מִמַּאֲכָלֵי עַכּוּ"ם וּמִיַּיִן שֶׁנִּגַּע בּוֹ עַכּוּ"ם, עַל־יְדֵי־זֶה נִדְבָּק בּוֹ רַע הַכּוֹלֵל, וְיָכוֹל לָבוֹא עַל־יְדֵי־זֶה לִפְגַם הַבְּרִית מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם: וְעַל־יְדֵי שֶׁנִּזָּהָר מִמַּאֲכָלָם וְיֵינָם, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְתִקּוּן הַבְּרִית וְשֶׁיִּתְגַּלּוּ לוֹ סוֹדוֹת הַתּוֹרָה (הִלְכוֹת מַאֲכָלֵי עַכּוּ"ם, הֲלָכָה א', אוֹת ג):

ט.

אֵין רָאוּי לִשְׁתּוֹת יַיִן וּמַשְׁקֶה הַמְשַׁכֵּר כִּי אִם מְעַט לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ, וְגַם זֶה בְּשַׁבָּת וְיוֹם־טוֹב וּסְעֻדַּת מִצְוָה דַּיְקָא, וְגַם זֶה רַק כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְקַשֵּׁר לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁכְּבָר זָכוּ לִקְדֻשַּׁת הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת, וְעַל־יָדָם יָכוֹל כָּל אֶחָד לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ קְדֻשַּׁת הַבְּרִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת קְדֻשַּׁת הַשַּׁבָּת, בְּחִינַת שִׁבְעִים פָּנִים, בְּחִינַת שִׁבְעָה נֶפֶשׁ לְבֵית יַעֲקֹב, וְאָז דַּיְקָא יָכוֹל לִשְׁתּוֹת מְעַט יַיִן בְּשַׁבָּת וְיוֹם־טוֹב לְשַׂמֵּחַ נַפְשׁוֹ לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ, כִּדֵי שֶׁיּוּכַל לְהִתְעוֹרֵר לְהַרְגִּישׁ בְּיוֹתֵר מְתִיקַת נְעִימַת עֲרִיבַת קְדֻשַּׁת הַתּוֹרָה, קְדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, שֶׁנִּמְשָׁךְ עָלֵינוּ בְּכֹחַ הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. וְגַם אָז צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לִשְׁתּוֹת בְּמִדָּה וּבְמִשְׁקָל, לִזְכּוֹת שֶׁיִּהְיֶה בִּבְחִינַת יַיִן הַמְשַׂמֵּחַ, לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי הַשִּׂמְחָה דִּקְדֻשָּׁה לְהִתְדַּבֵּק בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַתּוֹרָה וּבַצַּדִּיקִים וּלְהַרְגִּישׁ בְּיוֹתֵר גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים, כָּל חָד כְּפוּם מָה דְּמִשְׁעַר בְּלִבֵּהּ. אֲבָל אִלּוּ הַקּוֹבְעִים עַצְמָם עַל הַיַּיִן גַּם בִּימֵי הַחֹל, וְלֹא דַּי לָהֶם בְּכָל זֶה, כִּי אִם שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְלֵיצָנוּת וּמַחֲלֹקֶת, וְחוֹלְקִין עַל הַצַּדִּיקִים אֱמִתִּיִּים, וַאֲפִלּוּ אֲנָשִׁים הַכְּשֵׁרִים קְצָת, שֶׁאֵינָם מִתְעוֹרְרִים עַל־יְדֵי שְׁתִיַּת הַיַּיִן לְלֵיצָנוּת גָּמוּר, רַק שֶׁשּׁוֹגֶה בּוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי הַשְׁתִיָּה הוּא שׁוֹגֶה וְטוֹעֶה עַצְמוֹ, עַד שֶׁמְּהַפֵּךְ הָאֱמֶת וְדוֹבֵר סָרָה עַל יִרְאֵי־הַשֵּׁם הָאֲמִתִּיִּים, כִּי נִדְמֶה לוֹ, שֶׁנִּטּוּ מִן הָאֱמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, וְכָל הַטָּעוּת הַזֶּה בָּא לוֹ עַל־יְדֵי רִבּוּי שְׁתִיַּת הַיַּיִן - עַל זֶה נֶאֱמַר: כָּל שׁוֹגֶה בּוֹ לֹא יֶחְכָּם, וּפְגָמָם וְקִלְקוּלָם עַל־יְדֵי־זֶה מְרֻבֶּה מְאֹד, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת יֵין נָסָךְ, הֲלָכָה ד', אוֹת ד־ז):

י.

עִקַּר אֲכִילָה דִּקְדֻשָּׁה הוּא כְּפִי תִּקּוּן הַבְּרִית, כִּי צַדִּיק אוֹכֵל לְשׂבַע נַפְשׁוֹ, וְצַדִּיק הוּא מָאן דְּנָטַר בְּרִית קַדִּישָׁא, כַּיָּדוּעַ (הִלְכוֹת מְילָה, הֲלָכָה ב', אוֹת ט):

יא.

עַל־יְדֵי אֲכִילָה פְּגוּמָה, בְּפָרָט עַל־יְדֵי אֲכִילָה שֶׁל אִסּוּר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְגָּמָה הַיִּרְאָה מְאֹד, וּמִתְגַּבְּרִין יִרְאוֹת הַנְּפוּלוֹת, יִרְאוֹת חִיצוֹנוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת קְלִפַּת עֲמָלֵק, יִמַּח שְׁמוֹ (הִלְכוֹת בְּכוֹר בְּהֵמָה טְהוֹרָה, הֲלָכָה ד', אוֹת ו־ז):

אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל

א.

כְּשֶׁרוֹצִים לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁשָּׁם עִקַּר כְּלָלִיּוּת כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת, אֲזַי מִתְגַּבְּרִים וּמִשְׁתַּטְּחִים הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים, הַנִּמְשָׁכִים מִבְּגָדִים הַצּוֹאִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַכְנִיעָם כִּי אִם בְּכֹחַ הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים, וְהָעִקָּר - בְּכֹחַ קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁכְּבָר נִסְתַּלְּקוּ וּבָאוּ לִמְנוּחָתָם. וְעַל כֵּן כְּשֶׁרָאָה כָּלֵב, שֶׁמִּתְגַּבְּרִים מְאֹד עֲצַת הַמְרַגְּלִים שֶׁרוֹצִים לְפַגֵּם בִּקְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל - הָלַךְ וְנִשְׁתַּטַּח עַל קִבְרֵי אָבוֹת, וְעַל כֵּן גַּם בְּתְחִלַּת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, שֶׁהָיְתָה בִּשְׁבִיל לָבוֹא

לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, כְּתִיב: וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עַצְמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ, בְּחִינַת קֶבֶר הַצַּדִּיק (הִלְכוֹת בְּצִיעַת הַפַּת, הֲלָכָה ה', אוֹת מ"ז):

ב.

עִקַּר קְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הוּא עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת הָרָצוֹן, שֶׁמֵּאִיר שָׁם, הַיְנוּ לְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִתְנַהֵג רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ לְבַד, וְזֶה בְּחִינַת: כִּי רָצוּ עֲבָדֶיךָ אֶת אֲבָנֶיהָ, כִּי הֵם בִּבְחִינַת הִתְגַּלּוּת הָרָצוֹן (הִלְכוֹת כְּלֵי הַיַּיִן, הֲלָכָה א', אוֹת ו'):

ג.

עִקַּר קְדֻשַּׁת הָאֱמוּנָה וְהַחָכְמָה דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהֵם עִקַּר הַחַיִּים וַאֲרִיכַת יָמִים דִּקְדֻשָּׁה, הוּא בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת: לְמַעַן יִרְבּוּ יְמֵיכֶם וִגוֹ', עַל הָאֲדָמָה. וּבְחוּץ־לָאָרֶץ אֵין שׁוּם חִיּוּת כְּלָל, רַק עַל־יְדֵי מַה שֶּׁמַּשְׁכִּימִין וּמַעֲרִיבִין בְּבָתֵּי־כְּנֵסִיּוֹת וּמִדְרָשׁוֹת, וּמִתְפַּלְּלִין וְלוֹמְדִין וְקוֹרִין קְרִיאַת־שְׁמַע, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִין קְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל גַּם בְּחוּץ־לָאָרֶץ, כִּי הֵם בְּחִינַת מִקְדָּשׁ מְעַט, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְזֶה עִקַּר חִיּוּתֵנוּ בִּזְמַן הַגָּלוּת (הִלְכוֹת סֵפֶר־תּוֹרָה, הֲלָכָה ד', אוֹת י"ז):

ד.

יְרוּשָׁלַיִם הִיא בְּחִינַת יִרְאָה שְׁלֵמָה וּבוּשָׁה וְשִׁפְלוּת אֲמִתִּי, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר תִּקּוּן הָאֲכִילָה דִּקְדֻשָּׁה (הִלְכוֹת עָרְלָה, הֲלָכָה ב', אוֹת ד):

ה.

אַף־עַל־פִּי שֶׁאָנוּ מִתְחַנְּנִים כָּל כָּךְ שָׁנִים הַרְבֵּה לָשׁוּב לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל וַעֲדַיִן אָנוּ רְחוֹקִים מִשָּׁם, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין שׁוּם תְּפִלָּה וּצְעָקָה נֶאֱבֶדֶת, אֲפִלּוּ שֶׁל הַפָּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים, כִּי בְּכָל צְעָקָה וּתְפִלָּה כּוֹבְשִׁין אֵיזֶה חֵלֶק וּנְקֻדָּה מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁיִּתְקַבְּצוּ כָּל הַנְּקֻדּוֹת שֶׁכָּבְשָׁנוּ בִּתְפִלּוֹתֵינוּ, וְאָז נָשׁוּב לְאַרְצֵנוּ בְּקָרוֹב. וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא פָּגוּם מְאֹד, וְאֵין לוֹ כֹּחַ בְּצַעֲקָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ לִכְבֹּשׁ אֵיזֶה נְקֻדָּה וְחֵלֶק מֵאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן צַעֲקָתוֹ פּוֹעֶלֶת הַרְבֵּה, כִּי הוּא בְּחִינַת מְחָאָה, הַמְבֹאָר בְּדִין חֲזָקַת קַרְקָעוֹת, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא מוֹחֶה, אָז אֵין חֲזָקַת הַמַּחֲזִיק מוֹעֶלֶת כְּלוּם, עַל כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם גָּזְלוּ מֵאִתָּנוּ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהִיא אַרְצֵנוּ וְנַחֲלָתֵנוּ, וְאֵין בָּנוּ כֹּחַ לְהוֹצִיאָהּ מֵאִתָּם מֵחֲמַת פְּגַם מַעֲשֵׂינוּ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ מִתְפַּלְּלִים וְצוֹעֲקִים בְּכָל פַּעַם, שֶׁאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא שֶׁלָּנוּ, כִּי הִיא נַחֲלָתֵנוּ, וּבָזֶה אָנוּ עוֹשִׂין מְחָאָה לְהַסִּטְרָא־אָחֳרָא, שֶׁיֵּדְעוּ שֶׁאֵין חֲזָקָתָם] חֲזָקָה כְּלָל, כִּי אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל הִיא שֶׁלָּנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, וְסוֹף כָּל סוֹף נוֹצִיא אוֹתָהּ מִיָּדָם, בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם (הִלְכוֹת חֲזָקַת מִטַּלְטְלִין, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ב):

ו.

הַזְכָּרַת שְׁמוֹת הַצַּדִּיקִים הוּא דָּבָר נִפְלָא וְנוֹרָא מְאֹד מְאֹד וּמוֹעִיל הַרְבֵּה מְאֹד לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. גַּם מְסֻגָּל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לְאֶרֶץ־ יִשְׂרָאֵל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לָבוֹא לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים בִּבְחִינַת: צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אֶרֶץ וְכוּ'. עַיֵּן פְּנִים, וְ"יְמֵי מוֹהַרַנ"ת" בִּנְסִיעָתוֹ לְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל (וְעַיֵּן "לִקּוּטֵי הֲלָכוֹת", הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם לִסְעֻדָּה, הֲלָכָה ד', אוֹת ו, וּבְהִלְכוֹת דְּבָרִים הַנּוֹגְעִים בִּסְעֻדָּה, הֲלָכָה ד', אוֹת ו - וְתָבִין יוֹתֵר):

בְּרִית

א.

עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַיֵּצֶר הָרַע בְּכָל אָדָם הוּא בִּפְגַם הַבְּרִית, וְאַחַר כָּל הַיְּגִיעוֹת הָעֲצוּמוֹת וְרִבּוּי הַמְּסִירַת־נֶפֶשׁ, שֶׁהַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים מוֹסְרִים נַפְשָׁם מַמָּשׁ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר בִּשְׁבִיל תִּקּוּן נְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, עֲדַיִן הַשָּׂטָן וְהַיֵּצֶר הָרַע מְרַקֵּד בֵּינָן וּמִתְגָּרֶה בְּיִשְׂרָאֵל, וְהָעִקָּר - בְּעִנְיַן זֶה, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּימֵי מֹשֶׁה רַבֵּנוּ בְּעַצְמוֹ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כָּל הַיְּגִיעוֹת שֶׁהָיוּ לוֹ בִּשְׁבִיל תִּקּוּן נְפָשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, וּבְסוֹף יָמָיו בָּא בִּלְעָם הָרָשָׁע, יִמַּח שְׁמוֹ, וְהִכְשִׁילָם בִּפְגַם הַבְּרִית, וְלִפְעָמִים מֻכְרָח הַצַּדִּיק לְהִסְתַּלֵּק וְלָמוּת בִּשְׁבִיל זֶה, כִּי לְפִי עִנְיָם הִתְפַּשְּׁטוּת הַסִּטְרָא־אָחֳרָא אִי אֶפְשָׁר לוֹ לִגְמֹר הַתִּקּוּן בִּשְׁלֵמוּת בַּחַיִּים, רַק לְאַחַר הִסְתַּלְּקוּתוֹ, וּמִזֶּה הַפְּגָם בָּאִים כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמִּלְחָמוֹת וְהַמַּחֲלוֹקוֹת, הַמּוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מִלְּהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה וּמְעַכְּבִים אוֹתוֹ מִלְּהוֹצִיא הַחִיּוּת הַקְּדוּשָׁה שֶׁלּוֹ בִּשְׁלֵמוּת מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל, כִּי כָּל הַמְּנִיעוֹת מִלְּהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה בָּאִים מִטֻּמְאַת קֶרִי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי קֶרִי - לְשׁוֹן מְנִיעָה, כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשׁ רַשִׁ"י בְּפָרָשַׁת בְּחֻקֹּתַי עַל פָּסוּק: אִם תֵּלְכוּ עִמִּי קֶרִי, וְזֶה: וְאַף אֲשֶׁר הֹלְכוּ עִמִּי בְּקֶרִי; אַף אֲנִי אֵלֵךְ עִמָּם בְּקֶרִי, הַיְנוּ שֶׁמַּחֲמַת פְּגַם קֶרִי, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי־זֶה מַזְמִין לָהֶם מְנִיעוֹת עֲצוּמוֹת, שֶׁנִּקְרָאִים גַּם כֵּן קֶרִי, וּמִזֶּה בָּאִין כָּל הַצָּרוֹת וְכָל הַגָּלוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְזֶה: וְהֵבֵאתִי אֹתָם בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבְּרִים מְאֹד כָּל הָאוֹיְבִים וְהַשּׂוֹנְאִים אֶל הַקְּדֻשָּׁה, שֶׁמֵּהֶם כָּל הַמְּנִיעוֹת, וְעִקַּר הַתִּקּוּן לְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהָאוֹיְבִים הוּא עַל־יְדֵי הָרָצוֹן וְהַחֵשֶׁק דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה זוֹכִין לְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת. וְזֶה שֶׁסִּיֵּם: וְאָז יִרְצוּ אֶת עֲוֹנָם, הַיְנוּ שֶׁיַּהַפְכוּ כָּל הָעֲוונוֹת, שֶׁמֵּהֶם כָּל הַמְּנִיעוֹת, לְרָצוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה: וְזָכַרְתִּי אֶת בְּרִיתִי יַעֲקוֹב וְגוֹ', הַיְנוּ שֶׁיְּעוֹרֵר וְיִזְכֹּר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ זְכוּת הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים שׁוֹכְנֵי עָפָר, שֶׁעִקַּר תִּקּוּן עָוֹן זֶה - עַל־יָדָם, כִּי גְּדוֹלִים צַדִּיקִים בְּמִיתָתָן יוֹתֵר מִבְּחַיֵּיהֶם, וְעַל כֵּן דַּיְקָא אַחַר הִסְתַּלְּקוּתָם גּוֹמְרִין תִּקּוּן עָוֹן זֶה, שֶׁזֶּה עִקַּר תִּקּוּן נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל (הִלְכוֹת הֶכְשֵׁר כֵּלִים, הֲלָכָה ד', אוֹת ט"ו, י"ז):

ב.

עִקַּר הָעִנְיָן, שֶׁעוֹנְשִׁין לְהִתְלַבֵּשׁ בִּבְגָדִים צוֹאִים, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא רַק עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וַיִּהוֹשֻׁעַ הָיָה לָבוּשׁ בְּגָדִים צוֹאִים, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: עַל שֶׁהָיוּ בָּנָיו נְשׂוּאִים נָכְרִיּוֹת, כִּי פְּגַם הַבְּרִית נָכָר בַּבְּגָדִים בִּבְחִינַת: גַּם בִּכְנָפַיִךְ נִמְצָא דַּם נַפְשׁוֹת אֶבְיוֹנִים נְקִיִּים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית, שֶׁהוּא כְּאִלּוּ שׁוֹפֵךְ דָּם נָקִי, חַס וְשָׁלוֹם, כַּמּוּבָא. וְכֵן עִקַּר תִּקּוּן הַבְּגָדִים, שֶׁיִּהְיֶה בִּבְחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים, הוּא תִּלּוּי בְּתִקּוּן הַבְּרִית, כַּיָּדוּעַ (הִלְכוֹת חֻקּוֹת הָעַכּוּ"ם, הֲלָכָה א'):

ג.

צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ בִּשְׁעַת הַזִּווּג, כִּי כָּל הָעוֹלָם תָּלוּי בָּזֶה, כִּי כָּל הָעוֹלָם לֹא נִבְרָא אֶלָּא בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר הִתְגַּלּוּת כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ הוּא עַל־יְדֵי הוֹלָדָה, שֶׁנּוֹלָדִין וְנִתְרַבִּין בְּנֵי־אָדָם, שֶׁבָּהֶם תָּלוּי עִקַּר הַכָּבוֹד, וְעַל כֵּן כְּשֶׁמְּקַדֵּשׁ עַצְמוֹ אָז וּמְכַוֵּן לְהוֹלִיד בֵּן, שֶׁיִּגְדַּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי נִמְשָׁךְ עַל הַוָּלָד רוּחַ קָדֳשָׁה, וְזוֹכֶה שֶׁיִּהְיוּ בָּנִים כְּשֵׁרִים, שֶׁיִּתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יָדָם, וַאֲזַי הוּא מְקַיֵּם כָּל הָעוֹלָם עַל־יְדֵי־זֶה. וְכֵן לְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי נוֹלָדִים בָּנִים שֶׁאֵינָם הֲגוּנִים, וְאֵין כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ נִתְגַּדֵּל עַל־יָדָם, וְעַל כֵּן זֶה שֶׁלֹּא קִדֵּשׁ עַצְמוֹ אָז וְגָרַם כָּל זֶה, הֲרֵי הוּא כְּאִלּוּ מַחֲרִיב הָעוֹלָם כֻּלּוֹ, כִּי עִקַּר קִיּוּם הָעוֹלָם הוּא עַל־יְדֵי הַכָּבוֹד הַנ"ל, וְעִקַּר הַכָּבוֹד תָּלוּי דַּיְקָא בְּהוֹלָדָה כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת כִּבּוּד אָב וָאֵם, הֲלָכָה ב', אוֹת א):

ד.

כְּשֶׁאֶחָד נוֹגֵעַ בְּמָמוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא כַּדִּין, שֶׁזֶּה בְּחִינַת פְּגַם הַמִּשְׁפָּט, בְּחִינַת עוֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְּמִשְׁפָּט, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִפְגַם הַבְּרִית (הִלְכוֹת דֵּעִים, הֲלָכָה ה', אוֹת ג):

ה.

עִקַּר תַּאֲוַת נְאוּף נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הַגְנָבָה שֶׁל הַבַּעַל־דָּבָר, שֶׁגּוֹנֵב וְחוֹתֵר בְּמַחֲשֶׁכֶת הָאָדָם בְּכַמָּה תַּחְבּוּלוֹת וְעַרְמִימִיּוֹת וּגְנֵבוֹת, עַד שֶׁמְּבִיאוֹ לִידֵי הִרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל כֵּן נִסְמַךְ "לֹא תִנְאָף" אֵצֶל "לֹא תִגְנֹב", כִּי עִקַּר נְאוּף בָּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת גְּנֵבָה שֶׁל הַבַּעַל־דָּבָר, וְזֶה בְּחִינַת: אִם רָאִיתָ גַּנָּב וַתֶּרֶץ עִמּוֹ וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ, הַיְנוּ שֶׁהַפָּסוּק מוֹכִיחַ: אִם רָאִיתָ גַּנָּב, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, וַתֶּרֶץ עִמּוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה: וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ, כִּי בֶּאֱמֶת הָיָה רָאוּי לְךָ לִזָּהֵר מְאֹד מֵהַגַּנָּב הַזֶּה, כִּי צְרִיכִין לִשְׁמֹר מַחֲשַׁבְתּוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יִלָּכֵד בְּרֶשֶׁת הַגַּנָּב הַזֶּה, וְאַתָּה - לֹא דַי, שֶׁלֹּא שָׁמַרְתָּ עַצְמְךָ מִמֶּנּוּ, אַף גַּם: וַתֶּרֶץ עִמּוֹ, שֶׁנִּתְרַצֵּיתָ אַחֲרָיו, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה: וְעִם מְנָאֲפִים חֶלְקֶךָ, כַּנַּ"ל. עַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לִזָּהֵר וּלְהִשָּׁמֵר מְאֹד, שֶׁלֹּא יִהְיֶה כָּרוּךְ אַחַר הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת, שֶׁמַּכְנִיס הַיֵּצֶר הָרָע בְּדַעְתּוֹ עַל־יְדֵי גְּנֵבוֹתָיו וְתַחְבּוּלוֹתָיו, רַק יִשְׁתַּדֵּל בְּכָל כֹּחוֹ לְגָרֵשׁ וּלְבַעֵר הַגַּנָּב מִקִּרְבּוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת הַבְּחִירָה בְּיַד

הָאָדָם לְגָרְשׁוֹ, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וְשָׁם עִקַּר הַבְּחִירָה. אַשְׁרֵי הַשׁוֹמֵר מַחֲשַׁבְתּוֹ הֵיטֵב, קָדוֹשׁ יֵאָמֵר לוֹ (הִלְכוֹת גְּנֵבָה, הֲלָכָה ד', אות ט):

בָּנִים

א.

כָּל הַבָּנִים, שֶׁזּוֹכִין לְהוֹלִיד בִּקְדֻשָּׁה עַל־פִּי דַּת תּוֹרָתֵנוּ הַקְּדוֹשָׁה, כֻּלָּם הֵם בִּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, וְעַל כֵּן מַגִּיעַ הַיְרֵשָׁה לַבָּנִים, כִּי כָּל הַמָּמוֹן וְהַפְּרָנָסָה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, וְעַל־יְדֵי שֶׁבָּנָיו שֶׁהֵם בִּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, מְקַבְּלִין נַחֲלָתוֹ וְיִגִיעוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ תִּקּוּן לְנֶפֶשׁ הַנִּפְטָר, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת נַחֲלוֹת, הֲלָכָה ג', אות ב):

ב.

עִקַּר מְצוַת הוֹלָדַת הַבָּנִים הוּא, כִּי כְּשֶׁמּוֹלִיד נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, הֲרֵי הוּא מוֹסִיף עַל הַקִּבּוּץ שֶׁל יִשְׂרָאֵל נֶפֶשׁ אַחַת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַבּוּ הַבָּתִּים שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה מְאֹד מְאֹד, מַה שֶּׁאֵין הַפֶּה יָכוֹל לְדַבֵּר וְהַלֵּב לַחֲשֹׁב, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה גּוֹרֵם לְהַעֲלוֹת שַׁעֲשׁוּעִים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן עִקַּר הַמִּצְוָה הוּא לְהוֹלִיד בֵּן כָּשֵׁר, בֵּן, שֶׁיְּקַיֵּם הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹת. וְאִם שֶׁלָּאוֹ כָּל אָדָם זוֹכֶה, שֶׁיִּהְיוּ בָּנָיו צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים גְּמוּרִים, עַל כָּל פָּנִים מֵאַחַר שֶׁהֵם בִּכְלַל יִשְׂרָאֵל, הַמַּאֲמִינִים בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְתוֹרָתוֹ, וְאָבִיו מְחַנְּךָ אוֹתוֹ מִנְּעוּרָיו לַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְלִכְנֹס לְבָתֵּי־כְּנֵסִיוֹת וּבָתֵּי־מִדְרָשׁוֹת וּלְהִתּוֹסֵף עַל הַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל לְהִתְפַּלֵּל עִמָּהֶם יַחַד בְּכָל יוֹם וְלוֹמַר: שְׁמַע יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' - הֲרֵי זֶה גּוֹרֵם שַׁעֲשׁוּעִים נִפְלָאִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, מֵאַחַר שֶׁהוֹסִיף נֶפֶשׁ לַקִּבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְגַם אוּלַי יִפְקוֹן מִנֵּהּ בָּנִין דְּמֵעֲלֵי, שֶׁיִּהְיוּ צַדִּיקִים גְּמוּרִים, וְעַל כֵּן הָעִקָּר - שֶׁיִּרְאֶה לְחַנֵּךְ אֶת בָּנָיו לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, כַּאֲשֶׁר קִבַּלְנוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְשִׁנַּנְתָּם לְבָנֶיךָ וְגוֹ' וְלִמַּדְתֶּם אֹתָם אֶת בְּנֵיכֶם וְגוֹ', בִּפְרָט לְרַחֲקָם בְּכָל מִינֵי הַרְחָקוֹת מֵהַכִּתּוֹת הָרָעוֹת, שֶׁקָּמוּ בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ לְהַעֲבִיר, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת נַעֲרֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵעִקַּר הַדַּת הַקְּדוֹשָׁה וּלְלַמֵּד אוֹתָם חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת וְתַנַ"ךְ עִם הַבֵּאוּרִים הָרָעִים וְכוּ', כַּמְפֹרָסָם. אֲבָל מֵאַחַר שֶׁרֹב בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל הַכְּשֵׁרִים מְחַנְּכִים בְּנֵיהֶם בְּדֶרֶךְ אֲבוֹתֵינוּ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם, שֶׁיְּבַלּוּ יְמֵיהֶם רַק עַל תּוֹרָה וּתְפִלָּה וְכוּ', הֲרֵי הֵם מוֹסִיפִין נְפָשׁוֹת קְדוֹשׁוֹת לְקִבּוּץ הַקָּדוֹשׁ שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וְנִתְרַבִּין הַבָּתִּים מְאֹד, וְעַל כֵּן שָׂכָרָם הַרְבֵּה מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה תָּבוֹא הַגְּאֻלָּה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: הַקָּטָן יִהְיֶה לְאֶלֶף וְגוֹ', אֲנִי הַשֵּׁם בְּעִתָּהּ אָחִישֶׁנָּה (הִלְכוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, הֲלָכָה ה', אות ב־ג):

ג.

אִישׁ וְאִשָּׁה הֵם בְּחִינַת שְׁנֵי הֲפָכִים, כִּי הָאִישׁ מַזְרִיעַ לְבָן, שֶׁמִּמֶּנּוּ עֲצָמוֹת וְכוּ', וְהִיא מַזְרַעַת אָדֹם וְכוּ' וְלֹבֶן וְאָדֹם הֵם שְׁנֵי הֲפָכִים, וְאִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיֶה הוֹלָדָה כִּי אִם עַל־יְדֵי בְּחִינַת

שָׁלוֹם, שֶׁמְּחַבֵּר שְׁנֵי הֲפָכִים, וְהַשָּׁלוֹם נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה עִקַּר הַהוֹלָדָה (הִלְכוֹת יְבוּם, הֲלָכָה ג', אוֹת ד):

ד.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: מִי שֶׁאֵינוֹ מַנִּיחַ בָּנִים, נִקְרָא מֵת. וּמוּבָא כֵּן גַּם עַל פָּסוּק: אִישׁ כִּי יָמוּת וּבֵן אֵין לוֹ, אֲבָל מִי שֶׁמַּנִּיחַ בָּנִים כְּשֵׁרִים, נִקְרָא חַי אֶפִלּוּ אַחַר מִיתָתוֹ, כִּי עִקַּר הַמִּיתָה נִמְשֶׁכֶת מִפְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְעַל כֵּן כְּשֶׁמַּנִּיחַ בָּנִים אַחֲרָיו, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תִּקּוּן אֱמוּנַת חֲכָמִים, אֵינוֹ נִקְרָא מֵת, רַק הוּא חַי גַּם אָז עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבָּנִים הַכְּשֵׁרִים, שֶׁעוֹסְקִין בְּתִקּוּן אֱמוּנַת חֲכָמִים, שֶׁהוּא כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה (שָׁם, אוֹת ה):

בִּטָּחוֹן

א.

עִקַּר עֲצִבוּת וְדַאֲגוֹת הַפְּרָנָסָה הוּא מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ בִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעִקַּר פְּגַם וְחֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן נִמְשָׁךְ רַק מִבְּחִינַת הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, כִּי בֶּאֱמֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מַשְׁפִּיעַ שִׁפְעוֹ הַטּוֹב תָּמִיד, בְּלִי הֶפְסֵק רֶגַע, רַק כְּשֶׁהַהַשְׁפָּעָה בָּאָה בְּזֶה הָעוֹלָם הַגַּשְׁמִי, שֶׁהוּא בְּמָקוֹם וּזְמַן, אֲזַי מֻכְרָח הַשֶּׁפַע לְהִתְלַבֵּשׁ בְּמָקוֹם וּזְמַן, וְעַל כֵּן אֵין הַשֶּׁפַע שֶׁל פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת נִמְשֶׁכֶת כִּי אִם בְּמָקוֹם וּזְמַן יָדוּעַ, כְּמוֹ שֶׁנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁיֵּשׁ זְמַן שֶׁהָאָדָם מַרְוִיחַ, וְיֵשׁ - לְהֵפֶךְ, וְכֵן בְּמָקוֹם שֶׁבְּמָקוֹם זֶה מַרְוִיחִין, וּבְמָקוֹם אַחֵר - לְהֵפֶךְ, וּמֵחֲמַת זֶה עִקַּר דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה - מֵחֲמַת שֶׁלִּפְעָמִים נִתְעַכֵּב שֶׁפַע פַּרְנָסָתוֹ, עַל כֵּן עוֹלֶה דַּאֲגַת פַּרְנָסָתוֹ עַל לִבּוֹ וְדוֹאֵג מַה יֹּאכַל לָמָחָר, וּמֵחֲמַת זֶה הוּא רוֹדֵף אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְסוֹף כָּל סוֹף אֵינוֹ מַשִּׂיג פַּרְנָסָתוֹ כִּי אִם כְּשֶׁיְּבוֹא עִתּוֹ וּזְמַנּוֹ; וְאִם הָיָה לוֹ שֵׂכֶל אֲמִתִּי וְהָיָה מַאֲמִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁהַכֹּל מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, רַק שֶׁצְּרִיכִין לְהַמְתִּין וּלְיַחֵל לַהַשֵּׁם עַד שֶׁיְּבוֹא זְמַנּוֹ וְעִתּוֹ, וְאָז לֹא הָיָה רָץ וּמִתְיַגֵּעַ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ כָּל כָּךְ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּעִתּוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהַהֶכְרֵחַ - שֶׁיֵּעָשֶׂה הָאָדָם אֵיזֶה עֲבוֹדָא קַלָּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל פָּסוּק: וּבֵרַכְךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַמְשִׁיךְ הַשֶּׁפַע בְּזֶה הָעוֹלָם, כִּי אִם עַל־יְדֵי כֵּלִים, וְעַל כֵּן מֻכְרָחִין לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה עוֹשִׂין כֵּלִים וְצִנּוֹרוֹת לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין הָעֵסֶק עִקַּר כְּלָל, רַק עִקַּר הַפַּרְנָסָה - מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְהַשְׁגָּחָתוֹ לְבַד, כִּי אֵין אָדָם יוֹדֵעַ בַּמֶּה מִשְׁתַּכֵּר, וְעַל כֵּן אָסוּר לְהָאָדָם לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה לִרְדֹּף אַחַר הַפַּרְנָסָה בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, כְּאִלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם, הַפַּרְנָסָה תְּלוּיָה בָּזֶה לְבַד, כִּי אַדְרַבָּא, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְמַעֵט פַּרְנָסָתוֹ, כִּי כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה - הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, כִּי אֵין צָרִךְ לוֹ לַעֲשׂוֹת מַשָּׂא וּמַתָּן וְעֵסֶק רַק לְצֵאת יְדֵי מִצְוַת עֲשִׂיַּת מַשָּׂא וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, כְּדֵי לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה כֵּלִי וְצִנּוֹר לְקַבֵּל הַהַשְׁפָּעָה כַּנַ"ל, וְכָל מַה שֶּׁיְּעָשֶׂה - יוֹצֵא בָּזֶה.

וְזֶהוּ: וּבֵרַכְךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה, הַיְנוּ בְּכָל מַה שֶּׁתַּעֲשֶׂה, יִהְיֶה מַה שֶּׁיִּהְיֶה אֶפִלּוּ דָּבָר קַל וְקַטָן, יְבָרֶכְךָ הַשֵּׁם, כַּאֲשֶׁר נִרְאֶה בְּחוּשׁ בְּרֹב בְּנֵי־אָדָם, שֶׁכַּמָּה פְּעָמִים שֶׁהֵם רָצִים וְרוֹדְפִים מְאֹד אַחַר הַפַּרְנָסָה כַּמָּה זְמַנִּים בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, וְאֵין עוֹלֶה בְּיָדָם שׁוּם רֶוַח, וּמְאוּמָה לֹא יִשְׂאוּ בַּעֲמָלָם, וְאַחַר־כָּךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עֲלֵיהֶם וּמַזְמִין לָהֶם פַּרְנָסָה, וְלִפְעָמִים אֲפִלּוּ עֲשִׁירוּת גָּדוֹל, בְּסִבָּה קַלָּה מְאֹד, שֶׁהִיא כִּמְעַט בְּלִי שׁוּם דֶּרֶךְ הַטֶּבַע, וְכָל הָעוֹלָם מָלֵא מִמַּעֲשִׂיּוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם שְׂכִיחִים מְאֹד בָּעוֹלָם, כִּמְעַט בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד שֶׁעוֹסֵק בְּמַשָּׂא וּמַתָּן, וְאִם הָיָה לוֹ שֵׂכֶל וְהָיָה סוֹמֵךְ עַצְמוֹ בַּתְּחִלָּה עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל, אֲזַי לֹא הָיָה צָרִיךְ כְּלָל לִיגִיעוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהָיוּ לוֹ בְּחִנָּם, וּכְשֶׁהָיָה מַגִּיעַ הַזְּמַן, הָיָה מַזְמִין לוֹ הַשֵּׁם־יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָתוֹ בְּסִבָּה קַלָּה כַּנַּ"ל, וְלֹא דַּי שֶׁאֵינוֹ מַרְוִיחַ כְּלָל עַל־יְדֵי דַּאֲגָתוֹ וְעִצְבוֹנוֹ וִיגִיעוֹת רַבּוֹת וּטְרָחוֹת עֲצוּמוֹת שֶׁלּוֹ - אַדְרַבָּא, הוּא מַפְסִיד שֶׁפַּע פַּרְנָסָתוֹ הָרַבֶּה עַל־יְדֵי־זֶה, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר שֶׁפַע הַפַּרְנָסָה נִמְשֶׁכֶת מִבְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, רַק שֶׁבְּזֶה הָעוֹלָם מֻכְרָח הַפַּרְנָסָה לְהִתְלַבֵּשׁ בִּזְמַן וּבְמָקוֹם, אֲשֶׁר מֵחֲמַת זֶה צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא וּמַתָּן בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה כְּדֵי לַעֲשׂוֹת כְּלִי, שֶׁתּוּכַל הַשֶּׁפַע לְהִתְלַבֵּשׁ בְּזֶה הָעוֹלָם כַּנַּ"ל וְעַל כֵּן כְּשֶׁהוּא מַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מִלְּמַעְלָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְקַשֵּׁר הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם לִבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְאָז יֵשׁ לוֹ פַּרְנָסָה בְּשֶׁפַע, כִּי הוּא מְקֻשָּׁר לְשֹׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת עַל־יְדֵי אֱמוּנָתוֹ וּבִטָּחוֹנוֹ בַּשֵּׁם, אֲבָל כְּשֶׁהוּא רָץ אַחַר פַּרְנָסָתוֹ בִּיגִיעוֹת גְּדוֹלוֹת, אָז הוּא נִמְשָׁךְ וְנִתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת מָקוֹם וּזְמַן, וּמַפְרִיד בֵּין הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם לְבֵין בְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְרַחֵק מִשֹּׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעוֹת, וְעַל כֵּן קָשֶׁה לוֹ לִמְצֹא פַּרְנָסָתוֹ וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּגִּיעַ לוֹ מֵעַט פַּרְנָסָה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּהְיֶה בִּיגִיעָה גְּדוֹלָה וַעֲצוּמָה מְאֹד. וְזֶה: כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה - הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ, כִּי כָּל מַה שֶּׁנִּמְשָׁךְ אַחַר הַזְּמַן בְּיוֹתֵר וְדוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, הוּא נִתְקַשֵּׁר וְנִתְאַחֵז בְּיוֹתֵר בִּבְחִינַת זְמַן וּמָקוֹם וְנִתְרַחֵק בְּיוֹתֵר מִשֹּׁרֶשׁ הַהַשְׁפָּעָה, שֶׁהוּא בִּבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְעַל כֵּן הַשָּׁעָה דּוֹחֶקְתּוֹ - הַשָּׁעָה דַּיְקָא, מֵחֲמַת שֶׁנִּתְקַשֵּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת שָׁעָה וּזְמַן, וְעַל כֵּן יֵשׁ לוֹ דֹּחַק יוֹתֵר, כִּי נִתְרַחֵק פַּרְנָסָתוֹ לִזְמַן רָחוֹק וּלְמָקוֹם רָחוֹק בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁלִּפְעָמִים צָרִיךְ לָנוּד עַל־יְדֵי־זֶה לִמְקוֹמוֹת רְחוֹקִים בְּיוֹתֵר וּבְהֶמְשֵׁךְ הַזְּמַן הַרְבֵּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָתוֹ אֲבָל הַנִּדְחֶה מִפְּנֵי הַשָּׁעָה וּמַאֲמִין, שֶׁהַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבְּוַדַּאי יִתֵּן לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בִּזְמַנּוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, אֲזַי הוּא מְקֻשָּׁר בְּיוֹתֵר לִבְחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְאָז הַשָּׁעָה נִדְחֵית מִפָּנָיו, כִּי זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְמַעַט וּלְבַטֵּל בְּחִינַת הַזְּמַן וְהַמָּקוֹם, וְשׁוֹלֵחַ לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ פַּרְנָסָתוֹ בְּמִעוּט זְמַן וּבְקֵרוּב מָקוֹם. וְאִם הָיָה זוֹכֶה הָאָדָם לְבִטָּחוֹן חָזָק מְאֹד, אָז לֹא הָיָה צָרִיךְ לַעֲשׂוֹת שׁוּם סִבָּה בִּשְׁבִיל פַּרְנָסָה, וְהָיָה נַעֲשֶׂה הַכְּלִי

וְהַצָּנוֹר שֶׁל פַּרְנָסָה עַל־יְדֵי הַבִּטָּחוֹן בְּעַצְמוֹ, כִּי עַל־יְדֵי בִּטָּחוֹן נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע הַיּוֹרֵד מִלְּמַעְלָה, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (הִלְכוֹת רִבִּית הֲלָכָה ג', אוֹת א):

ב.

כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת וְהָעֲנִיּוּת וְהַדַּחֲקוּת, שֶׁיֵּשׁ לָאָדָם, הוּא רַק מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הַבִּטָּחוֹן, כִּי אִם הָיָה לוֹ בִּטָּחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא הָיָה דּוֹאֵג כְּלָל וְלֹא הָיָה חָסֵר לוֹ דָּבָר, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: בָּרוּךְ הַגֶּבֶר אֲשֶׁר יִבְטַח בְּהַשֵּׁם וְגוֹ', וּבִשְׁנַת בַּצֹּרֶת לֹא יִדְאַג. וְעִקַּר הַבִּטָּחוֹן הוּא בְּחִינַת יִרְאָה בִּשְׁלֵמוּת, דְּהַיְנוּ שֶׁנִּשְׁמָר מִיִּרְאוֹת הַנִּפּוּלוֹת וְאֵין לוֹ שׁוּם יִרְאָה נְפוּלָה, שֶׁאֵינוֹ מִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר, רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז הוּא בְּוַדַּאי בּוֹטֵחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי זֶה עִקַּר הַבִּטָּחוֹן - שֶׁלֹּא יִירָא וְלֹא יִפְחַד מִשּׁוּם דָּבָר, רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד בִּבְחִינַת: אֶבְטַח וְלֹא אֶפְחָד, בְּחִינַת: בֵּאלֹקִים בָּטַחְתִּי לֹא אִירָא מַה יַּעֲשֶׂה בָשָׂר לִי, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵין לוֹ שׁוּם יִרְאָה נְפוּלָה וְשׁוּם פַּחַד כְּלָל, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל מַה יֹּאכַל לְמָחָר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יִרְאוֹת נְפוּלוֹת, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הָעֲנִיּוּת - כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ יִרְאוֹת נְפוּלוֹת, הוּא בְּוַדַּאי עָנִי מַמָּשׁ, אֲפִלּוּ אִם יֵּשׁ לוֹ כָּל הוֹן דְּעַלְמָא, כִּי אֲפִלּוּ אִם הוּא עָשִׁיר גָּדוֹל, הוּא מָלֵא דְּאָגוֹת וְצַעַר וְיִסּוּרִים וּפְחָדִים תָּמִיד, וְכָל יָמָיו - כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת, וְאֵין לוֹ שׁוּם נַחַת וּמְנוּחָה וְשׁוּם חִיּוּת כְּלָל, וְהוּא חַי חַיֵּי צַעַר יוֹתֵר מִכָּל הֶעָנִיִּים שֶׁבָּעוֹלָם, מֵחֲמַת שֶׁבְּכָל יוֹם נִתְחַדְּשִׁין לוֹ דְּאָגוֹת וּפְחָדִים חֲדָשִׁים מֵאֲדוֹנִים וְשָׂרִים וְכוּ' וּמִכַּמָּה וְכַמָּה מִינֵי הֶפְסֵדוֹת, הַשְׂכִּיחִים וְשֶׁאֵינָם שְׂכִיחִים, וְגַם מִצְטַעֵר בְּכָל עֵת עַל רִבּוּי הַהוֹצָאָה שֶׁבְּבֵיתוֹ, כִּי נִדְמֶה לוֹ כִּי הַהוֹצָאָה יְתֵרָה עַל הָרֶוַח, וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה רַבּוּ מִסְפֹּר רִבּוּי הַדְּאָגוֹת שֶׁיֵּשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָטִיּוּת בְּלִי שִׁעוּר בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה, וְאֵין רֶגַע בְּלֹא פֻּגַע, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: מַרְבֶּה נְכָסִים - מַרְבֶּה דְּאָגָה, וְכָל זֶה מֵחֲמַת יִרְאוֹת הַנִּפּוּלוֹת, מֵחֲמַת שֶׁאֵין לוֹ בִּטָּחוֹן שָׁלֵם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כִּי אִם הָיָה לוֹ בִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת, בְּוַדַּאי לֹא הָיָה מִתְפַּחֵד כְּלָל, כִּי בְּוַדַּאי הַכֹּל בְּיַד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְהָעֹשֶׁר וְהַכָּבוֹד מִלְּפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאִם יִרְצֶה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁיִּהְיֶה עָנִי, חַס וְשָׁלוֹם, בְּוַדַּאי לֹא יוּכַל לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מִזֶּה בְּשׁוּם אֹפֶן, וְכֵן לְהֶפֶךְ, רַק הוּא מְחַיֵּב לַעֲסֹק בְּאֵיזֶה עֵסֶק וּמַשָּׂא־וּמַתָּן וַה' - הַטּוֹב בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה, וּמָאן דְּיָהֵב חַיֵּי - יָהֵב מְזוֹנֵי. נִמְצָא: כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ בִּטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ דּוֹאֵג כְּלָל מַה יֹּאכַל לְמָחָר, זֶהוּ עִקַּר הָעֲשִׁירוּת בִּבְחִינַת אַיְזֶהוּ עָשִׁיר - הַשָּׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, כִּי אֵין לוֹ שׁוּם דְּאָגָה וְפַחַד כְּלָל, כִּי הוּא בָּטוּחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא יַעַזְבֵנוּ לְעוֹלָם (הִלְכוֹת הַרְשָׁאָה, הֲלָכָה ג', אוֹת כ):

בְּגָדִים

א.

מֵחֲמַת שֶׁהַבְּגָדִים הֵם בְּחִינַת הַמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה וְהַחִיצוֹנָה שֶׁל הַקְּדֻשָּׁה כַּנַ"ל, עַל כֵּן דֶּרֶךְ הַחִיצוֹנִים לְהִתְאַחֵז בָּהֶן, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וּבְהַבְּגָדִים נִרְשָׁמִים כָּל הָעֲוונוֹת, וְכֵן לְהֵפֶךְ - כָּל הַמִּצְווֹת, כִּי עַל־יְדֵי הַמִּצְווֹת נַעֲשִׂין לְבוּשִׁין וְכִסּוּיִין לְהַנְּשָׁמָה בְּחִינַת חֲלוּקָא דְרַבָּנָן, וּכְשֶׁהַלְּבוּשִׁין נְקִיִּים, הֵם שְׁמִירָה גְּדוֹלָה, עַל כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת הַבְּגָדִים מְאֹד כַּנַ"ל (הִלְכוֹת צִיצִית הֲלָכָה א'):

ב.

צָרִיךְ לְדַקְדֵּק בְּיוֹתֵר, שֶׁיִּהְיוּ הַבְּגָדִים נְקִיִּים בִּשְׁעַת תְּפִלָּה, כִּי בְּגָדִים נְקִיִּים הֵם בְּחִינַת תִּקּוּן הַכְּלִי, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְדַבֵּר דִּבּוּר הַמִּתְקַבֵּל, וּתְפִלָּתוֹ נִשְׁמַעַת בְּיוֹתֵר, וְעַל כֵּן מִי שֶׁהוּא לְבוּשׁ שַׁעַטְנֵז, שֶׁהוּא בְּחִינַת פְּגַם הַבְּגָדִים, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, עַל כֵּן אֵין תְּפִלָּתוֹ עוֹלָה וּמִתְקַבֶּלֶת (שָׁם):

ג.

אָנוּ צְרִיכִין לִהְיוֹת בְּדֵלִין מִן הָעַכּוּ"ם אֲפִלּוּ בְּמַלְבּוּשִׁים, אֲפִלּוּ בִּלְבִישַׁת הַמִּנְעָלִים, וּכְעֵין שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: בִּשְׁעַת הַגְּזֵרָה, אֲפִלּוּ אַעֲרְקָתָא דְּמָסָאנֵי יֵהָרֵג וְאַל יַעֲבֹר, כִּי הַמִּנְעָלִים שֶׁלָּהֶם הוּא מִבְּחִינַת פְּגַם כָּתְנוֹת עוֹר, שֶׁנֶּאֱחַז בָּהֶם מֵחֲמַת הַנָּחָשׁ, בְּחִינַת פְּגַם הַבְּרִית וְכוּ', וּמִנְעָלִים שֶׁלָּנוּ דִּקְדֻשָּׁה הֵם בִּבְחִינַת תִּקּוּן וְהִזְדַּכְּכוּת כָּתְנוֹת עוֹר, בִּבְחִינַת: מַה יָּפוּ פְעָמַיִךְ בַּנְּעָלִים, וְעַל כֵּן יֵשׁ אֶצְלֵנוּ כַּמָּה דִּינִים בִּלְבִישַׁת מִנְעָלִים, כִּי אָנוּ צְרִיכִין לִלְבֹּשׁ הַמִּנְעָלִים עַל־פִּי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה כְּדֵי לְתַקֵּן וּלְזַכֵּךְ בְּחִינַת כָּתְנוֹת עוֹר, וְלֹא לְחִנָּם אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כִּתְפִלִּין כָּךְ מִנְעָלִים, עַיֵּן פְּנִים (הִלְכוֹת עַכּוּ"ם, הֲלָכָה א', אוֹת ד):

ד.

עַל־יְדֵי מִצְוַת הַלְּבָשַׁת עֲרֻמִּים, בְּחִינַת: כִּי תִרְאֶה עֵרֹם וְכִסִּיתוֹ, זוֹכִין לְהַנְצֵל מִפְּגַם הַבְּרִית וּמִפְּגַם תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַנְפִּין חֲשׁוּכִין, וְזוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ ש"ע [וְשֶׁלֹּשׁ מֵאוֹת וְשִׁבְעִים] נְהוֹרִין שֶׁל אוֹר הַפָּנִים (הִלְכוֹת גְּנֵבָה, הֲלָכָה ב', אוֹת ד):

ה.

עִקַּר אֲחִיזַת הַשֶּׁקֶר בְּיוֹתֵר הוּא בְּהַבְּגָדִים, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי בֶּגֶד בְּא"ת־ב"ש - אוֹתִיּוֹת "שֶׁקֶר", וְצִיצִית הֵם הַתִּקּוּן לָזֶה (שָׁם, הֲלָכָה ה', אוֹת טו):

גֵּאוּת וַעֲנָוָה

א.

מִי שֶׁזּוֹכֶה לַעֲנָוָה אֲמִתִּית, שֶׁהוּא בְּחִינַת אַיִן מַמָּשׁ, וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת אֲלֵיו יִתְבָּרַךְ, הוּא יָכוֹל לִמְלֹךְ וּלְהִשְׁתָּרֵר וּלְהִתְפָּאֵר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל מִינֵי הִתְפָּאֲרוּת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא עָנָו בֶּאֱמֶת, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בִּגְדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁהִתְפָּאֲרוּ אֶת עַצְמָם

בְּהִתְפָּאֲרוּת גְּדוֹל מְאֹד, כְּמוֹ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַאי וְכֵן כַּמָּה תַּנָּאִים וַאֲמוֹרָאִים, וְכֵן מֹשֶׁה רַבֵּנוּ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, סִפֵּר וְכָתַב בְּעַצְמוֹ כָּל הַגְּדֻלּוֹת וְהַנּוֹרָאוֹת שֶׁלּוֹ, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הִתְפָּעֲלוּ מֵהַהִתְפָּאֲרוּת שֶׁלָּהֶם כְּלָל, כִּי זָכוּ לְבִטּוּל כָּל הַהַרְגָּשׁוֹת, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין וְרַשָּׁאִין לְהִתְפָּאֵר בְּכָל מִינֵי הִתְפָּאֲרוּת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן זֶה דַּיְקָא עִקַּר תַּכְלִית שְׁלֵמוּת הָעֲנָוָה אֲמִתִּית שֶׁלָּהֶם, אֲבָל לְאוֹ כָּל אָדָם זוֹכֶה לָזֶה בִּשְׁלֵמוּת, עַל כֵּן שְׁאָר כָּל אָדָם צְרִיכִין לְהִתְנַהֵג בַּעֲנָוָה וּבְשִׁפָלוּת, בִּפְשִׁיטוּת בִּבְחִינַת: וְנַפְשִׁי כֶּעָפָר לַכֹּל תִּהְיֶה, בְּחִינַת שֶׁנַּעֲשֶׂה שֶׁכֵּן לֶעָפָר בְּחַיָּיו, שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ו' אוֹת ה):

ב.

אַף־עַל־פִּי שֶׁעִקַּר הָעֲנָוָה הוּא, שֶׁיִּהְיֶה אֵין מַמָּשׁ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לִהְיוֹת עָצֵל וְנִבְזֶה, שֶׁקּוֹרִין "שְׁלֵימַזְלְנִיק", כִּי זֶה כְּמוֹ עֲנָוָה פְּסוּלָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי צָרִיךְ לִהְיוֹת חָזָק וְאַמִּיץ וְגִבּוֹר חַיִל מְאֹד לַעֲמֹד כְּנֶגֶד כָּל הַמּוֹנְעִים מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בִּבְחִינַת: וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם, כִּי כְּשֶׁמְּבַטֵּל עַצְמוֹ נֶגֶד הַבַּעֲלֵי־גַּאֲוָה, הֲרוֹצִים לְהַרְחִיקוֹ מִדַּרְכֵי אֱמֶת, אֲזַי עַל־יְדֵי הָעֲנָוָה שֶׁלּוֹ הוּא נוֹתֵן כֹּחַ לְהַגְּאוּת, שֶׁהֵם הַבַּעֲלֵי־גַּאֲוָה הַנַּ"ל, וְעַל כֵּן עֲנָוָה פְּסוּלָה הוּא בְּחִינַת פְּגַם הַגַּאוּת. וְזֶה הָיָה הַפְּגָם שֶׁל שָׁאוּל, שֶׁהֶחֱיָה אֶת אֲגָג עַל־יְדֵי שֶׁבִּטֵּל דַּעְתּוֹ נֶגֶד דּוֹאֵג, וּשְׁמוּאֵל הַנָּבִיא הוֹכִיחוֹ עַל עֲנָוָה זֹאת: הֲלוֹא אִם קָטֹן אַתָּה בְּעֵינֶיךָ, רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָתָּה. וְהַתִּקּוּן הָיָה עַל־יְדֵי מָרְדֳּכַי, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה עָנָו בֶּאֱמֶת בִּבְחִינַת אַיִן, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא רָצָה לְהַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ נֶגֶד הַבַּעֲלֵי־גַּאֲוָה, שֶׁהֵם בְּחִינַת הָמָן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וּמָרְדֳּכַי לֹא יִכְרַע וְלֹא יִשְׁתַּחֲוֶה. וּבֶאֱמֶת יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה מִשְׁקָל גָּדוֹל וְדַק מְאֹד, שֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת בִּבְחִינַת אַיִן וָמָה מַמָּשׁ וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה גִּבּוֹר חַיִל וְחָזָק מְאֹד נֶגֶד כָּל הָרְשָׁעִים וְהַמּוֹנְעִים. (שָׁם, אוֹת כ"ג):

ג.

עִקַּר נְפִילַת הַנֶּפֶשׁ, חַס וְשָׁלוֹם - עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר הַנְּפִילוֹת, כַּמּוּבָא בְּדִבְרֵי רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁעִקַּר הַנְּפִילָה - עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם נְפִילָה בָּעוֹלָם כְּלָל, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל מָקוֹם, כִּי מְלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, אַךְ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ גַּדְלוּת, אָז אֵין אֲנִי וְהוּא יְכוֹלִין לָדוּר וְכוּ'. נִמְצָא, שֶׁכָּל הַנְּפִילוֹת הֵם עַל־יְדֵי גַּדְלוּת, וְעַל כֵּן אֵלּוּ הַנְּפָשׁוֹת, שֶׁנָּפְלוּ כָּל כָּךְ עַד שֶׁנִּתְגַּלְגְּלוּ בְּחַיָּה, וְעִקַּר נְפִילָתָם הָיָה עַל־יְדֵי גַּדְלוּת כַּנַּ"ל. וְעִקַּר תִּקּוּן כָּל הַנְּפָשׁוֹת הוּא עַל־יְדֵי עֲנָוָה, שֶׁזֶּה עִקַּר תְּחִיַּת הַמֵּתִים וְתַעֲנוּג עוֹלָם הַבָּא, כְּמוֹ שֶׁכָּתַב רַבֵּנוּ זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּמָקוֹם אַחֵר, בְּחִינַת: הָקִיצוּ וְרַנְּנוּ שׁוֹכְנֵי עָפָר - מִי שֶׁנַּעֲשֶׂה שֶׁכֵּן לֶעָפָר בְּחַיָּיו וְכוּ', עַיֵּן שָׁם. וְעַל כֵּן הַשְׁחִיטָה, שֶׁהִיא בִּשְׁבִיל תִּקּוּן וַעֲלִיַּת הַנֶּפֶשׁ, עַל כֵּן

הִיא בְּמָקוֹם הַמְּשָׁכַת הַצַּוָּאר לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל אֶת הַגַּדְלוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מָשְׁכֵהּ דְּצַוָּארֵהּ וְכוּ' (הִלְכוֹת שְׁחִיטָה. הֲלָכָה ג', אוֹת ג):

ד.

עַל־יְדֵי שֶׁיּוֹדֵעַ שִׁפְלוּתוֹ בֶּאֱמֶת וּמֵשִׂים עַצְמוֹ כְּעָפָר מַמָּשׁ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְשֶׁיִּתְגַּלֶּה לוֹ אוֹר הָאֱמֶת, עַד שֶׁזּוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִתְגַּבֵּר בַּחֹשֶׁךְ, וְרָצוֹן דְּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁנִּשְׁבָּר עַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַמְנִיעוֹת, וְיִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֶל הַקְּדֻשָּׁה וּלְהוֹצִיא כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל בִּשְׁלֵמוּת (הִלְכוֹת הֶכְשֵׁר כֵּלִים, הֲלָכָה ד', אוֹת י"ח):

ה.

וּמַה שֶּׁאָמְרוּ בְּבֵית שַׁנִּי בְּשִׁמְחַת בֵּית הַשּׁוֹאֵבָה: אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהָיוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה - אֲחוֹרֵיהֶם וְכוּ', וְאָנוּ לְיָהּ עֵינֵינוּ, וְהָיוּ כּוֹפְלִים וְאוֹמְרִים: אָנוּ לְיָהּ וּלְיָהּ עֵינֵינוּ, וּפֵרְשׁוּ שָׁם בַּגְּמָרָא: דְּאָמְרֵי הָכִי, אָנוּ לְיָהּ מְשִׁתַּחֲוִים וּלְיָהּ עֵינֵינוּ מְיֻחָלוֹת, הַיְנוּ כַּנַּ"ל, שֶׁהָיוּ מִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל גֹּדֶל הַיְשׁוּעוֹת וְהַחֲסָדִים הַנִּפְלָאִים שֶׁעָשָׂה עִמָּהֶם לִבְנוֹת לָהֶם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ מֵחָדָשׁ, שֶׁזֶּהוּ לְיָהּ אָנוּ מִשְׁתַּחֲוִים, כִּי הַהִשְׁתַּחֲוָיָה הוּא בְּחִינַת הוֹדָאָה עַל הֶעָבָר, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן יָדְעוּ בְּעַצְמָן כַּמָּה הֵם רְחוֹקִים עֲדַיִן מֵהַגְּאֻלָּה הַשְּׁלֵמָה, וְעַל כֵּן אָמְרוּ פַּעַם שֵׁנִי: וְעֵינֵינוּ לְיָהּ, שֶׁהוּא: וּלְיָהּ עֵינֵינוּ מְיֻחָלוֹת, כִּי בְּוַדַּאי אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר עָזַר לָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה יְשׁוּעָה כָּזֹאת, אֲשֶׁר בְּעַבְדּוּתֵנוּ לֹא עָזָבוּנוּ הַשֵּׁם אֱלֹקֵינוּ וַיֵּט עָלֵינוּ חֶסֶד לִפְנֵי מַלְכֵי אַשּׁוּר וְכוּ', כַּמְפֹרָשׁ בְּעֶזְרָא וּנְחֶמְיָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן לְיָהּ עֵינֵינוּ מְיֻחָלוֹת, שֶׁיִּגְאָלֵנוּ גְּאֻלָּה שְׁלֵמָה, שֶׁאֵין אַחֲרֶיהָ גָּלוּת. וְכֵן הוּא בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי גַּם עַתָּה בְּתֹקֶף מְרִירוּת הַגָּלוּת הַזֶּה, אָנוּ רוֹאִים נִסִּים וְחֶסָדִים נִפְלָאִים בְּכָל יוֹם, כְּמוֹ שֶׁאָנוּ אוֹמְרִים שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים בְּכָל יוֹם: וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ וְעַל נִפְלְאוֹתֶיךָ וְטוֹבוֹתֶיךָ שֶׁבְּכָל עֵת עֶרֶב וּבֹקֶר וְצָהֳרַיִם וְכוּ', וּצְרִיכִים לְהוֹדוֹת לוֹ יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה עַל זֶה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שָׁם: וְכֹל הַחַיִּים יוֹדוּךָ סֶּלָה וְכוּ', אֲבָל צְרִיכִים לֵידַע, שֶׁכָּל הַיְשׁוּעוֹת בָּאִים מִמֶּרְחָק מְאֹד כַּנַּ"ל וּצְרִיכִים בְּכָל יוֹם לְצַפּוֹת לִישׁוּעָה לְהַלָּן בִּבְחִינַת: לְיָהּ אָנוּ מִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים, וּלְיָהּ עֵינֵינוּ מְיֻחָלוֹת. וְזֶה שֶׁהִזְכִּירוּ בִּגְנוּת הָרִאשׁוֹנִים וְאָמְרוּ: אֲבוֹתֵינוּ שֶׁהָיוּ בַּמָּקוֹם הַזֶּה - אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הֵיכַל הַשֵּׁם וּפְנֵיהֶם קֶדְמָה וְהֵמָּה מִשְׁתַּחֲוִים וְכוּ', שֶׁהָיוּ עוֹשִׂים דְּבָרִים מְגֻנִּים וּמִתְעָבִים הַרְבֵּה לְהַכְעִיס, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כְּמוֹ שֶׁפֵּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שָׁם. וְהַדָּבָר תָּמוּהַּ, לְכְאוֹרָה, מַה לָּהֶם לְהַזְכִּיר בְּשִׁמְחָתָם גֹּדֶל גְּנוּת אֲבוֹתֵיהֶם. אַךְ כָּל זֶה הָיָה בִּשְׁבִיל לְבוֹא לְשִׂמְחָה וְהִתְחַזְּקוּת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הִזְכִּירוּ גְּנוּת הָרִאשׁוֹנִים, שֶׁנָּפְלוּ לְתִעוּבִים וְטִנּוּפִים כְּאֵלֶּה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְהַכֹּל הָיָה מֵחֲמַת גַּאוּת וְרוּם־לֵבָב, שֶׁמֵּבִיא אֶת הָאָדָם לְכָל הָרָעוֹת וְהַצָּרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִשָּׁם עִקַּר כָּל הַנְּפִילוֹת, עַד שֶׁיְּכוֹלִין לִפֹּל

מְאֹד מְאֹד לָצֵאת מֵעוֹלָמוֹ לְגַמְרֵי, כְּמוֹ אֵלּוּ שֶׁהִזְכִּירוּ, שֶׁעָשׂוּ דִּבְרֵי שְׂטוּת וְתִעוּבִים כָּאֵלּוּ, שֶׁהָפְכוּ אֲחוֹרֵיהֶם אֶל הַהֵיכָל וְהִתְרִיזוּ וְכוּ' - הֲנִשְׁמַע כָּזֹאת?! וְזֹאת צְרִיכִים לֵידַע, שֶׁגַּם הֵם בְּוַדַּאי לֹא הָיוּ שׁוֹטִים וּכְסִילִים, כִּי בְּוַדַּאי הָיוּ חֲכָמִים נִפְלָאִים לְהָרַע, כִּי זֶה יָדוּעַ, שֶׁדְּוֹרוֹת הָרִאשׁוֹנִים הָיוּ חֲכָמִים יוֹתֵר, אַךְ כָּל נְפִילָתָם, שֶׁבָּאוּ לִידֵי רָעוֹת כָּאֵלֶּה, הָיָה עַל־יְדֵי גֵּאוּת וְרוּם־לֵבָב, כִּי הָיָה לָהֶם כָּל טוּב, וְהַיֵּצֶר הָרַע וַחֲמִימוּת הַתֵּאָוֹות מִתְגַּבֵּר בְּכָל דּוֹר, עַד שֶׁהִפִּיל אוֹתָם בְּכָל פַּעַם, וּבְכָל עֵת שֶׁנָּפְלוּ, לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהִתְחַזֵּק לְקָרֵב עַצְמָן לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם מִמָּקוֹם רָחוֹק כָּזֶה, כִּי לֹא הָיוּ יְכוֹלִים לִסְבֹּל הַקַּטְנוּת וְהַשִּׁפְלוּת בְּעֵינֵי עַצְמָן, כִּי בְּוַדַּאי הָרְחוֹקִים מֵחֲמַת תַּאֲוֹתֵיהֶם, כְּשֶׁרוֹצִים אַף־עַל־פִּי־כֵן לַחֲתֹר חֲתִירוֹת וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, צְרִיכִים עַל כָּל פָּנִים לְהַרְגִּישׁ שִׁפְלוּתָם וְרִחוּקָם וְלִבְטֹחַ בְּעֹצֶם חֶסְדָּיו יִתְבָּרַךְ, הַמִּתְחַדְּשִׁים בְּכָל עֵת, שֶׁגַּם הֵם יְכוֹלִים לְהִתְקָרֵב, אֲבָל הֵם הָיוּ בַּעֲלֵי גַּסּוּת־הָרוּחַ וְלֹא הָיוּ יְכוֹלִים לְהַשְׁפִּיל עַצְמָן וּלְהַקְטִין עַצְמָן כָּל כָּךְ, עַד שֶׁנָּפְלוּ בְּכָל פַּעַם, נְפִילָה אַחַר נְפִילָה, עַד שֶׁהִתְגַּבֵּר עֲלֵיהֶם הָרוּחַ־שְׂטוּת, עַד שֶׁנָּפְלוּ לִדְבָרִים תִּעוּבִיִּים כָּאֵלֶּה, וְעַל כֵּן זָכְרוּ בְּשִׁמְחָתָם הַהֶפֶךְ מִכָּל זֶה וְאָמְרוּ: אֲבוֹתֵינוּ וְכוּ', אֲבָל אָנוּ לְיָהּ וְעֵינֵינוּ לְיָהּ, שֶׁכָּל מַה שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מוֹשִׁיעֵנוּ בַּחֲסָדָיו הַנִּפְלָאִים, אָנוּ יוֹדְעִים שֶׁהַכֹּל בְּחֶסֶד נִפְלָא, וְאָנוּ לְיָהּ מִשְׁתַּחֲוִים וּמוֹדִים עַל זֶה, וַעֲדַיִן לְיָהּ עֵינֵינוּ מְיֻחָלוֹת, שֶׁיּוֹשִׁיעֵנוּ מֵעַתָּה, כִּי עֲדַיִן אָנוּ יוֹדְעִין רְחוּקֵנוּ מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, וְזֶה עִקַּר שִׁמְחָתֵנוּ, שֶׁהוֹשִׁיעַ לָנוּ בְּרִחוּק כָּזֶה לִישׁוּעוֹת נִפְלָאוֹת כָּאֵלֶּה (הִלְכוֹת שְׁלוּחַ הַקֵּן, הֲלָכָה ה', אוֹת יב):

ו.

עִקַּר הַגֵּאוּת וְהַהִתְנַשְּׂאוּת הוּא בְּעִנְיַן הַמָּמוֹן וְהַחֲפָצִים וְהָעֲשִׁירוּת שֶׁל אָדָם, וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁרֻבָּם אוֹבְדִים עוֹלָמָם עַל־יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן, וְהָעִקָּר - עַל־יְדֵי הַגַּסּוּת וְהַגֵּאוּת וְהַכָּבוֹד, שֶׁכָּל אֶחָד רוֹצֶה לְהִתְנַהֵג לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ, וְעִקַּר פְּגַם הַגֵּאוּת הוּא נוֹגֵעַ בְּהַבְּגָדִים בִּיּוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁהַבְּגָדִים בְּשָׁרְשָׁם הֵם גְּבוֹהִים מְאֹד בְּחִינַת: הַשֵּׁם מָלָךְ, גֵּאוּת לָבֵשׁ וּכְשֶׁפּוֹגֵם בָּזֶה, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי עֲוֹונוֹתָיו וְנוֹפֵל לְגֵאוּת וּרְדִיפַת הַכָּבוֹד דְּסִטְרָא־אַחֲרָא שֶׁל תַּאֲוַת וְהַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה, אָז עִקַּר פְּגַם הַגֵּאוּת עַל־פִּי רֹב הוּא בְּהַבְּגָדִים, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ כַּמָּה וְכַמָּה אוֹבְדִים עוֹלָמָם עַל־יְדֵי רְדִיפָתָם אַחַר בְּגָדִים וְתַכְשִׁיטִין, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר עַל פָּסוּק: וַתִּתְפְּשֵׁהוּ בְּבִגְדּוֹ, וְכָל הַפּוֹגְמִים בָּזֶה, הוּא בְּחִינַת עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט כִּי צָרִיךְ כָּל אָדָם לְפִי מַדְרֵגָתוֹ וּלְפִי מַעֲמָדוֹ לִזָּהֵר מְאֹד לְכָלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט וּלְהִתְנַהֵג בְּבֵיתוֹ כָּרָאוּי לוֹ, וְלֹא לַחֲמֹד וּלְהִתְאַוּוֹת מַה שֶּׁאֵין רָאוּי לוֹ, וּלְהִסְתַּכֵּל בְּכָל דָּבָר רַק עַל הַתַּכְלִית, שֶׁיִּגִּיעַ מִזֶּה כְּבוֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּלְבַטֵּל גֵּאוּתוֹ וּכְבוֹדוֹ שֶׁל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת: יְכַלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט וּמִי שֶׁפּוֹגֵם בָּזֶה, הוּא בְּחִינַת עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט, וְהַכֹּהֵן גָּדוֹל הָיָה עוֹסֵק בְּהַשְׁמוֹנָה

בְּגָדִים שֶׁלּוֹ שֶׁהָיָה לוֹבֵשׁ, שֶׁהָיוּ יְקָרִים מְאֹד, וְעַל כֻּלָּם - הַחשֶׁן וְהָאֵפוֹד, שֶׁהָיוּ בָּהֶם אֲבָנִים טוֹבוֹת יְקָרוֹת מְאֹד, וְהַכֹּהֵן גָּדוֹל נָשָׂא כָּל זֶה עַל לִבּוֹ לְתַקֵּן בָּזֶה תַּאֲווֹת הַנְּגִידוּת וְהָעֲשִׁירוּת, שֶׁשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת הַגַּאוּת, שֶׁעִקַּר אֲחִיזָתָם הוּא בַּבְּגָדִים, וְזֶה בְּחִינַת חֹשֶׁן הַמִּשְׁפָּט, שֶׁנָּשָׂא עַל לִבּוֹ, לְתַקֵּן בָּזֶה עִוּוּת הַמִּשְׁפָּט, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם הַכֹּהֵן גָּדוֹל, בְּשָׁעָה שֶׁנִּכְנַס לִפְנֵי וְלִפְנִים, הָיָה צָרִיךְ לִפְשֹׁט בִּגְדֵי הַזָּהָב, וְנִכְנַס רַק בִּבְגָדִים לְבָנִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁהַכֹּהֵן גָּדוֹל, שֶׁלְּבַשׁ בְּגָדִים יְקָרִים אֵלּוּ, שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת, בְּקָדֶשָׁה גְּדוֹלָה כַּנַּ"ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן לִפְנֵי וְלִפְנִים, בְּמָקוֹם תַּכְלִית הַקְּדֻשָּׁה עֶלְיוֹנָה, אָסוּר גַּם הוּא לִכָּנֵס בָּהֶם, כִּי שָׁם נִתְבַּטֵּל הָעֲשִׁירוּת וְחֶמְדַּת הַזָּהָב וְהָאֲבָנִים טוֹבוֹת לְגַמְרֵי, וְאֵי אֶפְשָׁר לִכָּנֵס לְשָׁם כִּי אִם בִּבְגָדִים לְבָנִים לְגַמְרֵי, שֶׁהֵם עִקַּר תַּכְלִית שְׁלֵמוּת הַתִּקּוּן הָעֶלְיוֹן בִּבְחִינַת: בְּכָל עֵת יִהְיוּ בְגָדֶיךָ לְבָנִים, וְזֶה רָמְז, שֶׁאֲפִלּוּ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁיְּכוֹלִים לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי זָהָב וַאֲבָנִים טוֹבוֹת וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ גָּבוֹהַּ מֵעַל גָּבוֹהַּ, שֶׁשָּׁם אָסוּר לִכָּנֵס בָּזֶה, כִּי אִם בִּבְחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים מַמָּשׁ, וְשָׁם עִקַּר כַּפָּרַת וּסְלִיחַת כָּל עֲוֹונוֹת יִשְׂרָאֵל לְטַהֵר אוֹתָם בִּשְׁלֵמוּת מֵאֲחִיזַת הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, שֶׁעִקַּר הִתְגַּבְּרוּתָם - עַל־יְדֵי גַּאוּת וְכָבוֹד, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְאִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר הַכֹּל וְהֶחָפֵץ בַּחַיִּים בָּאֱמֶת, יָבִין מִזֶּה הַרְבֵּה לְבַטֵּל גַּאוּתוֹ וּלְכָלְכֵּל דְּבָרָיו בְּמִשְׁפָּט כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת עֵרְלָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ז־ח יג־יד):

ז.

עִקַּר הַחַיִּים טוֹבִים הֵם עֲנָוָה, וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לִשְׁפָלוּת וַעֲנָוָה אֲמִתִּית, כֵּן הוּא זוֹכֶה לְחַיּוֹת חַיִּים אֲמִתִּיִּים וְטוֹבִים (שָׁם, אוֹת י"ז):

ח.

עִקַּר הַהִתְרַחֲקוּת מֵהַצַּדִּיק וּמֵהַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה הוּא רַק עַל־יְדֵי גַּאֲוָה וְגַסּוּת הָרוּחַ, וְכֵן לְהֶפֶךְ - עִקַּר קַבָּלַת הַתּוֹרָה וְהַמְשָׁכַת הַתּוֹרָה מִדּוֹר לְדוֹר עַד עוֹלָם הוּא עַל־יְדֵי עֲנָוָה וְשִׁפְלוּת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִכְלָלִין בִּשְׁלֵמוּת בִּבְחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם וְכוּ', עַיֵּן פְּנִים (הִלְכוֹת הָרַשְׁאָה, הֲלָכָה ה', אוֹת יט, כב):

דַּעַת

א.

עַל־יְדֵי קִימַת חֲצוֹת לַיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ הַדַּעַת, הַיְנוּ שֶׁזּוֹכִין לָדַעַת בִּידִיעָה שְׁלֵמָה וּבְלֵב שָׁלֵם שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וּלְקַיֵּם: שִׁוִּיתִי הַשֵּׁם לְנֶגְדִּי תָמִיד, וּלְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה (הִלְכוֹת הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ג' אוֹת ד):

ב.

עִקַּר הַדַּעַת הוּא לֵידַע בִּידִיעָה שְׁלֵמָה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא אֶת הַכֹּל, וּמַנְהִיג אֶת כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ רַק בְּרְצוֹנוֹ וְהַשְׁגָּחָתוֹ, וְאֵין שׁוּם חִיּוּב הַטֶּבַע כְּלָל, כִּי הַטֶּבַע טֶבַע עַצְמָהּ מִתְנַהֶגֶת גַּם כֵּן בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ (הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב', אוֹת א):

ג.

עִקַּר כָּל הַצָּרוֹת וְהַגָּלְיוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הֵם עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁכָּל אֶחָד הוֹלֵךְ בָּעוֹלָם כְּמוֹ מְשֻׁגָּע וְשׁוֹטֶה מַמָּשׁ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וַיֶּלֶךְ שׁוֹטֶה בְּדַרְכּוֹ לִבּוֹ, וְעַל זֶה צָעַק הַנָּבִיא: שׁוּבוּ בָנִים שׁוֹטְבִים. וּכְשֶׁיִּבִּין הָאָדָם בְּעַצְמוֹ כָּל זֹאת, אֵיךְ הוּא שׁוֹטֶה וּמְשֻׁגָּע מַמָּשׁ, כִּי הוֹלֵךְ אַחֲרֵי שְׁרִירוּת לִבּוֹ, וְאֵינוֹ מִסְתַּכֵּל עַל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי - בְּוַדַּאי יָחוּס עַל עַצְמוֹ וְיִצְעַק עַל כָּל פָּנִים הָרַבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְפִי בְּחִינָתוֹ לְהוֹלִיד הַדַּעַת וְהַמֹּחִין וּלְהוֹצִיא אוֹתָן מִתַּעֲלוּמָתָן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר הַגְּאֻלָּה בִּכְלָל וּבְפֶרְט, בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, וְעַל־יְדֵי־זֶה הָיָה גְּאֻלַּת מִצְרַיִם וְעַל כֵּן בְּפָרָשִׁיּוֹת שֶׁמְּדַבְּרִים מִגְּלוּת מִצְרַיִם וְהַגְּאֻלָּה, נוֹהֲגִין אָז הַכְּשֵׁרִים לְהִתְעַנּוֹת וְלִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלּוֹת וּסְלִיחוֹת, וְנִקְרָאִים שׁוֹטְבִים (הִלְכוֹת גְּלוּחַ, הֲלָכָה ה', אוֹת ח):

ד.

כָּל הַהֶזֵּקוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, הֵם עַל־יְדֵי פְּגַם הַדַּעַת, הַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמַּכְנִיס מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְחָכְמוֹת חִיצוֹנוֹת לְתוֹךְ מֹחוֹ וְדַעְתּוֹ, וּמִשָּׁם יוֹנְקִין קְלִפַּת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁהֵם מַזִּיקֵי עָלְמָא, וּמֵהֶם בָּאִים כָּל הַהֶזֵּקוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. (הִלְכוֹת נְזִיקִין, הֲלָכָה ב', אוֹת ב וּמֵעֵין זֶה גַּם בַּהֲלָכָה ג' שָׁם, אוֹת ב):

דִּבּוּר

א.

עִקַּר קְדֻשַּׁת הַדִּבּוּר וְהַלָּשׁוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא, שֶׁצְּרִיכִין לְדַבֵּר וּלְהוֹצִיא בְּפֶה מָלֵא הַכְּסוּפִין וְהִשְׁתּוֹקְקוּת דִּקְדֻשָּׁה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם, הַיְנוּ מַה שֶּׁהֵם מִשְׁתּוֹקְקִין וּמִתְנַעְגְּעִין תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁצְּרִיכִין לְהוֹצִיא כְּסוּפִין אֵלּוּ בְּפֶה דַּיְקָא, וְזֶה עִקַּר קְדֻשַּׁת הַלָּשׁוֹן שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּחִינַת לְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ (הִלְכוֹת דָּם, הֲלָכָה א', אוֹת ד):

ב.

כָּל עֲבוֹדַת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי כָּל יְמֵי חַיָּיו וְכָל מַה שֶּׁבָּא לְזֶה הָעוֹלָם, הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַשָּׂגַת הַנַּעֲשֶׂה וְנִשְׁמַע, שֶׁהוּא בְּחִינַת קַבָּלַת הַתּוֹרָה וְקִיּוּמָהּ, שֶׁרַק בִּשְׁבִיל זֶה בָּא הָאָדָם לָזֶה הָעוֹלָם, שֶׁיִּהְיֶה יָגֵעַ בַּתּוֹרָה, עַד שֶׁיַּשִּׂיג בְּכָל פַּעַם אֶת הַנִּסְתָּר מִמֶּנּוּ, לְעָשׂוֹת מִתּוֹרַת הַשֵּׁם - תּוֹרָתוֹ, מֵהַנִּסְתָּר בְּחִינַת נִשְׁמַע יִהְיֶה נַעֲשֶׂה אֲצִלּוֹ בְּחִינַת נִגְלֶה, בְּחִינַת נַעֲשֶׂה. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לָזֶה כִּי אִם עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר, שֶׁהוּא עִקַּר הַתְּפִלָּה, שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת בְּדִבּוּר דַּיְקָא. וְאִם

הָיָה כָּל אָדָם זוֹכֶה לְהִשְׁתַּדֵּל לְהַרְבּוֹת בְּדִבּוּרֵי הַתְּפִלָּה וּלְקַדֵּשׁ דִּבּוּרוֹ כָּרָאוּי, בְּוַדַּאי הָיָה כָּל אָדָם זוֹכֶה בְּכָל פַּעַם לְהַשָּׂגוֹת גְּדוֹלוֹת, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלַּת כָּל פֶּה וְחָפֵץ לְהֵיטִיב וּלְגַלּוֹת לְכָל אָדָם נִסְתָּרוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, רַק הָעִקָּר - כְּשֶׁזּוֹכִין לִשְׁלֵמוּת הַדִּבּוּר כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת מַתָּנָה, הֲלָכָה ד', אוֹת כ"ג):

ג.

צָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד מִכְּסוּפִין רָעִים, וְיַרְגִּיל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ תָּמִיד לִכְסֹף רַק כְּסוּפִין טוֹבִים, שֶׁיִּתְגַּעְגֵּעַ וְיִחְשֹׁק וְיִכְסֹף תָּמִיד לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלַעֲבוֹדָתוֹ וּלְתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁבָּאִין עָלָיו מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל תַּאֲוֹת וְכִסּוּפִין רָעִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, יַרְגִּיל עַצְמוֹ לֶאֱחֹז מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהִסְתּוֹתֵהּ מִכְּסוּפִין אֵלּוּ וּלְהַמְשִׁיכֵהּ לְכְסוּפִין טוֹבִים, שֶׁהֵם עִקַּר הַטּוֹב בָּאֱמֶת לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים. וּבְיוֹתֵר צָרִיךְ לִשְׁמֹר הַדִּבּוּר לִבְלִי לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר רַע, חַס וְשָׁלוֹם, וְשֶׁעַל כָּל פָּנִים לֹא יוֹצִיא מִפִּיו הַתַּאֲוֹת וְהַכְּסוּפִין שֶׁל הַבְלֵי עוֹלָם הַזֶּה הַבָּאִין עַל לִבּוֹ, רַק לְהַפֵּךְ הַדָּבָר וְיוֹצִיא בְּפִיו כְּסוּפִין טוֹבִים, כִּי עַל־יְדֵי דִּבּוּרִים רָעִים שֶׁל כְּסוּפִין רָעִים דְּהַאי עָלְמָא גּוֹרֵם רָעָה גַּם לָאֲחֵרִים, כִּי הַהֶבְלִים הַיּוֹצֵא מִפִּיו עַל־יְדֵי אֵלּוּ הַדִּבּוּרִים רָעִים הֵם נְפָשׁוֹת רָעוֹת מַמָּשׁ וְהֵם מַזִּיקֵי עָלְמָא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הוֹלְכִים וּמְעוֹרְרִים אֶת אַנְשֵׁי הָעוֹלָם לְתַאֲוֹת רָעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, וּמִשָּׁם בָּאִין כָּל הַהֶזֵּקוֹת גַּם בְּגַשְׁמִיּוּת, רַחֲמָנָא לִצְלָן אֲבָל הַדִּבּוּרִים שֶׁל כְּסוּפִין טוֹבִים הֵם נְפָשׁוֹת טוֹבוֹת, וְעַל־יָדָם נִמְשָׁכִין כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַהַשְׁפָּעוֹת בָּעוֹלָם, וְהֵם הוֹלְכִין וּמְעוֹרְרִין כָּל הָעוֹלָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ. וְזֶה שֶׁאָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם: בָּחַנְתָּ לִבִּי, פָּקַדְתָּ לַיְלָה, צְרַפְתָּנִי בַל תִּמְצָא, הַיְנוּ שֶׁאָמַר בִּשְׁבִיל כְּלַל יִשְׂרָאֵל: יָדַעְתִּי, שֶׁלֹּא עָמַדְתִּי בַּנִּסָּיוֹן כָּרָאוּי, כִּי לֹא זָכִיתִי עֲדַיִן לְהִנָּצֵל בִּשְׁלֵמוּת מִכְּסוּפִין דְּהַאי עָלְמָא, אַךְ זַמֹּתִי בַּל יַעֲבֹר פִּי, כִּי עַל כָּל פָּנִים שׁוֹמֵר אֲנִי אֶת עַצְמִי, שֶׁלֹּא לְהוֹצִיא הַכְּסוּפִין וְהַמַּחֲשָׁבוֹת אֵלּוּ עַל הַדִּבּוּר־פִּי, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי יָדַעְתִּי גְּדֹל כֹּחַ הַדִּבּוּר שֶׁל הַכְּסוּפִין, שֶׁנַּעֲשִׂין עַל־יָדוֹ פְּעֻלּוֹת מַמָּשׁ בָּעוֹלָם, עַל כֵּן אֲנִי שׁוֹמֵר אֶת עַצְמִי לִבְלִי לְהוֹצִיא עַל פִּי כְּסוּפִין רָעִים, חַס וְשָׁלוֹם, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִהְיוּ נַעֲשִׂין עַל־יָדָם פְּעֻלּוֹת רָעוֹת בָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, רַק אֲנִי מַרְגִּיל אֶת עַצְמִי לְדַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל כְּסוּפִין טוֹבִים לִקְרוֹת תָּמִיד אֵלֶיךָ, שֶׁתְּשִׁיבֵנוּ אֵלֶיךָ בֶּאֱמֶת, וְעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂין פְּעֻלּוֹת טוֹבוֹת בָּעוֹלָם, וְזֶה: לִפְעֻלּוֹת אָדָם בִּדְבַר שְׂפָתֶיךָ, שֶׁאֲנִי נִשְׁמָר לְדַבֵּר רַק דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת דִּבַּר שְׂפָתֶיךָ, כְּדֵי שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נִגְמָרִין כָּל פְּעֻלּוֹת אָדָם לְטוֹבָה. וְזֶה: אֲנִי שָׁמַרְתִּי אֹרְחוֹת פָּרִיץ, כִּי הַדִּבּוּר יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל, וְעַל־יְדֵי שֶׁאֲנִי נִשְׁמָר מִלְּדַבֵּר דִּבּוּרִים שֶׁל תַּאֲוֹת וְכִסּוּפִין רָעִים, רַק הִרְגַּלְתִּי לְשׁוֹנִי לְדַבֵּר תָּמִיד דִּבּוּרִים שֶׁל כְּסוּפִין טוֹבִים כַּנַּ"ל, עַל־יְדֵי־זֶה אֲנִי זוֹכֶה לְהִנָּצֵל וּלְהִשָּׁמֵר מֵאָרְחוֹת פָּרִיץ, שֶׁהֵם כָּל הַדְּרָכִים רָעִים, רַחֲמָנָא

לְצָלָן, רַק תָּמֵךְ אֲשׁוּרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ בַּל נָמוֹטוּ פְּעָמָי, כִּי הַדְּבוּרִים טוֹבִים הַנַּ"ל הֵם תּוֹמְכִים וְסוֹעֲדִים אוֹתִי לֵילֵךְ בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ וּבַל נָמוֹטוּ פְּעָמַי מֵהֶם, אַף־עַל־פִּי שֶׁרָצוּ לִדְחוֹת אוֹתִי מֵהֶם כְּמוֹ שֶׁרָצוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֲבָל הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עֲזָרַנִי בְּכֹחַ הַדְּבוּרִים הַטּוֹבִים לִתְמֹךְ אֲשׁוּרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ. וְזֶה שֶׁסִּיֵּם: אֲנִי קְרָאתִיךָ כִּי תַעֲנֵנִי וְגוֹ', הֵינוּ שֶׁמְּבָאֵר בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי מָה זָכִיתִי לִסְמֹךְ אֲשׁוּרַי בְּמַעְגְּלוֹתֶיךָ - עַל־יְדֵי שֶׁקְּרָאתִיךָ בְּכָל פַּעַם בְּדִבּוּרִים שֶׁל כִּסּוּפִין טוֹבִים, שֶׁזֶּהוּ כָּל עִנְיַן הַהִתְבּוֹדְדוּת וְהַשִּׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, שֶׁצְּרִיכִין לְהַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה הַרְבֵּה, דְּהַיְנוּ שֶׁיַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בָּזֶה לִכְסֹף וְלַחֲשֹׁק תָּמִיד כִּסּוּפִין טוֹבִים, מָתַי יִזְכֶּה לְסוּר מֵרַע וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו יִתְבָּרֵךְ תָּמִיד וְכוּ' וּלְהוֹצִיא הַכִּסּוּפִין דְּקְדֻשָּׁה מִפִּיו בְּכָל יוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵאֲרָחוֹת פָּרִיץ, רַק הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ יִתְמֹךְ אֲשׁוּרָיו בְּמַעְגְּלוֹתָיו וְכוּ', כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (הִלְכוֹת אָמָנִין, הֲלָכָה ד', אוֹת כ"ב, כ"ט):

הִתְבּוֹדְדוּת

א.

כְּשֶׁבָּא לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִפְתֹּחַ פִּיו כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן הוּא צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים עַל זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁיְּסַיְּעוּהוּ מִלְּמַעְלָה וְיאַמְּצוּ אֶת כֹּחוֹ, שֶׁיִּהְיֶה יָכוֹל לְבַקֵּשׁ רַחֲמִים (הִלְכוֹת בִּרְכַּת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת צ"ז):

ב.

עַל־יְדֵי אֱמִירַת תְּהִלִּים וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לְפָרֵשׁ שִׂיחָתוֹ עַל הַכֹּל וּלְבַקֵּשׁ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ עַל זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁנּוּכַל לְבַקְּשׁוֹ "הֲשִׁיבֵנוּ הַשֵּׁם אֵלֶיךָ" בֶּאֱמֶת, עַד שֶׁזֶּה בְּעַצְמוֹ יִהְיֶה נֶחֱשָׁב לְהִתְעוֹרְרוּת שֶׁלָּנוּ בִּבְחִינַת אִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְמַשֵּׁךְ עָלֵינוּ הָאָרָה גְּדוֹלָה לְתִשׁוּבָה גַּם מִלְּמַעְלָה בְּחִינַת: שׁוּבוּ אֵלַי וְאָשׁוּבָה אֲלֵיכֶם. גַּם עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְקַבֵּל הָאָרָה מֵהַעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וְהַתְּמִימוֹת, הַנִּמְשָׁכִין מֵהִתְנוֹצְצוּת מָשִׁיחַ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הָאָרַת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לַעֲלוֹת מִכָּל הַנְּפִילוֹת וְהַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם וּלְהִנָּצֵל מִתַּאֲווֹת וְטִרְדוֹת הַמָּמוֹן וְהַפַּרְנָסָה וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין בֶּאֱמֶת, שֶׁהַפַּרְנָסָה נִמְשֶׁכֶת רַק מֵאִתּוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּלְהִתְחַזֵּק בְּבִטָּחוֹן בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרֵךְ בֶּאֱמֶת (הִלְכוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע הֲלָכָה ה', אוֹת י"א, ט"ו־ט"ז):

ג.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: וְעֵינֵי לֵאָה רַכּוֹת - שֶׁהָיְתָה בּוֹכָה, שֶׁלֹּא תִּפֹּל בְּחֶלְקוֹ שֶׁל עֵשָׂו. זֶה רֶמֶז עַל כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל, שֶׁכָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל צָרִיךְ לִבְכּוֹת כָּל כָּךְ כְּמוֹ לֵאָה, שֶׁלֹּא יִפֹּל בְּחֶלְקוֹ שֶׁל הס"מ [הַסְּמָךְ מֵם] חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵשָׂו (הִלְכוֹת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"ט):

ד.

בְּעֵת שֶׁאִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי נִכְנָס לְהִתְפַּלֵּל תְּפִלָּתוֹ וְשִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו וּלְקַיֵּם תּוֹרָתוֹ וּמִצְוֹתָיו, וְרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, אֲבָל עֲדַיִן אֵין מִלָּה בִּלְשׁוֹנוֹ לְדַבֵּר, כִּי עֲדַיִן אֵינוֹ יוֹדֵעַ דַּרְכֵי וְסִימָנֵי הַתּוֹרָה, וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ אֵיךְ לְדַבֵּר וְלָשׂוּחַ וּלְהִתְפַּלֵּל, אָז הַתּוֹרָה בְּעַצְמָהּ מְרַחֶמֶת עַל אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי הַזֶּה הַמִּתְפַּלֵּל, וּמוֹסֶרֶת לוֹ הַסִּימָנִים שֶׁל הַתּוֹרָה, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לַעֲשׂוֹת מֵהַתּוֹרָה תְּפִלָּה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיוּ נוֹלָדִין מִזֶּה מַעֲשִׂים טוֹבִים, וְזֶה בְּחִינַת הַדִּבּוּרִים הַנִּשְׁפָּעִים לָאָדָם בְּעֵת שֶׁנִּכְנָס לְהִתְבּוֹדֵד וּלְפָרֵשׂ שִׂיחָתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁבַּתְּחִלָּה אֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם דִּבּוּר לְדַבֵּר, וּכְשֶׁהוּא חָזָק בְּדַעְתּוֹ וּמִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ אַף־עַל־פִּי־כֵן לְדַבֵּר, אָז עַל־פִּי רֹב בָּאִים לוֹ דִּבּוּרִים, שֶׁלֹּא עָלָה עַל דַּעְתּוֹ שֶׁיְּדַבֵּר אוֹתָם, וְאֵלּוּ הַדִּבּוּרִים נִשְׁלָחִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם מִבְּחִינָה הַנַּ"ל (שָׁם):

ה.

צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וְהִתְבּוֹדְדוּת וּצְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אֲפִלּוּ אִם יַעֲבֹר עָלָיו מָה, כִּי אֲפִלּוּ אִם רוֹאֶה שֶׁאֵינוֹ פּוֹעֵל, חַס וְשָׁלוֹם, בִּתְפִלָּתוֹ, וְאַדְּרַבָּא, הָרָע מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן יֵדַע וְיַאֲמִין, שֶׁפּוֹעֵל הַרְבֵּה בִּתְפִלָּתוֹ וְצַעֲקָתוֹ, כִּי עַל כָּל פָּנִים צַעֲקָתוֹ וּתְפִלָּתוֹ הוּא בְּחִינַת מְחָאָה, הַמְבֹאָר בְּדִין חֶזְקַת קַרְקָעוֹת, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁהוּא מוֹחֶה, אָז אֵין חֶזְקַת הַמַּחֲזִיק מוֹעֶלֶת כְּלוּם, כְּמוֹ כֵן לְעִנְיָן זֶה גַּם כֵּן, כִּי קְדֻשַּׁת כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל הוּא בְּחִינַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וּכְשֶׁהָרָע מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם בְּתַאֲוֹת וּמִדּוֹת רָעוֹת, זֶה בְּחִינַת שֶׁרוֹצִין לְגָרְשׁוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מֵהִסְתַּפְּחַ בְּנַחֲלַת הַשֵּׁם, שֶׁהוּא אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְכָל מַה שֶּׁחוֹתֵר לִשּׁוּב לִקְדֻשָּׁתוֹ, אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ מֵעֹצֶם הַהִתְגָּרוּת שֶׁמִּתְגָּרִין בּוֹ, וְהוּא אֵינוֹ מִתְגַּבֵּר נֶגְדָּם כָּרָאוּי, וְעַל כֵּן כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר אַף־עַל־פִּי־כֵן בִּתְפִלָּה וּצְעָקָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז לֹא יוּכְלוּ לְגָרְשׁוֹ וְלִכְבֹּשׁ חֶלְקוֹ בְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי תְּפִלָּתוֹ וְצַעֲקָתוֹ הוּא בְּחִינַת מְחָאָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵין יְכוֹלָה הַסִּטְרָא אַחֲרָא לְהַחֲזִיק בְּנַחֲלָתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אֵין חֶזְקָה מוֹעֶלֶת כְּשֶׁיֵּשׁ מְחָאָה נֶגְדָּהּ (הִלְכוֹת חֶזְקַת מִטַּלְטְלִין, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ג):

ו.

צָרִיךְ הָאָדָם לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה מְאֹד מְאֹד כָּל יְמֵי חַיָּיו, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁרוֹאֶה, שֶׁמִּתְפַּלֵּל הַרְבֵּה וְאֵינוֹ נַעֲנֶה, וְהַתַּאֲוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים מִתְגַּבְּרִים עָלָיו בְּכָל פַּעַם בְּיוֹתֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִטְעֶה שֶׁתְּפִלּוֹתָיו הֵם לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, רַק יֵדַע וְיַאֲמִין, שֶׁאֵין שׁוּם דִּבּוּר נֶאֱבָד לְעוֹלָם, וְכָל תְּפִלָּה וְשִׂיחָה בֵּינוֹ לְבֵין קוֹנוֹ עוֹשֶׂה רֹשֶׁם, וְהַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת מְלַקְּטִים כָּל אֵלּוּ הַתְּפִלּוֹת וְהַשִּׂיחוֹת וּבוֹנִים מֵהֶם בְּנְיָנִים נִפְלָאִים בְּחִינַת בִּנְיַן הַמִּשְׁכָּן. וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִתְחַזֵּק הַרְבֵּה

בִּתְפִלָּה וְשִׂיחָה תָּמִיד, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, עַד אֲשֶׁר עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת יִהְיֶה נִשְׁלָם הַבִּנְיָן בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז יִכָּמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וִיקָרֵב אוֹתוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְיָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם וִירַחֲמֵהוּ, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן כְּשֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֵיזֶה יְשׁוּעָה, אַל יִטְעֶה שֶׁעַל־יְדֵי תְּפִלּוֹתָיו וּמַעֲשָׂיו הַטּוֹבִים פָּעַל זֹאת, רַק יֵדַע שֶׁהַכֹּל רַק בְּחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאָנוּ יוֹדְעִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָנוּ לִפְעֹל הַיְשׁוּעָה הַשְׁלֵמָה בִּתְפִלָּתֵנוּ לְבַד כַּנַ"ל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּנוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה בְּכָל כֹּחֵנוּ, וְאָז יִכָּמְרוּ רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ, וְיַעֲשֶׂה בְּחַסְדּוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ בְּקָרוֹב לְמַעַן שְׁמוֹ. וְגַם זֶה בִּכְלַל מַה שֶּׁמְּבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁצְּרִיכִין בִּתְפִלָּה לִהְיוֹת קוֹלֵעַ אֶל הַשַּׁעֲרָה וְלֹא יַחֲטִיא, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִטֶּה לְיָמִין אוֹ לִשְׂמֹאל, הַיְנוּ שֶׁלֹּא יִטְעֶה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהַתְּפִלּוֹת הֵם לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת שֶׁזֶּה כַּמָּה שֶׁצּוֹעֲקִים וְאֵינָם נוֹשָׁעִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נוֹטֶה לִשְׂמֹאל וְכֵן אַל יִטְעֶה לוֹמַר: מַה לָּנוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה, מֵאַחַר שֶׁעִקַּר הַיְשׁוּעָה הוּא רַק בְּחַסְדּוֹ לְבַד, אִם כֵּן נִסְמֹךְ רַק עַל חַסְדּוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת נוֹטֶה לְיָמִין שֶׁלֹּא כָּרָאוּי, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה מְאֹד תָּמִיד וְלֵידַע אַף־עַל־פִּי־כֵן הָאֱמֶת, שֶׁאֵין אָנוּ כְּדַאי לִפְעֹל בִּתְפִלָּתֵנוּ כִּי אִם בְּחַסְדּוֹ, וְאַף־עַל־ פִּי־כֵן אָנוּ צְרִיכִין לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלָּנוּ לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה תָּמִיד, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יַעֲשֶׂה אֶת שֶׁלּוֹ, וַיְמַשֵּׁיךְ עָלֵינוּ חַסְדּוֹ לְמַעָנוֹ וְיוֹשִׁיעֵנוּ מְהֵרָה לְמַעַן שְׁמוֹ (הִלְכוֹת נְחָלוֹת, הֲלָכָה ד', אוֹת י, כ):

ז.

יִשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי תְּפִלָּתָם מְעוֹרְרִים רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ מְעַט מְעַט בְּכָל פַּעַם, עַד שֶׁבִּמְהֵרָה יִתְעוֹרֵר, כְּבְיָכוֹל, מִשְּׁנָתוֹ בִּבְחִינַת: וַיִּיקַץ כְּיָשֵׁן הַשֵּׁם, וְיִגְאָלֵנוּ בִּמְהֵרָה. כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שֵׁנָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: הִנֵּה לֹא יָנוּם וְלֹא יִישָׁן שׁוֹמֵר יִשְׂרָאֵל, רַק שֶׁמְּחֲמַת מִדַּת הַדִּין הוּא יִתְבָּרַךְ, כְּבְיָכוֹל, כְּמַסְתִּיר פָּנִים מֵאִתָּנוּ, עַד שֶׁנִּדְמֶה כְּיָשֵׁן, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָנוּ מְחֻיָּבִים לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ תָּמִיד וּלְעוֹרֵר רַחֲמָיו יִתְבָּרַךְ כְּמוֹ שֶׁמְּעוֹרְרִין מֵהַשֵּׁנָה, כְּבְיָכוֹל, בִּבְחִינַת: עוּרָה לָמָּה תִישַׁן הַשֵּׁם, עַד אֲשֶׁר עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת יִתְעוֹרֵר, כְּבְיָכוֹל, בְּשִׂמְלֵמוּת וְיָשׁוּב אֵלֵינוּ וִירַחֲמֵנוּ (שָׁם, אוֹת י"א):

הִתְחַזְּקוּת

א.

מַה שֶּׁרֹב בְּנֵי־אָדָם טוֹעִים בְּעַצְמָם וְסוֹבְרִים, שֶׁנַּפְשָׁם אֵינָהּ קְדוֹשָׁה מִשָּׁרְשָׁהּ, וְקָשֶׁה לָהֶם לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם לִהְיוֹת אִישׁ צַדִּיק אוֹ אִישׁ כָּשֵׁר בֶּאֱמֶת כְּמוֹ שְׁאָר צַדִּיקִים וּכְשֵׁרִים, כְּמִרְגָּלָא בְּפוּמָא דְּאֱנָשֵׁי לוֹמַר, כְּשֶׁמְּסַפְּרִין מֵאִישׁ צַדִּיק אוֹ מֵאִישׁ כָּשֵׁר וְיֵרֵא בֶּאֱמֶת, וּמַתְחִיל לְהִתְעוֹרֵר בָּהֶם הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה גַּם כֵּן לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי כָּל יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מַחֲשָׁבוֹת שֶׁל הִרְהוּרֵי תְּשׁוּבָה וְהִתְקָרְבוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, אַךְ אַחַר־כָּךְ תֵּכֶף אוֹמְרִים:

מִי יָכוֹל לְהִתְדַּמּוֹת לָזֶה הָאִישׁ צַדִּיק וְכוּ', כִּי הָיָה נְשָׁמָה קְדוֹשָׁה מִנְּעוּרָיו, כְּאִלּוּ צִדְקַת הַצַּדִּיקִים וּכְשֵׁרִים הוּא רַק מִצַּד הַנְּשָׁמָה הַקְּדוֹשָׁה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מִתּוֹלְדוֹתָם, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת אֵינוֹ כֵּן, כִּי עִקַּר צִדְקַת הַצַּדִּיק הוּא רַק עַל־יְדֵי יְגִיעָתוֹ וְטִרְחָתוֹ בַּעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ כַּמָּה וְכַמָּה יָמִים וְשָׁנִים הַרְבֵּה, וְהִתְגַּבֵּר וְהִתְחַזֵּק בְּכָל פַּעַם, וְלֹא הִנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִפֹּל בְּשׁוּם אֹפֶן, וְהִרְבָּה בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, עַד שֶׁזָּכָה לְמַה שֶׁזָּכָה, וְכָל אָדָם יָכוֹל לִהְיוֹת כְּמוֹתָם, כִּי הַבְּחִירָה - חָפְשִׁית, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כֻּלָּהּ שֵׁם טוֹב מֻנָּח וְכוּ'. וּבֶאֱמֶת עִנְיַן הַטָּעוּת הַזֶּה, שֶׁסּוֹבְרִים שֶׁנַּפְשָׁם אֵינָהּ קְדוֹשָׁה מִשָּׁרְשָׁהּ, וּמֵחֲמַת זֶה אֵינָם מִתְגַּבְּרִים לַעֲשׂוֹת כְּמַעֲשֵׂה הַצַּדִּיקִים, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַיֵּכָלִי הַתְּמוּרוֹת, שֶׁמִּשָּׁם בְּחִינַת הַחִלּוּף שֶׁנֶּחְלַף הַבֵּן־מֶלֶךְ לְבֶן הָעֶבֶד, כַּמְבֹאָר בְּ"סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת", שֶׁמֵּחֲמַת זֶה נָפַל לְמָקוֹם שֶׁנָּפַל וְהָלַךְ בִּדְרָכִים לֹא טוֹבִים, עַד שֶׁהָיָה מְסֻפָּק בְּעַצְמוֹ אִם הוּא בֶּן הַמֶּלֶךְ אוֹ בֶּן הָעֶבֶד, כְּמוֹ כֵן הוּא בְּכָל אָדָם הָרָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בִּפְרָט בְּתֹקֶף סוֹף הַגָּלוּת הַמַּר הַזֶּה, שֶׁהִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר מְאֹד מְאֹד, עַד שֶׁכַּמָּה בְּנֵי־אָדָם מְיָאְשִׁין אֶת עַצְמָם, כְּאִלּוּ נַפְשָׁם אֵינָהּ מְסֻגֶּלֶת כְּלָל לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְכָל זֶה הוּא רַק פִּתּוּי הַיֵּצֶר, כִּי בֶּאֱמֶת צָרִיךְ הָאָדָם לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁנְּפָשׁ כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל גָּבוֹהַּ וְיָקָרָה מְאֹד מְאֹד, וְכֻלָּם הֵם בְּחִינַת בְּנֵי מְלָכִים, וְיכוֹלִים לִזְכּוֹת לְמַדְרֵגוֹת גְּבוֹהוֹת וּקְדוֹשׁוֹת מְאֹד מְאֹד כְּמוֹ כָּל הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, כִּי גַּם עֲלֵיהֶם עָבְרוּ מַחֲשָׁבוֹת וַחֲלִישׁוּת הַדַּעַת כָּאֵלֶּה וְכָאֵלֶּה, אַךְ הָיוּ מַשְׂכִּילִים לִבְלִי לְהַנִּיחַ לְהַטָּעוֹת אוֹתָם, וְהִתְגַּבְּרוּ וְהִתְחַזְּקוּ מְאֹד, עַד שֶׁזָּכוּ לְמַה שֶׁזָּכוּ - אַשְׁרֵי לָהֶם - וְזֶה בְּחִינַת: וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ג', אוֹת ו):

ב.

כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן לִבְלִי לֵילֵךְ אַחַר תַּאֲוֹתָיו בְּהֶתֵּר אוֹ בְּאִסּוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ־כֵן צָרִיךְ לְהִתְחַזֵּק לַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן אִם כְּבָר נִכְשַׁל, חַס וְשָׁלוֹם, וְעָבַר עָלָיו מַה שֶּׁעָבַר לְבַל יִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם. כִּי מַה שֶּׁנִּמְצָאִים הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנּוֹפְלִים בְּדַעְתָּם וְאוֹמְרִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לָהֶם לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר עוֹד, זֶהוּ רַק מֵחֲמַת תַּאֲוָתָם וְיִצְרָם הָרָע, שֶׁמְּבַקְּשִׁים תּוֹאֲנָה וְעִלָּה לִפְרֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם, חַס וְשָׁלוֹם, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לֵילֵךְ אַחֲרֵי תַּאֲוֹתָם הָרָעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַתּוֹאֲנוֹת וְהָעֲלִילוֹת, שֶׁהַבַּעַל־דָּבָר מוֹצֵא לְכָל אָדָם, רַבּוּ מִסְפָּר, וּלְכָל אֶחָד מוֹצֵא עֲלִילוֹת מְיֻחָדוֹת, רַבִּים עַל־יְדֵי חֶסְרוֹן פַּרְנָסָה וּמְנִיעוֹת הַמּוֹנְעִים וְכוּ', אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל נַפְשׁוֹ מָרָה לוֹ מְאֹד עַל זֶה, כִּי יוֹדֵעַ, שֶׁיִּצְטָרֵךְ לִתֵּן דִּין־וְחֶשְׁבּוֹן, וְעַל כֵּן מִתְגַּבֵּר בּוֹ הַטּוֹב בְּכָל פַּעַם וּמִתְעוֹרֵר לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַךְ בְּשׁוּם דָּבָר אֵינוֹ מוֹצֵא לְעַצְמוֹ עֲלִילָה וּפְטוּר כָּל כָּךְ כְּמוֹ עַל־יְדֵי הַתַּחְבּוּלָה הַנַּ"ל שֶׁל הַבַּעַל־דָּבָר, שֶׁמַּפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ בְּכָל פַּעַם וּמַרְאֶה לוֹ כְּאִלּוּ אָפַס תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי רוֹאֶה

בְּעֵינָיו, שֶׁכְּבָר חָתַר כַּמָּה פְּעָמִים לְשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְנָפַל אַחַר־כָּךְ, כָּל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁנָּפַל, וְכֵן הָיָה כַּמָּה פְּעָמִים בְּלִי מִסְפָּר, וְעַל כֵּן הוּא פָּטוּר כְּבָר בְּעֵינֵי עַצְמוֹ מִלַּחֲתֹר עוֹד חֲתִירוֹת לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אֲבָל בֶּאֱמֶת כָּל הָרַעְיוֹנִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת שֶׁל נְפִילוֹת כָּאֵלּוּ הֵם רַק מַעֲשֵׂה־בַּעַל־דָּבָר, שֶׁמּוֹצֵא לוֹ עֲלִילָה לִפְרֹשׁ מֵאַחֲרֵי הַמָּקוֹם כַּנַּ"ל, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וְכָל אָדָם צָרִיךְ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו הַרְבֵּה קֹדֶם שֶׁזּוֹכֶה לִכְנֹס אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וּמִי לָנוּ גָּדוֹל מֵאָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁפָּרַשׁ מֵאִשְׁתּוֹ וְשָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה מֵאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה, וְדַיְקָא בְּכָל אֵלּוּ הַמֵּאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה בָּאוּ רוּחוֹת וְחִמְמוּ אוֹתוֹ וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּבְוַדַּאי נֶחְלְשָׁה דַּעְתּוֹ מְאֹד מִזֶּה בְּכָל פַּעַם, וּבְוַדַּאי אָרַב עָלָיו הַבַּעַל־דָּבָר וְרָצָה לְהַפִּילוֹ בְּדַעְתּוֹ לְגַמְרֵי בְּכָל פַּעַם, אֲבָל הוּא הִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ בְּכָל עֵת, וְלֹא הִנִּיחַ דַּרְכֵי תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁעָסַק בָּהֶם, עַד שֶׁזָּכָה בְּסוֹף הַמֵּאָה וּשְׁלֹשִׁים שָׁנָה לְהוֹלִיד אֶת שֵׁת, שֶׁמִּמֶּנּוּ הֶחְשְׁתַּת הָעוֹלָם, וְיָצְאוּ מִמֶּנּוּ הָאָבוֹת וּמֹשֶׁה וּמָשִׁיחַ. וְאָדָם הָרִאשׁוֹן בְּעַצְמוֹ הָיָה גַּם כֵּן כָּל יָמָיו צַדִּיק וְחָסִיד וְנִפְטַר בְּשֵׁם טוֹב, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן צְרִיכִין לְתַקֵּן הַפְּגָם שֶׁלּוֹ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם לֹא הָיָה מִתְגַּבֵּר וּמִתְחַזֵּק בְּעַצְמוֹ לְתַקֵּן מַה שֶּׁתִּקֵּן, בְּוַדַּאי הָיָה קָשֶׁה מְאֹד הַתִּקּוּן בְּיוֹתֵר גַּם לַצַּדִּיקִים הַבָּאִים אַחֲרָיו, וּכְמוֹ־כֵן הוּא מַמָּשׁ בְּכָל אָדָם גַּם עַכְשָׁו, כִּי זֶהוּ עִקַּר הַנִּסָּיוֹן שֶׁלּוֹ, שֶׁיִּתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּכָל הַיְרִידוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, רַחֲמָנָא לִצְלַן, בְּכָל אֲשֶׁר עָלָיו, וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ בְּכָל יוֹם לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ, וְיִדַּמֶּה בְּדַעְתּוֹ כְּאִלּוּ נוֹלַד הַיּוֹם וְכוּ', וְאָז מַה שֶּׁיִּזְכֶּה לְתַקֵּן בְּעַצְמוֹ עַל־יְדֵי תְּשׁוּבָתוֹ הַשְּׁלֵמָה, בְּוַדַּאי מַה טּוֹב, וּמַה שֶּׁלֹּא יִזְכֶּה לְגַמֵּר הַתִּקּוּן, יִהְיֶה בָּטוּחַ בְּכֹחַ וּזְכוּת הַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ לַהֲפֹךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יִתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִלְּצַפּוֹת וּלְקַוּוֹת לְהַשֵּׁם בְּקִוּוִי אַחַר קִוּוִי וּלְהַרְבּוֹת בִּצְעָקָה וּבַקָּשָׁה וְתַחֲנוּנִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כִּי עִם הַשֵּׁם הַחֶסֶד וְהָרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת וְכוּ' (הִלְכוֹת פֶּסַח, הֲלָכָה ט', אוֹת כ"א):

ג.

כָּל הַבִּלְבּוּלִים שֶׁל כָּל אָדָם - שֶׁמִּתְאַוֶּה לְכָל הַתַּאֲווֹת, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן רוֹצֶה לֵידַע וּלְהָבִין הַכֹּל בְּשִׂכְלוֹ הַמְגֻשָּׁם, וּבְכָל פַּעַם קָשֶׁה לוֹ כַּמָּה קֻשְׁיוֹת עַל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְעַל הַצַּדִּיקִים וְכוּ'. וַאֲפִלּוּ אִם קָשֶׁה לוֹ קֻשְׁיוֹת עַל עַצְמוֹ, גַּם זֶה אֵינוֹ טוֹב, כִּי גַּם זֶה מַעֲשֵׂה־בַּעַל־דָּבָר, שֶׁמַּחֲלִישׁ דַּעְתּוֹ עַל־יְדֵי הַקֻּשְׁיוֹת, שֶׁקָּשֶׁה לוֹ עַל עַצְמוֹ: אֵיךְ אַתָּה רוֹצֶה לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְהִתְלַהֲבוּת, וְהָלֹא בַּשָּׁעָה הַקּוֹדֶמֶת עָשִׂיתָ כָּךְ וְכָךְ וְכוּ', וְכֵיוֹצֵא בָּזֶה בִּלְבּוּלִים הַרְבֵּה בְּלִי שִׁעוּר, וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִזֶּהֱמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁמְּבַלְבֵּל דַּעַת הָאָדָם, שֶׁרוֹצֶה לְהָבִין הַכֹּל, כִּי בֶּאֱמֶת אֵין אָנוּ יוֹדְעִים כְּלָל, וַאֲפִלּוּ שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, אָמַר: כִּי בַעַר אָנֹכִי מֵאִישׁ וְלֹא בִינַת אָדָם לִי, וְכֵן בִּתְהִלִּים נֶאֱמַר: וַאֲנִי בַעַר וְלֹא אֵדָע, בְּהֵמוֹת הָיִיתִי עִמָּךְ מִכָּל שֶׁכֵּן אֱלֹף

אֲלָפִים וְרִבֵּי רְבָבוֹת קַל וְחֹמֶר אֲנָשִׁים פְּשׁוּטִים בִּפְרָט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ. וְהַכְּלָל - שֶׁאֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ כְּלָל, רַק צָרִיךְ לְהַתְחִיל בְּכָל פַּעַם מֵחָדָשׁ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, וְכָל אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲשׂוֹת בְּכֹחֲךָ - עֲשֵׂה, וְאָז טוֹב לְךָ לְעוֹלָם, וְסוֹף כָּל סוֹף תַּגִּיעַ לַתַּכְלִית הַטּוֹב וְהַנִּצְחִי בָּזֶה וּבַבָּא (הִלְכוֹת בָּשָׂר בְּחָלָב, הֲלָכָה ד', אות י"ב):

ד.

בְּכָל יוֹם וְיוֹם שׁוֹלֵחַ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יְשׁוּעוֹת חֲדָשׁוֹת לְהַצִּיל אֶת הָאָדָם מִסִּטְרָא אַחֲרָא, הַמִּתְגַּבֶּרֶת עָלָיו בְּכָל יוֹם, וְזֶה בְּחִינַת: בַּשְּׂרוּ מִיּוֹם לְיוֹם יְשׁוּעָתוֹ, וְכֵן בִּתְפִלַּת שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה אוֹמְרִים "וְעַל נִסֶּיךָ שֶׁבְּכָל יוֹם עִמָּנוּ" וְכוּ', וּכְמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: בְּכָל יוֹם וְיוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ וְכוּ'. נִמְצָא, שֶׁבְּכָל יוֹם וְיוֹם נַעֲשִׂים עִם הָאָדָם עִנְיָנִים חֲדָשִׁים לְגַמְרֵי, וְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ וּמוֹשִׁיעַ בְּכָל יוֹם. עַל כֵּן אֵין לְהָאָדָם לְבַלְבֵּל אֶת עַצְמוֹ כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, כִּי מִי יוֹדֵעַ כַּמָּה גְּדֻלָּה הַיְשׁוּעָה הַחֲדָשָׁה, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יִשְׁלַח לוֹ הַיּוֹם, אִם יִזְכֶּה לְהִתְגַּבֵּר לְהַתְחִיל מֵחָדָשׁ (שָׁם, אות י"ד):

ה.

צָרִיךְ הָאָדָם לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד מִכָּל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עָלָיו בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, כִּי יֵשׁ מִי שֶׁמַּטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת רִבּוּי הַיְסוּרִין וְהַתְּלָאוֹת וְדַחֲקוּת הַפַּרְנָסָה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, וְאִם יִסְתַּכֵּל בְּעֵין הָאֱמֶת, יִרְאֶה, שֶׁכָּל הַיְסוּרִים הָעוֹבְרִים עָלָיו הֵם בְּחֶסֶד גָּדוֹל, וְלֹא בָּאוּ עָלָיו לְרַחֵק אוֹתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּא, לְקָרֵב אוֹתוֹ בְּיוֹתֵר וּלְעוֹרֵר בִּתְשׁוּבָה וְלִפְדּוֹתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה מַעֲנָשִׁים קָשִׁים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וּמִדִּינָהּ שֶׁל גֵּיהִנֹּם וּלְזַכּוֹתוֹ לָעוֹלָם הַבָּא, וּבִפְרָט שֶׁבְּתוֹךְ הַצָּרָה וְהַיְסוּרִים בְּעַצְמָן יְכוֹלִים לִמְצֹא בָּהֶם הַרְחָבוֹת גְּדוֹלוֹת בְּחִינַת: בַּצַּר הִרְחַבְתָּ לִי, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר. וְכֵן יֵשׁ מִי שֶׁמַּטְעֶה אֶת עַצְמוֹ, שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵחֲמַת עֹצֶם רִבּוּי פְּגָמָיו, שֶׁנִּתְרַחֵק עַל יָדָם מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּכְבָר מְבֹאָר בִּדְבָרֵינוּ הַרְבֵּה פְּעָמִים, שֶׁאָסוּר לְאָדָם לְיָאֵשׁ עַצְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי אֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן יָכוֹל לַחֲטֹף תּוֹרָה וּמִצְוֹת וְלִזְכּוֹת לְחֵלֶק טוֹב לָעוֹלָם הַבָּא, וְצָרִיךְ לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ מְאֹד בְּהַנְקֻדּוֹת טוֹבוֹת שֶׁמּוֹצֵא בְּעַצְמוֹ עֲדַיִן, וְיֵדַע וְיַאֲמִין, כִּי עֲדַיִן יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת. וְאִם יֹאמַר: הָאֱמֶת - שֶׁהַיְסוּרִים בַּחֲסָדִים גְּדוֹלִים, וְגַם יֵשׁ בִּי נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת עֲדַיִן, אַף־עַל־פִּי־כֵן מָה אֶעֱשֶׂה, שֶׁרִבּוּי הַפְּגָמִים וְהַקִּלְקוּלִים גָּבְרוּ עָלָיו כָּל כָּךְ, עַד שֶׁקָּשֶׁה לִי לִסְבֹּל גַּם מְעַט הַיְסוּרִין וְכֵן עֹצֶם הַקְּטָנוּת וַחֲלִישַׁת הַדַּעַת שֶׁיֵּשׁ בְּלִבִּי מֵרִבּוּי פְּגָמַי וְקִלְקוּלַי, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְיִסְתַּכֵּל עַל הַחֲסָדִים וְהָרַחֲבוֹת

וְכֵן עַל הַנְּקֻדּוֹת טוֹבוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל עַל כָּל פָּנִים לְחַזֵּק לְבָבוֹ לִשְׁפֹּךְ שִׂיחוֹ וּתְפִלָּתוֹ לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים הַרְבֵּה, עַד שֶׁיּוֹשִׁיעוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁלֵמוּת וְיַצִּיל אוֹתוֹ מִכָּל הַיִּסּוּרִים וְיִמְחַל לוֹ עַל כָּל עֲוֹונוֹתָיו וְיִזַּכֵּהוּ לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה (הִלְכוֹת פְּרִיקָה וּטְעִינָה, הֲלָכָה ד', אוֹת יג):

הַשָּׂגַת וְהִתְנוֹצְצוּת אֱלֹקוּת

א.

אֲפִלּוּ לְהָאָדָם שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה, בִּבְחִינַת חַשְׁכוּת וְגָלוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וּמֵאִיר עָלָיו לִפְעָמִים הִתְנוֹצְצוּת גָּדוֹל בְּלִבּוֹ וְדַעְתּוֹ, וְהַכֹּל - כְּדֵי שֶׁיִּתְעוֹרֵר הָאָדָם עַל־יְדֵי זֶה וְיִהְיֶה נִמְשָׁךְ אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת: מָשְׁכֵנִי אַחֲרֶיךָ נָרוּצָה וְעַל כֵּן אַחַר־כָּךְ מִיָּד נֶעֱלָם וְעוֹבֵר מִמֶּנּוּ הַהִתְנוֹצְצוּת וְהַהֶאָרָה הַזֹּאת, כִּי הַהִתְנוֹצְצוּת הָיְתָה רַק לְרַמֵּז לוֹ נְעִימוּת הָאוֹר, כְּדֵי שֶׁיִּרְדֹּף אַחֲרָיו. וְזֶה עִקַּר בְּחִינַת הַכְּרוּז, שֶׁקּוֹרִין לְהָאָדָם בְּכָל פַּעַם שֶׁיְּשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְזֶה בְּחִינַת פֶּסַח וּסְפִירָה וְשָׁבוּעוֹת, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע, הֲלָכָה ה', אוֹת ט):

ב.

צָרִיךְ הָאָדָם לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת וּבְכָל שָׁעָה מִיּוֹם הִוָּלְדוֹ עַד יוֹם מוֹתוֹ, הַכֹּל הוּא רַק סִבּוּבִים מֵאִתּוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּזָּכֶה לְהַשָּׂגוֹת אֱלֹקוּת לָדַעַת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּי רַק בִּשְׁבִיל זֶה נִבְרָא, וְאֵין שׁוּם תַּכְלִית אַחֵר חוּץ מִזֶּה, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁעִקַּר הַבְּרִיאָה הָיְתָה בִּגְין דְּיִשְׁתְּמוֹדְעִין לֵהּ, וְזֶה עִקַּר כְּלַל כָּל הַתּוֹרָה וּכְלַל כָּל הַכַּוָּנוֹת שֶׁל כָּל הַמִּצְווֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, כִּי כֻּלָּם הֵם שְׁעוּרִים וְצִמְצוּמִים לִזְכּוֹת עַל־יְדֵם לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת לָדַעַת וּלְהַכִּיר אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁזֶּה לְעֻמַּת זֶה עָשָׂה אֱלֹקִים, כִּי יֵשׁ מַלְכוּת דְּסִטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהֵם מִתְגַּבְּרִים בְּכָל עֵת לְבַלְבֵּל דַּעַת הָאָדָם, שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל וְלֹא יִתְבּוֹנֵן עַל כָּל זֶה מַה שֶּׁנַּעֲשָׂה עִמּוֹ, שֶׁהוּא לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית כְּדֵי לִזְכּוֹת לְחַיֵּי עוֹלָם לְהַשָּׂגַת אֱלֹקוּת, וְהוּא שׁוֹכֵחַ, חַס וְשָׁלוֹם, אֶת הָעִקָּר, וְעוֹשֶׂה מֵהַטָּפֵל עִקָּר, כְּאִלּוּ הָעִקָּר הָיָה, חַס וְשָׁלוֹם, עִסְקֵי הָעוֹלָם הַזֶּה וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה וְכוּ', רַחֲמָנָא לִצְלָן - עַל כֵּן צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ מְאֹד אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת הַגָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד, שֶׁהוּא הָרַבִּי הֶהָגוּן, שֶׁיּוּכַל לְסַבֵּב עִם כָּל אֶחָד לְפִי בְּחִינָתוֹ בִּדְרָכִים נִפְלָאִים, עַד שֶׁיַּכְנִיס בּוֹ גַּם כֵּן הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת (הִלְכוֹת נְזִיקִין, הֲלָכָה ד', אוֹת ב):

זִכָּרוֹן וְשִׂכְחָה

א.

עַל־יְדֵי שֶׁהָאָדָם מַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהַרְבּוֹת בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְכֵן עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְהִתְחַיּוֹת אֶת עַצְמוֹ עַל־יְדֵי אֵיזֶה נִגּוּן וְזִמְרָה לְשֵׁם שָׁמַיִם, כִּי הַנִּגּוּן יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לְעוֹרֵר אֶת הַלֵּב וּלְהַמְשִׁיכוֹ אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ - עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְהִנָּצֵל מִשִּׁכְחַת הַתּוֹרָה, וְזוֹכֶה לִרְאוֹת אוֹר הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת בִּבְחִינַת סַם חַיִּים (הִלְכוֹת נְשִׂיאַת־כַּפַּיִם, הֲלָכָה ה', אוֹת ו):

ב.

עִקַּר הַשִּׂכְחָה - עַל־יְדֵי תַּאֲוַת נְאוּף, שֶׁהוּא תַּאֲוַת נָשִׁים, שֶׁהוּא לְשׁוֹן שִׂכְחָה, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כִּי נַשַּׁנִי אֱלֹקִים וְגוֹ', כִּי שְׁמִירַת הַבְּרִית הוּא בְּחִינַת סִטְרָא דְּדוּכְרָא, בְּחִינַת זָכָר, לְשׁוֹן זְכָרוֹן (הִלְכוֹת עֵרֶב, הֲלָכָה ד', אוֹת י):

חֲצוֹת

א.

עַל־יְדֵי שֶׁמְּשַׁבְּרִין הַשֵּׁנָה וְקָמִים בַּחֲצוֹת לַיְלָה וּמִתְאַבְּלִים עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְעוֹסְקִין בַּתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה מְקַיְּמִין אֶת הָאֱמוּנָה וּמְבַטְּלִין הַכְּפִירוֹת, וְזוֹכִין לְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן וְלַעֲשׂוֹת מַשָּׂא־וּמַתָּן בֶּאֱמוּנָה, וְזוֹכִין לִבְחִינַת בִּנְיַן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת בִּנְיַן הַדַּעַת, וּלְחַדֵּשׁ נַפְשׁוֹ לְטוֹבָה וּלְיַחֵד קֶדֻשָּׁא בְּרִיךְ הוּא וּשְׁכִינְתֵּהּ וּלְהַמְשִׁיךְ תּוֹרָה. וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהַשְׂגָּחָה שְׁלֵמָה וְלִבְחִינַת: שִׁוִּיתִי הַשֵּׁם לְנֶגְדִּי תָּמִיד. (הִלְכוֹת הַשְׂכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ב'):

ב.

עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטְּלִין הַשֵּׁנָה וְקָמִים בַּחֲצוֹת לַיְלָה לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֵּל אֲחִיזַת הַזְּמַן, שֶׁמִּמֶּשֶׁם כָּל הַשִּׁנּוּיִים וְהַמַּחֲלוֹקוֹת וַאֲחִיזַת הַיֵּצֶר הָרָע וְהַסִּטְרָא־אַחֲרָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ שֶׁפַע וּפַרְנָסָה לְיִשְׂרָאֵל (הִלְכוֹת רִבִּית, הֲלָכָה ה', אוֹת ה־ו):

טְלִטוּל

א.

עַל־יְדֵי בִּרְכַּת כֹּהֲנִים נִתְקַן הַדֶּרֶךְ מִכָּל צַעַר וְיִסּוּרִין שֶׁיֵּשׁ לְאָדָם בַּדְּרָכִים, וְעַל כֵּן נוֹהֲגִין לְבָרֵךְ אֶת הַיּוֹצֵא לַדֶּרֶךְ עִם בִּרְכַּת כֹּהֲנִים (הִלְכוֹת נְשִׂיאַת כַּפַּיִם, הֲלָכָה ג' אוֹת ד):

יְרָאָה וַעֲבוֹדָה

א.

כְּשֶׁרוֹאֶה הָאָדָם, שֶׁהַיֵּצֶר הָרָע וְהַתַּאֲווֹת מִתְגַּבְּרִים עָלָיו מְאֹד מְאֹד, וְנִדְמֶה לוֹ שֶׁקָּשֶׁה לְשַׁבְּרָם - צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁבְּוַדַּאי אֵין הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בָּא בְּטָרוּנְיָא עִמּוֹ, וּבְוַדַּאי אִם לֹא הָיָה לוֹ כֹּחַ לְשַׁבֵּר, לֹא הָיָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְגָרֶה בּוֹ יֵצֶר הָרָע כָּזֶה, רַק אַדְרַבָּא, יֵדַע מִזֶּה, שֶׁבְּוַדַּאי נַפְשׁוֹ יְקָרָה וּקְדוֹשָׁה מְאֹד בְּשָׁרְשָׁהּ, שֶׁמַּחֲמַת זֶה מִתְגַּבְּרִין עָלָיו כָּל כָּךְ, כִּי כָּל הַגָּדוֹל מֵחֲבֵרוֹ, יִצְרוֹ גָּדוֹל מִמֶּנּוּ, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, כִּי אֵין זֶה דֶּרֶךְ הָעֲנָוָה אֲמִתִּית

לְהַחֲזִיק אֶת עַצְמוֹ לְרָשָׁע גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וּלְהַקְטִין מַעֲלַת נַפְשׁוֹ הַקְּדוֹשָׁה, רַק אַדְרַבָּא, צָרִיךְ לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁנַּפְשׁוֹ בְּשָׁרְשָׁהּ הִיא גְּדוֹלָה וִיקָרָה וּגְבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, וְאַלְפֵי אַלְפִים וְרִבֵּי רִבְבוֹת עוֹלָמוֹת בְּלִי שִׁעוּר תְּלוּיִים בָּהּ, כִּי אָפִלּוּ נֶפֶשׁ הַפְּחוּת שֶׁבַּפְּחוּתִים שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל גַּם כֵּן גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן נַפְשׁוֹת בַּעֲלֵי־תּוֹרָה, וּבִפְרָט אוֹתָם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם שֵׂכֶל גָּדוֹל, כָּל מַה שֶׁהַשֵּׂכֶל גָּדוֹל בְּיוֹתֵר - הַנְּשָׁמָה גְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר, עַל כֵּן הָאָדָם הַבַּר־שֵׂכֶל, כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁיִּצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּיוֹתֵר, צָרִיךְ לֵידַע, שֶׁבְּוַדַּאי נַפְשׁוֹ גְּבוֹהָה בְּיוֹתֵר, וְצָרִיךְ לְהִתְגַּבֵּר לְרַחֵם עַל עַצְמוֹ לְבַל יְאַבֵּד אוֹצָרוֹת וּסְגֻלּוֹת יְקָרוֹת מְאֹד הַתְּלוּיִים בְּנַפְשׁוֹ, עַיִן לֹא רָאֲתָה וְכוּ', וְיִתְגַּבֵּר בְּכָל עֹז לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת מִן הָעִשָּׁק וְהַתְּמוּרָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְהָעִקָּר - עַל־יְדֵי רִבּוּי תְּפִלּוֹת וּבַקָּשׁוֹת כַּנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת: וַיִּגְבַּהּ לִבּוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם, שֶׁצְּרִיכִין לְהַגְבִּיהַּ לִבּוֹ וְדַעְתּוֹ בְּדַרְכֵי הַשֵּׁם וּלוֹמַר בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁאֵין נָאֶה לוֹ לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים כָּאֵלֶּה מַעֲשֵׂה בְּהֵמָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי נַפְשׁוֹ גְּבוֹהָה מְאֹד מְאֹד (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ג' אוֹת ד־ה):

ב.

עַל־יְדֵי שֶׁרוֹאִין, שֶׁבְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ - מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וּמַצְלִיחִין בְּיָדוֹ מִלְּמַעְלָה שֶׁיִּגְמֹר חֶפְצוֹ, הֵן לְטוֹב אוֹ לְרַע, חַס וְשָׁלוֹם, כַּנַּ"ל - עַל־יְדֵי זֶה יֵשׁ טוֹעִין וְסוֹבְרִין, שֶׁחַס וְשָׁלוֹם, הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּטֵּל רְצוֹנוֹ לְגַמְרֵי וּמָסַר בְּיַד הָאָדָם הַכֹּל כְּפִי נְטִיַּת רְצוֹנוֹ, שֶׁמִּי שֶׁרוֹצֶה לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ וְהַפְּרִישׁוּת, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יִפֹּגֵם, חַס וְשָׁלוֹם, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה בְּאֵין סוֹמֵךְ, אֲבָל מִי שֶׁנְּטִיַּת רְצוֹנוֹ הוּא לֵילֵךְ שׁוֹבֵב בְּדֶרֶךְ לִבּוֹ, אֲזַי לֹא יַזִּיק לוֹ שׁוּם פְּגָם כְּלָל, אַדְרַבָּא וְכוּ', חַס וְשָׁלוֹם, וְנִדְמֶה לָהֶם שֶׁיֵּשׁ לָהֶם רְאָיוֹת עַל סְבָרוֹת אֵלּוּ, חַס וְשָׁלוֹם. וּבְטָעוּת כָּאֵלּוּ יֵשׁ הַרְבֵּה מַדְרֵגוֹת, כִּי יֵשׁ סְבָרוֹת מְשֻׁבָּשׁוֹת אֲפִלּוּ אֵצֶל אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים קְצָת, שֶׁמִּשְׁתַּלְשְׁלִין בְּדַקּוּת גָּדוֹל מִסְּבָרוֹת הָרָעוֹת כָּאֵלּוּ, שֶׁהֵם אֲפִיקוֹרְסוּת גְּמוּרָה, כַּמּוּבָן לְכָל מַשְׂכִּיל, וּבֶאֱמֶת אִישׁ בַּעַר לֹא יֵדָע וְכוּ', כִּי בְּוַדַּאי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל אָדָם יַעֲשֶׂה רַק טוֹב וְיִהְיֶה בּוֹרֵחַ מִן הָעֲבֵרָה וְיַפְרִישׁ אֶת עַצְמוֹ מִתַּאֲוֹת עוֹלָם הַזֶּה, וְלֹא בִּלְבַד מִן הַמּוּתָּרוֹת, אֶלָּא גַּם בְּהֶכְרֵחִיּוּת יִמְעֹט בְּכָל מַה דְּאֶפְשָׁר וְיקַדֵּשׁ עַצְמוֹ בַּמֻּתָּר לוֹ, וְרַק בָּזֶה חָפֵץ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁגַּם עִם הָרְשָׁעִים גּוֹמֵר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְמַלֹּאת רְצוֹנָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כִּי אַתָּה עָמָל וְכַעַס תַּבִּיט לְתֵת בְּיָדֶךָ, וּכְמוֹ שֶׁפָּרַשׁ רַשִׁ"י שָׁם, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי הַבִּיט אֶל עָמָל לֹא יוּכַל כְּלָל, וְהָרְשָׁעִים הֵם כְּמַשָּׂא עַל פָּנָיו, כִּבְיָכוֹל, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּמַה שֶּׁמְּמַלֵּא גַּם רְצוֹנָם, הוּא רַק בִּשְׁבִיל כֹּחַ הַבְּחִירָה, כִּי אִם לָאו - תִּתְבַּטֵּל הַבְּחִירָה לְגַמְרֵי, אֲשֶׁר אֵין זֶה רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ. אֲבָל הַמַּשְׂכִּיל, הֶחָפֵץ בָּאֱמֶת, יִרְאֶה וְיָבִין הַחִלּוּק שֶׁבֵּין הַכְּשֵׁרִים וְהַיְרֵאִים, שֶׁהַצָּלָחָתָם לָנֶצַח, וּבֵין הַצָּלָחַת

רְשָׁעִים, שֶׁהִיא רַק לְפִי שָׁעָה בְּחִינַת: בִּפְרֹחַ רְשָׁעִים כְּמוֹ עֵשֶׂב וְגוֹ' לְהִשָּׁמְדָם עֲדֵי עַד, וְגַם זֶה הוּא רַק בְּשָׁבִיל כֹּחַ הַבְּחִירָה כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת ע"ט, פ"ב):

ג.

יֵשׁ בְּנֵי־אָדָם, שֶׁנִּמְשְׁכוּ אַחַר דַּרְכֵי הַמְחַקְּרִים, שֶׁקָּשֶׁה לָהֶם לָמָּה הִרְבָּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְיִשְׂרָאֵל כָּל כָּךְ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, שֶׁקָּשֶׁה לְקַיְמָם, וּלְפִי דַּעְתָּם הָרָעָה וְהַמְשֻׁבָּשֶׁת הָיָה יוֹתֵר זְכוּת לָהֶם אִם הָיָה רַק מִצְוֹות מַעֲטִים, אֲבָל בֶּאֱמֶת הֶבֶל יִפְצֶה פִּיהֶם, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל הָאָדָם הוּא, שֶׁיִּשְׁתַּבֵּר כָּל הַתַּאֲוֹות כָּל כָּךְ, עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בּוֹ אֶפְלוּ צַד רְשִׁימָה מִשּׁוּם תַּאֲוָה, אֲפִלּוּ שֶׁל הֶתֵּר, וְזֶה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, שֶׁיֵּשׁ בְּכָל פְּרָט וּפְרָט מִדִּבְרֵי הָעוֹלָם, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשָּׁה גְּבוֹהָה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁנִּהְיֶה זַכִּים וּנְקִיִּים וּקְדוֹשִׁים לְגַמְרֵי מִכָּל הַתַּאֲוֹות, כְּמוֹ שֶׁזָּכוּ אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, אֲבוֹת הָעוֹלָם, שֶׁבִּשְׁבִיל זֶה מַרְבָּה הַתּוֹרָה לְסַפֵּר מִכָּל עִנְיְנֵיהֶם וּמַעֲשֵׂיהֶם, וְאֵיךְ שֶׁחָפְרוּ בְּאֵרוֹת, וְיַעֲקֹב אֲשֶׁר הִצִּיג אֶת הַמַּקְלוֹת בָּרָהָטִים וְכַיּוֹצֵא בָּזֶה, כָּל זֶה - לְגַלּוֹת לָנוּ גְּדֻלַּת מַעֲלָתָם וּקְדֻשָּׁתָם, שֶׁזָּכוּ אֶת עַצְמָם כָּל כָּךְ, עַד שֶׁזָּכוּ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּכָל תְּנוּעוֹתֵיהֶם וְעִנְיְנֵיהֶם, וּבְכָל תְּנוּעָה הָיָה לָהֶם סוֹדוֹת נוֹרָאִים, רָזִין דְּרָזִין, וְכָל זֶה - לְהָעִיר אָזְנֵינוּ וְלִבֵּנוּ, שֶׁגַּם אֲנַחְנוּ נִטַּהֵר וְנִקַּדֵּשׁ עַצְמֵנוּ גַּם בְּכָל הָעֲבוֹדוֹת הַחִיצוֹנִיּוֹת וְעִסְקֵי חֹל, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה גַּם אֲנַחְנוּ לָבוֹא לְאֵיזֶה בְּחִינָה וּמַדְרֵגָה מִמַּעֲלוֹת קְדֻשַּׁת אֲבוֹתֵינוּ הַקְּדוֹשִׁים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: מָתַי יַגִּיעוּ מַעֲשַׂי לְמַעֲשֵׂי אֲבוֹתַי, כִּי הַבְּחִירָה - חָפְשִׁית בְּכָל דּוֹר, וּכְמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵין דּוֹר, שֶׁאֵין בּוֹ כְּאַבְרָהָם וְכוּ', וְעַל כֵּן מָצִינוּ גַּם בְּדוֹרוֹתֵינוּ צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים מְאֹד, שֶׁזָּכוּ לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם בְּכָל עִסְקֵי חֹל, וְכַמְפ�ֻרְסָם הַרְבֵּה סִפּוּרִים כָּאֵלֶּה מֵהַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁהָיוּ מִימוֹת הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב, זֵכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה, עַד הֵנָּה, וְעַל כֵּן, מֵאַחַר שֶׁעִקַּר הַתַּכְלִית שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא לְזַכֵּךְ אֶת עַצְמָם בְּתַכְלִית הַקְּדֻשָּׁה מִכָּל הַתַּאֲוֹות שֶׁבָּעוֹלָם - עַל כֵּן בְּוַדַּאי הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה מַה שֶּׁהִרְבָּה לָנוּ תּוֹרָה וּמִצְוֹות, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה גַּם לָנוּ כֹּחַ לְהִתְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַמְשִׁיךְ עָלֵינוּ קְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה בְּכָל עִנְיָן וְעִנְיָן עַל־יְדֵי רִבּוּי הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, כְּדֵי שֶׁנִּזְכֶּה לַתַּכְלִית הָאֱמִתִּי, לְאוֹר הַגְּנוּז, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַגִּיעַ אֵלָיו כִּי אִם עַל־יְדֵי־זֶה. וְכָל זֶה הוּא לְאוֹתָן שֶׁזּוֹכִין לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה, אַךְ אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר עַל יִצְרוֹ וּלְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, הוּא הוּא גַּם כֵּן טוֹבָה אֵלָיו מַה שֶּׁיֵּשׁ הַרְבֵּה תּוֹרָה וּמִצְוֹות, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה אֲפִלּוּ הַנְּרוּעִים שֶׁבַּנְּרוּעִים מְקַיְּמִים כַּמָּה מִצְוֹות, כִּי אֲפִלּוּ פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל מְלֵאִים מִצְוֹות כְּרִמּוֹן, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִזְכֶּה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל לְהִזְדַּכֵּךְ בְּוַדַּאי, כִּי הַקְּדֻשָּׁה שֶׁל הַמִּצְוֹות, שֶׁמְּקַיְּם כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, אֵינָהּ מַנַּחַת אוֹתָם לְהִשְׁתַּקֵּעַ

בְּהַטְמָאָה וְהַתֵּאָוֹות שֶׁנִּפְלוּ בָהֶם וּמְעוֹרָרִם לִתְשׁוּבָה בְּכָל פַּעַם, וּכְמוֹ שֶׁכָּבָר נִמְצְאוּ הַרְבֵּה בַּעֲלֵי־תְּשׁוּבָה בָּעוֹלָם, אַשְׁרֵי לָהֶם וַאֲפִלּוּ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא יִזְכֶּה לִתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה בְּחַיָּיו, אַף־עַל־פִּי־כֵן סוֹף כָּל סוֹף יִזְדַּכֵּךְ בְּוַדַּאי, וְעִקַּר הַזִּכּוּךְ יִהְיֶה עַל־יְדֵי הַטּוֹב וְהַמִּצְוֹות, שֶׁזָּכָה לַחֲטֹף בָּעוֹלָם הַזֶּה דַּיְקָא עַל־יְדֵי שֶׁיֵּשׁ הַרְבֵּה תּוֹרָה וּמִצְוֹות, וְגַם כִּי בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים הַנִּפְלָאִים בְּמַעֲלָה, שֶׁזָּכוּ לְקַיֵּם כָּל הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת, עַד שֶׁזְּכוּ עַצְמָן כָּל כָּךְ, עַד שֶׁהֵיוּ יְכוֹלִין לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם בְּכָל עִסְקֵי חֹל, עַל כֵּן יֵשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַעֲלוֹת אוֹתָנוּ גַּם כֵּן מֵחֹל לְקֹדֶשׁ וּמִטֻּמְאָה לְטָהֳרָה, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְהַפֵּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה. וְכָל זֶה כָּלוּל בְּמַאֲמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן עֲקַשְׁיָה: רָצָה הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא לְזַכּוֹת אֶת יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ הִרְבָּה לָהֶם תּוֹרָה וּמִצְוֹות - לְזַכּוֹת דַּיְקָא, שֶׁיִּהְיוּ מְזֻכָּכִים לְגַמְרֵי, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (הִלְכוֹת סִימָנֵי דְּגִים, הֲלָכָה ד', אוֹת ג):

ד.

כָּל הַצָּרוֹת וְהַגָּלֻיּוֹת הֵם רַק מֵחֲמַת גֵּאוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת רִבּוּי, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ לְהָאָדָם כְּאִלּוּ רַבִּים יָמָיו וּכְאִלּוּ יֵשׁ לוֹ קְבִיעוּת בָּעוֹלָמוֹ, וּבֶאֱמֶת צָרִיךְ הָאָדָם לֵידַע, שֶׁאֵין לוֹ בָּעוֹלָמוֹ כִּי אִם זֶה הַיּוֹם לְבַד שֶׁעוֹמֵד בּוֹ, וְיִשְׁתַּדֵּל לַעֲסֹק בּוֹ בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ: הַיּוֹם אִם בְּקוֹלוֹ תִּשְׁמָעוּ (הִלְכוֹת עֲרֵלָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ט"ז):

כָּבוֹד

א.

עַל־יְדֵי שָׁלֹשׁ תַּאֲוֹות, שֶׁהֵם: תַּאֲוַת מָמוֹן וַאֲכִילָה וּמִשְׁגָּל - עַל־יְדֵי־זֶה פּוֹגְמִין בְּכָבוֹד דִּקְדֻשָּׁה, וְאָז הַנְּשָׁמָה עֲרֻמָּה מִבְּלִי לְבוּשׁ בִּבְחִינַת: וְאַתְּ עֵרֹם וְעֶרְיָה (הִלְכוֹת צִיצִית, הֲלָכָה ג', אוֹת ג):

כַּעַס

א.

יָדוּעַ וּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי כַּעַס מַזִּיק לַעֲשִׂירוּת, אַף־עַל־פִּי שֶׁאָנוּ רוֹאִים כַּמָּה עֲשִׁירִים, שֶׁהֵם כַּעֲסָנִים, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן יֵשׁ לָהֶם עֲשִׁירוּת גָּדוֹל, וּבִפְרָט הָעַכּוּ"ם, שֶׁמְּלֵאִים כַּעַס וּרְצִיחָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל הָעֲשִׁירוּת אֲצָלָם, אַךְ בֶּאֱמֶת עִקַּר הָעֲשִׁירוּת הוּא עֲשִׁירוּת דִּקְדֻשָּׁה (עֵין פְּנִים) וְלַעֲשִׁירוּת כָּזֶה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי כְּבִישַׁת כַּעַס דַּיְקָא (הִלְכוֹת פּוּרִים, הֲלָכָה ו', אוֹת א):

ב.

עִקַּר יְגִיעַת וְטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה בָּא עַל־יְדֵי שְׁטוּת וְחֶסְרוֹן הַדַּעַת, הַבָּא עַל־יְדֵי כַּעַס, בְּחִינַת: כָּל הַכּוֹעֵס - חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת וְכוּ', כִּי הַכַּעַס הוּא בְּחִינַת פְּגַם אֲכִילַת עֵץ הַדַּעַת, שֶׁדָּרְשׁוּ עָלָיו

רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֱוִיל בְּיוֹם יִוָּדַע כַּעֲסוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִגְזַר עָלָיו: בְּעִצָּבוֹן תֹּאכְלֶנָּה וְגוֹ', בְּזַעַת אַפֶּךָ תֹּאכַל לֶחֶם וְכוּ' (הִלְכוֹת הַרְשָׁאָה, הֲלָכָה ד', אוֹת ט"ו־ט"ז):

ג.

כְּשֶׁהַיֵּצֶר הָרָע מֵסִית לָאָדָם שֶׁיִּכְעַס, צָרִיךְ לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ כַּמָּה וְכַמָּה יַפְסִיד עַל־יְדֵי־זֶה בְּרוּחָנִיּוּת וּבְגַשְׁמִיּוּת, כִּי יַפְסִיד עַל־יְדֵי הַכַּעַס הָעֲשִׂירוּת דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֹׂרֶשׁ כָּל הַנְּפָשׁוֹת, וְעַל כֵּן שָׁם בְּהַעֲשִׁירוּת דִּקְדֻשָּׁה כָּל הַגְּוָנִין עִלָּאִין וְכָל הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים, וְאִם, חַס וְשָׁלוֹם, לֹא יַעֲצֹר בְּרוּחוֹ וְיִכְעַס חַס וְשָׁלוֹם, יְאַבֵּד הַכֹּל וְיִפֹּל לִיגִיעוֹת וּטְרָחוֹת וּמְרִירוּת הַפַּרְנָסָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן, שֶׁהוּא בְּחִינַת טִיט הַיָּוֵן, שֶׁהוּא עִקַּר מְרִירוּת הַגָּלוּת, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעֳמָד, כִּי מִכָּל הַתַּאֲוֹת בְּנָקֵל יוֹתֵר לְהוֹצִיא, חוּץ מִתַּאֲוַת מָמוֹן, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (שָׁם, אוֹת י"ח):

לֵיצָנוּת

א.

עִקַּר הַלֵּיצָנוּת הוּא מֵחֲמַת גַּסּוּת הָרוּחַ, שֶׁהוּא גְּבַהּ־לֵב וְגָדוֹל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, עַד שֶׁכָּל בְּנֵי הָעוֹלָם הֵם כְּלֹא בְּעֵינָיו וּמִתְלוֹצֵץ מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, כַּאֲשֶׁר נִמְצָא הַנֶּגַע הָרָעָה הַזֹּאת בְּכַמָּה בְּנֵי־אָדָם, שֶׁמִּתְלוֹצְצִים מִכָּל אֶחָד וְאֶחָד, בִּפְרָט מִיִּרְאִים וּכְשֵׁרִים, וּמוֹצְאִין מוּמִין וְחֶסְרוֹנוֹת בְּכָל אֶחָד וְאֶחָד, וְכָל זֶה - מֵחֲמַת גַּסּוּתוֹ, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁאֵין חָכָם מִמֶּנּוּ, וְכָל הָעוֹלָם צָרִיךְ לִלְמֹד מִמֶּנּוּ וּלְהִתְנַהֵג כְּפִי חִיּוּב דַּעְתּוֹ. וְאֵלּוּ הַלֵּיצָנִים מִתְגַּבְּרִים בְּלֵיצָנוּתָם, עַד שֶׁמֻּחְלָשִׁים דַּעַת שֶׁל כַּמָּה כְּשֵׁרִים וּמַפִּילִים אוֹתָם מֵעֲבוֹדָתָם עַל־יְדֵי לֵיצָנוּתָם הָרָעָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְכָל זֶה בָּא מֵחֲמַת גַּסּוּתָם הָרָעָה. וְעַל כֵּן נִקְרָא הַלֵּיצָנוּת תּוֹעֵבָה כְּמוֹ הַגֵּאוּת וְהַגַּבְהוּת, שֶׁנִּקְרָא גַּם כֵּן תּוֹעֵבָה, וְזֶה בְּחִינַת: אִם לַלֵּצִים - הוּא יָלִיץ, וְלַעֲנָוִים יִתֵּן חֵן, כִּי הֶפֶךְ הַלֵּיצָנוּת הוּא עֲנָוָה (הִלְכוֹת סֵפֶר־תּוֹרָה, הֲלָכָה ג', אוֹת ג):

מָמוֹן

א.

זֶה הַטָּעוּת וְהַמְּבוּכָה שֶׁל תַּאֲוַת מָמוֹן הוּא גָּדוֹל יוֹתֵר מִכָּל הַטָּעֲיוֹת שֶׁבָּעוֹלָם, כִּי מֵחֲמַת שֶׁהַמָּמוֹן הַמֻּכְרָח הוּא הֶכְרֵחַ גָּדוֹל לָאָדָם, עַל כֵּן שָׁם מִתְגַּבֵּר הַטָּעוּת וְהַמְּבוּכָה בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם, שֶׁהַמָּמוֹן - עִקַּר הַתַּכְלִית, חַס וְשָׁלוֹם, אֲשֶׁר בֶּאֱמֶת הוּא בְּהֶפֶךְ מַמָּשׁ, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר הַפַּרְנָסָה הוּא רַק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד וּצְרִיכִין לְמַעֵט בְּעֵסֶק וְלַעֲסֹק בַּתּוֹרָה וְלִבְטֹחַ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיַּצְלִיחוּ בִּמְעַט הָעֵסֶק שֶׁעוֹסֵק וְיִזְמִין לוֹ פַּרְנָסָתוֹ בְּסִבָּה קַלָּה, כִּי הַכֹּל - מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ לְבַד (הִלְכוֹת תְּפִלָּה, הֲלָכָה ד', אוֹת יא):

ב.

וּצְרִיכִין לִזָּהֵר וְלִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יִגְזֹל וְלֹא יַזִּיק אֶת חֲבֵרוֹ בְּמָמוֹנוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפְגֹּם בְּנַפְשׁוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַמָּמוֹן דִּקְדֻשָּׁה הוּא מִשֹּׁרֶשׁ אֶחָד עִם הַנֶּפֶשׁ, וְעַל־יְדֵי שֶׁנִּזְהָרִין מִלְּהַזִּיק אֶת חֲבֵרוֹ, וְאִם הִזִּיקוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, מֵשִׁיב לוֹ וּמְשַׁלֵּם אֶת נִזְקוֹ - עַל־יְדֵי־זֶה נִדְחֶה הַדִּין וְהַחֹשֶׁךְ וְהַכְּסִילוּת מִן הָעוֹלָם, וְנִתְעַלֶּה הַנֶּפֶשׁ וְהַזִּכָּרוֹן וְהַתּוֹרָה, וְנִמְשָׁךְ חֶסֶד בָּעוֹלָם (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַפֵּרוֹת, הֲלָכָה ג', אוֹת ב):

ג.

הַכֶּסֶף יַעֲנֶה אֶת הַכֹּל, וְכָל הַדְּבָרִים שֶׁבָּעוֹלָם יְכוֹלִים לִקָּנוֹת עַל־יְדֵי מָמוֹן, וּמִזֶּה נִמְשָׁךְ תַּאֲוַת וְחֶמְדַּת הַמָּמוֹן, מֵחֲמַת שֶׁעַל־יְדֵי הַמָּמוֹן יְכוֹלִים לִקְנוֹת כָּל דָּבָר אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ דַּעַת אֱמֶתִּי יוֹדֵעַ, שֶׁהַכֹּל - הֶבֶל, כִּי הַמָּמוֹן עִם כָּל הַדְּבָרִים וְהַחֲפָצִים שֶׁיִּקָּנֶה עַל־יָדָם, הַכֹּל יִכְלֶה וְיֹאבַד, וְלֹא יִשָּׁאֵר מִמֶּנּוּ כְּלוּם, וְאֵין מְלַוִּין לוֹ לְהָאָדָם לֹא כֶּסֶף וְלֹא זָהָב וְכוּ', אֶלָּא תּוֹרָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים בִּלְבַד. וְעַל כֵּן הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, כְּשֶׁזּוֹכִין לַעֲשִׁירוּת, הֵם מַעֲלִין כָּל הַמָּמוֹן עִם כָּל הַחֲפָצִים שֶׁקּוֹנִים בַּעֲדוֹ הַכֹּל אֶל הַקְּדֻשָּׁה רַק בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְבַד בִּבְחִינַת מַה שֶּׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: הָרָחֵל הַזּוֹ כֵּלָּהּ קֹדֶשׁ: קַרְנָהּ לַחֲצוֹצְרוֹת, עוֹרָהּ לְתַּח וְכוּ', הַיְנוּ עֲשִׁירוּת שֶׁבִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת צֹאן, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: עַשְׁתְּרוֹת צֹאנֶךָ - שֶׁמְּעַשֶּׁרֶת אֶת בְּעָלֶיהָ, בְּעָלֶיהָ, הוּא כֵּלָּהּ קֹדֶשׁ, וְנִתְבָּרְרִין וְנִתְגַּלִּין עַל־יְדֵי זֶה דְּבָרִים נִפְלָאִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת נְגוּנִים נִפְלָאִים, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת פּוּרִים, הֲלָכָה ו', אוֹת י):

ד.

עִקַּר אֲבֵדַת הַיָּמִים, שֶׁהָאָדָם אוֹבֵד אֶת יְמֵי חַיָּיו, חַס וְשָׁלוֹם, הָעִקָּר הוּא עַל־יְדֵי תַּאֲוַת מָמוֹן וְטִרְדּוֹת הַפַּרְנָסָה, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: עוֹשֶׂה עֹשֶׁר וְלֹא בְמִשְׁפָּט, בַּחֲצִי יָמָיו יַעַזְבֻנוּ, כִּי אֵינוֹ זוֹכֶה לְהַשְׂלִים אֶת יָמָיו, כִּי אוֹבֵד אֶת יָמָיו עַל־יְדֵי־זֶה וְכַמָּרְגָּל לָשׁוֹן זֶה בְּסִפְרֵי מוּסָר: אָדָם דּוֹאֵג עַל אֲבוּד דָּמָיו, וְאֵינוֹ דּוֹאֵג עַל אֲבוּד יָמָיו. וְעִקַּר מְרִירוּת וְטִרְדּוֹת הַמָּמוֹן שֶׁל כָּל אֶחָד הוּא עַל־יְדֵי הַכַּעַס, כִּי מִי שֶׁמְּבַטֵּל אֶת הַכַּעַס זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת תָּמִיד, כִּי הוּא שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ תָּמִיד, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲשִׁירוּת מַמָּשׁ כַּנַּ"ל, אֲבָל מִי שֶׁאֵינוֹ מְשַׁבֵּר אֶת הַכַּעַס, עָלָיו נֶאֱמַר: וְהָיָה כִּי יִרְעַב וְהִתְקַצַּף, וַאֲפִלּוּ כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ עֲשִׁירוּת, הוּא מֶלֶא כַּעַס, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כָּל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת, כִּי בְּכָל פַּעַם חָסֵר לוֹ יוֹתֵר, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת כָּל עֲשִׁירוּת שֶׁלּוֹ אֵינוֹ כְּלוּם, וְעָלָיו נֶאֱמַר: דַּעַת חָסְרָתָ - מַה קָּנִיתָ, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַכַּעַס, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה חָכְמָתוֹ מִסְתַּלֶּקֶת מִמֶּנּוּ וְהוּא בִּבְחִינַת חָסֵר דַּעַת, אָז מַה קָּנִיתָ, כִּי בְּוַדַּאי אֵין הָעֲשִׁירוּת שֶׁלּוֹ כְּלוּם, כִּי תָּמִיד חָסֵר לוֹ יוֹתֵר, וּלְבַסּוֹף אֵין נִשְׁאָר לוֹ כְּלוּם וּמְאוּמָה לֹא יִשָּׂא בְּיָדוֹ, וְעַל

כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַיָּמִים - עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַטֵּל הַכַּעַס, שֶׁלֹּא לִכְעֹס וּלְהִתְקַצֵּף עַל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלּוֹ, רַק לְהָיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לַעֲשִׂירוּת מַמָּשׁ כַּנַּ"ל (שָׁם, אוֹת יח):

ה.

עִקַּר דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה בָּא לְתַאֲוַת מָמוֹן, הוּא עַל־יְדֵי שֶׁחוֹשֵׁב מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ וְדוֹאֵג מֵהֵיכָן יִתְפַּרְנֵס לְהַבָּא, כִּי רֹב הָעוֹלָם יֵשׁ לָהֶם לֶאֱכֹל בְּיוֹמָם, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁהַשָּׁעָה דְּחוּקָה לוֹ בְּיוֹתֵר, שֶׁאֵין לוֹ אֲפִלּוּ פַּרְנָסַת יוֹמוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם תְּדַקְדֵּק בָּזֶה תִּרְאֶה, שֶׁרֹב עִקַּר דַּאֲגַת בְּנֵי־אָדָם הוּא עַל יוֹם הַמֻּחָרָת וְעַל זְמַן שֶׁלְּהַבָּא, כִּי יוֹם אֶחָד יָכוֹל הָאָדָם לִסְבֹּל בְּלִי אֲכִילָה כְּלָל, רַק עִקַּר דַּאֲגָתוֹ - שֶׁמִּתְיָרֵא, שֶׁגַּם לְמָחָר לֹא יִהְיֶה לוֹ פַּרְנָסָה, מִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁהָרֹב יֵשׁ לָהֶם פַּרְנָסַת יוֹמָם, וְיֵשׁ הַרְבֵּה שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מָמוֹן וּנְכָסִים, שֶׁיְּכוֹלִים לְהִתְפַּרְנֵס מֵהֶם חֹדֶשׁ אוֹ שָׁנָה אוֹ יוֹתֵר, רַק כָּל דַּאֲגָתָם - מַה יַּעֲשׂוּ כְּשֶׁיְּכֻלֶּה הַמָּמוֹן בִּרְבוֹת הַיָּמִים. נִמְצָא, שֶׁעִקַּר דַּאֲגַת הַפַּרְנָסָה וְתַאֲוַת מָמוֹן הוּא מֵחֲמַת הַזְּמַן. וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מֵחֲמַת שֶׁהַמָּמוֹן נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת צָפוֹן, מִבְּחִינַת שְׂמֹאל, שֶׁשָּׁם עִקַּר אֲחִיזַת הַכְּסִילוּת וְחֶסְרוֹן הַדַּעַת, שֶׁזֶּה עִקַּר אֲחִיזַת הַזְּמַן, וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר לְקַשֵּׁר דַּעְתּוֹ אֶל הָאֱמֶת וּלְהַאֲמִין וּלְהָבִין, שֶׁבֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל, כִּי הַזְּמַן פּוֹרֵחַ מְאֹד, כִּי כָּל יָמֵינוּ - הֶבֶל, וְכָל הַזְּמַן נִמְשָׁךְ רַק מִבְּחִינַת לְמַעְלָה מֵהַזְּמַן בִּשְׁבִיל הַבְּחִירָה, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין שׁוּם זְמַן כְּלָל וְעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיֶה לוֹ כֹּחַ לְהַמְתִּין לִישׁוּעַת הַשֵּׁם תָּמִיד, וְלֹא יַטְרִיד דַּעְתּוֹ בְּטִרְדַּת הַפַּרְנָסָה וְדַאֲגַת הַמָּמוֹן, רַק יִהְיֶה רָגִיל לוֹמַר: בָּרוּךְ הַשֵּׁם' יוֹם יוֹם, וּמָאן דְּבָרָא יוֹמָא בָּרָא מְזוֹנֵהּ (הִלְכוֹת רִבִּית, הֲלָכָה ה', אוֹת ב):

ו.

קִימַת חֲצוֹת מְסֻגָּל לְפַרְנָסָה (שָׁם, אוֹת ו):

ז.

כְּשֶׁאֶחָד נוֹגֵעַ בְּמָמוֹן חֲבֵרוֹ שֶׁלֹּא כַּדִּין, שֶׁזֶּה בְּחִינַת פְּגַם הַמִּשְׁפָּט, בְּחִינַת עוֹשֶׁה עֹשֶׁר וְלֹא בְּמִשְׁפָּט, עַל־יְדֵי־זֶה בָּא לִפְגַם הַבְּרִית (הִלְכוֹת דַּיָּנִים, הֲלָכָה ה', אוֹת ב):

ח.

כְּשֶׁאֶחָד רוֹצֶה לְהַכְחִישׁ מָמוֹן חֲבֵרוֹ וְלִגְזֹל אֶת חֲבֵרוֹ, הוּא בְּחִינַת פְּגַם בְּכֹחַ מַעֲשֵׂה־בְּרֵאשִׁית, כִּי לְפִי כֹּחַ מַעֲשֵׂה־בְּרֵאשִׁית, שֶׁנִּסְדַּר כָּל אֶחָד עַל מְקוֹמוֹ, שֶׁזֶּה הָאָדָם יִהְיֶה לוֹ כָּךְ וְכָךְ מָמוֹן וּנְכָסִים, וְזֶה - כָּךְ וְכָךְ, הַכֹּל לְפִי סֵדֶר כֹּחַ מַעֲשֵׂה־בְּרֵאשִׁית, וּכְשֶׁאֶחָד גּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ, הוּא מְשַׁנֶּה סִדְרֵי בְּרֵאשִׁית: נִמְצָא, שֶׁפּוֹגֵם בַּכֹּחַ הַנַּ"ל. וְזֶה מְרֻמָּז בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כֹּחַ מַעֲשָׂיו הִגִּיד לְעַמּוֹ - כְּדֵי שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ: לִסְטִים אַתֶּם וְכוּ', כִּי הַגְּזֵלָה וְהַלִּסְטִיוּת הוּא הֶהֵפֶךְ מִבְּחִינַת כֹּחַ מַעֲשָׂיו, וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה:

כָּל דַּיָּן, שֶׁדָּן דִּין אֱמֶת לַאֲמִתּוֹ (הַיְנוּ שֶׁמַּצִּיל בְּדִין וּמַשְׁפִּט אֶת הֶעָשׁוּק מִיַּד עוֹשְׁקוֹ) כְּאִלּוּ נַעֲשֶׂה שֻׁתָּף לְהַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא בְּמַעֲשֵׂה־בְרֵאשִׁית (הִלְכוֹת הַרְשָׁאָה, הֲלָכָה א'):

ט.

כָּל הַדְּבָרִים וְהַחֲפָצִים כְּשֶׁיּוֹצְאִין מֵרְשׁוּת זֶה לִרְשׁוּת זֶה, שֶׁכָּל זֶה הוּא רַק בִּשְׁבִיל בֵּרוּר הַנִּיצוֹצוֹת הַקְּדוֹשִׁים שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דָּבָר, זֶה בְּחִינַת שֶׁעוֹלִין מִדַּרְגָּא לְדַרְגָּא, וְאָז צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הַקְּלִפָּה הַקּוֹדֶמֶת לַפְּרִי, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַסְּבוּבִים וְהַדִּמְיוֹנוֹת,, שֶׁמְּסַבְּבִין הַקְּדֻשָּׁה שֶׁבְּזוֹ הַמַּדְרֵגָה וְעַל כֵּן רֹב הַקְּנִינִים - עַל־יְדֵי כֶּסֶף, כִּי עַל־יְדֵי הִתְגַּלּוּת הַגְּוָנִין עִלָּאִין, הַמַּלְבָּשִׁין בְּכֶסֶף וְזָהָב דִּקְדֻשָּׁה, עַל־יְדֵי־זֶה מְשַׁבְּרִין הַקְּלִפָּה הַקּוֹדֶמֶת לַפְּרִי. וְעַל כֵּן הִזְהִירוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל כָּל הַמִּצְוֹוֹת, שֶׁצְּרִיכִין לְקַנּוֹתָם בַּאֲגָר שְׁלִים, בְּכֶסֶף מָלֵא. וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהַרְחִיק עַצְמוֹ מִלְּקַבֵּל מַתָּנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְשׂוֹנֵא מַתָּנוֹת יִחְיֶה, כִּי עֶלְיַת הַקְּדֻשָּׁה קָשֶׁה שֶׁתִּהְיֶה בְּחִנָּם, כִּי אִם בְּכֶסֶף מָלֵא כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת מַתָּנָה, הֲלָכָה ד' אות ד):

י.

כְּמוֹ שֶׁעַל־יְדֵי שְׁבִירַת תַּאֲוַת מָמוֹן זוֹכִין לְדַעַת גָּדוֹל וְנִפְלָא מְאֹד, כַּמְבֹאָר בְּפָנִים, כְּמוֹ־כֵן לְהֶפֶךְ כְּשֶׁמִּתְגַּבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי־זֶה נִפְגָּמִין וְנִתְקַלְקְלִין כָּל הַמֹּחִין וְהַדַּעַת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַלְכוּת יָוָן, שֶׁטִּמְּאוּ כָּל הַשְּׁמָנִים הַקְּדוֹשִׁים, כִּי לֹא דַי שֶׁתַּאֲוַת מָמוֹן מִתְגַּבֶּרֶת עַל רֹב הָעוֹלָם לְהַשְׁכִּיחָם הַתּוֹרָה לְגַמְרֵי רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ שֶׁרֹב בְּטוּל וְשִׁכְחַת הַתּוֹרָה הוּא עַל־יְדֵי תַּאֲוַת וְטִרְדוֹת הַמָּמוֹן וְהַפַּרְנָסָה, אַף גַּם אוֹתָן שֶׁנִּשְׁאָר לָהֶם אֵיזֶה דַּעַת קָצָת וְעוֹסְקִים בַּתּוֹרָה, גַּם עֲלֵיהֶם מִתְגַּבֶּרֶת תַּאֲוַת מָמוֹן, עַד שֶׁפּוֹגֶמֶת גַּם אֶת דַּעְתָּם, וּצְרִיכִין לְהִלָּחֵם מְאֹד עִם הַפְּנִיּוֹת וְהַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁמְּבַלְבְּלִין אוֹתָם מֵעֲבוֹדָתָם, שֶׁרֻבָּם הֵם מִתַּאֲוַת מָמוֹן, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת כְּפִי הִתְגַּבְּרוּת וְהִתְפַּשְּׁטוּת תַּאֲוַת הַמָּמוֹן כְּמַעַט שֶׁנִּשְׁתַּכְּחָה תּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, וְעִקַּר הַתִּקּוּן הוּא רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת שֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְהֵם מְאַסְּפִין וּמְקַבְּצִין וּמַעֲלִין כֹּחַ וּזְכוּת שֶׁל הַצַּדָּקָה וָחֶסֶד, שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַמְשִׁיכִין רוּחַ נְדִיבָה לְשַׁכֵּךְ וּלְבַטֵּל וְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן מִיִּשְׂרָאֵל, וְאָז לֹא דַי שֶׁלֹּא תִּשְׁתַּכַּח הַתּוֹרָה מִיִּשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם אַף גַּם הֵם זוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה לְהַמְשִׁיךְ הִתְחַדְּשׁוּת הַתּוֹרָה בְּכָל דּוֹר וָדוֹר (הִלְכוֹת אֲבֵדָה וּמְצִיאָה, הֲלָכָה ג', אוֹת ז):

יא.

עִקַּר הָאִזְהָרָה עַל אַהֲבַת חֲבֵרִים הוּא בְּיוֹתֵר בְּעִנְיַן הַמָּמוֹן, שֶׁלֹּא יַקְפִּידוּ וְלֹא יְקַנְּאוּ זֶה עַל זֶה בְּמָמוֹנָם, רַק אַדְרַבָּא, יִהְיֶה מָמוֹן חֲבֵרוֹ חָבִיב עָלָיו כְּשֶׁלּוֹ (הִלְכוֹת פִּקָּדוֹן, הֲלָכָה ה', אוֹת יד):

מַחֲשָׁבוֹת

א.

עִקַּר הַטָּהֳרָה מִפְּגַם בְּרִית הוּא עַל־יְדֵי טָהֳרַת הַמַּחֲשָׁבָה, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ, זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁלֹּא יְהַרְהֵר אָדָם בַּיּוֹם, שֶׁכָּל אָדָם אֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, צָרִיךְ לִשְׁמֹר אֶת עַצְמוֹ מֵעַתָּה עַל כָּל פָּנִים לְבַל תֵּצֵא מַחֲשַׁבְתּוֹ לַחוּץ כְּלָל, כִּי צָרִיךְ לִזְכֹּר הֵיטֵב, שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה - בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ כִּרְצוֹנוֹ, וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר הָרְגְּלָה מַחֲשַׁבְתּוֹ לָצֵאת לַחוּץ הַרְבֵּה, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּיָדוֹ לְהַטּוֹתָהּ בְּכָל פַּעַם לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְהוּא כְּמוֹ סוּס שֶׁיּוֹצֵא מֵהַדֶּרֶךְ, שֶׁיְּכוֹלִין לְתָפְסוֹ בָּאַפְסָר בְּעַל־כָּרְחוֹ לְהַטּוֹתוֹ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת יַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן, וְעַל כֵּן אִם יַחְשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת לְטוֹבָה, בְּהֶכְרֵחַ שֶׁתִּדָּחֶה מַחֲשַׁבְתּוֹ הַחִיצוֹנָה וְכָל הַהִרְהוּרִים, כִּי אִי אֶפְשָׁר שֶׁיִּהְיוּ שְׁנֵי מַחֲשָׁבוֹת יַחַד בְּשׁוּם אֹפֶן. וּצְרִיכִין לִזְכֹּר וְלַחֲזֹר זֹאת הֵיטֵב הֵיטֵב בְּכָל פַּעַם, כִּי הַרְבֵּה נִלְכְּדוּ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בָּמֶּה שֶׁנִּלְכְּדוּ, וְכָל זֶה - מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ אֵין מַחֲשַׁבְתָּם בְּיָדָם, חַס וְשָׁלוֹם, וּבֶאֱמֶת לֹא כֵן הוּא, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם תָּמִיד, עַל כֵּן צָרִיךְ לִשְׁמֹר הַמֹּחַ כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה לְבַל יֵצֵא חוּץ לַגְּבוּל וַאֲפִלּוּ אִם כְּבָר יָצָא כְּמוֹ שֶׁיָּצָא, בְּקַל יְכוֹלִין לְהַחֲזִירוֹ עַל־יְדֵי חוּט הַשַּׂעֲרָה, כִּי תֵּכֶף כְּשֶׁיַּתְחִיל כְּחוּט הַשַּׂעֲרָה לַחֲשֹׁב מַחֲשָׁבָה אַחֶרֶת טוֹבָה וּכְשֶׁרָה, תִּהְיֶה נִדָּחֶה הַמַּחֲשָׁבָה רִאשׁוֹנָה מִמֵּילָא (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ו', אוֹת ל"ב):

ב.

עִקַּר הַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת הֵם בְּתַאֲוַת נְאוּף, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וַאֲפִלּוּ שְׁאָר מִינֵי מַחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְרָעוֹת, הַכֹּל נִמְשָׁךְ מִשָּׁם, כִּי עַל־יְדֵי פְּגַם הַבְּרִית נִשְׁחַת וְנִפְגַּם הַדַּעַת, עַד שֶׁבָּאִים עַל־יְדֵי־זֶה לְכָל בִּלְבּוּלֵי וְעֵרְבּוּבֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת, וּמֵהֶם בָּאִים כָּל הַחֲטָאִים וְהַפְּגָמִים שֶׁבָּעוֹלָם רַחֲמָנָא לִצְלָן. וּכְשֶׁבִּלְבּוּלֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת מִתְגַּבְּרִים, בִּפְרָטֵי בִּלְבּוּלִים וְהִרְהוּרֵי נְאוּף בְּעַצְמָם, רַחֲמָנָא לִצְלָן, זֶה בְּחִינַת מַבּוּל מַמָּשׁ, שֶׁרוֹצִים לְהַטְּיחַ אֶת הָאָדָם מַמָּשׁ וּלְהַאֲבִידוֹ מִשְּׁנֵי עוֹלָמוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כַּאֲשֶׁר יוֹדְעִים רַב בְּנֵי־אָדָם כָּל אֶחָד בְּנַפְשׁוֹ נִגְעֵי לְבָבוֹ וּמַכְאוֹבָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו בְּעִנְיָן זֶה, וְהַכֹּל - עַל־יְדֵי פְּגַם הַמַּחֲשָׁבָה. וַאֲפִלּוּ אֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים קְצָת, אֲשֶׁר נִצּוֹלִין מִמֵּימֵי הַמַּבּוּל הַשּׁוֹטְפִין כָּל כָּךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן מִתְגַּבֵּר הַבַּעַל־דָּבָר לְהַתִּיז קְצָת מִמֵּי הַמַּבּוּל גַּם עֲלֵיהֶם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁבְּאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל לֹא הָיָה הַמַּבּוּל, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן הִתִּיזוּ לְתוֹכָהּ קְצָת, וְדָוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, צָעַק עַל זֶה בִּשְׁבִיל כְּלַל יִשְׂרָאֵל בְּכַמָּה מִקְרָאוֹת בִּצְעָקוֹת גְּדוֹלוֹת בְּחִינַת: עַל זֹאת יִתְפַּלֵּל כָּל חָסִיד וְגוֹ', רַק לְשֵׁטֶף מַיִם רַבִּים וְגוֹ', וְכֵן: אַל תִּשְׁטְפֵנִי שִׁבֹּלֶת מַיִם וְגוֹ' וְכָמוֹהוּ רַבִּים, וְכַמְבֹאָר בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י, זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁהַהִרְהוּרִים וּבִלְבּוּלֵי הַמַּחֲשָׁבוֹת נִקְרָאִים מְצוּלוֹת יָם, וְעַל כֵּן צְרִיכִין לִזְהֵר בְּיוֹתֵר לְבָרֵר הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁבָּזֶה תָּלוּי כָּל הַקְּדֻשּׁוֹת וְכָל הַמְתֻקָּת

הַדִּינִים שֶׁבָּעוֹלָם. וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לְקַדֵּשׁ מַחֲשַׁבְתּוֹ, כְּמוֹ־כֵן נִתְגַּלֶּה בְּחִינַת קְדֻשַּׁת אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא בְּבְחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁתְּלוּי בְּקְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה. אַךְ אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת לִקְדֻשַּׁת הַמַּחֲשָׁבָה וּלְהִנָּצֵל מִכָּל מִינֵי מֵימֵי הַמַּבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם כִּי אִם עַל־יְדֵי דְּרָכֵי הַתְּמִימוּת וְהַפְּשִׁיטוּת, שֶׁמַּמְשִׁיךְ הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בָּעוֹלָם (הִלְכוֹת בֵּית־הַכְּנֶסֶת, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"ג־כ"ד)

ג.

אֵין לְאָדָם לַחֲשֹׁב כְּלָל מִיּוֹם לַחֲבֵרוֹ, וַאֲפִלּוּ מִשָּׁעָה לַחֲבֶרְתָּהּ, כִּי אֲפִלּוּ בְּכָל רֶגַע נַעֲשִׂים שִׁנּוּיִים נִפְלָאִים מְאֹד מְאֹד לְטוֹב וּלְהֶפֶךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וַתִּפְקְדֵנוּ לִבְקָרִים, לִרְגָעִים תִּבְחָנֶנּוּ. וְאֵין הָאָדָם יוֹדֵעַ כְּלָל מַה נַּעֲשֶׂה עִמּוֹ בְּכָל עֵת וָרֶגַע, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: רַבּוֹת מַחֲשָׁבוֹת בְּלֶב־אִישׁ, וַעֲצַת הַשֵּׁם הִיא תָקוּם. וּכְתִיב: אַל תִּתְהַלֵּל בְּיוֹם מָחָר, כִּי לֹא תֵדַע מַה יֵּלֵד יוֹם, וְכַיּוֹצֵא פְּסוּקִים הַרְבֵּה כָּאֵלֶּה, וְכַנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, כִּי לִפְעָמִים הָאָדָם טָרוּד בְּדַאֲגוֹתָיו וְתַחְבּוּלוֹתָיו, וּפִתְאֹם בָּאִים עָלָיו צָרוֹת מְשֻׁנּוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, מַה שֶּׁלֹּא עָלוּ עַל דַּעְתּוֹ כְּלָל לַחֲשֹׁב וְלִדְאֹג עֲלֵיהֶם, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: לְעוֹלָם יַקְדִּים אָדָם תְּפִלָּה לְצָרָה וְכֵן לִפְעָמִים לְהֶפֶךְ, כִּי מִדָּה טוֹבָה מְרֻבָּה, וְחֶסֶד הַשֵּׁם מָלְאָה הָאָרֶץ, וְעַל כֵּן עַל־פִּי־רֹב מִתְחַדְּשִׁין עַל הָאָדָם יְשׁוּעוֹת וַחֲסָדִים נִפְלָאִים פִּתְאֹם, מַה שֶּׁלֹּא עָלוּ גַּם כֵּן עַל דַּעְתָּם כְּלָל עַל כֵּן מַה יִּתְרוֹן לְהָאָדָם עַל רִבּוּי מַחְשְׁבוֹתָיו וְתַחְבּוּלוֹתָיו, וְצָרִיךְ רַק לְתִלּוֹת עֵינָיו לְמָרוֹם בְּכָל עֵת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: אַךְ לְאֵלקִים דּוֹמִי נַפְשִׁי כִּי מִמֶּנּוּ תִּקְוָתִי, וּכְתִיב: גֹּל אֶל הַשֵּׁם מַעֲשֶׂיךָ וְיָכֹנוּ מַחְשְׁבֹתֶיךָ וּכְתִיב: הַשְׁלֵךְ עַל הַשֵּׁם יְהָבְךָ וְכוּ' (הִלְכוֹת מַתָּנָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ל"ב):

מַחֲלֹקֶת

א.

כָּל אָדָם אֵיךְ שֶׁהוּא צָרִיךְ לִזָּהֵר עַל כָּל פָּנִים מֵחָכְמוֹת, שֶׁלֹּא יִהְיֶה חָכָם בְּעֵינֵי עַצְמוֹ, כִּי הַחָכְמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם מַזִּיקִין מְאֹד מְאֹד, בִּפְרָט כְּשֶׁבָּא עַל־יְדֵי־זֶה לִידֵי מַחֲלֹקֶת, חַס וְשָׁלוֹם, מִכָּל שֶׁכֵּן כְּשֶׁחוֹלֵק עַל־יְדֵי־זֶה עַל יְרֵאִים וּכְשֵׁרִים מִמֶּנּוּ. וְיֵשׁ שֶׁאוֹמְרִים בְּפֶה מָלֵא: אֱמֶת, שֶׁהוּא יָרֵא הַשֵּׁם וְטוֹב וְכָשֵׁר מִמֶּנּוּ, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינוֹ מִתְנַהֵג כָּרָאוּי לְפִי דַּעְתּוֹ, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁהוּא חָכָם בְּעֵינָיו, כַּמָּצוּי זֶה הַרְבֵּה בְּכַמָּה בְּחִינוֹת, וְזֶה מַזִּיק לְכָל אֶחָד יוֹתֵר מִכָּל הָעֲוֹונוֹת, כִּי מַחֲלֹקֶת וְשִׂנְאַת־חִנָּם קָשֶׁה מֵהַכֹּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱרַב בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְכוּ' וְכָל זְמַן שֶׁהָאָדָם שׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ מִכָּל מִינֵי מַחֲלֹקֶת עַל הָאֱמֶת וּמְבַטֵּל דַּעְתּוֹ נֶגֶד דַּעַת הַתּוֹרָה וְהַצַּדִּיקִים אֲמִתִּיִּים -יֵשׁ לוֹ תִּקְוָה לְעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי גְּדֻלַּת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֵין חֵקֶר, וְהַכֹּל יוּכַל לְהִתְתַּקֵּן עַל־יְדֵי תְּמִימוּת וֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבַצַּדִּיקִים הַקְּדוֹשִׁים. וְעִקַּר הַפְּגָם שֶׁל קֹרַח, שֶׁהָיָה גָּדוֹל בְּמַעֲלָה מְאֹד, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם

לְבָרְכָה, וְנָפַל לִשְׁאוֹל תַּחְתִּיּוֹת עַל־יְדֵי שֶׁחָלַק עַל מֹשֶׁה - הַכֹּל הָיָה עַל־יְדֵי שֶׁעָמַד וְסָמַךְ עַל דַּעְתּוֹ וְהָיָה חָכָם בְּעֵינָיו, כְּמָרְמָז בְּדִבְרֵי רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁחָרָה לוֹ וְאָמַר: לֹא דַי שֶׁהוֹצִיאוּ אוֹתִי מִכֹּלַל כְּהֻנָּה וּמַתָּנוֹת, אֶלָּא שֶׁגִּלַּח רֹאשִׁי וְעָשָׂה אוֹתִי סָכָל - מִיָּד נִתְקַנֵּא עַל מֹשֶׁה לְעָרְעֵר. מוּבָן, שֶׁעִקַּר הַקִּנְאָה הָיָה עַל־יְדֵי שֶׁהוּא רָצָה לִהְיוֹת חָכָם, וְעַל זֶה נֶאֱמַר: רָאִיתָ אִישׁ חָכָם בְּעֵינָיו - תִּקְוָה לִכְסִיל מִמֶּנּוּ, וְהַלְוַאי הָיָה סָכָל בְּעֵינֵי עַצְמוֹ לְבַטֵּל דַּעְתּוֹ נֶגֶד מֹשֶׁה, אָז הָיָה יוֹדֵעַ, כִּי כָּל מַה שֶּׁעָשָׂה עִמּוֹ מֹשֶׁה, הוּא לְטוֹבָתוֹ וְהַצָּלָחָתוֹ הַנִּצְחִית, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. הַכְלָל - כִּי עִקַּר הַקְּדֻשָּׁה וְהַחָכְמָה הוּא לְבַטֵּל דַּעְתּוֹ לְנֶגֶד דַּעַת רַבּוֹ הָאֱמִתִּי, וְאָז טוֹב לוֹ (הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם לִסְעֻדָּה, הֲלָכָה ז', אוֹת ז):

ב.

אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי צְרִיכִין לְקַיֵּם מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אַל תְּהִי בָּז לְכָל אָדָם, וְלָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, אֲבָל מִי שֶׁהוּא חוֹלֵק עַל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת וּמְבַזֶּה וּמְחָרֵף אוֹתוֹ וְכָל הַנִּלְוִים אֵלָיו בַּחֲרָפוֹת וּבְזָיוֹנוֹת גְּדוֹלוֹת, וְרוֹצֶה לִשְׁפֹּךְ דָּמָם מַמָּשׁ, חַס וְשָׁלוֹם - זֶה הוּא מִסְטָרָא דְּהָמָן־עֲמָלֵק, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וַיִּבֶּז בְּעֵינָיו וְגוֹ', וְאָסוּר לְזַכּוֹתוֹ וּלְרַחֵם עָלָיו, וְאַדְרַבָּא, בָּזֶה שֶׁמִּשְׁתַּדְּלִין לְהַפִּיל אוֹתוֹ וּלְהַכְנִיעוֹ, בָּזֶה מְקַיְּמִין מִצְוַת אַל תְּהִי בָּז וְכוּ', כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מִתְגַּבֵּר כֹּחַ הַצַּדִּיק, שֶׁמְּקַיֵּם זֹאת בִּשְׁלֵמוּת (הִלְכוֹת אַפּוֹתִיקִי, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ב):

מְנִיעוֹת

א.

הָאָדָם צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ אֲרִיכַת אַפַּיִם, שֶׁיַּאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל דָּבָר, וְלֹא יִכְעַס וְלֹא יַקְפִּיד עַל שׁוּם דָּבָר, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעָה וּבִלְבּוּל בַּעֲבוּרָתוֹ, הֵן מְנִיעוֹת וּבִלְבּוּלִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵעַצְמוֹ, מִתַּאֲוּוֹתָיו וּמַחְשְׁבוֹתָיו וְכוּ', הֵן מְנִיעוֹת וּבִלְבּוּלִים וְעִכּוּבִים וְיִסּוּרִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מִבְּנֵי הָעוֹלָם: מֵאֲבִיו וְחוֹתְנוֹ וְאִשְׁתּוֹ וּקְרוֹבָיו אוֹ שְׁאָר בְּנֵי עוֹלָם, כִּי יָדוּעַ וְנִרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁבְּכָל פַּעַם שֶׁאֵיזֶה אָדָם כָּל שֶׁהוּא רוֹצֶה לִכְנֹס בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם לְהַתְחִיל לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה וְכוּ' וְכוּ', תֵּכֶף יֵשׁ לוֹ מְנִיעוֹת רַבּוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וְצָרִיךְ כָּל אֶחָד לִהְיוֹת עַז כַּנָּמֵר וְגִבּוֹר כַּאֲרִי לַעֲשׂוֹת רְצוֹן אָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, לְהִתְגַּבֵּר נֶגֶד כָּל וְלַעֲבֹר עֲלֵיהֶם וְלִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל עֲלֵיהֶם כְּלָל, וּלְהִתְחַזֵּק מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת שֶׁלּוֹ, וְלַעֲסֹק בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכַוָּנָה וּבַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם וְכוּ'. וְזֶה בְּחִינַת אֲרִיכַת אַפַּיִם, לְבַל תִּקָּצֵר רוּחוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, לְהַפְסִיק עֲבוֹדָתוֹ עַל־יְדֵי הַמְּנִיעוֹת וְהַיִּסּוּרִים, רַק יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְיַאֲרִיךְ אַפּוֹ עַל כָּל דָּבָר, וְלֹא יִסְתַּכֵּל עַל שׁוּם מְנִיעָה כְּלָל (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ה', אוֹת ו):

ב.

לְשַׁבֵּר כָּל הַמְּנִיעוֹת הוּא רַק עַל־יְדֵי תֹּקֶף הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן, כִּי הַמְּנִיעָה לֹא בָּאָה כִּי אִם בִּשְׁבִיל הַחֵשֶׁק, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. וְעִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַחֵשֶׁק דִּקְדֻשָּׁה הוּא עַל־יְדֵי אֱמֶת, כִּי אִם יִסְתַּכֵּל עַל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְיִרְאֶה פְּחִיתוּתוֹ וּגְרִיעוּתוֹ וְהֶבֶל הָעוֹלָם, שֶׁהוּא צֵל עוֹבֵר וְכוּ', וְכָל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת וְאַחֲרִיתוֹ עָפָר, רִמָּה וְתוֹלֵעָה, וְאַחַר כָּל אֵלֶּה צָרִיךְ לִתֵּן דִּין וְחֶשְׁבּוֹן - אִם יָשִׂים כָּל לִבּוֹ אֶל זֶה בֶּאֱמֶת, בְּוַדַּאי יָבִין הֵיכָן נְקֻדַּת הָאֱמֶת, וְאִם עִם כָּל זֶה יִתְפַּשְּׁטוּ כְּנָגְדּוֹ הַמְּנִיעוֹת, עַד שֶׁקָּשֶׁה לוֹ לְשַׁבְּרָם, אָז עַל כָּל פָּנִים יִהְיֶה חִשְׁקוֹ וּרְצוֹנוֹ וְכִסּוּפוֹ חָזָקִים מְאֹד לְהִתְקָרֵב אֶל הָאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ, כִּי מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ עַל כָּל פָּנִים הָאֱמֶת, אָזַי אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ מֵרִבּוּי הַמְּנִיעוֹת הָעֲצוּמוֹת הַמִּתְפַּשְּׁטִין כְּנָגְדּוֹ, עַל כָּל פָּנִים יִהְיֶה הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן שֶׁלּוֹ דִּקְדֻשָּׁה חָזָק מְאֹד, כִּי מֵהַחֵשֶׁק וְהַכְּסוּפִין אִי אֶפְשָׁר לְמָנְעוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי רוֹצֶה וְחוֹשֵׁק בַּתַּכְלִית הָאֲמִתִּי, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר גֹּדֶל מַעֲלַת הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, וְשֶׁצְּרִיכִין לִהְיוֹת עַקְשָׁן גָּדוֹל בְּעִנְיַן הָרָצוֹן וְהַחֵשֶׁק דִּקְדֻשָּׁה, וְאָז עַל־יְדֵי כָּל זֶה יִזְכֶּה לְהִנָּצֵל מִידֵי עֲבֵרָה וּמִכָּל מִינֵי מוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל שֶׁאֵינוֹ דִּקְדֻשָּׁה, וְיִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב בֶּאֱמֶת לְצַדִּיק אֱמֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כָּל הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה בִּשְׁלֵמוּת כִּרְצוֹנוֹ (הִלְכוֹת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, הֲלָכָה ב', אוֹת י"ח):

מְקֹוֶה

א.

עַל־יְדֵי טְבִילוֹת מִקְוֶה נוֹפְלִים כָּל הַשּׁוֹנְאִים, וְנִתְבַּטְּלִים כָּל הַצָּרוֹת וְהַמְּנִיעוֹת, שֶׁמּוֹנְעִים אֶת הָאָדָם מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי טְבִילַת מִקְוֶה מְבַטְּלִין עַצְמָן אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּבִטּוּל גָּמוּר בִּבְחִינַת מְסִירוּת־נֶפֶשׁ, שֶׁזֶּה עִקַּר שְׁלֵמוּת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁצְּרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה הָרָצוֹן חָזָק בְּמִסְירוּת־נֶפֶשׁ - זֶהוּ בְּחִינַת טְבִילוֹת מִקְוֶה. וְעַל כֵּן כְּשֶׁהוּא נִכְנָס וְנִתְעַלֶּם בְּתוֹךְ הַמַּיִם וּמוֹסֵר נַפְשׁוֹ אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְקַשֵּׁר עַצְמוֹ אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בְּתֹקֶף הַחֵשֶׁק וְהָרָצוֹן אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה עִקַּר כַּוָּנָתוֹ בִּטְבִילָתוֹ כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עָלָיו עַל־יְדֵי־זֶה רוּחַ חָדָשׁ דִּקְדֻשָּׁה, וְאָז עַל־יְדֵי־זֶה הוּא נִכְלָל בְּשֹׂרֶשׁ הָרוּחַ הָעֶלְיוֹן דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁהוּא בְּחִינַת רוּחַ אֱלֹקִים, הַמְרַחֶפֶת עַל פְּנֵי הַמַּיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה הוּא זוֹכֶה לְהוֹצִיא רוּחַ חָדָשׁ דִּקְדֻשָּׁה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל כַּנַּ"ל וּכְשֶׁזֶּה קָם זֶה נוֹפֵל, וּמִמֵּילָא נִתְבַּטְּלִים וְנוֹפְלִים כָּל הַשּׁוֹנְאִים וְהַחוֹלְקִים, שֶׁהֵם עִקַּר הַמּוֹנְעִים מִלְּהוֹצִיא הַדְּבָרִים שֶׁבִּקְדֻשָּׁה מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל. וְזֶה מְרֻמָּז בַּמִּקְרָא שֶׁכָּתוּב: מִקְוֵה יִשְׂרָאֵל הַשֵּׁם, כָּל עֹזְבֶיךָ יֵבֹשׁוּ וְסוֹרֵי בָּאָרֶץ יִכָּתֵבוּ, כִּי עָזְבוּ מְקוֹר מַיִם־חַיִּים וְכוּ', כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת הֶכְשֵׁר כֵּלִים, הֲלָכָה ד', אוֹת כ):

ב.

אִיתָא בְּסְפָרִים, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְהַחֲזִיר הַנִּשְׁמָה כִּי אִם עַל־יְדֵי טְבִילָה בְּמִקְוֶה (הִלְכוֹת גֵּרִים, הֲלָכָה א'):

מוֹעָדִים

א.

אוֹתִיּוֹת שְׁנִיּוֹת שֶׁל שְׁ'א'ר' הֵם אוֹתִיּוֹת שַׁ'בָּ'ת', כִּי אַחַר שִׁין הוּא תָּיו, וְאַחַר אָלֶף הוּא בֵּית, וְאַחַר אוֹת רֵישׁ הוּא שִׁין - אוֹתִיּוֹת שַׁבָּת לְמַפְרֵעַ, כִּי עִקַּר בְּטוּל חָמֵץ וּשְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, שֶׁהוּא הַיֵּצֶר הָרָע, הַמְעַכֵּב מִלַּעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, וְהוּא בְּחִינַת אֵל אַחֵר, שְׁמָד, חַס וְשָׁלוֹם - עִקַּר בְּטוּלוֹ הוּא עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת שַׁבָּת, שֶׁאָז מִתְגַּלֶּה מֵצַח הָרָצוֹן בְּחִינַת רַעֲוָא דְרַעֲוִין, וּמְשָׁם מַמְשִׁיךְ הַצַּדִּיק פִּדְיוֹן עֶלְיוֹן הַכּוֹלֵל, עַד שֶׁמְּבַטֵּל הַשְּׂאוֹר הַנַּ"ל וּמַעֲלֶה מִשְּׁמָד לְרָצוֹן (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"א):

ב.

עִקַּר פְּגַם אֱמוּנַת חֲכָמִים הוּא עַל־יְדֵי הַחוֹלְקִים עַל הַחֲכָמִים אֲמִתִּיִּים מֵחֲמַת שֶׁהֵם חֲכָמִים בְּעֵינֵיהֶם בְּחָכְמוֹת הַהֶבֶל שֶׁל עוֹלָם הַזֶּה, שֶׁכֻּלָּם הֵם חָכְמוֹת שֶׁל שֶׁקֶר, מֵאַחַר שֶׁאֵין זוֹכִים עַל־יְדֵי חָכְמוֹת אֵלּוּ לְתַכְלִית הָאֱמִתִּי וְהַנִּצְחִי. וּבֶאֱמֶת שֹׁרֶשׁ כָּל הַחָכְמוֹת אֵלּוּ, הֵן חָכְמוֹת חִיצוֹנִיּוֹת מַמָּשׁ שֶׁל הַמְחַקְּרִים וְהַפִּילוֹסוֹפִין, הֵן סְתָם חָכְמוֹת שֶׁל הָעוֹלָם, שֶׁהֵם נֶגֶד נְקֻדַּת הָאֱמֶת, הַכֹּל נִמְשָׁךְ רַק מֵחֲמַת שֶׁכָּל כַּוָּנָתָם הוּא רַק בִּשְׁבִיל תַּאֲוַת הַגּוּף, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אֲכִילַת חֹל, שֶׁהַכָּבֵד נִזּוֹן תְּחִלָּה וְאַחַר־כָּךְ הַמֹּחַ, וְעַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת עֹנֶג שַׁבָּת, שֶׁאָז הַמֹּחַ נִזּוֹן תְּחִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נִכְנָעִים כָּל הַחוֹלְקִים הַנַּ"ל וְנִתְתַּקֵּן אֱמוּנַת חֲכָמִים (הִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלָכָה ו', אוֹת ד):

ג.

גְּדֶל מַעֲלַת מִצְוַת קִדּוּשׁ לְבָנָה - יְקָרָה מְאֹד, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְהִיא מְרַמֶּזֶת עַל חִדּוּשׁ הָעוֹלָם שֶׁלֶּעָתִיד, שֶׁיִּשְׂרָאֵל עֲתִידִין לְהִתְחַדֵּשׁ כְּמוֹתָהּ, וּמֵחֲמַת שֶׁעִקַּר אֱמוּנַת חִדּוּשׁ הָעוֹלָם נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה שֶׁל הַבַּעַל־כֹּחַ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָעֲנָנִים, שֶׁהֵם הַסִּטְרָא אַחֲרָא, כֻּלִּים וְהוֹלְכִים בִּבְחִינַת: מָחִיתִי כָעָב פְּשָׁעֶיךָ וְכוּ', כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, עַל כֵּן אֵין לְקַדֵּשׁ הַלְּבָנָה כִּי אִם כְּשֶׁאֵין הָעֲנָנִים מְכַסִּין אוֹתָהּ. אַף מַה שֶּׁיֵּשׁ מְדַקְדְּקִים, שֶׁלֹּא לְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ אַף כְּשֶׁנִּרְאֵית מִתּוֹךְ עָנָן דַּק וְקַלּוּשׁ, וְכָל זֶה מֵחֲמַת גֹּדֶל חֲבִיבַת הַמִּצְוָה, עַל כֵּן חֲפֵצִים שֶׁתִּהְיֶה זַכָּה לְגַמְרֵי אֲבָל לֹא כִּוְנוּ יָפָה בָּזֶה, כִּי בְּזֶה הָעוֹלָם הַשָּׁפָל וְהֶחְשׁוּךְ, בִּפְרָט עַתָּה, בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא הִתְפַּשְּׁטָה מְאֹד, עַל כֵּן אִם נִרְצֶה לְדַקְדֵּק כָּל כָּךְ בְּכָל הַמִּצְוֹות וּלְהַמְתִּין עַד שֶׁנּוּכַל לְקַיֵּם אוֹתָם בִּבְהִירוּת וּבְזַכּוּת וּבְצַחוּת גָּדוֹל, בִּפְרָט בְּצַחוּת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁהִיא הָעִקָּר, אָז כְּבָר בָּטְלָה, חַס וְשָׁלוֹם, כָּל הַתּוֹרָה וּמִצְוֹות, וּבֶאֱמֶת אָנוּ צְרִיכִין לְקַיֵּם

כָּל הַמִּצְוֹות כְּפִי מַה שֶּׁנּוּכַל, וְרַק בָּזֶה אָנוּ מְחַיִּין עַצְמֵנוּ בַּגְּלוּת הַמַּר הַזֶּה, בִּמְעַט דִּמְעַט אוֹר הַמֵּאִיר עָלֵינוּ מִתּוֹךְ עֹמֶק הַחֹשֶׁךְ וְהָאֲפֵלָה הַזֹּאת דַּיְקָא, וְאִם נִרְצֶה לְדַקְדֵּק וּלְהַחְמִיר בְּחֻמְרוֹת יְתֵרוֹת, יְכוֹלִים לְהִכָּשֵׁל וְלִפֹּל עַל־יְדֵי־זֶה יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן בְּוַדַּאי חָלִילָה לָנוּ לִמְנֹעַ מִמִּצְוַת קִדּוּשׁ לְבָנָה בִּשְׁבִיל דִּקְדּוּקִים הַנַּ"ל, רַק לְקַיֵּם כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּגֶמָרָא וּפוֹסְקִים, שֶׁחַיָּבִים לְקַדְּשָׁהּ אֲפִלּוּ כְּשֶׁנִּרְאֵית מִתּוֹךְ עָנָן קָלוּשׁ, בְּפֶרֶט בְּעֵת שֶׁהַזְּמַן דָּחוּק וְסָמוּךְ לְסוֹף זְמַנָּהּ, בְּפֶרֶט בַּחֹרֶף (הִלְכוֹת קְרִיאַת הַתּוֹרָה, הֲלָכָה ו', אוֹת ו):

ד.

שְׁנֵים־עָשָׂר חָדְשֵׁי הַלְּבָנָה הֵם בְּחִינַת שְׁנֵים־עָשָׂר נָסְחָאוֹת הַתְּפִלָּה, כְּנֶגֶד שְׁנֵים־ עָשָׂר שְׁבָטִים, וְחֹדֶשׁ הָעִבּוּר הוּא כְּנֶגֶד שֵׁבֶט יוֹסֵף, שֶׁנֶּחְלַק לִשְׁנֵי שְׁבָטִים. וְעִקַּר הָעִבּוּר הוּא כְּדֵי לְהַשְׁווֹת שְׁנוֹת הַחַמָּה עִם שְׁנוֹת הַלְּבָנָה, דְּהַיְנוּ שֶׁמְּחַבֵּר הַשְּׁנֵים־ עָשָׂר שְׁבָטִים, בְּחִינַת הַשְּׁנֵים־עָשָׂר נָסְחָאוֹת הַתְּפִלָּה, לִבְחִינַת יַעֲקֹב, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֶצֶם הָאֱמֶת, בְּחִינַת חַמָּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר שְׁלֵמוּת הַתְּפִלָּה (הִלְכוֹת דַּיָּנִים, הֲלָכָה ג', אוֹת ט"ז):

ה.

עַל־יְדֵי שֶׁנִּזְהָרִין מֵחָמֵץ שִׁבְעַת יָמִים וְאוֹכְלִין מַצָּה, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלֶּה הַדַּעַת שֶׁל אֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה, עַד שֶׁיּוֹדְעִין בֶּאֱמֶת, שֶׁגַּם הַטֶּבַע בְּעַצְמָהּ, שֶׁהוּא בְּחִינַת חָמֵץ, מִתְנַהֵגֶת רַק בְּהַשְׁגָּחָתוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא הַכֹּל וּמַנְהִיג בִּרְצוֹנוֹ אֶת הַכֹּל, וְעַל כֵּן אַחַר־כָּךְ הֻתַּר לֶאֱכֹל חָמֵץ גַּם כֵּן (הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ב', אוֹת י"ב):

ו.

צָרִיךְ הָאָדָם לִזְכֹּר הַיֵּטֵב הֵיטֵב כָּל יְמֵי חַיָּיו בְּכָל יוֹם וְיוֹם אֶת יוֹם צֵאתוֹ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וְכוּ', דְּהַיְנוּ מַה שֶּׁיָּצָא מִמִּצְרַיִם קֹדֶם הַקֵּץ רַק בְּחַסְדּוֹ, שֶׁמֻּחָמַת זֶה עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, כִּי בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי עַל כָּל אָדָם עוֹבֵר כָּל הַנַּ"ל, עַל כֵּן צְרִיכִין לִזְכֹּר בְּכָל יוֹם גְּדֹל חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוֹצִיאוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהוֹצִיאוֹ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם וְאַף־עַל־פִּי שֶׁעַתָּה עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן בְּוַדַּאי הַחֶסֶד וְהַטּוֹבָה, שֶׁעָשָׂה עִמּוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי אֵינוֹ לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, רַק שֶׁצָּרִיךְ עַתָּה לַעֲבֹר בְּעִנְיָנִים אֵלֶּה וּלְהִתְנַסּוֹת בָּהֶם, אֲבָל סוֹף כָּל סוֹף יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת שֶׁלּוֹ, וְיִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וְלִמְצֹא כָּל אֲבֵדוֹתָיו בִּשְׁלֵמוּת, כִּי דִּבֵּר אֵלֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַפֵּרוֹת, הֲלָכָה ה', אוֹת י):

ז.

עִקַּר הַגְּאֻלָּה תְּלוּיָה בֶּאֱמוּנָה, וְלֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה אִי אֶפְשָׁר לִזְכּוֹת כִּי אִם עַל־יְדֵי אֱמֶת, וְלָבוֹא לֶאֱמֶת הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַצַּדִּיקֵי־אֱמֶת, וְזֶה בְּחִינַת כְּלָלִיּוּת הַתּוֹרָה, תַּרְיַ"ג עֲטִין דְּאוֹרַיְתָא, וְזֶה בְּחִינַת גֹּדֶל הַנֵּס שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם, כִּי אָז הָיָה עֲדַיִן קֹדֶם מַתַּן־תּוֹרָה, שֶׁהוּא תַּרְיַ"ג עֲטִין הַנַּ"ל, כִּי מֵחֲמַת שֶׁנֶּאֱחַז בָּהֶם עֲדַיִן זֶהֲמַת מִצְרַיִם מְאֹד, עַל כֵּן לֹא הָיָה אֶפְשָׁר לָהֶם עֲדַיִן לְקַבֵּל אוֹר הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, מֵחֲמַת זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲצַת רְשָׁעִים, שֶׁהָיָה נֶאֱחָז בָּהֶם עֲדַיִן, וּמֵמֵילָא כְּשֶׁאֵין זוֹכִין לְקַבֵּל אוֹר הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, אֲזַי הֵם רְחוֹקִים מֵאֱמֶת וּמֵאֱמוּנָה - וְאֵיךְ תִּהְיֶה הַגְּאֻלָּה?! וְהִפְלִיא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חַסְדּוֹ עִמָּנוּ, וְהֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר גָּדוֹל וְנוֹרָא מְאֹד שֶׁלֹּא בְּהַדְרָגָה, דְּהַיְנוּ שֶׁהֵאִיר עָלֵינוּ אוֹר עָצֹם הָאֱמֶת קֹדֶם שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, וְעַל־יְדֵי אוֹר הָאֱמֶת זָכִינוּ לֶאֱמוּנָה גְּדוֹלָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָיְתָה הַגְּאֻלָּה. וְזֶה בְּחִינַת הַמּוֹחִין הַגְּדוֹלִים וְהַנּוֹרָאִים, הַמְרֻמָּזִים בְּמִצְוַת אֲכִילַת מַצָּה, הַיְנוּ בְּחִינַת גֹּדֶל הָאֲרַת עֶצֶם הָאֱמֶת, שֶׁמֵּאִיר עָלֵינוּ אָז, כִּי עִקַּר תַּכְלִית גְּדֻלּוּת הַמּוֹחִין הוּא אֱמֶת, שֶׁהוּא כְּלָל כָּל הַמּוֹחִין הַקְּדוֹשִׁים שֶׁבָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן אָסוּר אָז הֶחָמֵץ בְּאִסּוּר חָמוּר, כִּי אֲכִילַת הָאָדָם הוּא בְּחִינַת דַּעַת, כִּי הַמּוֹחַ וְהַדַּעַת הוּא כְּפִי הָאֲכִילָה, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וְכָל הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת הֵם בְּחִינַת חִמּוּץ הַמּוֹחַ דִּקְדֻשָּׁה, כִּי הָעֲצָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בִּישׁוּב־הַדַּעַת וּבְמָתוּן, עַד שֶׁיַּחְמִיץ אֶת הַדִּבּוּר הֵיטֵב; אַךְ לְעֻמַּת זֶה יֵשׁ גַּם כֵּן בְּחִינַת חִמּוּץ הַמּוֹחַ דְּסִטְרָא־אַחֲרָא, שֶׁהֵם הָעֲצוֹת רָעוֹת וּמַחֲשָׁבוֹת וְרַעְיוֹנִים רָעִים, שֶׁהֵם כְּנֶגֶד הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל כֵּן נִקְרָא הַיֵּצֶר הָרַע שְׁאוֹר שֶׁבָּעִסָּה, וְאֵין חָכְמָה וְאֵין עֵצָה לַעֲמֹד כְּנֶגְדּוֹ, כִּי אִם עַל־יְדֵי הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת שֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: בָּרָאתִי יֵצֶר הָרָע - בָּרָאתִי תּוֹרָה תַּבְלִין, וּמֵחֲמַת שֶׁאָז הָיָה עֲדַיִן קֹדֶם קַבָּלַת הַתּוֹרָה, וְהָיָה בִּלְתִּי אֶפְשָׁר לְהַמְתִּין עַד שֶׁיְּקַבְּלוּ אוֹר הָאֱמֶת עַל־יְדֵי הָעֲצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת בְּהַדְרָגָה וּכְסֵדֶר, מֵחֲמַת שֶׁהָיָה נֶאֱחָז בָּהֶם עֲדַיִן זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֲצַת רְשָׁעִים - עַל כֵּן אָסוּר אָז הֶחָמֵץ וּשְׁאוֹר, כִּי אָז הֶחָמֵץ הוּא בְּחִינַת חִמּוּץ הַמּוֹחַ דְּסִטְרָא־אַחֲרָא, רַק אָנוּ צְרִיכִין לְקַבֵּל אָז אוֹר הָאֱמֶת בְּעֻצְמוֹ קֹדֶם שֶׁנֶּחְמַץ וְנִתְלַבֵּשׁ בִּבְחִינַת עֲצוֹת. וְעַל כֵּן בְּשָׁבוּעוֹת, שֶׁזָּכִינוּ לְקַבֵּל הַתּוֹרָ"ג עֲטִין וּפְסָקָה מֵאִתָּנוּ זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ, אָז נִמְתָּק וְנִתְתַּקֵּן הֶחָמֵץ בְּקִדֻּשָּׁה גְּדוֹלָה, עַד שֶׁמְּבִיאִין אָז שְׁתֵּי הַלֶּחֶם דַּיְקָא מֵחָמֵץ. וְזֶה הָעִנְיָן שֶׁל יְצִיאַת מִצְרַיִם נַעֲשֶׂה בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, כִּי בְּכָל עֵת שֶׁהָאָדָם מְשֻׁקָּע, חַס וְשָׁלוֹם, בְּגֻלּוּת הַנֶּפֶשׁ, יֵשׁ לִפְעָמִים שֶׁהָאָדָם מְשֻׁקָּע כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְגַלּוֹת לוֹ שׁוּם עֵצָה קְדוֹשָׁה אֵיךְ לָצֵאת מִן הַחֹשֶׁךְ וְהַגָּלוּת, כִּי כָּל מַה שֶּׁיִּתְּנוּ לוֹ אֵיזֶה עֵצָה, תִּתְגַּבֵּר הַסִּטְרָא אַחֲרָא עַל זֶה, עַד שֶׁתְּקַלְקֵל אוֹתָהּ עַל־יְדֵי עֲצוֹת רָעוֹת שֶׁלָּהּ, שֶׁהֵם בְּחִינַת זֶהֲמַת הַנָּחָשׁ אֲבָל כְּשֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹמֵל עַל הָאָדָם וְרוֹצֶה לְהַכְנִיס בּוֹ הִתְעוֹרְרוּת לִתְשׁוּבָה, אֲזַי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ

מֵאִיר בְּדַעְתּוֹ אוֹר עָצֵם הָאֱמֶת קֹדֶם שֶׁנִּתְגַּלִּין הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, עַל־יְדֵי עָצֵם הָאֱמֶת הַזֶּה הוּא נִמְשָׁךְ אַחַר הַקְּדֻשָּׁה בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת גָּדוֹל וְזוֹכֶה לֶאֱמוּנָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְהוֹלֵךְ בְּדַרְכָּךְ עָצְתָם, וְאָז מְקַבֵּל אֱמִתַּת הָאֱמֶת שֶׁל הַצַּדִּיק אֱמֶת וְשֶׁל הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַבֵּל הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁמְּלֻבָּשׁ בָּהֶם אוֹר הָאֱמֶת, כִּי עֵצַת צַדִּיקִים הִיא בְּחִינַת כֶּלְהּ זֶרַע אֱמֶת. וְזֶה גַּם כֵּן בְּחִינַת אֲכִילַת מָרוֹר, שֶׁהוּא זֵכֶר לְשִׁעְבּוּד וְגָלוּת, כִּי צְרִיכִין לִסְבֹּל מְרִירוּת גָּדוֹל קֹדֶם שֶׁזּוֹכִין לְבָרֵר הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת מֵאֲחִיזַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת עֵצַת הַנָּחָשׁ, שֶׁמְּבַלְבֵּלֶת כָּל הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת וּמְמָרֶרֶת אֶת הַחַיִּים מַמָּשׁ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת וַיְמָרְרוּ אֶת חַיֵּיהֶם בְּחֹמֶר וּבִלְבֵנִים - בְּחֹמֶר דִּשְׁמַעְתָּא וּבִלְבּוּן הִלְכְתָא, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת בֵּרוּר וְלִבּוּן הָעֵצוֹת הַקְּדוֹשׁוֹת, שֶׁהֵם כְּלַל הֲלָכוֹת שֶׁבַּתּוֹרָה, שֶׁהוּא תַּרְיַ"ג עָטִין, וְנִקְרֵאת עֵצָה וְתוּשִׁיָּה, אַךְ עַל־יְדֵי הָאֲרַת עָצֵם הָאֱמֶת, שֶׁהֵאִיר עָלֵינוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּפָסַח, עַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֵּל כָּל הַמְּרִירוּת הַנַּ"ל עַל־יְדֵי הָאֲרַת הַמּוֹחִין הַגְּדוֹלִים, בְּחִינַת אוֹר הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַצָּה כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת פֶּסַח, הֲלָכָה ז', אוֹת ד, ח, י"א, י"ב):

ח.

הַיַּיִן מְרִים אֶת הַדַּעַת לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגָתוֹ, וְעַל כֵּן יֵשׁ בּוֹ שְׁתֵּי בְּחִינוֹת: זָכָה - נַעֲשֶׂה רֹאשׁ, לֹא זָכָה - נַעֲשֶׂה רָשׁ, כִּי אִי אֶפְשָׁר לִשְׁתּוֹת הַיַּיִן בִּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה כִּי אִם כְּשֶׁזּוֹכִין לְתִקּוּן הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְעֵצוֹת קְדוֹשׁוֹת וְלֶאֱמֶת וֶאֱמוּנָה, וְאָז יָכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי הַיַּיִן, שֶׁיִּתְרוֹמֵם מֹחוֹ וְיִתְרַחֵב דַּעְתּוֹ, עַד שֶׁיַּעֲלֶה לְשֹׁרֶשׁ הַדַּעַת, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֹׁרֶשׁ הַתּוֹרָה וְהַמִּצְוֹות, שֶׁשָּׁם הוּא לְמַעְלָה מִכָּל מִצְוֹות הַתּוֹרָה, וְכָל הַמִּצְוֹות מְקַבְּלִין חִיּוּת וְהֶאָרָה מִשָּׁם, וּכְשֶׁעוֹלֶה לְשָׁם, נִתְלַהֵב בְּיוֹתֵר וְנִתְחַזֵּק בְּיוֹתֵר לְקַיֵּם מִצְוַת הַתּוֹרָה, מֵחֲמַת שֶׁמַּמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ אוֹר שֹׁרֶשׁ הַמִּצְוֹות, אֲבָל לְהֵפֶךְ חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאֵין זוֹכִין לַבְּחִינוֹת הַנַּ"ל, וְאֵין אֱמוּנָתוֹ שְׁלֵמָה עֲדַיִן, אֲזַי עַל־יְדֵי שְׁתִיַּת הַיַּיִן וְהַשִּׁכְרוּת יָכוֹל לְקַלְקֵל מְאֹד, עַד שֶׁכָּל הַדְּרָכִים רָעִים דּוֹמוֹת עָלָיו כְּמִישׁוֹר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: כִּי יִתֵּן בַּכּוֹס עֵינוֹ יִתְהַלֵּךְ בְּמֵישָׁרִים, כִּי מֵחֲמַת שֶׁנִּתְרוֹמֵם מֹחוֹ לְמַעְלָה מִכָּלֵי הַמּוֹחִין שֶׁלּוֹ, עַל כֵּן אֵינוֹ רוֹאֶה עוֹד לְפִי בְּחִינָתוֹ כָּל הָאַזְהָרוֹת שֶׁל הַמִּצְוֹות שֶׁל מֹשֶׁה רַבֵּנוּ, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר עַל פָּסוּק: פֶּן יִשְׁתֶּה וְיִשְׁכַּח מְחֻקָּק. וְעַל כֵּן בְּפָסַח, שֶׁאָז נִתְגַּלֶּה אוֹר הָאֱמֶת בְּעֵצְמוֹ לְמַעְלָה מִמַּדְרֵגַת הַמּוֹחִין, הֵינוּ קֹדֶם שֶׁנִּתְלַבֵּשׁ הָאֱמֶת בְּהָעֵצוֹת כַּנַּ"ל, וְעַל כֵּן חַיָּבִין אָז לִשְׁתּוֹת יַיִן אַרְבַּע כּוֹסוֹת, כִּי עַכְשָׁו עַל־יְדֵי הַיַּיִן דַּיְקָא נִתְרוֹמֵם הַמֹּחַ וּמְקַבְּלִין אוֹר הָאֱמֶת בְּעֵצְמוֹ לְמַעְלָה מִכָּלֵי הַמּוֹחִין, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלֶמֶת הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה, וּמְתַקְּנִין בָּזֶה הַפֶּגֶם שֶׁל אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: סָחֲטָה עֲנָבִים וְנָתְנָה לוֹ, וְכֵן הַפֶּגֶם שֶׁל נֹחַ, שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ: וַיִּשְׁתְּ מִן הַיַּיִן וְכוּ', כַּמְבֹאָר בְּפָנִים, וְעַל כֵּן הֵם אַרְבַּע כּוֹסוֹת - כְּנֶגֶד אַרְבַּע לְשׁוֹנוֹת שֶׁל גְּאֻלָּה, שֶׁעִקַּר הַגְּאֻלָּה תִּלּוּיָה בֶּאֱמוּנָה

כַּנַ"ל, וְאַרְבַּע כּוֹסוֹת הֵם כְּנֶגֶד הָאַרְבַּע בְּחִינוֹת, שֶׁהֵם: אֱמוּנָה וּתְפִלָּה וְנִסִּים וְאֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל כָּל כּוֹס כְּנֶגֶד בְּחִינָה אַחַת בִּפְנֵי עַצְמָהּ, כַּמְבֹאָר בַּפְּנִים (שָׁם):

ט.

בְּכָל דּוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי זֹאת הַבְּחִינָה הוּא בְּכָל אָדָם וּבְכָל זְמַן, שֶׁעִקַּר מְרִירַת הַגָּלוּת לְכָל אֶחָד הוּא בְּחִינַת טִרְדַּת הַמָּמוֹן וְהַפַּרְנָסָה, וְעִקַּר גְּאֻלַּת הַנֶּפֶשׁ לְכָל אֶחָד הוּא כְּפִי מַה שֶּׁזּוֹכֶה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְשַׁבֵּר תַּאֲוַת מָמוֹן וְזוֹכֶה לִהְיוֹת שָׂמֵחַ בְּחֶלְקוֹ עַל־יְדֵי שֶׁמַּרְגִּישׁ עָנְיוּתוֹ בְּכָל הַבְּחִינוֹת: בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לִבְחִינַת גְּאֻלָּה, לִבְחִינַת עֲשִׁירוּת דִּקְדֻשָּׁה, עַד שֶׁיָּכוֹל לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה גַּם לַעֲשִׁירוּת גָּדוֹל מַמָּשׁ בְּגַשְׁמִיּוּת, וְזֶה עִקַּר הַגְּאֻלָּה שְׁלֵמָה שֶׁתִּהְיֶה עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁאָז יֶחְזַר כָּל הָעֲשִׁירוּת אֶל הַקְּדֻשָּׁה לְיִשְׂרָאֵל, שֶׁיִּהְיוּ אָז כֻּלָּם צַדִּיקִים, וְכַמְבֹאָר בְּמִקְרָאוֹת הָרְבֵּה גְּדֹל הָעֲשִׁירוּת שֶׁיִּהְיֶה אָז, וְכָל זֶה יִזְכּוּ דַּיְקָא עַל־יְדֵי הָעֲנִיּוּת הַמַּר, שֶׁסָּבְלוּ בַּגָּלוּת הַזֶּה, וְגַם אָז, כְּשֶׁיֵּצְאוּ מֵהַגָּלוּת הַזֶּה וְיִזְכּוּ לַעֲשִׁירוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יִשְׂכְּחוּ עָנְיוּתָם וְלֹא יִתְגָּאוּ, רַק יַחֲזִיקוּ עַצְמָם כַּעֲנִיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְחָסוּ בּוֹ עַם עָנִי וָדָל. וְגַם מָשִׁיחַ בְּעַצְמוֹ נִקְרָא עָנִי וְרוֹכֵב עַל הַחֲמוֹר, כִּי עִקַּר הָעֲשִׁירוּת הָאֲמִתִּי בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת זוֹכִין עַל־יְדֵי עֲנִיּוּת וְשִׁפְלוּת בֶּאֱמֶת כַּנַ"ל (הִלְכוֹת פּוּרִים, הֲלָכָה ו', אוֹת י"ג):

י.

מִי שֶׁרוֹצֶה לִכְנֹס לַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא בְּחִינַת יְצִיאַת מִצְרַיִם מַמָּשׁ, כִּי עִקַּר יְצִיאַת מִצְרַיִם הוּא מַה שֶּׁיּוֹצְאִין מִטֻּמְאָה לְטָהֳרָה מִטֻּמְאַת וְזֶהֱמַת פַּרְעֹה וּמִצְרַיִם לְקָדֻשַּׁת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת הָעָם מִמִּצְרַיִם תַּעַבְדוּן אֶת הָאֱלֹקִים וְכוּ', וְזֶה מֻכְרָח לַעֲבֹר עַל הָאָדָם בְּכָל זְמַן וּבְכָל דּוֹר וְדוֹר, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: בְּכָל דּוֹר וָדוֹר חַיָּב אָדָם לִרְאוֹת אֶת עַצְמוֹ כְּאִלּוּ הוּא יָצָא מִמִּצְרַיִם, כִּי כָּל מַה שֶּׁעָבַר עַל יִשְׂרָאֵל בִּיצִיאַת מִצְרַיִם וְקַבָּלַת הַתּוֹרָה וְאַחַר־כָּךְ, וְכָל הַמִּלְחָמוֹת לִכְבֹשׁ אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר עָלֵינוּ אַחַר־כָּךְ, הַכֹּל כַּאֲשֶׁר לַכֹּל עוֹבֵר עַל כָּל הָאָדָם הָרוֹצֶה לִזְכּוֹת לְחַיֵּי עוֹלָם, שֶׁבְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עָלָיו כַּמָּה מִינֵי מִלְחָמוֹת בְּלִי שִׁעוּר, וּבְכָל עֵת שֶׁרוֹצֶה לְהִתְעוֹרֵר וּלְהִתְחַזֵּק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, אָז מִתְגַּבְּרִים בְּכָל פַּעַם בְּיוֹתֵר, בְּפֶרֶט בַּהִתְחָלָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תִּכְבַּד הָעֲבוֹדָה וְכוּ', הַנֶּאֱמָר בְּהַתְחָלַת גְּאֻלַּת מִצְרַיִם, כִּי הַסִּטְרָא אַחֲרָא כְּשֶׁרוֹאֶה שֶׁבָּא צַדִּיק אֲמִתִּי בְּחִינַת מֹשֶׁה וְרוֹצֶה לְהוֹצִיא אֶת אִישׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי מִגָּלוּת נַפְשׁוֹ, הוּא מִתְגַּבֵּר עָלָיו יוֹתֵר וְיוֹתֵר וּמְכַבִּיד עָלָיו עֹל הָעוֹלָם הַזֶּה וְהַתַּאֲוֹת וְהַפַּרְנָסָה, עַד שֶׁקָּשֶׁה עָלָיו לָזוּז מִמְּקוֹמוֹ לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֲבָל דֶּרֶךְ יִשְׂרָאֵל עַם קָדוֹשׁ, שֶׁהֵם תּוֹפְסִים אֱמוּנוֹת אֲבוֹתֵיהֶם בִּידֵיהֶם, וּבְכָל פַּעַם הֵם צוֹעֲקִין אֶל הַשֵּׁם וְעַל־יְדֵי־זֶה הֵם מַכְנִיעִין בְּכָל פַּעַם פַּרְעֹה וְחֵילוֹתָיו, שֶׁהֵם הַסִּטְרָא

אַחֲרָא וְכִתּוּתֵיהֶם, אֲבָל אַף־עַל־פִּי שֶׁמַּכְנִיעִים אוֹתָם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הֵם חוֹזְרִין וּמִתְגַּבְּרִין בְּכָל פַּעַם, וְכֵן פַּעַם אַחַר פַּעַם כַּמָּה פְּעָמִים, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ אֵצֶל פַּרְעֹה, שֶׁבְּכָל עֵת שֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה מַכָּה נִכְנַע קְצָת, וְאַחַר־כָּךְ הִכְבִּיד לִבּוֹ וְחָזַר וְהִתְגַּבֵּר, וְאָפִלּוּ אַחַר כָּל יְצִיאַת מִצְרַיִם לְגַמְרֵי, חָזַר וְקִבֵּץ חֵילוֹתָיו וְרָדַף אַחֲרֵיהֶם וְהִשִּׂיגָם עַל הַיָּם, וְאָז הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּצָרָה גְּדוֹלָה וּבְדַחֲקוּת גָּדוֹל, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עַל פָּסוּק: יוֹנָתִי בְּחַגְוֵי הַסֶּלַע וְכוּ', וּכְמוֹ כֵן מַמָּשׁ עוֹבֵר עַל כָּל אָדָם בְּכָל זְמַן, לְכָל אֶחָד כְּפִי בְּחִינָתוֹ. וְזֶה בְּחִינַת קְרִיעַת יַם־סוּף, בְּחִינַת: וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה, הַיְנוּ כְּשֶׁהַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַהָרְהוּרִים רָעִים וְכוּ', שֶׁהֵם נִקְרָאִים מְצוּלַת יָם מַמָּשׁ, מִתְגַּבְּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, וְאֵין מָקוֹם לִבְרֹחַ, לֹא לְפָנִים וְלֹא לְאָחוֹר וְלֹא לְשׂוּם צַד, מַמָּשׁ כְּמוֹ שֶׁהָיָה אָז בִּשְׁעַת קְרִיעַת יַם־סוּף, שֶׁהַיָּם הָיָה סוֹעֵר לִפְנֵיהֶם, וְהַמִּצְרִים מֵאֲחוֹרֵיהֶם הָיוּ וּמְצַדְדֵיהֶם הָיוּ חַיּוֹת רָעוֹת וּנְחָשִׁים וְעַקְרַבִּים, שֶׁאָז נֶפֶשׁ הַיִּשְׂרְאֵלִי בְּצָרָה וּבִמְצוּקָה גְּדוֹלָה - אָז אֵין תַּקָּנָה כִּי אִם לִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹלֵחַ לוֹ הִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל בְּלִבּוֹ וְדַעְתּוֹ לִבְלִי לְהִסְתַּכֵּל לַאֲחוֹרָיו כְּלָל עַל הַמַּחֲשָׁבוֹת הַמְבַלְבְּלוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת מְצוּלַת יָם הַנַּ"ל, רַק יְזַדָּרֵז כְּגִבּוֹר לָרוּץ אֹרַח לַעֲבֹר עַל כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים וְכוּ' וְלֵילֵךְ בַּדֶּרֶךְ הַקָּדוֹשׁ, שֶׁהוּא עוֹסֵק בּוֹ בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה וְכוּ', וְזֶה בְּחִינַת: דַּבֵּר אֶל בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וְיִסָּעוּ, שֶׁיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם וְיִקְפְּצוּ לְתוֹךְ הַיָּם, וְלֹא יַחְשְׁבוּ וְלֹא יִסְתַּכְּלוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם כְּלָל, וְכֵן עָשׂוּ, שֶׁנִּכְנְסוּ בַּיָּם עַד חָטְמָם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הַיְנוּ שֶׁלֹּא הִסְתַּכְּלוּ כְּלָל עַל הַמַּיִם הַזֵּידוֹנִים הַשּׁוֹטְפִים, רַק הָלְכוּ לָבֶטַח דַּרְכָּם וְעָסְקוּ בַּעֲבוֹדָתָם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה בְּתוֹךְ הִתְגַּבְּרוּת שְׁאוֹן גַּלֵּי הַיָּם, שֶׁהֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, וְלֹא הִסְתַּכְּלוּ לַאֲחוֹרֵיהֶם כְּלָל, רַק עָשׂוּ אֶת שֶׁלָּהֶם וְאָז, כְּשֶׁרָאָה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חֹזֶק לְבָבָם, שֶׁאֵינָם מַנִּיחִים עֲבוֹדָתָם בְּשׁוּם בִּלְבּוּל שֶׁבָּעוֹלָם אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר נִכְנְסוּ בַּמַּיִם עַד חָטְמָם, אָז חָמַל עֲלֵיהֶם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבָקַע הַיָּם מִפְּנֵיהֶם, וַיָּבֹאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּתוֹךְ הַיָּם בַּיַּבָּשָׁה, כִּי כֵן הַדָּבָר: כְּשֶׁמִּתְחַזְּקִים בְּהִתְחַזְּקוּת גָּדוֹל לֵילֵךְ לְדַרְכּוֹ בִּתְפִלָּתוֹ וַעֲבוֹדָתוֹ וְלִבְלִי לְהַבִּיט לְאֲחֹרָיו כְּלָל, אָז פִּתְאֹם הֵם מִתְבַּטְּלִים מִמֵּילָא לְגַמְרֵי מַמָּשׁ, כְּמוֹ הַיָּם שֶׁנִּתְבַּטֵּל לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וְנִתְהַפֵּךְ לְיַבָּשָׁה (הִלְכוֹת שְׁלוּחַ הַקֵּן, הֲלָכָה ד', אוֹת ה־ז):

יא.

בְּעִנְיַן פֶּסַח שֵׁנִי מְרֻמָּז כִּי אֵין שׂוּם יֵאוּשׁ בָּעוֹלָם, כִּי אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא טָמֵא אוֹ בְּדֶרֶךְ רְחוֹקָה מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵינוֹ יָכוֹל לְהַקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַשֵּׁם בְּמוֹעֲדוֹ, דְּהַיְנוּ שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לַעֲבֹד עֲבוֹדָתוֹ תָּמִיד בְּסֵדֶר, בְּמוֹעֲדוֹ וּבִזְמַנּוֹ, כָּרָאוּי לְאִישׁ יִשְׂרָאֵל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם אֵינוֹ מְיַאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מֵהַמַּת עֶזֶה וְהוֹלֵךְ אֶל הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת מֹשֶׁה, לִדְרֹשׁ אֶת הַשֵּׁם, וְשׁוֹאֵל

וּמְבַקֵּשׁ: לָמָּה נִגְרַע לְבִלְתִּי הַקְרִיב אֶת קָרְבַּן הַשֵּׁם וְכוּ', כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁטִּמֵּאתִי אֶת נַפְשִׁי וְנִתְרַחַקְתִּי מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אַף־עַל־ פִּי־כֵן אֲנִי שׁוֹאֵל עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אֵיךְ לְהִתְקָרֵב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעַתָּה עַל כָּל פָּנִים, כִּי בְּוַדַּאי יֵשׁ עֵצָה גַּם בִּשְׁבִילִי אֵיךְ לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וְזוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְתַכְלִית הָעֲלִיָּה, וְזוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְהוֹסִיף פָּרְשָׁה בַּתּוֹרָה, כִּי עַל־יְדֵי שֶׁמְּבַקְּשִׁין וּמְחַפְּשִׂין אֵיזֶה מָקוֹם כְּבוֹדוֹ, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין אַחַר־כָּךְ לְהִתְגַּלּוּת הַתּוֹרָה, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר (הִלְכוֹת גְּבִית חוֹב מֵהַיְתוֹמִים, הֲלָכָה ג', אוֹת י"ח):

יב.

אַף־עַל־פִּי שֶׁבֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְזָרֵז וּלְמַהֵר מְאֹד מְאֹד לְהִמָּלֵט עַל נַפְשׁוֹ, וּבִפְרָט מִי שֶׁכְּבָר נִכְשַׁל וְנִלְכַּד בַּמֶּה שֶׁנִּלְכַּד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וּצְרִיכִין לְהַמְתִּין וּלְהַמְתִּין עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא הַשֵּׁם מִשָּׁמַיִם, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם בְּתוֹךְ זְמַן הַהַמְתָּנָה וְהַשְׁהִיָּה אָסוּר לְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה, רַק לְיַחֵל וּלְקַוּוֹת וּלְצַפּוֹת וְלִמְנוֹת וְלִסְפֹּר הַיָּמִים וְלִכְסֹף וּלְהִשְׁתּוֹקֵק בְּכָל עֵת, מָתַי יִזְכֶּה לְיוֹם יְשׁוּעַת נַפְשׁוֹ בִּשְׁלֵמוּת. וְזֶה בְּחִינַת סְפִירָה, שֶׁאֵין אָנוּ עוֹשִׂין שׁוּם דָּבָר, רַק אָנוּ סוֹפְרִין הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת, וּבָזֶה מַמְשִׁיכִין עַל עַצְמֵנוּ קְדֻשַּׁת קַבָּלַת הַתּוֹרָה מֵחָדָשׁ בְּכָל שָׁנָה, הַיְנוּ עַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ הַנַּ"ל שֶׁאָנוּ רוֹצִים וַחֲפֵצִים וּמְשְׁתּוֹקְקִים לְקַבֵּל אֶת הַתּוֹרָה, וּכְפִי רְצוֹנֵנוּ וּתְשׁוּקָתֵנוּ הַחֲזָקָה בְּוַדַּאי הָיְינוּ חֲפֵצִים לְקַבְּלָהּ בִּזְרִיזוּת תֵּכֶף וּמִיָּד, אַךְ בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, וְהַהֶכְרֵחַ לְהַמְתִּין עַד יוֹם הַחֲמִשִּׁים, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן גַּם לְעֵת עַתָּה אָסוּר לִשְׁכֹּחַ וּלְהַסִּיחַ דַּעְתּוֹ מִזֶּה, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁסּוֹפְרִין הַיָּמִים, כִּי הַסְּפִירָה מוֹרָה עַל גֹּדֶל עֹצֶם הַתְּשׁוּקָה וְהַגַּעְגּוּעִים, כְּמוֹ מִי שֶׁמִּתְגַּעְגֵּעַ וְחוֹשֵׁק לְאֵיזֶה דָּבָר, אֲזַי הַדֶּרֶךְ - שֶׁסּוֹפֵר הַיָּמִים עַד שֶׁיַּשִּׂיג תְּשׁוּקָתוֹ, כְּמוֹ כֵן אָנוּ סוֹפְרִין וּמוֹנִין הַיָּמִים וְהַשָּׁבוּעוֹת, שֶׁזֶּה מוֹרֶה עַל עֹצֶם הַתְּשׁוּקָה וְהָרָצוֹן הֶחָזָק שֶׁיֵּשׁ לָנוּ לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה. וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת נוֹהֲגִין כָּל יִשְׂרָאֵל לִקְנִים מִצְוַת סְפִירַת הָעֹמֶר בְּהִתְעוֹרְרוּת גָּדוֹל וּבְתִשׁוּקָה גְּדוֹלָה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ בְּשִׁלֵּמוּת בְּחִינַת דִּבּוּרִים חַמִּים כְּנֶגֶד־לֵי־אֵשׁ, בְּחִינַת: כִּי עַזָּה כַּמָּוֶת אַהֲבָה וְכוּ', הַיְנוּ עַל־יְדֵי גֹּדֶל הָאַהֲבָה וְהִשְׁתּוֹקְקוּת דִּקְדֻשָּׁה הַנַּ"ל זוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה: רִשְׁפֶּיהָ רִשְׁפֵּי אֵשׁ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְקַבָּלַת הַתּוֹרָה בְּבְחִינַת: וּדְבָרָיו שָׁמַעְתָּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל. (הִלְכוֹת גְּזֵלָה, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"ב, כ"ג, כ"ה):

יג.כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה צְרִיכִין לְהָכִין עַצְמוֹ עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, כִּי הָעִקָּר הוּא רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי כְּמוֹ שֶׁהָאָדָם צָרִיךְ לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ כָּל יְמֵי חַיָּיו לְיוֹם הַדִּין הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא שֶׁלֶּעָתִיד, כְּמוֹ־כֵן בִּפְרָטִיּוּת צָרִיךְ לְהָכִין אֶת עַצְמוֹ כָּל יְמוֹת הַשָּׁנָה עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא יוֹם הַדִּין, כִּי הוּא נוֹרָא וְאָיֹם וְכוּ', וּבְיוֹתֵר צְרִיכִין לְהַתְחִיל וּלְהָכִין אֶת עַצְמוֹ כְּשֶׁרוֹאִין

הַיָּמִים מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, שֶׁהֵם מַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב וְאֵילָךְ, שֶׁאָז מַתְחִיל הַהַמְתָּקָה שֶׁל חֵטְא הָעֵגֶל וְחֵטְא הַמְרַגְּלִים, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה כָּל זֶה נִפְגַּם הַזִּכָּרוֹן דִּקְדֻשָּׁה, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: מִיּוֹם שֶׁנִּשְׁתַּבְּרוּ הַלּוּחוֹת, יָרְדָה שִׂכְחָה לָעוֹלָם, וּבַחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב הִתְחִיל הַהַמְתָּקָה שֶׁל שְׁבִירַת הַלּוּחוֹת, וּמַתְחִיל לְהָאִיר הָאָרָה מֵאַרְבָּעִים יְמֵי רָצוֹן, שֶׁאָז קִבְּלוּ אַחַר־כָּךְ בְּיוֹם־ כִּפּוּר הַלּוּחוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת, שֶׁזָּכָה בְּחִינַת תִּקּוּן הַזִּכָּרוֹן, וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב וּכְיוֹם־כִּפּוּר, כִּי בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב מַתְחִיל לְהָאִיר הָאָרָה מֵהַלּוּחוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת, שֶׁנִּתְּנוּ בְּיוֹם־כִּפּוּר, וְעַל כֵּן נִתְתַּקֵּן בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב גַּם חֵטְא הַמְרַגְּלִים, כִּי בּוֹ פָּסְקוּ מֵתֵי מִדְבָּר, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעַל כֵּן מֵחֲמִשָּׁה־עָשָׂר בְּאָב צְרִיכִין לְהַתְחִיל לָקוּם בַּחֲצוֹת, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תִּקּוּן הַזִּכָּרוֹן, וְאַחַר־כָּךְ בִּימֵי אֱלוּל, עוֹסְקִין בָּזֶה בְּיוֹתֵר, וְכָל יִשְׂרָאֵל מִתְעוֹרְרִין אָז וְזוֹכְרִין בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּבְעָלְמָא דְּאָתֵי, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁתּוֹקְעִין בְּשׁוֹפָר כָּל חֹדֶשׁ אֱלוּל, כִּי שׁוֹפָר הוּא בְּחִינַת זִכָּרוֹן, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְהָיָה לָכֶם לְזִכָּרוֹן, וְעִקַּר תִּקּוּן הַזִּכָּרוֹן נִמְשָׁךְ בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, שֶׁאָז עִקַּר מְצוַת שׁוֹפָר, שֶׁהוּא יוֹם הַזִּכָּרוֹן, כִּי הוּא רֹאשׁוֹן לַעֲשֶׂרֶת־יְמֵי־תְּשׁוּבָה, וּצְרִיכִין לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ הַזִּכָּרוֹן הַנַּ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, וּבִשְׁבִיל זֶה צְרִיכִין לִנְסֹעַ לַצַּדִּיקִים עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי זֶה עִקַּר עֶסֶק הַצַּדִּיקִים תָּמִיד - שֶׁיְּזַכִּירוּ אוֹתָנוּ תַּכְלִיתֵנוּ הַנִּצְחִי לָעוֹלָם הַבָּא וְיִלַּמְּדוּ אוֹתָנוּ עֵצוֹת וּדְרָכִים יְשָׁרִים לִזְכוֹת לָזֶה, וּבְיוֹתֵר עוֹסְקִים הַצַּדִּיקִים בָּזֶה בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְהַזִּכָּרוֹן הַזֶּה הוּא בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת, וְזֶה סוֹד הַשָּׁנָה וְהִתְעוֹרְרוּת הַשָּׁנָה שֶׁבְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי הַשָּׁנָה הוּא בְּחִינַת זִכָּרוֹן בְּעָלְמָא דְּאָתֵי בְּכָלְלִיּוּת, כִּי אָז עוֹלָה הַנִּשְׁמָה לִבְחִינַת עָלְמָא דְּאָתֵי, וְאַחַר־כָּךְ, בְּהִתְעוֹרְרוּת הַשָּׁנָה, אָז צְרִיכִין לַעֲסֹק בָּזֶה בִּפְרָטִיּוּת, וְאַחַר־כָּךְ, בְּיוֹם כִּפּוּר, אָז גָּמַר הַתִּקּוּן שֶׁל הַזִּכָּרוֹן, וְעַל כֵּן נִתְּנוּ אָז לוּחוֹת הָאַחֲרוֹנוֹת, וְהַכֹּהֵן גָּדוֹל נִכְנַס בּוֹ לִפְנֵי וְלִפְנִים, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים וְאַחַר־כָּךְ נִכְנָסִין לַסֻּכָּה, שֶׁהִיא הֶקֵּף עַנְנֵי־כָבוֹד, שֶׁהֵם מְגִנִּים עָלֵינוּ שֶׁלֹּא יִשְׁלֹט בָּנוּ עוֹד הָרַע־עַיִן, שֶׁהוּא בְּחִינַת קְלִפַּת עֲמָלֵק, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא לִפְגֹּם עוֹד, חַס וְשָׁלוֹם, בַּזִּכָּרוֹן הַקָּדוֹשׁ שֶׁהִמְשַׁכְנוּ עָלֵינוּ בַּיָּמִים הָאֵלֶּה, בִּפְרָט בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם כִּפּוּר וְזֶה בְּחִינַת הַשִּׂמְחָה שֶׁמַּרְבִּין בְּסֻכּוֹת, בִּכְדֵי לְתַקֵּן גַּם עַל־יְדֵי־זֶה בְּחִינַת הַמְּדָמֶּה, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת תִּקּוּן הַזִּכָּרוֹן הַנַּ"ל, וְעַל כֵּן לוֹקְחִין אָז הָאַרְבַּע מִינִים שֶׁמְּבַלְּבְלִים, וּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ לוֹקְחִין אוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ, כִּבְיָכוֹל, בְּיָדֵינוּ, הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מַמְשִׁיכִין עָלֵינוּ בְּחִינַת הַזִּכָּרוֹן בִּפְרָטִיּוּת, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָרֶמֶז מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְצַמְּצֵם אֶת עַצְמוֹ מֵאֵין סוֹף עַד אֵין תַּכְלִית בְּהַמְּחָשָׁבָה דִּבּוּר וּמַעֲשֶׂה שֶׁבְּכָל יוֹם, וּמְרַמֵּז לְהָאָדָם בְּכָל מָקוֹם וּבְכָל זְמַן שֶׁיִּתְקָרֵב אֵלָיו, שֶׁזֶּה בְּחִינַת

הַנַּעֲנוּעִים שֶׁמְּנַעְנְעִין לְכָל רוּחוֹת, הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מַמְשִׁיכִין עָלֵינוּ אֶת הָרְמָזִים הַנַּ"ל (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הָרְאִיָּה, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ז-י"ט):

יד.

צְרִיכִין לִנְסֹעַ לְצַדִּיקֵי אֱמֶת עַל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי רַק הֵם יְכוֹלִין לְהַמְשִׁיךְ דַּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה בִּשְׁלֵמוּת, וְהָעִקָּר - לְהַמְתִּיק תֹּקֶף הַדִּין שֶׁל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וּלְהַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה עַל עַצְמוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁשּׁוֹפָר שֶׁל רֹאשׁ־ הַשָּׁנָה הוּא בְּחִינַת לֵב נִשְׁבָּר, כִּי הַבַּעַל־תְּשׁוּבָה צָרִיךְ שֶׁיִּהְיֶה לוֹ לֵב נִשְׁבָּר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: אִם יִתְקַע שׁוֹפָר בָּעִיר וְעַם לֹא יֶחֱרָדוּ, אֲבָל אַחַר לֵב נִשְׁבָּר צָרִיךְ לָבוֹא לְשִׂמְחָה, וְזֶה בְּחִינַת: אַשְׁרֵי הָעָם יוֹדְעֵי תְרוּעָה וְכוּ', וְסָמִיךְ לֵהּ: בְּשִׁמְךָ יָגִילוּן כָּל הַיּוֹם וְכוּ'. (הִלְכוֹת שַׁבָּת, הֲלָכָה ז', אוֹת מ"ו):

טו.

עִקַּר קְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל אָדָם - כְּשֶׁמַּסְגִּיר עַצְמוֹ בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ וְחַדְרוֹ בִּבְחִינַת: לֵךְ, עַמִּי, בֹּא בַחֲדָרֶיךָ וְכוּ', וְנֶאֱמַר: וְהַצְנַע לֶכֶת עִם אֱלֹקֶיךָ, וְזֶה בְּחִינַת הַשֶּׁבַח שֶׁנֶּאֱמַר עַל תַּלְמִידֵי־חֲכָמִים: כָּל כְּבוּדָּה בַת־מֶלֶךְ פְּנִימָה, כִּי עִקַּר תִּפְאַרְתּוֹ וּקְדֻשָּׁתוֹ שֶׁל הָאָדָם הוּא כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַמְשָׁכַת הַקְּדֻשָּׁה, אֲבָל בַּחוּץ הוּא מְקוֹם שִׂלִּיטַת הַחִיצוֹנִים, וְעַל כֵּן הָיָה רָאוּי שֶׁיֵּשֵׁב הָאָדָם תָּמִיד בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲבָל הָאָדָם מֻכְרָח לָצֵאת גַּם לַחוּץ בְּכָל פַּעַם, אַךְ זֶה בְּחִינַת עַיִל וְנָפִיק, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהָיָה רָאוּי שֶׁיִּהְיֶה אָדָם דָּבוּק בִּקְדֻשָּׁה תָּמִיד בִּבְחִינַת עַיִל, אַף־עַל־פִּי־כֵן עִקַּר שְׁלֵמוּת הַקְּדֻשָּׁה הוּא דַּיְקָא כְּשֶׁזּוֹכֶה הָאָדָם לִהְיוֹת עַיִל וְנָפִיק, כִּי בְּהֶכְרֵחַ שֶׁיַּעֲבֹר עַל הָאָדָם עֲלִיּוֹת וִירִידוֹת הַרְבֵּה בְּכָל יוֹם, וּכְשֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת בְּקִי בַּהֲלָכָה בְּחִינַת בָּקִי בְּעַיִל, בָּקִי בִּנְפִיק, לְקַיֵּם כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: אִם אֶסַּק שָׁמַיִם - שָׁם אַתָּה, וְאַצִּיעָה שְׁאוֹל - הִנָּךְ, לְהַחֲזִיק עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד בְּקֶשֶׁר אֲמִיץ, בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה - אֲזַי הוּא זוֹכֶה לְהַעֲלוֹת גַּם מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִיּוּת וּמַדְרֵגוֹת הַתַּחְתּוֹנוֹת כֻּלָּם אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְאָז הַיְרִידָה - תַּכְלִית הָעֲלִיָּה. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁצְּרִיכִין לָצֵאת מִן הַבַּיִת אֶל הַחוּץ בְּכָל פַּעַם, כִּי כְּשֶׁיּוֹצֵא לַחוּץ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת וְנָפִיק, כִּי שָׁם שִׂלִּיטַת הַחִיצוֹנִים, וּכְשֶׁזּוֹכֶר גַּם שָׁם בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא מְבָרֵר מְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים וּמַגְבִּיהַּ הַכֹּל אֶל הַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה בְּחִינַת: בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתֶךָ וּבְלֶכְתְּךָ בַדֶּרֶךְ, בְּחִינַת עַיִל וְנָפִיק. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁהָלְכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, שֶׁהוּא מְקוֹם הַחִיצוֹנִים, מְקוֹם נָחָשׁ שָׂרָף וְעַקְרָב, כְּדֵי לְהַכְנִיעַ הַסִּטְרָא אַחֲרָא וּלְבָרֵר הַקְּדֻשָּׁה גַּם מִשָּׁם בִּבְחִינַת: זַכְאָה מַאן דְּעַיִל וְנָפִיק, וְאָז דַּיְקָא, כְּשֶׁהוֹלְכִים בַּמִּדְבָּר בִּמְקוֹמוֹת הַחִיצוֹנִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת וְנָפִיק, וּכְשֶׁזּוֹכִים אָז לִמְצֹא אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ - אָז דַּיְקָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ חוֹפֵף עַל יִשְׂרָאֵל בִּקְדֻשָּׁה גְּבוֹהָה מְאֹד, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הֶקֵּף עַנְנֵי־כָבוֹד שֶׁזָּכוּ יִשְׂרָאֵל בַּמִּדְבָּר, שֶׁהֵם בְּחִינַת סֻכָּה, בְּחִינַת אִמָּא דְּמַסְכְּכָא עַל בְּנִין,

שֶׁהוּא קְדֻשָּׁה גְּבוֹהָה מְאֹד וְחוֹפֶפֶת וְסוֹכֶכֶת עַל הָאָדָם דַּיְקָא בְּעֵת שֶׁהוּא בִּבְחִינַת וְנָפִיק בִּכְדֵי לְשָׁמְרוֹ וּלְהַצִּילוֹ לְבַל יִפֹּל שָׁם, חַס וְשָׁלוֹם, וְעוֹזֶרֶת אוֹתוֹ לְהַכְנִיעַ הַסִּטְרָא אַחֲרָא וּלְבָרֵר מִשָּׁם דַּיְקָא אֶת הַקְּדֻשָּׁה. נִמְצָא, שֶׁדַּיְקָא עַל־יְדֵי בְּחִינַת וְנָפִיק זוֹכִין לַעֲלִיָּה גְּדוֹלָה מְאֹד, לִבְחִינַת סֻכָּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת יְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה הַנַּ"ל. וְזֶה בְּחִינַת מִצְוַת סֻכָּה, שֶׁזּוֹכֶה אוֹתָנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְחִלַּת הַשָּׁנָה, בִּתְחִלַּת הַתְּשׁוּבָה, שֶׁצְּרִיכָה לִהְיוֹת בִּבְחִינַת עֵיל וְנָפִיק דַּיְקָא, וּבְחִינַת עֵיל מְקַיְמִין בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה וַעֲשֶׂרֶת־יְמֵי־תְּשׁוּבָה וְיוֹם־כִּפּוּר, וְאַחַר־כָּךְ צְרִיכִין לְקַיֵּם גַּם בְּחִינַת וְנָפִיק, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מַה שֶּׁיּוֹצְאִין מִן הַבַּיִת לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה לְהוֹרוֹת, שֶׁכְּשֶׁהָאָדָם בִּבְחִינַת וְנָפִיק וּמְבַקֵּשׁ וּמְחַפֵּשׂגַּם שָׁם לְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אָז דַּיְקָא זוֹכֶה לְקֻדֻּשָּׁה גְּבוֹהָה מְאֹד, לִבְחִינַת סֻכָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת מַקִּיפִים, שֶׁשּׁוֹמְרִים וּמְגִנִּים עַל הָאָדָם אָז, כְּשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וְנָפִיק, וְעַל־יְדֵי מִצְוַת סֻכָּה אָנוּ זוֹכִין בְּכָל הַשָּׁנָה לַעֲשׂוֹת תְּשׁוּבָה, שְׁלֵמָה בִּבְחִינַת עֵיל וְנָפִיק, וּבְכָל עֵת שֶׁאָנוּ בִּבְחִינַת וְנָפִיק, אָז מֵגֵן עָלֵינוּ סֻכַּת שָׁלוֹם כְּאֵם הַמְגִנָּה עַל בְּנָהּ לְבִלְתִּי לִפֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁהוֹלֵךְ בִּמְקוֹם סַכָּנָה, וְזֶה שֶׁמְּבַקְּשִׁין בַּלַּיְלָה דַּיְקָא (שֶׁהִיא בְּחִינַת וְנָפִיק, כְּנֶגֶד מִדַּת יוֹם) וּפְרֹס עָלֵינוּ סֻכַּת שְׁלוֹמֶךָ, כִּי אָז דַּיְקָא מֵגֵן סֻכַּת שָׁלֵם, כִּי סֻכַּת שָׁלֵם מֵגֵן עַל הָאָדָם תָּמִיד, בְּכָל עֵת סַכָּנָה שֶׁצְּרִיכִין שְׁמִירָה, אָז מֵגֵן סֻכַּת שָׁלֵם. וְזֶה בְּחִינַת: כִּי יִצְפְּנֵנִי בְּסֻכֹּה בְּיוֹם רָעָה, שֶׁדַּיְקָא בְּיוֹם רָעָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת וְנָפִיק, דְּהַיְנוּ בְּעֵת שֶׁנּוֹפֵל הָאָדָם מֵעֲבוֹדָתוֹ וּכְשֶׁזּוֹכֶה לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְלִבְלִי לְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ גַּם אָז, אֲזַי הַסֻּכַּת שָׁלֵם מֵגֵן עָלֵינוּ כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, הֲלָכָה ד', אוֹת ז):

טז.

כָּל הַגְּזֵרוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן נִמְשָׁכִין מֵעֲוֹונוֹת, וְתִקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל כָּל הָעֲוֹונוֹת הוּא תִּקּוּן הַבְּרִית, וְכֵן תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל הַדִּבּוּר הוּא שֶׁבַח הַצַּדִּיקִים, וְתִקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל מַשָּׂא־וּמַתָּן הוּא צְדָקָה וְזֶה בְּחִינַת: תְּשׁוּבָה, תְּפִלָּה וּצְדָקָה מַעֲבִירִין אֶת רֹעַ הַגְּזֵרָה, שֶׁהֵם: צוֹם, קוֹל, מָמוֹן, כִּי צוֹם הוּא בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית כַּנַּ"ל תְּפִלָּה הִיא בְּחִינַת רִבּוּי הַתְּפִלּוֹת וְהַשְׁבָּחִים, שֶׁמַּרְבִּין לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּיוֹם־כִּפּוּר, וּצְדָקָה הִיא בְּחִינַת תִּקּוּן הַכְּלָלִי שֶׁל מַשָּׂא־וּמַתָּן כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת יוֹם־כִּפּוּר, א־ו):

יז.

צָרִיךְ הָאָדָם לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה חֲדָשׁוֹת בְּכָל עֵת, וְאֵין יוֹם דּוֹמֶה לַחֲבֵרוֹ, מִכָּל־שֶׁכֵּן שֶׁאֵין שָׁנָה דּוֹמָה לַחֲבֶרְתָּהּ וּבְכָל יוֹם, וּבִפְרָט בְּכָל שָׁנָה וְשָׁנָה, מִתְחַדֵּשׁ הַכֹּל לְגַמְרֵי, וּבְוַדַּאי יִגְמֹר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְהַצַּדִּיקִים מַה שֶּׁהִתְחִילוּ. וְאִם בְּתוֹךְ כָּךְ עוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר בְּכְלָל וּבִפְרָט, וְהַסִּטְרָא־אַחֲרָא וְהַבַּעַל־דָּבָר מִתְפַּשֵּׁט לְאָרֶךְ וְלִרְחַב בְּכָל פַּעַם, אַף־עַל־פִּי־כֵן הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לָנוּ בְּכָל יוֹם, וּבִפְרָט בְּכָל שָׁנָה, שֶׁאָנוּ מְקַבְּלִים קְדֻשַּׁת

רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם־כִּפּוּר עַד שֶׁמְּחַת־תּוֹרָה, וְאָז מְסַיְּמִין הַתּוֹרָה וְחוֹזְרִין וּמַתְחִילִין אוֹתָהּ, וְנִגְמַר בְּכָל שָׁנָה תִּקּוּנִים חֲדָשִׁים לְכָל אֶחָד בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל כָּל אֶחָד לְהִתְחַדֵּשׁ לְטוֹבָה תָּמִיד, וּבִלְבַד שֶׁיַּאֲמִין בֶּהֱאֶמֶת, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְחַדֵּשׁ בְּטוּבוֹ בְּכָל יוֹם תָּמִיד מַעֲשֵׂה־בְּרֵאשִׁית, בִּפְרָט כָּל שָׁנָה וְשָׁנָה, עַד שֶׁסּוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה נִגְמָר הַתִּקּוּן בִּשְׁלֵמוּת עַל־יְדֵי מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ, שֶׁיָּבוֹא בִּמְהֵרָה בְּיָמֵינוּ (הִלְכוֹת סֵפֶר־תּוֹרָה, הֲלָכָה ד', אוֹת ח):

יח.

בְּמָקוֹם מְנוּחַת הַצַּדִּיקִים בְּקִבְרֵיהֶם הַקְּדוֹשִׁים, שָׁם נִמְשָׁךְ קְדֻשַּׁת הַכִּסֵּא־כָּבוֹד, שֶׁהוּא נַחֲלָתָם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְכִסֵּא כְבוֹד יַנְחִילֵם, וְעַל כֵּן שָׁם כְּלוּלִים כָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁל כָּל אֶחָד וְאֶחָד, וְיָכוֹל כָּל אֶחָד וְאֶחָד לִמְצֹא שָׁם אֶת מְקוֹמוֹ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לְשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם מֵאִיר קְדֻשַּׁת בְּחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם שֶׁהוּא שֹׁרֶשׁ כָּל הַמְּקוֹמוֹת כֻּלָּם, וְשָׁם יָכוֹל כָּל אֶחָד לִמְצֹא הַהַתְחָלָה וְהָרֵאשִׁית, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהַתְחִיל מִשָּׁם לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וּבִשְׁבִיל זֶה נוֹסְעִין עַל קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים בְּעֶרֶב־רֹאשׁ־הַשָּׁנָה (הִלְכוֹת עֲרֵלָה, הֲלָכָה ד', אוֹת ח):

יט.

בְּרֹאשׁ־הַשָּׁנָה, אָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלֵינוּ וְדָן אוֹתָנוּ לְכַף זְכוּת לְכָל אֶחָד כְּפִי מְקוֹמוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ נִכְנָסִים בֶּאֱמֶת לְכַף זְכוּת עַד שֶׁאָנוּ זוֹכִין עַל־יְדֵי־זֶה לְצַעֵק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעֲמָקָא דְּלִבָּא וְלָשׁוּב בִּתְשׁוּבָה לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, וְאַחַר־כָּךְ, בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא, בְּסוֹף סְכוֹת - עַל־יְדֵי שֶׁזְּכִינוּ לֵישֵׁב בַּסֻּכָּה, שֶׁהִיא בְּחִינַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, עַל־יְדֵי־זֶה אָנוּ זוֹכִין כָּל יִשְׂרָאֵל לְקַבֵּל הָאָרָה מִשָּׁם, עַד שֶׁכַּלָּנוּ זוֹכִין לְבְחִינָה זֹאת לְקַיֵּם אַל תִּדִּין אֶת חֲבֵרְךָ עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ, וְלֵידַע לְדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת, אֲפִלּוּ הַפּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לְהַכְנִיס כֻּלָּם לְכַף זְכוּת וּלְהָאִיר בָּהֶם הָהָאָרָה שֶׁל רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, דְּהַיְנוּ שֶׁכֻּלָּם יִמְצְאוּ תָּמִיד פֶּתַח וְדֶרֶךְ הַתְּשׁוּבָה בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם בְּכָל עֵת וּזְמַן. וְעִקַּר הַפֶּתַח וְהַדֶּרֶךְ הוּא לְצַעֵק תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מֵעֲמָקָא דְּלִבָּא, יְהִיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, וְלֹא יִתְיָאֵשׁ עַצְמוֹ מִן הַצְּעָקָה לְעוֹלָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת רִבּוּי הַצְּעָקוֹת, שֶׁמַּרְבִּין לְצַעֵק בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא כַּמָּה וְכַמָּה פְּעָמִים: הוֹשַׁעְנָא, וְכֵן נְעוֹרִין כָּל הַלַּיְלָה וְגוֹמְרִין סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁהוּא מָלֵא צְעָקוֹת וּזְעָקוֹת וְשַׁוְעוֹת וְכוּ' לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא שׁוּם אָדָם שֶׁבָּעוֹלָם, שֶׁלֹּא יוּכַל לִמְצֹא אֶת עַצְמוֹ בְּסֵפֶר תְּהִלִּים, הַכּוֹלֵל כָּל בָּאֵי עוֹלָם בְּכָל הַדּוֹרוֹת וּבְכָל הַמַּדְרֵגוֹת שֶׁבָּעוֹלָם עַד תַּכְלִית הַמַּדְרֵגָה הַתַּחְתּוֹנָה מְאֹד, וּמְעוֹרֵר כֻּלָּם לָשׁוּב אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי תְּהִלִּים מְסֻגָּל לִתְשׁוּבָה, וּבְהוֹשַׁעְנָא רַבָּא אָנוּ מַמְשִׁיכִין הַדֶּרֶךְ הַנִּפְלָא הַזֶּה, שֶׁיִּזְכֶּה כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה וְיוֹם־הַכִּפּוּרִים וְסֻכּוֹת לָדוּן אֶת הַכֹּל לְכַף זְכוּת וּלְהַכְנִיס דִּרְכֵי הַתְּשׁוּבָה בְּכָל

אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, דְּהַיְנוּ לוֹמַר תְּהִלִּים וְלִצְעֹק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה. וּכְמוֹ כֵּן צְרִיכִין לָדוּן גַּם אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת וּלְקַיֵּם גַּם בְּעַצְמוֹ: אַל תָּדִין וְכוּ' עַד שֶׁתַּגִּיעַ לִמְקוֹמוֹ, כִּי בְּוַדַּאי גַּם מְקוֹם עַצְמוֹ אֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵאֵיזֶה מָקוֹם נִמְשַׁךְ וְכָל מַה שֶּׁעָבְרוּ עָלָיו בְּכָל הַגִּלְגּוּלִים וּמֵאֵיזֶה מָקוֹם נִמְשְׁכִין עָלָיו הַיְצָרִין רָעִים וְהַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת שֶׁלּוֹ וְכוּ', עַל כֵּן אָסוּר לְיַאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ לְעוֹלָם, כִּי צְרִיכִין לְקַיֵּם גַּם בְּעַצְמוֹ: אַל תְּהִי בָּז לְכָל אָדָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אִסּוּר שְׁפִיכַת־דָּמִים, כַּמְבאָר בִּפְנִים, כִּי הָאָדָם מָזְהָר עַל אִסּוּר שְׁפִיכַת־דָּמִים גַּם בְּנֶפֶשׁ עַצְמוֹ, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְאַךְ אֶת דִּמְכֶם לְנַפְשֹׁתֵיכֶם וְכוּ', וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: זֶה הַשּׁוֹפֵךְ דַּם עַצְמוֹ, כִּי גַּם לְבַזּוֹת אֶת עַצְמוֹ בְּיוֹתֵר, עַד שֶׁיּוּכַל לִפֹּל בְּיוֹתֵר עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, הוּא בְּוַדַּאי אִסּוּר חָמוּר, כִּי צְרִיכִין לָדוּן גַּם אֶת עַצְמוֹ לְכַף זְכוּת, כִּי מִי יוֹדֵעַ אֶת מְקוֹמוֹ. וְהָעִקָּר - שֶׁלֹּא תְּיַאֵשׁ אֶת עַצְמְךָ מִן הַצְּעָקָה לְעוֹלָם, וְלִצְעֹק וּלְהִתְחַנֵּן לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תָּמִיד מֵעֹמֶק הַלֵּב בְּחִינַת: שִׁפְכִי כַמַּיִם לִבֵּךְ נֹכַח פְּנֵי הַשֵּׁם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה כֻּלָּנוּ לָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ. וְכָל זֶה אָנוּ עוֹסְקִין לְהַמְשִׁיךְ בְּהוֹשַׁעְנָא־רַבָּא, וְעַל כֵּן עוֹסְקִין אָז עִם עֲרֵבֵי־נַחַל, שֶׁמְּרַמְּזִין עַל פּוֹשְׁעֵי יִשְׂרָאֵל, לְקַיֵּם גַּם בָּהֶם: אַל תְּהִי בָּז לְכָל אָדָם, וְלָדוּן אוֹתָם לְכַף זְכוּת. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁאוֹמְרִים בְּהוֹשַׁעְנָא רַבָּא מִשְׁנֵה־תּוֹרָה, שֶׁכֻּלּוֹ סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ עַל קֹטֶב זֶה, לְהַזְהִיר אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁבְּכָל מַה שֶּׁיַּעֲבֹר עֲלֵיהֶם וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יְיַאֲשׁוּ אֶת עַצְמָם מִן הַצְּעָקָה לְעוֹלָם, כִּי לֹא יִטֹּשׁ הַשֵּׁם עַמּוֹ וְרַחֲמָיו אֵינָם כְּלִים לְעוֹלָם, וְאַחֲרֵי כָּל הַחֲטָאִים וְהַכְּעָסִים, שֶׁמַּכְעִיסִין לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ בְּכָל דּוֹר, אַף־עַל־פִּי־כֵן יְמִין הַשֵּׁם רוֹמֵמָה, וְעַל כֵּן תָּמִיד יְכוֹלִין לְהִתְקָרֵב וְלָשׁוּב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא (שָׁם, אוֹת ט"ז):

נְגִינָה

א.

עִקַּר הִתְחַבְּרוּת שְׁנֵי דְּבָרִים הָרְחוֹקִים זֶה מִזֶּה מְאֹד, שֶׁהֵם כְּמוֹ שְׁנֵי הֲפָכִים, עִקַּר הִתְחַבְּרוּתָם - עַל־יְדֵי נִגּוּן, כַּמְבאָר בִּפְנִים, וְעַל כֵּן עִקַּר הַדְּבֵקוּת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִזֶּה הָעוֹלָם הַשָּׁפָל וְהַגַּשְׁמִי וְהַנָּמוּךְ מְאֹד הוּא עַל־יְדֵי נִגּוּן וְזִמְרָה, וּכְמוֹ שֶׁרוֹאִין בְּחוּשׁ, שֶׁאֲפִלּוּ הָאָדָם הָרָחוֹק מְאֹד מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמֻנָּח בַּדְּיוֹטָא הַתַּחְתּוֹנָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־פִּי־רֹב עַל־יְדֵי נִגּוּן נִתְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ הֵיכָן הוּא בָּעוֹלָם, רַק שֶׁצְּרִיכִין לִזָּהֵר, שֶׁלֹּא לִשְׁמֹעַ נְגִינָה מְמֻנָּגִים רְשָׁעִים וְקַלִּים, הַמְצוּיִ עַכְשָׁו בְּיוֹתֵר, כִּי זֶה יָכוֹל לְהַזִּיק לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם בְּיוֹתֵר, אֲבָל עַל־יְדֵי נְגִינָה מֻאֲנָשִׁים כְּשֵׁרִים בֶּאֱמֶת, הַמְכֻוָּנִים אֶת לִבָּם בֶּאֱמֶת לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, אוֹ כְּשֶׁמְּנַגֵּן בְּעַצְמוֹ אֵיזֶה נִגּוּן, וְכַוָּנָתוֹ לַשָּׁמַיִם, יְכוֹלִים לְהִתְעוֹרֵר עַל־יְדֵי־זֶה מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עִקַּר הַחִבּוּר וְהַדְּבֵקוּת מֵעוֹלָם הַזֶּה, הַגַּשְׁמִי, לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שֶׁהוּא מָרוֹם וְנִשְׂגָּב מְאֹד, בִּפְרָט מִי שֶׁחָטָא וְנִתְרַחֵק מְאֹד מֵאָבִיו שֶׁבַּשָּׁמַיִם, הוּא עַל־יְדֵי נִגּוּן

וְזִמְרָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת כָּל הַשִּׁירוֹת וְהַתִּשְׁבָּחוֹת שֶׁאוֹמְרִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל זֶה יִסַּד דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כָּל סֵפֶר תְּהִלִּים, שֶׁכָּלוּל מִכָּל עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, כִּי הוּא בְּחִינַת מָשִׁיחַ, שֶׁעוֹסֵק לְתַקֵּן פְּגַם שִׁבְרֵי לוּחוֹת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הָיוּ כָּל הַחֲרָבָנוֹת וְדָוִד, שֶׁהוּא מָשִׁיחַ, שֶׁעוֹסֵק לְתַקֵּן זֹאת, שֶׁהוּא תִּקּוּן כָּל הָעוֹלָמוֹת, עַל כֵּן יִסַּד סֵפֶר תְּהִלִּים הַכָּלוּל מֵעֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, כִּי עַל־יְדֵי עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה מְתַקְּנִים שִׁבְרֵי לוּחוֹת, כִּי עַל־יְדֵי נִגּוּן לְשֵׁם שָׁמַיִם מְדַבְּקִים וּמְחַבְּרִים הַלֵּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִכָּל מָקוֹם שֶׁהוּא, עַד שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל אוֹר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה בְּחִינַת: כְּתֹבֶם עַל לוּחַ לִבֶּךָ, וּכְמוֹ־כֵן כְּפִי מַה שֶּׁהַלֵּב נִמְשָׁךְ אַחַר הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ־כֵן יֵשׁ כֹּחַ לַלּוּחוֹת לִסְבֹּל אוֹר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תִּקּוּן שִׁבְרֵי לוּחוֹת, שֶׁהָיוּ עַל־יְדֵי בְּחִינַת אוֹתִיּוֹת פּוֹרְחוֹת, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְזֶה בְּחִינַת: קָשְׁרֵם עַל גַּרְגְּרוֹתֶיךָ - דַּיְקָא, בְּחִינַת הַגַּרְגֶּרֶת וְהַגָּרוֹן, שֶׁמִּשָּׁם יוֹצֵא הַקּוֹל, יִהְיוּ מְקֻשָּׁרִים בּוֹ דִּבְרֵי־תוֹרָה הַיְנוּ שֶׁיִּהְיֶה נְגִינָתוֹ לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְעַל־יְדֵי־זֶה: כְּתֹבֶם עַל לוּחַ לִבֶּךָ, הַיְנוּ כַּנַּ"ל, וְעַל יְדֵי זֶה זוֹכֶה לְהַנְצֵל מִשִּׁכְחַת הַתּוֹרָה וְזוֹכֶה לִרְאוֹת אוֹר הַתּוֹרָה בִּשְׁלֵמוּת בִּבְחִינַת סַם חַיִּים (הִלְכוֹת נְשִׂיאַת־כַּפַּיִם, הֲלָכָה ה', אוֹת ו):

עֵינַיִם

א.

עִקַּר הַגַּאֲוּת הוּא בִּבְחִינַת עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: רוּם עֵינַיִם וּמִי שֶׁמְּשַׁבֵּר גַּאֲוָתוֹ וּמְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ בְּתַכְלִית הַבִּטּוּל, אָז זוֹכֶה עַל־יְדֵי־זֶה לְהִסְתַּכֵּל בְּעֵינָיו לְמַעְלָה לַחֲזוֹת בְּנֹעַם הַשֵּׁם, כִּי אִי אֶפְשָׁר לַעֲלוֹת מַדְרֵגָא לְדַרְגָּא וּלְהִסְתַּכֵּל לְמַעְלָה כָּרָאוּי בִּשְׁלֵמוּת כִּי אִם עַל־יְדֵי תַּכְלִית הַבִּטּוּל (הִלְכוֹת עֲרְלָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ז):

ב.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: רָהִיטֵי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם וְקוֹרוֹתָיו וְאַבְנֵי בֵּיתוֹ מְעִידִין בּוֹ בְּשָׁעַת הַדִּין. וְלִכְאוֹרָה תָּמוּהַּ, וְאִם כֵּן, אִם אֶחָד עָבַר עֲבֵרָה, חַס וְשָׁלוֹם, בַּחוּץ אוֹ בַּשָּׂדֶה, שֶׁאֵין בּוֹ מְחִצּוֹת, מִי מֵעִיד בּוֹ. אַךְ בֶּאֱמֶת עִקַּר הָעֵדוּת הֵם בְּחִינַת מְחִצּוֹת הַבַּיִת בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי כָּל הָעֲבֵרוֹת וְהַתַּאֲווֹת בָּאִים עַל־יְדֵי פְּגַם הָעֵינַיִם עַל שֶׁהָלַךְ אַחֲרֵי עֵינָיו, בִּפְרָט תַּאֲוַת נאוף, שֶׁעִקָּרָהּ עַל־יְדֵי רְאִיַּת עֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם וְכוּ', כְּמוֹ שֶׁדָּרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְהָעִקָּר - עַל־יְדֵי רְאִיַּת עֵינֵי הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי בְּכָל מַה שֶּׁהָאָדָם מְעַיֵּן בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ לְטוֹב אוֹ לְהֵפֶךְ נִקְרָא גַּם כֵּן רְאִיָּה, וְצָרִיךְ הָאָדָם לִשְׁמֹר עֵינָיו בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, שֶׁלֹּא יִסְתַּכֵּל, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם דָּבָר הַמֵּבִיא לִידֵי הִרְהוּר, וּבְמָה שֶׁמֻּכְרָח לִרְאוֹת בְּעֵינָיו, צָרִיךְ לִזָּהֵר מְאֹד שֶׁלֹּא יַנִּיחַ עֵינֵי מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהִסְתַּכֵּל וּלְעַיֵּן בָּזֶה, חַס וְשָׁלוֹם, עַד שֶׁיָּבוֹא לִידֵי הִרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, רַק צְרִיכִין תֵּכֶף

לִפְרֹס מְחִצּוֹת הַמּוֹחִין כְּנֶגֶד הַתַּאֲוָה הַזֹּאת, כִּי הַמּוֹחִין הֵם מְחִצָּה פְּרוּסָה בְּפָנֵי זֹאת הַתַּאֲוָה, וְהַבְּחִירָה בְּיַד הָאָדָם לְתְפֹּס מַחֲשַׁבְתּוֹ וְלִפְרֹס מְחִצּוֹת הַמּוֹחִין וּלְהַנָּצֵל מִתַּאֲוָה זֹאת, כִּי הַמַּחֲשָׁבָה בְּיַד הָאָדָם לְהַטּוֹתָהּ לְדֶרֶךְ הַיָּשָׁר, וְכִמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר, וְעַל כֵּן הַקּוֹרוֹת וְאַבְנֵי בֵּיתוֹ שֶׁל אָדָם, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַמְּחִצּוֹת, הֵם דַּיְקָא מְעִידִין בּוֹ, כִּי גַּם הַמְּחִצּוֹת שֶׁל בֵּית הָאָדָם בְּגַשְׁמִיּוּת, הַכֹּל בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּשְׁבִיל שְׁמִירָה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בָּרָא כַּמָּה מְחִצּוֹת לְהָאָדָם לִפְנֵי עֵינָיו, כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לִשְׁמֹר עֵינָיו מֵרְאוֹת בָּרַע, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי בָּרָא עַל הָעַיִן שְׁתֵּי מְחִצּוֹת לְכַסּוֹת עָלֶיהָ, שֶׁהֵם רִיסֵי וְעַפְעַפֵּי הָעֵינַיִם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְכֵן בָּרָא מְחִצּוֹת הַבָּתִּים, שֶׁבָּהֶם צָרִיךְ הָאָדָם לְהִיוֹת נִסְתָּר בְּרֹב הָעִתִּים, כְּדֵי לְהִשָּׁמֵר מֵהֶזֵּק רְאִיַּת עֵינַיִם שֶׁבַּחוּץ. וְעִקַּר הַמְּחִצּוֹת הַשְּׁלֵמוֹת, שֶׁהֵם עִקַּר הַשְּׁמִירָה עַל כָּל הַשְּׁמִירוֹת, הוּא מְחִצּוֹת הַמּוֹחִין כַּנַּ"ל, כִּי אֲפִלּוּ כְּשֶׁיּוֹשֵׁב בַּבַּיִת, צָרִיךְ לְהִזָּהֵר שֶׁלֹּא לִפְגֹּם מְחִצּוֹת הַמּוֹחִין, שֶׁלֹּא יָבוֹא לִידֵי הִרְהוּר, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז, כְּשֶׁשּׁוֹמֵר מְחִצּוֹת הַמּוֹחִין כָּרָאוּי, אָז אֲפִלּוּ כְּשֶׁמַּכְרָח לָצֵאת לַשּׁוּק, יִהְיֶה נִשְׁמָר גַּם כֵּן עַל־יְדֵי מְחִצּוֹת הַמּוֹחִין, שֶׁהֵם מְחִצּוֹת פְּרוּסוֹת בִּפְנֵי תַּאֲוָה זֹאת וְעַל כֵּן מִי שֶׁפָּגַם בְּאֵיזֶה עָוֹן, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁהוּא רַק עַל־יְדֵי פְּגַם הַמְּחִצּוֹת, עַל כֵּן קוֹרוֹתָיו וְאַבְנֵי בֵּיתוֹ, שֶׁהֵם הַמְּחִצּוֹת, מְעִידִין בּוֹ. וְעַל כֵּן הַתּוֹרָה מַתְחֶלֶת בְּבֵית דִּבְרֵאשִׁית, כִּי בְּרֵאשִׁית הוּא מְרַמֵּז לְתְלַת גַּוְנִין דְּעֵינָא וּבַת עַיִן, כַּמּוּבָא בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי עִקַּר קִיּוּם הַתּוֹרָה - עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הָעֵינַיִם, עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַמְּחִצּוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת בַּיִת, בְּחִינַת בֵּית דִּבְרֵאשִׁית (הִלְכוֹת שַׁתְּפִים בְּקַרְקַע, הֲלָכָה ד', אוֹת ד):

עֵצָה

א.

עִקַּר חֶסְרוֹן הַפַּרְנָסָה הוּא מֵחֲמַת חֶסְרוֹן הָעֵצָה, כִּי כָּל הַפַּרְנָסָה בָּאָה בְּנָקֵל כְּשֶׁיּוֹדְעִין לָתֵת עֵצָה לְנַפְשׁוֹ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג וּבַמֶּה לְהִשְׁתַּכֵּר, וּכְמוֹ שֶׁכָּתוּב: כִּי הוּא הַנּוֹתֵן לְךָ כֹּחַ לַעֲשׂוֹת חָיִל, וְתַרְגּוּמוֹ: אֲרֵי הוּא יָהֵב לָךְ עֲטָא לְמִקְנֵי נְכָסִין, כִּי בְּוַדַּאי בְּכָל עֵת וּבְכָל זְמַן יֵשׁ סְחוֹרָה וּמַשָּׂא וּמַתָּן, שֶׁבּוֹ הָיָה יָכוֹל לְהַרְוִיחַ בְּוַדַּאי, וְאִם הָיָה הָאָדָם יוֹדֵעַ הָעֵצָה בֶּאֱמֶת בְּכָל זְמַן אֵיזֶה סְחוֹרָה צְרִיכִין עַכְשָׁו לִסְחֹר, בְּוַדַּאי הָיָה לוֹ פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת גָּדוֹל, וְזֶה פָּשׁוּט וּמְבֹאָר (הִלְכוֹת תְּחוּמִין, הֲלָכָה ה', אוֹת ט):

ב.

מִי שֶׁרוֹצֶה לָשׂוּם לִבּוֹ עַל דְּרָכָיו, לְהִסְתַּכֵּל עַל תַּכְלִיתוֹ וְסוֹפוֹ הַנִּצְחִי - הוּא יוֹדֵעַ וּמֵבִין, שֶׁצְּרִיכִין בְּכָל יוֹם וְיוֹם עֲצוּת עֲמֻקּוֹת הַרְבֵּה לְהִנָּצֵל מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ לְהִנָּצֵל, כָּל אֶחָד כְּפִי עִנְיָנָיו, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לַעֲבֹר הַיּוֹם בְּשָׁלוֹם, כִּי יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו בְּכָל יוֹם, וְכַמָּה סִבּוֹת וְהַרְפַּתְקָאוֹת שֶׁעוֹבְרִין עַל הָאָדָם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, וְכַמָּה עֲצוּת עֲמֻקּוֹת וְתַחְבּוּלוֹת גְּדוֹלוֹת

צָרִיךְ בְּכָל יוֹם, שֶׁיִּזְכֶּה לְהִנָּצֵל מֵהָרוֹצְחִים וְהָאוֹרְבִים הָאַכְזָרִים, הָעוֹמְדִים עָלָיו בְּכָל יוֹם, שֶׁהֵם הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, וּצְרִיכִין בְּכָל יוֹם וָיוֹם לִצְעֹק הַרְבֵּה מִמַּעֲמַקִּים, מֵעֹמֶק הַלֵּב מְאֹד מְאֹד, בִּבְחִינַת: מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ הַשֵּׁם, בְּחִינַת: צָעַק לִבָּם אֶל הַשֵּׁם, עַד שֶׁיִּזְכֶּה לְהַמְשִׁיךְ עֲצוֹת עֲמֻקוֹת מֵהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהֵם בְּחִינַת: מַיִם עֲמֻקִּים עֵצָה בְלֵב אִישׁ, וְאִישׁ תְּבוּנָה יִדְלֶנָּה, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֶּה לֵידַע לָתֵת עֵצוֹת בְּנַפְשׁוֹ בְּכָל דָּבָר בְּאֹפֶן שֶׁיַּצְלִיחַ עַל־יְדֵי זֶה הַצְלָחָה אֲמִתִּית וְנִצְחִית. וְעַל זֶה צָעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, הַרְבֵּה: עַד אָנָה אֹשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי וְכוּ', וּכְתִיב: בַּעֲצָתְךָ תַנְחֵנִי, וּכְתִיב: אֲבָרֵךְ הַשֵּׁם אֲשֶׁר יְעָצָנִי וְכוּ', וְעַל־זֶה תִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לְהִתְפַּלֵּל בְּכָל יוֹם: וְתַקְּנֵנוּ בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ (הִלְכוֹת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ו', אוֹת ז):

ג.

יָדוּעַ מַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: בְּדֶרֶךְ שֶׁאָדָם רוֹצֶה לֵילֵךְ מוֹלִיכִין אוֹתוֹ, וּמִזֶּה בָּאִים כָּל הָעֵצוֹת הַמְקֻלְקָלוֹת, שֶׁנִּדְמֶה לוֹ כִּי מֵאֵת הַשֵּׁם הֵם אוֹ שֶׁהַצַּדִּיק יָעַץ לוֹ כָּךְ, וּבֶאֱמֶת הַכֹּל מִמֶּנּוּ בְּעַצְמוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: אִוֶּלֶת אָדָם תְּסַלֵּף דַּרְכּוֹ וְכוּ', כִּי כְּמוֹ שֶׁשּׁוֹאֲלִין אֶת הַצַּדִּיק, כֵּן הוּא מֵשִׁיב, עַל כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּשׁ עַל עַצְמוֹ בֶּאֱמֶת, צָרִיךְ לְבַקֵּשׁ מְאֹד בְּתַחֲנוּנִים רַבִּים אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֶת הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁיְּשִׁימוּ לִבָּם הֵיטֵב עַל מַה שֶּׁנַּעֲשֶׂה עִמּוֹ וִירַחֲמוּ עָלָיו בֶּאֱמֶת בְּאֹפֶן שֶׁיִּתְּנוּ לוֹ עֵצָה אֲמִתִּית, שֶׁיַּצְלִיחַ עַל־יָדָהּ לָנֶצַח בֶּאֱמֶת (הִלְכוֹת תַּעֲנִית, הֲלָכָה ד', אוֹת ח):

ד.

לִפְעָמִים נוֹפֵל הָאָדָם לִסְפֵקוֹת וְעֵצוֹת חֲלוּקוֹת כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאִי אֶפְשָׁר לוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן לֵידַע הָאֱמֶת אֵיךְ לְהִתְנַהֵג, וְכָל מַה שֶּׁחוֹתֵר לִמְצֹא עֵצָה שְׁלֵמָה, מְבַלְבְּלִין עֲצָתוֹ בְּכָל פַּעַם כִּי עַכְשָׁו נִגְמַר בְּדַעְתּוֹ בִּרְאָיוֹת בְּרוּרוֹת, שֶׁהוּא צָרִיךְ לְהִתְנַהֵג כָּךְ, וּבְתוֹךְ כָּךְ עוֹלֶה עַל דַּעְתּוֹ סְבָרָא אַחֶרֶת, עַד שֶׁעֲצָתוֹ הָרִאשׁוֹנָה נִסְתֶּרֶת לְגַמְרֵי, וְעוֹלִים סְבָרוֹת בְּדַעְתּוֹ שֶׁצָּרִיךְ לְהִתְנַהֵג בְּהִפּוּךְ מַמָּשׁ מִמַּה שֶׁחָשַׁב מִקֹּדֶם, וְזֶה בְּחִינַת עֵצוֹת חֲלוּקוֹת הַנַּ"ל. וְלִפְעָמִים מִתְגַּבֵּר חֶלֶק הָעֵצָה כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ בְּשׁוּם אֹפֶן לְהַכְרִיעַ הָעֵצָה לָכָן אוֹ לָכָן, וּכְשֶׁהָאָדָם רוֹאֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁהוּא מֻנָּח בַּחֹשֶׁךְ זֶה זְמַן רַב וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ שׁוּם עֵצָה אֵיךְ לָצֵאת מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ לָצֵאת, וַעֲצָתוֹ חֲלוּקָה מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי זֶהוּ בְּעַצְמוֹ תַּקָּנָתוֹ, שֶׁיִּצְעַק עַל זֶה בְּעַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל אֲשֶׁר נָפַל כָּל כָּךְ, עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ הָעֵצָה שְׁלֵמָה אֵיךְ לָצֵאת מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר, כִּי בְּוַדַּאי אֵין שׁוּם יְאוּשׁ בָּעוֹלָם כְּלָל, וּבְוַדַּאי גַּם בְּמְקוֹמוֹ נִמְצָאִין עֵצוֹת אֵיךְ לָצֵאת מֵחֹשֶׁךְ לְאוֹר, מֵרַע לְטוֹב, רַק שֶׁבַּעֲוֹנוֹתָיו נֶעְלְמוּ מִמֶּנּוּ הָעֵצוֹת בְּבְחִינַת: מִי זֶה מַחְשִׁיךְ עֵצָה בְּמִילִין וְכוּ', וְעַל כֵּן תַּקָּנָתוֹ, שֶׁיֵּדַע עַל כָּל פָּנִים הָאֱמֶת, שֶׁנִּפַּל כָּל כָּךְ וְנִתְרַחֵק

כָּל כָּךְ עַד שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ שׂוּם עֵצָה, וְיִצְעַק עַל זֶה בְּעַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹרֵהוּ הָעֵצָה וְהַדֶּרֶךְ אֵיךְ לְהִתְנַהֵג בֶּאֱמֶת, וּכְמוֹ שֶׁדָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם צָעַק עַל זֶה הַרְבֵּה, כִּי בֶּאֱמֶת גַּם עַל הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים בְּמַעֲלָה מְאֹד עוֹבְרִים עֲלֵיהֶם גַּם כֵּן עֵצוֹת חֲלוּקוֹת בְּעִנְיְנֵיהֶם וּבְהַנְהָגוֹתֵיהֶם, וְכַמּוּבָן בַּמֶּה שֶׁצָּעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם: עַד אָנָה אָשִׁית עֵצוֹת בְּנַפְשִׁי וְכוּ', שֶׁמּוּבָן מִזֶּה, שֶׁעָבְרוּ עָלָיו חֲלֻקּוֹת הָעֵצָה הַרְבֵּה מְאֹד, מִכָּל־שֶׁכֵּן וְכָל־שֶׁכֵּן קְטַנֵּי הָעֵרֶךְ, מִכָּל־שֶׁכֵּן הַנִּלְכָּדִים בְּמַאֲסַר הַתַּאֲווֹת וּבְהִרְהוּרִים וְכוּ' וְכוּ', רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁצְּרִיכִין לֵידַע וּלְהַאֲמִין, שֶׁבְּוַדַּאי בְּכָל מָקוֹם שֶׁהֵם יֵשׁ שָׁם עֵצָה וְתַחְבּוּלָה אֵיךְ לָצֵאת וְלָשׁוּב מִשָּׁם, אַךְ שֶׁאֵין יוֹדְעִין הָעֵצָה, וַעֲצָתָם חֲלוּקָה תָּמִיד, עַל כֵּן תַּקָּנָתָם - שֶׁיֵּדְעוּ הָאֱמֶת, שֶׁאֵין יוֹדְעִים שׂוּם עֵצָה, וְיִתְפַּלְּלוּ עַל זֶה הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז יְכוֹלִין לִזְכּוֹת שֶׁתִּהְיֶה הַיְרִידָה תַּכְלִית הָעֲלִיָּה, כַּמְבֹאָר בְּפָנִים, (הִלְכוֹת גִּטִּין, הֲלָכָה ג', אוֹת כ"ה):

צַדִּיק

א.

צְרִיכִין לְנַדֵּד שֵׁנָה מֵעֵינָיו וּמְעַפְעַפָּיו - תְּנוּמָה לְשׁוֹטֵט וּלְבַקֵּשׁ וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים, שֶׁיִּזְכֶּה לִמְצֹא הַצַּדִּיק, שֶׁיּוּכַל לְרַפְּאוֹתוֹ וּלְהַכְנִיס בּוֹ הַשָּׂגַת אֱלֹקוּת וּלְהַצִּיל אֶת נַפְשׁוֹ מִנִּי שַׁחַת, וְעַל זֶה צְרִיכִין לְשַׁבֵּר הַשֵּׁנָה וְלָקוּם בַּחֲצוֹת לַיְלָה וְלִבְכּוֹת וְלִצְעֹק מְאֹד עַל חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְעַל הִסְתַּלְּקוּת הַצַּדִּיקִים, שֶׁקִּשֶּׁה כִּפְלַיִם כְּחֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, עַד שֶׁיִּזְכֶּה גַּם עַתָּה לִמְצֹא הָרַבִּי וְהַמַּנְהִיג הָאֲמִתִּי, שֶׁיּוּכַל לְהַכְנִיס בּוֹ יְדִיעַת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִתְמַלְּאוּ לוֹ כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת וְיִתְבַּטְּלוּ כָּל הַצָּרוֹת וְיִתְתַּקֵּן הַכֹּל. (הִלְכוֹת הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ד', אוֹת ז):

ב.

הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל הַנַּ"ל, שֶׁעוֹסֵק לְקָרֵב הָרְחוֹקִים, שֶׁנֶּאֱחַז בָּהֶם הַבַּעַל־דָּבָר וְחֵילוֹתָיו בְּיוֹתֵר, הוּא בְּעֹצֶם חָכְמָתוֹ מוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ כָּל־ כָּךְ אֲלֵיהֶם, עַד שֶׁנִּדְמֶה כְּאִלּוּ עוֹשֶׂה מַעֲשֶׂה נַעֲרוּת, כִּי מְדַבֵּר עִמָּהֶם שִׂיחוֹת חֻלִּין וְאוֹכֵל וְשׁוֹתֶה עִמָּהֶם וְלִפְעָמִים מְטַיֵּל וּמְשַׂחֵק עִמָּהֶם, וְכָל כַּוָּנָתוֹ - כְּדֵי לְקָרְבָם עַל־יְדֵי־זֶה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (שָׁם, אוֹת ט"ז):

ג.

מַעֲלָה גְּדוֹלָה לִהְיוֹת אֵצֶל הַצַּדִּיק בִּזְמַן שֶׁיֵּשׁ אֶצְלוֹ קִבּוּץ גָּדוֹל מֵהַרְבֵּה אֲנָשִׁים מִיִּשְׂרָאֵל, כִּי בְּוַדַּאי כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּפְרָט הוּא רָחוֹק הַרְבֵּה מְאֹד מִקְּדֻשַּׁת הַצַּדִּיק הַדּוֹר, וְאִי אֶפְשָׁר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ רַק עַל־יְדֵי כְּלָלִיּוּת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה נִמְשֶׁכֶת הֶאָרָתוֹ הַגְּדוֹלָה, וְאָז יָכוֹל גַּם כָּל אֶחָד וְאֶחָד לְקַבֵּל הֶאָרָתוֹ בִּפְרָטִיּוּת (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ב', אוֹת ד):

ד.

מַה שֶּׁמּוֹעִיל תְּשׁוּבָה לְכָל הַחֲטָאִים, הוּא רַק מִצַּד הַחֶסֶד וְעַל עָוֹן הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁאֵין מוֹעִיל לוֹ תְּשׁוּבָה, כִּי כָּךְ רָאוּי לוֹ, כַּמְבאָר בִּפְנִים, אֲבָל בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ דָּבָר, שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, אַךְ עִקַּר תִּקּוּנוֹ הוּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הַדּוֹר, כִּי הוּא יָכוֹל לְעוֹרֵר וּלְהַמְשִׁיךְ עָלָיו חֶסֶד חָדָשׁ, עַד שֶׁיִּתְתַּקֵּן גַּם כֵּן (שָׁם, אוֹת י"א):

ה.

בְּכָל דּוֹר וְדוֹר יֵשׁ כַּמָּה צַדִּיקִים אֲמִתִּיִּים, אֲבָל יֵשׁ אֱמֶת לְמַעְלָה מֵאֱמֶת, כִּי בְּוַדַּאי אֵין מַדְרֵגַת כָּל הַצַּדִּיקִים שָׁוִין, וְכָל מַה שֶּׁמַּעֲלַת וּמַדְרֵגַת הַצַּדִּיקִים גָּדוֹל יוֹתֵר, בְּוַדַּאי הָאֱמֶת שֶׁלּוֹ גָּדוֹל וּמְבֹרָר בְּיוֹתֵר, כִּי הָעִקָּר הוּא הָאֱמֶת, עַד שֶׁיֵּשׁ בְּכָל דּוֹר צַדִּיק אֲמִתִּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדַּת הָאֱמֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, רַק מֵחֲמַת הִתְגַּבְּרוּת הַחִלּוּפִים וְהַתְּמוּרוֹת, עַל־יְדֵי־זֶה קָשֶׁה מְאֹד לֵידַע הֵיכָן הָאֱמֶת, כִּי עַל־פִּי־רֹב מִתְגָּרֶה הַבַּעַל־דָּבָר בְּהַצַּדִּיקִים בְּעַצְמָן וּמַכְנִיס בֵּינֵיהֶם מַחֲלֹקֶת גָּדוֹל לַחֲלֹק עַל זֶה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁהוּא בְּחִינַת נְקֻדַּת הָאֱמֶת שֶׁבֵּין הַצַּדִּיקִים, וְנִדְמֶה לָהֶם כְּאִלּוּ זֶה הַצַּדִּיק דַּיְקָא נוֹטֶה, חַס וְשָׁלוֹם, מִדֶּרֶךְ הָאֱמֶת, וּמִזֶּה הָיָה בְּחִינַת הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁחָלְקוּ הַשְּׁבָטִים עַל יוֹסֵף, עַד אֲשֶׁר לְעֶבֶד נִמְכַּר יוֹסֵף, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְגַּלְגֵּל הַדָּבָר וְיָרְדוּ אֲבוֹתֵינוּ לְמִצְרַיִם וְהָיוּ שָׁם עֲבָדִים, וְכֵן מַחֲלֹקֶת שְׁאוּל, שֶׁרָדַף אֶת דָּוִד בְּחִנָּם, וּכְמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּכַמָּה וְכַמָּה דּוֹרוֹת, בִּפְרָט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא, שֶׁהִתְגַּבֵּר הַקְּטֶגּוֹרְיָא וְהַמַּחֲלֹקֶת גַּם בֵּין הַצַּדִּיקִים, עַד שֶׁאֵין יוֹדְעִים הֵיכָן הָאֱמֶת, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְפַּלֵּל לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה הַרְבֵּה כַּנַּ"ל. (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ג', אוֹת י"ז):

ו.

תִּקּוּן זֶה, שֶׁעוֹסֵק הַצַּדִּיק בְּחִינַת מֹשֶׁה לְהַעֲלוֹת מִשְׁמָד לְרָצוֹן, זֶה צָרִיךְ גַּם כָּל אֶחָד לְפִי מַדְרֵגָתוֹ, כִּי אֲפִלּוּ הַכְּשֵׁרִים, כְּשֶׁסָּרִים לִפְעָמִים מֵאַחֲרֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נֶחְשָׁב לַעֲבוֹדָה זָרָה בְּחִינַת שִׁמְד, רַחֲמָנָא לִצְלָן, בְּחִינַת: וְסַרְתֶּם וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְעִקַּר בְּחִינַת עֲבוֹדָה זָרָה וּשְׁמָד הוּא בְּחִינַת תַּאֲוַת מָמוֹן וְטִרְדַּת וּמְרִירַת הַפַּרְנָסָה, שֶׁהַשָּׂטָן וְהַבַּעַל־דָּבָר מַפִּיל אֶת כָּל אֶחָד בְּדַעְתּוֹ לְטִבְעִיּוּת וְרוֹצֶה לְהַרְחִיקוֹ מֵאֱמוּנַת הַהַשְׁגָּחָה וְהָרָצוֹן הָעֶלְיוֹן, וּמֵחֲמַת זֶה דּוֹאֵג תָּמִיד עַל מָמוֹן וּפַרְנָסָה, וְיֵשׁ שֶׁיֵּשׁ לוֹ מָמוֹן הַרְבֵּה וּמִתְאַוֶּה יוֹתֵר וְיוֹתֵר, וְכָל זֶה הוּא בְּחִינַת שִׁמְד, כִּי כָּל הָעֲבוֹדוֹת זָרוֹת תְּחוּבִים בְּמָמוֹן, כַּמְבאָר בְּמָקוֹם אַחֵר וְהַתִּקּוּן לָזֶה - לְקַשֵּׁר אֶת עַצְמוֹ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר הָאֲמִתִּיִּים בְּחִינַת מֹשֶׁה וּלְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה דְּקְדֻשָּׁה לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְלֹא לְהִתְפָּאֵר, חַס וְשָׁלוֹם, וְעַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִים הָאָרַת הָרָצוֹן מִבְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁנִּסְתַּלֵּק, וְנִכְלָל בְּשׁוֹרֶשׁ הָרָצוֹן רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יָאִיר לָהֶם הָרָצוֹן דְּקְדֻשָּׁה בְּכָל מִינֵי חֹשֶׁךְ לְהַעֲלוֹתָם מִשָּׁם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עוֹלִין מִשְׁמָד לְרָצוֹן (שָׁם, הֲלָכָה ה', אוֹת מ"ה, ס"א):

ז.

זֶה יָדוּעַ לְכָל אָדָם כַּמָּה וְכַמָּה עִתִּים עוֹבְרִים עָלָיו בְּרוּחָנִיּוּת וְגַשְׁמִיּוּת בְּגוּף וָנֶפֶשׁ וּמָמוֹן וְכוּ', וְכַמָּה וְכַמָּה יְשׁוּעוֹת נִפְלָאוֹת שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹזֵר לוֹ בְּכָל פַּעַם, בִּפְרָט בְּעִנְיַן קְדֻשַּׁת יַהֲדוּתוֹ, שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר. וּבְכָל עֵת וָעֵת שֶׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, בֵּין בְּטִיבוּ בֵּין בְּעִקּוּ, בֵּין בַּעֲלִיָּה בֵּין בִּירִידָה - בְּכֻלָּם מֵאִיר בָּהֶם הַצַּדִּיק, שֶׁיֵּדְעוּ יִשְׂרָאֵל עֲצוֹת מַה לַּעֲשׂוֹת וּבַמֶּה יְחַיֶּה אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת וָעֵת כְּפִי הָעֵת אֲשֶׁר עוֹבֵר עָלָיו, בְּאֹפֶן שֶׁיִּשְׁאֲרוּ עַל עָמְדָם וְלֹא יִפְּלוּ וְלֹא יִתְרַחֲקוּ לְעוֹלָם. וְהָעִקָּר - עַל־יְדֵי שֶׁיְּקַשְּׁרוּ כָּל הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עֲלֵיהֶם לְעֵת הָאַחֲרוֹן, שֶׁהוּא עֵת קִבּוּל הַשָּׂכָר שֶׁל כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל, שֶׁאָז יִזְכֶּה כָּל אֶחָד כְּפִי עֲבוֹדָתוֹ לְהֶאָרַת הָרָצוֹן הַמַּפְלִג לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּהִשְׁתּוֹקְקוּת נִפְלָא וְנוֹרָא, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: כְּעֵת יֵאָמֵר לְיַעֲקֹב וּלְיִשְׂרָאֵל מַה פָּעַל אֵל, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְלֶעָתִיד הַזֹּאת צְרִיכִין לְקַשֵּׁר כָּל הָעִתִּים הָעוֹבְרִים עָלָיו בָּעוֹלָם הַזֶּה, כִּי עִקַּר הַהִתְחַזְּקוּת הוּא עַל־יְדֵי הָרָצוֹן, שֶׁאֵיךְ שֶׁהוּא וְאֵיךְ שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, עַל כָּל פָּנִים יְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּרָצוֹן חָזָק לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי הָרָצוֹן הַטּוֹב בְּעַצְמוֹ יָקָר וְחָשׁוּב מְאֹד, וְעַל־יְדֵי־זֶה יִתְעוֹרֵר וְיִתְגַּבֵּר לְהִתְפַּלֵּל תָּמִיד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַרְבּוֹת בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת רַבּוֹת וְהִתְבּוֹדְדוּת לִשְׂפֹּךְ לִבּוֹ כַּמַּיִם לִפְנֵי הַשֵּׁם, עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא הַשֵּׁם מִשָּׁמַיִם וְיָאִיר עָלָיו הַדַּעַת הַקָּדוֹשׁ הָאֲמִתִּי לְבַטֵּל הָרוּחַ־שְׁטוּת וְלִשּׁוּב מִכָּל הָעַוָּונוֹת וּלְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם לִסְעֻדָּה, הֲלָכָה ו', אוֹת נ"א):

ח.

עִקַּר הַיְצֶר הָרָע, שֶׁמִּתְגַּבֵּר בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, הוּא לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים אֶת הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה דַּיְקָא, כַּנִּרְאֶה בְּחוּשׁ, שֶׁעִקַּר הַמַּחֲלֹקֶת - עַל הַצַּדִּיק שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר, וְאַחַר־כָּךְ, בְּשֶׁכְּבָר הַיָּמִים הַבָּאִים, מוֹדִים הָעוֹלָם גַּם בְּזֶה הַצַּדִּיק וְאוֹמְרִים, שֶׁזֶּה בְּוַדַּאי הָיָה צַדִּיק, רַק שֶׁחוֹלְקִים עַל זֶה הַצַּדִּיק שֶׁבְּאוֹתוֹ הַדּוֹר, כְּמוֹ שֶׁרָאִינוּ בְּעִנְיַן הַמַּחֲלֹקֶת שֶׁהָיָה עַל הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה בְּיָמָיו, וְאַחַר־כָּךְ הוֹדוּ כֻּלָּם בִּקְדֻשַּׁת הָאֲרִ"י וְחָלְקוּ עַל הַבַּעַל־שֵׁם־טוֹב זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, וְכֵן בְּכָל דּוֹר. וְכָל זֶה - מֵחֲמַת שֶׁעִקַּר בֵּרוּר הַמְדֻמֶּה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, הוּא דַּיְקָא עַל־יְדֵי זֶה הַצַּדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה דַּיְקָא. וְעַל כֵּן מַנִּיחַ עַצְמוֹ הַבַּעַל־דָּבָר לְאָרְכּוֹ וּלְרָחְבּוֹ לְהַסְתִּיר וּלְהַעֲלִים זֶה הַצַּדִּיק דַּיְקָא, וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהִתְקָרֵב לְצַדִּיק הָאֱמֶת שֶׁבַּדּוֹר הַזֶּה דַּיְקָא, כְּדֵי שֶׁיְּזַכֶּה עַל־יָדוֹ דַּיְקָא לִשְׁלֵמוּת בֵּרוּר הָאֱמוּנָה שֶׁצְּרִיכִין כְּפִי אוֹתוֹ הַדּוֹר וְהָעֵת וְהַזְּמַן שֶׁל עַכְשָׁו דַּיְקָא (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הָרַיְחַ, הֲלָכָה ד', אוֹת ל"ג) ט.

מִי שֶׁמַּפְרִיד אֶת עַצְמוֹ מֵהַצַּדִּיק, הוּא בְּחִינַת עֵץ יָבֵשׁ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁמְּחַדֵּשׁ אֵיזֶה חִדּוּשׁ בַּתּוֹרָה, אֵינוֹ נֶחֱשָׁב בְּשֵׁם עֲשִׂיַּת פֵּרוֹת כְּלָל, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְהַצְלִיחַ בַּתּוֹרָה וְלַעֲשׂוֹת פֵּרוֹת

בֶּאֱמֶת, כִּי אִם כְּשֶׁמְּקַשְּׁרִין אֶת עַצְמוֹ לְהַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְכִסּוּפִין טוֹבִים וּלְמַעֲשִׂים טוֹבִים וּלְחִדּוּשֵׁי־תּוֹרָה אֲמִתִּיִּים (הִלְכוֹת הוֹדָאָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ח):

י.

מִי שֶׁרוֹצֶה לָחוּשׁ עַל חַיָּיו, לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִמִּיתָה עוֹלָמִית וּלְהִנָּצֵל מִסִּטְרָא דְּמוֹתָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת כְּפִירוּת, וְלִזְכּוֹת לֶאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁהִיא עִקַּר הַחַיִּים, צָרִיךְ לִנְסֹעַ וְלָבוֹא אֶל הַצַּדִּיקִים וְהַנְּבִיאִים אֲלֵיהֶם, שֶׁזֶּה סוֹד אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה עָרֵי מִקְלָט, שֶׁיָּשְׁבוּ בָּהֶם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּים, שֶׁהָיָה צָרִיךְ הָרוֹצֵחַ לָנוּס וְלִבְרֹחַ לְשָׁם, וְאַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה עָרִים אֵלּוּ הֵם כְּנֶגֶד אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה תֵּבוֹת שֶׁבְּפָרָשַׁת שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, שֶׁהוּא יְסוֹד הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה (הִלְכוֹת תְּחוּמִין, הֲלָכָה ה', אוֹת ל"ז):

יא.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: עֲשֵׂה לְךָ רַב וּקְנֵה לְךָ חָבֵר. וּמוּבָא בִּסְפָרִים, שֶׁמְּרַמֵּז עַל הַקָּנָה וְהַקֶּלְמוֹס, שֶׁכּוֹתְבִין בּוֹ הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים. וְזֶה: עֲשֵׂה לְךָ רַב - וְאִם אֵינְךָ יָכוֹל לִמְצֹאוֹ, אֲזַי הַתְּקוּן עַל־יְדֵי וְקָנֶ"ה לְךָ חָבֵר, הַיְנוּ עַל־יְדֵי הַסְּפָרִים הַקְּדוֹשִׁים הַנִּכְתָּבִים בְּקָנֶה, תְּחַבֵּר אוֹתָם אֵלֶיךָ וּתְעַיֵּן בָּהֶם הֵיטֵב, וְעַל־יְדֵי־זֶה תּוּכַל לֵידַע מִי הָרַב הָאֱמֶת (הִלְכוֹת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ז', אוֹת נ"ה):

יב.

מַעֲלַת קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים - כִּי הֵם שׁוֹכְנֵי עָפָר, שֶׁגַּם בְּחַיֵּיהֶם נַעֲשִׂים שְׁכֵנִים לֶעָפָר, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יֵשׁ לָהֶם בְּחִינַת כֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ שֶׁיֵּשׁ לְהֶעָפָר, הַיְנוּ שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כֹּחַ לְהַמְשִׁיךְ אֶצְלָם קְדֻשַּׁת אֱלֹקוּתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַמְשִׁיךְ כָּל הָעוֹלָם אֶל קְדֻשַּׁת עֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן עַתָּה, אַחַר הַהִסְתַּלְקוּת, שֶׁהֵם שׁוֹכְנֵי עָפָר מַמָּשׁ, וְאָז בִּמְקוֹם קְבוּרַת הַצַּדִּיק, שָׁם הֶעָפָר הוּא בְּחִינַת עָפָר אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, אַדְמַת קֹדֶשׁ, בִּבְחִינַת: צַדִּיקִים יִירְשׁוּ אָרֶץ, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וְעַל כֵּן בְּנֵקֶל לְהִתְעוֹרֵר שָׁם בֶּאֱמֶת לַעֲבוֹדָתוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהַגְבִּיר הַכֹּחַ הַמּוֹשֵׁךְ דְּקֻדֻּשָּׁה עַל הַכֹּחַ הַמַּכְרִיחַ (הִלְכוֹת יוֹם־טוֹב, הֲלָכָה ה', אוֹת ב):

יג.

גָּדֵל מַעֲלַת קִבְרֵי הַצַּדִּיקִים - כִּי שָׁם יְכוֹלִין הַכֹּל לְהִתְתַּקֵּן, אֲפִלּוּ מִי שֶׁהוּא בֵּין שְׁנֵי הַס"מ [הַסְּמָךְ מֵם], חַס וְשָׁלוֹם, יָכוֹל הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל לְהוֹצִיאוֹ מִשָּׁם, כְּשֶׁבָּאִים עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ וְרוֹצֶה לְחַזֵּר בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי מִיתַת הַצַּדִּיק הַגָּדוֹל גָּבוֹהַּ וְנַעֲלֶה וְנִשְׂגָּב מְאֹד, וְאָז דַּיְקָא הוּא מִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹ לִגְמֹר מַה שֶּׁצָּרִיךְ לִגְמֹר לְטוֹבַת נַפְשׁוֹת יִשְׂרָאֵל, כִּי מִיתַת הַצַּדִּיק הוּא בְּחִינַת תְּפִלָּה בִּבְחִינַת דִּין, שֶׁמִּתְפַּלֵּל הַבַּעַל־כֹּחַ הַגָּדוֹל וְהַסִּטְרָא־אַחֲרָא בּוֹלַעַת אוֹתָהּ, וְהַתְּפִלָּה מֻחֶמֶת שֶׁהִיא קְדוֹשָׁה מְאֹד וְיוֹצְאָה מִבַּעַל־כֹּחַ גָּדוֹל, עַל כֵּן אֵין כֹּחַ לְהַסִּטְרָא

אַחֶרָא לִבְלֹעַ אוֹתָהּ לְנֶמֶרִי, רַק אַדְרַבָּא, הַתְּפִלָּה עוֹמֶדֶת לָהּ בְּצַוָּארָהּ, עַד שֶׁהַסִּטְרָא אֶחֳרָא מֻכְרַחַת עַל־יְדֵי־זֶה לְהָקִיא וּלְהוֹצִיא וּלְהַחֲזִיר כָּל הַקְּדֻשׁוֹת שֶׁבָּלְעָה, אַף גַּם עַצְמוּת חִיּוּתָהּ מַמָּשׁ. וְזֶה סוֹד הַתִּקּוּנִים וְהַבֵּרוּרִים הַנִּפְלָאִים, הַנַּעֲשִׂים עַד עַתָּה עַל־יְדֵי מִיתַת עֲשָׂרָה הֲרוּגֵי מַלְכוּת, כַּמּוּבָא בַּכְּתָבִים. וּבֶאֱמֶת מִיתַת כָּל הַצַּדִּיקִים הִיא בְּחִינַת מְסִירַת־נֶפֶשׁ עַל קִדּוּשׁ הַשֵּׁם, בְּפֹרָט מִיתַת הַצַּדִּיקִים שֶׁבְּחוּץ־לָאָרֶץ, שֶׁהַכֹּל הוּא כְּעִנְיַן הַתְּפִלָּה בִּבְחִינַת דִּין, שֶׁמּוֹסְרִים גּוּפָם שֶׁיִּהְיֶה נִקְבָּר בְּחוּץ־לָאָרֶץ, שֶׁשָּׁם שְׁלִיטַת הַסִּטְרָא אֶחֳרָא, וְנִדְמֶה לְהַסִּטְרָא אֶחֳרָא שֶׁהִיא בּוֹלַעַת אֶת הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה, אֲבָל זֶה הַגּוּף הַקָּדוֹשׁ הוּא בַּעַל־כֹּחַ גָּדוֹל וְעוֹמֵד לְהַסִּטְרָא אֶחֳרָא בְּצַוָּארָהּ, עַד שֶׁמַּכְרַחַת עַל־יְדֵי־זֶה לְהָקִיא הֲקָאוֹת הַרְבֵּה מִקִּרְבָּהּ וּמִבִּטְנָהּ, עַד שֶׁיִּגְמֹר הַצַּדִּיק מַה שֶּׁהִתְחִיל, כִּי גַּם בְּחַיָּיו עָסַק כָּל יָמָיו בָּזֶה וּמָסַר נַפְשׁוֹ בְּשִׁבְיל זֶה, אַךְ אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ, אָז אֵינוֹ פּוֹסֵק מִלַּעֲסֹק בָּעֲבוֹדָה הַקְּדוֹשָׁה הַזֹּאת, עַד שֶׁיִּגְמֹר הַכֹּל לְטוֹבָה כִּרְצוֹנוֹ. וְעַל כֵּן שָׁם, עַל קִבְרוֹ הַקָּדוֹשׁ, יָכוֹל כָּל־אֶחָד לְהִתְתַּקֵּן, אֲפִלּוּ הַנָּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים, אִם יָזְכֶּה לָבוֹא לְשָׁם בְּחַיָּיו וִיבַקֵּשׁ וְיִתְפַּלֵּל שָׁם עַל תִּקּוּן נַפְשׁוֹ, וְזֶה גַּם עִנְיַן הָעֲשָׂרָה קַפִּיטֶל תְּהִלִּים שֶׁנִּתְיַסְּדוּ לוֹמַר שָׁם, עַיֵּן פְּנִים (הִלְכוֹת חֹל־הַמּוֹעֵד, הֲלָכָה ד', אוֹת י"ד־ט"ו):

יד.

עַל־יְדֵי שֶׁזּוֹכִין לְפָרְנֵס אֶת הַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה בְּנֶקֶל יוֹתֵר לְקַבֵּל מִמֶּנּוּ הֶאָרַת דַּעְתּוֹ הַקְּדוֹשָׁה, עַד שֶׁיְּכוֹלִין לִזְכּוֹת עַל־יְדֵי־זֶה לֶאֱכֹל בְּעַצְמוֹ גַּם כֵּן בְּקְדֻשָּׁה גְּדוֹלָה וּלְקַבֵּל הֶאָרַת הָרְצוֹן בְּשִׁעַת הָאֲכִילָה. גַּם עַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְקַבֵּל הֶאָרָה יְתֵרָה מֵהַשְׁאָרַת הַדַּעַת, שֶׁנִּשְׁאָר מֵהַצַּדִּיק גַּם אַחַר הִסְתַּלְקוּתוֹ (הִלְכוֹת פִּדְיוֹן בְּכוֹר, הֲלָכָה ה', אוֹת ז, י):

טו.

גַּם יְכוֹלִין לְקַבֵּל עַל־יְדֵי־זֶה שֶׁפַע בְּרָכָה וַעֲשִׁירוּת גָּדוֹל (שָׁם):

טז.

עַל־יְדֵי הַהֲלִיכָה וְהַנְּסִיעָה, שֶׁכָּל אֶחָד הוֹלֵךְ וְנוֹסֵעַ מִמְּקוֹמוֹ לְהַצַּדִּיק, עַל־יְדֵי־זֶה מַעֲלֶה מְקוֹמוֹ לְבְחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁהוּא הַצַּדִּיק. וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁנּוֹסְעִין וְהוֹלְכִין עַל קִבְרֵי צַדִּיקִים, בְּפֹרָט קֹדֶם רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, כִּי בַּמָּקוֹם שֶׁשּׁוֹכֵב הַצַּדִּיק, שָׁם מְקוֹם מְנוּחָתוֹ, בְּבְחִינַת: יָבֹא שָׁלוֹם יָנוּחוּ עַל מִשְׁכְּבוֹתָם, וְעִקַּר מְנוּחַת הַצַּדִּיק הוּא כְּשֶׁמְּקֻשָּׁר וְנִכְלָל בִּבְחִינַת כִּסֵּא הַכָּבוֹד, בְּחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם, שֶׁשָּׁם עִקַּר הַמְּנוּחָה וְהַנַּחֲלָה בִּבְחִינַת: וְכִסֵּא כָבוֹד יְנֻחִילֵם וְכוּ', וְעַל כֵּן שָׁם, בְּמָקוֹם גְּנִיזַת הַצַּדִּיק, זוֹכֶה כָּל אֶחָד שֶׁיְּרֻחֲמוּ עָלָיו מִלְּמַעְלָה וְיָדוּנוּ אוֹתוֹ לְכַף־זְכוּת עַל־יְדֵי בְּחִינַת מְקוֹמוֹ שֶׁל עוֹלָם (הִלְכוֹת שְׁלוּחִין, הֲלָכָה ד', אוֹת יג):

יז.

בְּכָל פַּעַם שֶׁבּוֹכִין עַל הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק וּמְחַפְּשִׂין וּמְבַקְּשִׁין אוֹתוֹ כָּרָאוּי, אֲזַי מוֹצִיאִין קְרֻשָּׁתוֹ עַל־יְדֵי הַבֵּן אוֹ הַתַּלְמִיד, שֶׁמְּמַלֵּא מְקוֹם אָבִיו וְרַבּוֹ, כִּי זֶה כְּלָל גָּדוֹל, שֶׁאֵין הַצַּדִּיק מִסְתַּלֵּק מִן הָעוֹלָם עַד שֶׁנּוֹלָד אַחֵר תַּחְתָּיו, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: וְזָרַח הַשֶּׁמֶשׁ וּבָא הַשֶּׁמֶשׁ וְכוּ', אֶבָל צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר זֶה הַרְבֵּה הַרְבֵּה, בִּפְרָט בַּדּוֹרוֹת הַלָּלוּ, וְעַל כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁצְּרִיכִין לִבְכּוֹת וְלִסְפֹּד הַרְבֵּה עַל הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק, אֲבָל צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד, שֶׁלֹּא לְהִכָּשֵׁל עַל־יְדֵי־זֶה לוֹמַר, שֶׁכְּבָר מֵת הַצַּדִּיק וְאָפַס תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, וְלֹא נִשְׁאַר בָּעוֹלָם חֶלְיָפְתּוֹ וְהַשְׁאָרְתּוֹ, כִּי זֶה פְּגָם עָצוּם, מְאֹד כִּי בְּוַדַּאי הַצַּדִּיק לֹא מֵת, וּבְוַדַּאי נִשְׁאַר הַשְׁאָרַת קְרֻשָּׁתוֹ אֲצֶל בָּנָיו וְתַלְמִידָיו, רַק שֶׁצְּרִיכִין לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ אַחַר זֶה מְאֹד מְאֹד, וְעַל־יְדֵי כָּל חִפּוּשׂ וּבַקָּשָׁה מוֹצְאִין בְּוַדַּאי קְרֻשַּׁת הַשְׁאָרְתּוֹ אֲצֶל בָּנָיו וְתַלְמִידָיו, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת: שָׁם מֵת אַהֲרֹן וַיִּכָּהֵן אֶלְעָזָר בְּנוֹ תַּחְתָּיו, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (שָׁם הֲלָכָה ה', אוֹת י"ז):

יח.

דֶּרֶךְ כַּמָּה אֲנָשִׁים, שֶׁאוֹמְרִים אַחַר הִסְתַּלְקוּת הַצַּדִּיק, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁעַתָּה כְּבָר לֹא נִשְׁאָר לָנוּ כְּלוּם חַס וְשָׁלוֹם, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁמִּצַּד אֶחָד אוֹמְרִים קְצָת אֱמֶת, כִּי בְּוַדַּאי לֹא נִשְׁאַר מַמָּשׁ צַדִּיק כָּזֶה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: פְּנֵי מֹשֶׁה כִּפְנֵי חַמָּה, פְּנֵי יְהוֹשֻׁעַ כִּפְנֵי לְבָנָה, אוֹי לְאוֹתָהּ בּוּשָׁה וְכוּ', אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אָסוּר לִשְׁאֹר, חַס וְשָׁלוֹם, בָּזֶה לוֹמַר, שֶׁמֵּחֲמַת זֶה אָפַס תִּקְוָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי נַהֲפוֹךְ הוּא, כִּי לֹא יִטֹּשׁ הַשֵּׁם אֶת עַמּוֹ לְעוֹלָם וּמֶמְשַׁלְתְּךָ בְּכָל דּוֹר וָדוֹר, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהַאֲמִין, שֶׁאַף־עַל־פִּי שֶׁצְּרִיכִין בְּוַדַּאי לְהִתְנַעְנֵעַ מְאֹד אַחֲרֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת מֹשֶׁה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לְסַיֵּם בְּדִבְרֵי נֶחָמָה לְנַחֵם וּלְשַׂמֵּחַ עַצְמוֹ בְּהַשְׁאָרָתוֹ, דְּהַיְנוּ חִדּוּשֵׁי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּשְׁאַר מִמֶּנּוּ עַל־יְדֵי סְפָרָיו וְתַלְמִידָיו, כִּי מֵהַצַּדִּיק הָאֱמִתִּי בְּוַדַּאי נִשְׁאַר הַשְׁאָרָה טוֹבָה לָנֶצַח, רַק צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ הַרְבֵּה כַּנַּ"ל (שָׁם, אוֹת י"ח):

צְדָקָה

א.

בְּוַדַּאי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ יָכוֹל לְפַרְנֵס הָעֲנִיִּים וְלִתֵּן לָהֶם כָּל טוּב בְּעַצְמוֹ, אַךְ עִקַּר מִצְוַת הַצְּדָקָה הִיא מֵחֲמַת שֶׁהַמָּמוֹן כְּבָר בְּיַד הָעָשִׁיר, וּבְיָדוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ כִּרְצוֹנוֹ, וְהוּא מִתְגַּבֵּר בִּבְחִירָתוֹ וְנוֹתֵן מִכִּיסוֹ לִצְדָקָה, זֶה יָקָר מְאֹד אֲצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיךְ חֶסְדִים בָּעוֹלָם, וְזֶהוּ רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁבֶּן־אָדָם הַבַּעַל־בְּחִירָה יַמְשִׁיךְ לָעוֹלָם עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה, שֶׁנּוֹתֵן לְהֶעָנִי בִּבְחִירָתוֹ, וּבְכָל זֶה רוֹאִין גֹּדֶל כֹּחַ הַבְּחִירָה (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה', אוֹת צ"א):

ב.

הַתִּקּוּן שֶׁל כָּל הוֹלְכֵי דְּרָכִים בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת הוּא עַל־יְדֵי צְדָקָה, כִּי עִקַּר יְדִיעַת הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר בָּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ אִי אֶפְשָׁר לְהוֹרוֹת בְּפֵרוּשׁ, כִּי אִם בְּרֶמֶז בִּבְחִינַת: אַשְׁכִּילְךָ וְאוֹרְךָ בְּדֶרֶךְ זוּ תֵּלֵךְ אִיעֲצָה עָלֶיךָ עֵינִי, כִּי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר כָּל הַמְּבוּכוֹת וְהַטָּעָיוֹת שֶׁיֵּשׁ בַּהֲלִיכַת הַדְּרָכִים, אֲפִלּוּ בְּגַשְׁמִיּוּת, מִכָּל שֶׁכֵּן בְּעִנְיַן דְּרָכִים וּנְתִיבוֹת בְּרוּחָנִיּוּת בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, שֶׁבְּוַדַּאי אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר וּלְפָרֵשׁ לְכָל אֶחָד וְאֶחָד הַדֶּרֶךְ הַיָּשָׁר בְּכָל יוֹם וּבְכָל עֵת לְהֵיכָן יִפְנֶה לְהַצִּיל נַפְשׁוֹ מִמַּה שֶׁצָּרִיךְ לְהִנָּצֵל, כִּי אִם בְּרֶמֶז, שֶׁמְּרַמְּזִין לָאָדָם בְּכָל עֵת בְּדֶרֶךְ זוּ יֵלֵךְ; וְכָל זֶה נִתְתַּקֵּן עַל־יְדֵי צְדָקָה בְּחִינַת: צְדָקַת תָּמִים תְּיַשֵּׁר דַּרְכּוֹ, כִּי עַל־יְדֵי צְדָקָה זוֹכִין לֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר בְּגַשְׁמִיּוּת וְרוּחָנִיּוּת. (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הוֹדָאָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ה):

ג.

מַעֲלַת מִצְוַת הַצְּדָקָה הוּא בְּלִי שִׁעוּר, וְכָל הַתּוֹרָה וְכָל תִּקּוּן הָעוֹלָמוֹת תְּלוּיִ בָּזֶה, כִּי הַכֹּל נִבְרָא בִּשְׁבִיל כְּבוֹדוֹ, וְכָל כְּבוֹדוֹ נִתְגַּלֶּה עַל־יְדֵי הַצְּדָקָה, שֶׁעַל־יָדָהּ נַעֲשֶׂה כְּלִי לְקַבֵּל הַשְׁפָּעַת הַנַּעַם הָעֶלְיוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשֶׂה הוֹלָדָה וְנִתְגַּלֶּה כְּבוֹדוֹ, כַּמְּבֹאָר בְּפָנִים, וְעַל כֵּן שְׁקוּלָה צְדָקָה כְּכָל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. אֲבָל צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּצְדָקָה מְאֹד וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּזְכֶּה לְקַיֵּם מִצְוַת הַצְּדָקָה כָּרָאוּי, שֶׁיִּתֵּן הַצְּדָקָה בְּלֵב שָׁלֵם לְמַעַן שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת וְשֶׁיְּזַמֵּין לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עֲנִיִּים הֲגוּנִים לְזָכוֹת בָּהֶם, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַצְּדָקָה - שֶׁיִּתְגַּדֵּל כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי זֶה כַּנַּ"ל, עַל כֵּן צָרִיךְ לְכַוֵּן בְּצְדָקָתוֹ רַק בִּשְׁבִיל כְּבוֹד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לֹא בִּשְׁבִיל כְּבוֹד עַצְמוֹ חַס וְשָׁלוֹם, לֹא כַּמְּצוּי בְּכַמָּה אֲנָשִׁים, שֶׁנּוֹתְנִים צְדָקָה רַק לְמִי שֶׁיֵּשׁ לָהֶם מֶמְשָׁלָה וְכָבוֹד בָּעוֹלָם, וְעַל כֵּן הַצְּדָקָה גַּם לָהֶם לְכָבוֹד, וְעַל עֲנִיִּים הֲגוּנִים וּכְשֵׁרִים הָעוֹסְקִים בְּתוֹרָה וַעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בֶּאֱמֶת אֵינָם מַשְׁגִּיחִים כְּלָל וּמַעֲלִימִין עֵינֵיהֶם מֵהֶם נִמְצָא, שֶׁהַצְּדָקָה שֶׁנּוֹתְנִים הוּא רַק בִּשְׁבִיל כְּבוֹד עַצְמָן. וְאַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי גַּם בְּזֹאת הַצְּדָקָה יֵשׁ נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, אֲבָל עַל־יְדֵי צְדָקָה כָּזֹאת אֵין נַעֲשֶׂה הַכְּלִי הַנַּ"ל בִּשְׁלֵמוּת לְקַבֵּל עַל־יָדָהּ שֶׁפַע נַעַם הָעֶלְיוֹן בִּשְׁלֵמוּת, וְעַל כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַצְּדָקָה - שֶׁתִּהְיֶה בִּבְחִינַת מְנָחָה, שֶׁהִיא קָרְבַּן עָנִי, שֶׁנִּתְּנוֹ מֻעָטֶת, וְעַל כֵּן אֵינוֹ מִתְפָּאֵר בָּהּ, רַק כַּוָּנָתוֹ בְּקָרְבָּנוֹ רַק לַשָּׁמַיִם לְבַד, כְּמוֹ־כֵן הֱעָשִׁיר - אַף־עַל־פִּי שֶׁנּוֹתֵן הַרְבֵּה לִצְדָקָה, חָלִילָה לוֹ לְהִתְגָּאוֹת בִּחְינַת הַצְּדָקָה וּלְהִתְכַּוֵּן בָּהּ לִכְבוֹד עַצְמוֹ, רַק אַף־עַל־פִּי שֶׁיִּתֵּן לִצְדָקָה הוֹן רַב, אַף־עַל־פִּי־כֵן יִהְיֶה בְּעֵינָיו כְּעָנִי, כִּי בֶּאֱמֶת נֶגְדּוֹ יִתְבָּרַךְ הַכֹּל עֲנִיִּים, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: מִי הִקְדִּימַנִי וַאֲשַׁלֵּם, כִּי הַכֹּל רַק מִמֶּנּוּ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: מִמְּךָ הַכֹּל וּמִיָּדְךָ נָתַנּוּ לָךְ, וְעַל כֵּן דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בְּעֵת שֶׁנָּתַן הוֹן רַב לִנְדֻבַת בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ אָמַר: וְהִנֵּה בְעָנְיִי הֲכִינוֹתִי וְכוּ', כִּי הֶחָזִיק כָּל נְתִינָתוֹ לַעֲנִיּוּת, וּצְדָקָה כָּזֹאת יְקָרָה מְאֹד, כִּי הוּא בְּחִינַת מִנְחַת עָנִי, שֶׁחֲבִיבָה מְאֹד מֵחֲמַת שֶׁכַּוָּנָתוֹ רַק לַשָּׁמַיִם בְּלִי שׁוּם הִתְפָּאֲרוּת עַצְמוֹ כְּלָל, וְעַל

כֵּן נִקְרֵאת צְדָקָה כָּזֹאת בְּשֵׁם מִנְחָה בְּחִינַת: מַגִּישֵׁי מִנְחָה בִּצְדָקָה (הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ו', אוֹת ד):

ד.

בְּיוֹתֵר צְרִיכִין לִתֵּן צְדָקָה בָּרְגָלִים כְּדֵי לְהַכְנִיעַ מֵצַח הַנָּחָשׁ וּלְגַלּוֹת מֵצַח הָרָצוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִזְכֶּה לִשְׁמֹעַ קוֹל הַקְּרִיאָה שֶׁל יוֹם־טוֹב, שֶׁקּוֹרֵא וּמְגַלֶּה אֶת הָרָצוֹן, שֶׁעַל־יְדֵי זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחַת יוֹם־טוֹב. וְזֶה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה עִנְיַן יוֹם־טוֹב: אִם אַתָּה מְשַׂמֵּחַ אֶת שֶׁלִּי, אֲנִי מְשַׂמֵּחַ אֶת שֶׁלְּךָ, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְשִׂמְחַת יוֹם־טוֹב (הִלְכוֹת סִימָנֵי דָגִים, הֲלָכָה ג', אוֹת ו):

ה.

עַל־יְדֵי צְדָקָה מְשַׁכְּכִין חֲמִימוּת הַלֵּב הַבּוֹעֵר לְתַאֲוֹת מִשְׁגָּל וּלְתַאֲוֹת מָמוֹן, אֲשֶׁר שְׁנֵיהֶם תְּלוּיִים זֶה בָּזֶה, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת קִדּוּשִׁין, הֲלָכָה ג', אוֹת ב, ה):

צִיצִית

א.

כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל - בִּפְנִימִיּוּת נַפְשׁוֹ הוּא מְשֻׁתּוֹקֵק וּבוֹעֵר מְאֹד לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, מֵחֲמַת שֶׁבִּפְנִימִיּוּת הוּא מִסְתַּכֵּל בְּכָל עֵת אֶל הַתַּכְלִית, שֶׁהוּא אוֹר הָאֵין־סוֹף, שֶׁמִּשָּׁם שָׁרְשׁוֹ, וְרוֹצֶה לְהִתְדַּבֵּק וּלְהִכָּלֵל שָׁם, אַךְ מֵחֲמַת שֶׁבְּחִינָה זֹאת הִיא בִּבְחִינַת רָצוֹא וְשׁוֹב, וּכְשֶׁהוּא בִּבְחִינַת וָשׁוֹב, אָז אֵין הַכֵּלִים שֶׁל הַמֹּחִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת לְבוּשִׁין, יְכוֹלִין לְקַבֵּל אוֹר הַזְּרִיחָה מִשָּׁם, וְאָז עַל־פִּי־רֹב נִשְׁכָּח מִמֶּנּוּ אוֹר הָרְשִׁימָה שֶׁל הַבִּטּוּל לְגַמְרֵי, וְעַל־יְדֵי מִצְוֹת צִיצִית מִתְקָנִין הַלְּבוּשִׁים, שֶׁהֵם בְּחִינַת הַכֵּלִים שֶׁל הַמֹּחִין, כְּדֵי שֶׁיּוּכְלוּ לְקַבֵּל אוֹר הַזְּרִיחָה שֶׁל הָרְשִׁימָה מֵהַבִּטּוּל, שֶׁמִּשָּׁם שֹׁרֶשׁ כָּל הַתּוֹרָה, וְזֶה בְּחִינַת: וּרְאִיתֶם אוֹתוֹ וְכוּ': שֶׁעִקָּרוֹ נֶאֱמַר עַל הַתְּכֵלֶת שֶׁבַּצִּיצִית, הַיְנוּ שֶׁצְּרִיכִין לִרְאוֹת וּלְהִסְתַּכֵּל מְאֹד עַל הַתַּכְלִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּכֵלֶת, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. וְזֶה: וְלֹא תָתוּרוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם, שֶׁיִּסְתֹּם עֵינָיו מֵחֵיזוּ דְּהַאי עָלְמָא לְגַמְרֵי וְיכַוֵּן רְאִיָּתוֹ וְהִסְתַּלְּקוּתוֹ רַק הַתַּכְלִית לְבַד - לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וַעֲשִׂיתֶם אֶת כָּל מִצְוֹתָי, כִּי עַל־יְדֵי מִצְוַת צִיצִית זוֹכִין לִזְכֹּר הֵיטֵב אֶת אוֹר הָרְשִׁימָה הַנַּ"ל, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ כְּלַל הַתּוֹרָה וּמִצְווֹת (הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ד', אוֹת ח):

ב.

צִיצִית הוּא שְׁמִירָה גְּדוֹלָה מֵהַקְּלִפּוֹת וְהַסִּטְרָא־אַחֲרָא, מֵחֲמַת שֶׁשָּׁם נִקְשָׁר אוֹר הָרְשִׁימָה הַקְּדוֹשָׁה הַנַּ"ל (שָׁם, אוֹת י"ד):

ג.

צִיצִית הֵם בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, תִּקּוּן הַכְּלָלִי, כִּי עַל־יָדָם מֵרִים הַמּוֹחִין וּמַמְשִׁיךְ לַבְּנוּנִית לְתַקֵּן הַפְּגָמִים שֶׁל כָּל הַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִתְתַּקְּנִין הַבְּגָדִים וְנַעֲשִׂין בִּבְחִינַת בְּגָדִים לְבָנִים, וְעַל כֵּן יֵשׁ בָּהֶם ט"ל [שְׁלֹשִׁים וְתִשְׁעָה] כְּרִיכוֹת - נֶגֶד הַטַּל־אוֹרוֹת, שֶׁזּוֹכִין עַל־יְדֵי שְׁמִירַת הַבְּרִית וּשְׁתִּים־עֶשְׂרֵה אֲצְבָּעוֹת אָרְכָּן - נֶגֶד שְׁנֵים־עָשָׂר שְׁבָטִים, שֶׁנִּכְלָל נִשְׁמָתוֹ בָּהֶם עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַכְּלָלִי, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְדַבֵּר דִּבּוּרִים הַמִּתְקַבְּלִים וְנִשְׁמָעִים, וְעַל כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה, שֶׁתִּהֵא מְקֻבֶּלֶת, הִיא בַּעֲטִיפַת טַלִּית שֶׁל צִיצִית (הִלְכוֹת צִיצִית, הֲלָכָה א'):

רָצוֹן

א.

בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עַל הָאָדָם, אֵיךְ שֶׁהוּא, אִם יִתְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ בְּרָצוֹן, הַיְנוּ שֶׁאֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהוֹצִיא מִכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל הַדִּבּוּר שֶׁבִּקְדֻשָּׁה שֶׁחָפֵץ לַעֲשׂוֹת אוֹ הַמַּדְרֵגָה בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם שֶׁרוֹצֶה לְהַשִּׂיג, אַף־עַל־פִּי־כֵן לִבּוֹ הוֹמֶה וּמְיַחֵל תָּמִיד בְּכָל מֵעָיו וּבְכָל אֵיבָרָיו הַפְּנִימִיִּים שֶׁלּוֹ לִגְמֹר וְלַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת: מֵעַי מֵעַי אוֹחִילָה, עַל־יְדֵי־זֶה מְרַחֵם עָלָיו הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּמוֹרֶה לוֹ דֶּרֶךְ הָאֱמֶת לְכַוֵּן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁזּוֹכֶה לְחַבֵּר סְפָרִים קְדוֹשִׁים, לְבָאֵר דְּרָכִים וְעֵצוֹת אֵיךְ לַעֲשׂוֹת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְבַטֵּל כָּל הַסְּפֵקוֹת שֶׁיֵּשׁ לְשִׂאָר בְּנֵי־אָדָם בְּעִנְיַן עֲבוֹדַת הַשֵּׁם וַעֲשִׂיַּת רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כָּל סְפֵקֵי דִּינִים שֶׁיֵּשׁ בַּתּוֹרָה, וְהָעִקָּר - לְחַבֵּר סְפָרִים קְדוֹשִׁים, הַמְּבִיאִים לִידֵי מַעֲשֶׂה וּלְקִיּוּם הַתּוֹרָה (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ה' אוֹת ל"ז):

ב.

בְּגָלוּתֵנוּ הָאָרֹךְ, שֶׁעוֹבֵר עָלֵינוּ מַה שֶּׁעוֹבֵר בִּכְלָלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת צָרוֹת מִצָּרוֹת שׁוֹנוֹת, אֲשֶׁר כִּמְעַט אֲפַס תִּקְוָה חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן אֵין לָנוּ עֵתָה שׁוּם חִיּוּת, כִּי אִם הַתִּקְוָה וְהַתּוֹחֶלֶת וְהָרָצוֹן הֶחָזָק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הָאֶרֶת הָרָצוֹן, בִּבְחִינַת: מַה תֵּעִירוּ וּמַה תְּעוֹרְרוּ אֶת הָאַהֲבָה עַד שֶׁתֶּחְפָּץ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה כְּבָר לְהַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁפָּעֲלָה הִרְבֵּה וּבִטְּלָה אוֹתָנוּ מִכַּמָּה קְדֻשׁוֹת בְּכָלְלִיּוּת וּבִפְרָטִיּוּת עַל־יְדֵי חֻרְבַּן בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ וְעֹל הַגָּלוּת וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא הוֹעִילָה כְּלוּם, כִּי עֲדַיִן הַחֵפֶץ וְהָרָצוֹן וְהַכִּסּוּפִין שֶׁלָּנוּ חֲזָקִים וְתַקִּיפִים מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וּמֵאַחַר שֶׁהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה חָזָק מְאֹד, אָז בְּוַדַּאי לֹא יוֹעִילוּ עִם כָּל הַהֶסְתּוֹת וְהַפִּתּוּיִים וְהַבִּלְבּוּלִים וְהַמְנִיעוֹת כִּי כֻּלָּם יִתְבַּטְּלוּ מֵחֲמַת תֹּקֶף הָרָצוֹן. וְזֶה בְּחִינַת מְצוֹת חֲלָה, שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה גַּם בְּחוּץ־לָאָרֶץ, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא תִתְבַּטֵּל תּוֹרַת חַלָּה כִּי עִקַּר הָאֶרֶת הָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה זוֹכִין לְקַבֵּל בְּשָׁעַת הָאֲכִילָה, דְּעַל־יְדֵי מְצוֹת חַלָּה נִתְתַּקֶּנֶת הָאֲכִילָה, שֶׁיִּזְכּוּ לְקַבֵּל עַל־יָדָהּ הֶאָרַת הָרָצוֹן, וְעַל כֵּן נִקְרֵאת חַלָּה, מִלְּשׁוֹן תּוֹחֶלֶת

וְקִוּוּי, שֶׁהוּא בְּחִינַת רָצוֹן וְנַעֲנוּעִים, וְרַק זֶה נִשְׁאַר לָנוּ בְּגָלוּתֵנוּ הָאָרֹךְ, וְעַל כֵּן חַלָּה אֵין לָהּ שִׁעוּר מִדְּאוֹרַיְתָא, כִּי הֶאָרַת הָרָצוֹן הוּא בִּבְחִינַת אֵין שִׁעוּר, וְעַל כֵּן עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהִתְחַזֵּק תָּמִיד וְלִכְבֹּשׁ כָּל הַמִּלְחָמוֹת מִצְוָה, שֶׁצְּרִיכִין לְהִלָּחֵם בָּזֶה הָעוֹלָם עִם הַיֵּצֶר הָרָע וְחֵילוֹתָיו, וְהֵם מִתְגַּבְּרִים מְאֹד מִכָּל צַד וְרוֹצִים לְהַפִּיל אֶת הָאָדָם גַּם מֵהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה, וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק בָּזֶה מְאֹד וְלִבְלִי לְהִתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ בְּשׁוּם אֹפֶן וְלִהְיוֹת אִישׁ־חַיִל לְהִתְגַּבֵּר עַל כָּל פָּנִים בִּרְצוֹנוֹת טוֹבִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הַמִּלְחָמָה, כִּי זֶה נִשְׁאָר קַיָּם לְעוֹלָם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, כִּי הוּא דָּבָר שֶׁאֵין לוֹ שִׁעוּר, וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁהוּא יוֹכֵל לְהִתְחַזֵּק בָּזֶה תָּמִיד בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, כִּי יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, אַף־עַל־פִּי־כֵן רְצוֹנוֹ חָזָק מְאֹד אֵלָיו יִתְבָּרַךְ (הִלְכוֹת פְּדְיוֹן בְּכוֹר, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"ו, כ"ז, ל', ל"ב):

ג.

כָּל הַמַּזִּיקֵי עָלְמָא, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עִקַּר יְנִיקָתָם מִכְּסוּפִין וַהֲבָלִים רָעִים, שֶׁמֵּהֶם נַעֲשִׂין נְפָשׁוֹת לֹא טוֹבִים, שֶׁהֵם הֵם הַמַּזִּיקִין, רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי הֵם מַזִּיקִין בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, כִּי הוֹלְכִים וּמְעוֹרְרִים אֶת בְּנֵי־אָדָם לְרַע, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַהֶזֵּקוֹת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, וְעַל כֵּן עִקַּר הַכְנָעָתָהּ וּבִטּוּלָהּ הוּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים, שֶׁיֵּשׁ לָהֶם כְּסוּפִין טוֹבִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת נְפָשׁוֹת טוֹבִים, שֶׁמְּעוֹרְרִין הָעוֹלָם לְטוֹב, שֶׁהֵם מַכְנִיעִים וּמְבַטְּלִים כָּל הַמַּזִּיקֵי עָלְמָא בִּבְחִינַת: עַל שַׁחַל וָפֶתֶן תִּדְרֹךְ וְכוּ', כִּי בִי חָשַׁק וַאֲפַלְּטֵהוּ (הִלְכוֹת אֲמָנִין, הֲלָכָה ד', אוֹת כ"ב):

ד.

צְרִיכִין לִשְׁמֹר עַצְמוֹ מְאֹד לִבְלִי לְדַבֵּר שׁוּם דִּבּוּר רַע שֶׁל כְּסוּפִין וּרְצוֹנוֹת רָעִים, חַס וְשָׁלוֹם, הַבָּאִים עַל לִבּוֹ, רַק יַהֲפֹךְ הַדָּבָר וְיַרְגִּיל אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר בְּפִיו תָּמִיד כְּסוּפִין טוֹבִים דִּקְדֻשָּׁה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נַעֲשִׂין פְּעֻלּוֹת טוֹבוֹת בָּעוֹלָם, וְנִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי־זֶה כָּל הַבְּרָכוֹת וְהַהַשְׁפָּעוֹת, וְנַעֲשִׂין נְפָשׁוֹת טוֹבִים, שֶׁהוֹלְכִים וּמִתְגַּלְגְּלִים בָּעוֹלָם וּמְעוֹרְרִים כָּל הָעוֹלָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְתוֹרָתוֹ (שָׁם, אוֹת כ"ט):

שִׂמְחָה

א.

מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי רָאוּי לִשְׂמֹחַ תָּמִיד בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ. וְזֶה הַדָּבָר אִי אֶפְשָׁר לְבָאֵר בִּכְתָב, כִּי הוּא לְכָל חַד כְּפוּם מָה דְּמִשָּׁעֵר בְּלִבֵּהּ, וְכֵן לִשְׂמֹחַ בְּשִׂמְחַת הַמִּצְוֹוֹת בְּחִינַת: פִּקּוּדֵי הַשֵּׁם יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב, כִּי בְּוַדַּאי אֵין שִׂמְחָה בָּעוֹלָם כְּשִׂמְחָה זוֹ, כִּי זֶה כָּל אָדָם יָכוֹל לְהָבִין, שֶׁבָּעוֹלָם הַזֶּה אֵין שׁוּם שִׂמְחָה בָּעוֹלָם, כִּי מַה יִּתְרוֹן לוֹ לָאָדָם וְכוּ', וְיֵמִינוּ כְּצֵל עוֹבֵר, וְאַחֲרִית שִׂמְחָה - תוּגָה, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת הַמְחַקְּרִים

וְהַכּוֹפְרִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֵין לָהֶם שׁוּם שִׂמְחָה אֲמִתִּית כְּלָל, וְכָל יְמֵיהֶם הֵם מְלֵאִים עַצְבוּת וְיָגוֹן וַאֲנָחָה, כִּי מֵאַחַר שֶׁכּוֹפְרִים בְּתוֹרָתוֹ הַקְּדוֹשָׁה וּבַעֲשִׂיַּת מִצְוֹותָיו יִתְבָּרַךְ וּבוֹדִים מִלִּבָּם טְעָמִים שֶׁל הֶבֶל וּשְׁטוּת עַל עֲשִׂיַּת הַמִּצְוות כְּאִלּוּ הֵם נִימוּסִיּות, חַס וְשָׁלוֹם, אִם כֵּן מֵהֵיכָן יְקַבְּלוּ חִיּות וְשִׂמְחָה, וְעַל כֵּן עִקַּר הַקִּטְרוּג וְהַהִתְגָּרוּת שֶׁל הַסִּטְרָא אַחֲרָא שֶׁמִּתְגָּרִין בְּיִשְׂרָאֵל, הָעִקָּר הוּא בַּשִּׂמְחָה שֶׁל הַמִּצְוות, כִּי עַל גּוּף הַמִּצְוָה הֵם יְכוֹלִין לוֹמַר שֶׁהִיא נִימוּסִיּות, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁאֵר נִימוּסֵי הָעַמִּים, חַס וְשָׁלוֹם, אַךְ כְּשֶׁרוֹאִים שֶׁיִּשְׂרָאֵל שְׂמֵחִים כָּל כָּךְ בַּעֲשִׂיַּת הַמִּצְוות וּמוֹסְרִין נַפְשָׁם עֲלֵיהֶם, עַל זֶה הֵם מִתְקַנְּאִים וּמִתְגָּרִים בָּנוּ מְאֹד, וְעַל כֵּן עִקַּר הַכְנָעַת הַסִּטְרָא אַחֲרָא הִיא דַּיְקָא עַל־יְדֵי עֲשִׂיַּת הַמִּצְוָה בְּשִׂמְחָה (הִלְכוֹת נְפִילַת־אַפַּיִם, הֲלָכָה ד', אוֹת ד):

ב.

הָעוֹלָם הַזֶּה הוּא מָלֵא כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת וְיָגוֹן וַאֲנָחָה, וְכָל חִיּוּתֵנוּ וְקִיּוּמֵנוּ הוּא רַק עַל־יְדֵי בְּחִינַת שַׁבָּת, שֶׁהוּא עָלְמָא דְּאָתֵי, כִּי רַק זֶה כָּל תַּכְלִיתֵנוּ, כִּי בְּוַדַּאי לֹא בָּרָא הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָדָם בְּחָכְמָה נִפְלָאָה וְנוֹרָאָה כָּזֹאת בִּשְׁבִיל שֶׁיִּסְבֹּל עָמָל וַכַעַס כָּזֶה בָּזֶה הָעוֹלָם, כִּי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי רַק לְטוֹבָה, וְכָל הַבְּרִיאָה הָיְתָה בִּשְׁבִיל לְגַלּוֹת רַחֲמָנוּתוֹ וְטוּבוֹ, אַךְ עִקַּר בְּרִיאַת הָאָדָם הוּא רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת שַׁבָּת, וְזֶה כָּל הַנֶּחָמָה עַל כָּל הַצָּרוֹת וְהַיְגוֹנוֹת שֶׁסּוֹבֵל הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְגַּבֵּר מְאֹד בְּכָל עֵת לְהַמְשִׁיךְ שִׂמְחָה עַל עַצְמוֹ, וְהָעִקָּר - עַל־יְדֵי שֶׁיִּסְתַּכֵּל עַל הַסּוֹף, שֶׁהוּא תַּכְלִית עוֹלָם הַבָּא, שֶׁאָז יִתְפַּךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי אֲפִלּוּ הַפְּחוּת שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל וְהַגְּרוּעַ שֶׁבַּגְּרוּעִים - אֵין שִׁעוּר לְכָל נְעִימוּת הַטּוֹב הַנִּפְלָא שֶׁיִּזְכֶּה אָז, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ גַּם עַתָּה בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו, עַד שֶׁיִּזְכֶּה עַל־יְדֵי־זֶה לֵיצֵא מִן גָּלוּתוֹ מֵהֵיכְלֵי הַתְּמוּרוֹת וְיִזְכֶּה לְכָל טוּב (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הוֹדָאָה, הֲלָכָה ו', אוֹת ט־י):

ג.

מִי שֶׁלִּבּוֹ שָׁלֵם עִם הַשֵּׁם וֶאֱמוּנָתוֹ חָזָקָה וּמַאֲמִין שֶׁהַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אֲזַי הוּא בְּשִׂמְחָה תָּמִיד וְאֵין לוֹ שׁוּם דְּאָגָה וְפַחַד כְּלָל מִשּׁוּם דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם בִּבְחִינַת: אַל תִּירָא מִפַּחַד פִּתְאֹם וְכוּ', כִּי מֵאַחַר שֶׁהַכֹּל רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אִם כֵּן אֵין לוֹ לְהִתְיָרֵא מִשּׁוּם דָּבָר, כִּי מִי יוּכַל לַעֲשׂוֹת לוֹ דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָּבָר קָטָן בְּלִי רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: הַשֵּׁם לִי לֹא אִירָא וְכוּ', וְעַל כֵּן הוּא שָׂמֵחַ תָּמִיד, וַאֲפִלּוּ אִם לִפְעָמִים בָּאִין עָלָיו אֵיזֶה יִסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ לְבַד, הוּא יָכוֹל לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, כִּי כַּוָּנַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁמַּבִּיא עָלָיו הַיִּסּוּרִין, הוּא בְּוַדַּאי רַק לְטוֹבָה: אִם לְהַזְכִּירוֹ שֶׁיָּשׁוּב בְּתְשׁוּבָה, אִם לְמָרֵק עֲוֹונוֹתָיו, וְאִם כֵּן כָּל הַיִּסּוּרִים, חַס וְשָׁלוֹם, הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת,

וְעַל כֵּן הוּא יָכוֹל לְשַׂמֵּחַ אֶת עַצְמוֹ תָּמִיד, כִּי יוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מָלֵא רַחֲמִים, וְכַוָּנָתוֹ יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי לְטוֹבָה, וְלֹא לְעוֹלָם יָרִיב וְכוּ', וּבְוַדַּאי יָשׁוּב הַשֵּׁם וִירַחֲמֵהוּ וְיֵיטִיב אַחֲרִיתוֹ, וְהַיִּסּוּרִים יִתְהַפְּכוּ לוֹ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה לְעוֹלְמֵי עַד וּלְנֶצַח נְצָחִים, וְעַל כֵּן הוּא בְּשִׂמְחָה תָּמִיד אֲבָל מִי שֶׁנּוֹטֶה, חַס וְשָׁלוֹם מֵאֱמוּנָה וְטוֹעֶה, חַס וְשָׁלוֹם, בִּכְפִירוֹת שֶׁל חֲכְמֵי הַטֶּבַע וְסוֹבֵר שֶׁיֵּשׁ טֶבַע, חַס וְשָׁלוֹם - אָזַי אֵין לוֹ שׁוּם חַיִּים כְּלָל, כִּי כָּל יָמָיו כַּעַס וּמַכְאוֹבוֹת, וְכָל יְמֵי רָשָׁע הוּא מִתְחוֹלֵל וְכוּ' בַּשָּׁלוֹם שׁוֹדֵד יְבוֹאֲנוּ, כִּי מִתְיָרֵא פֶּן יָבוֹא עָלָיו שֶׁבֶר פִּתְאֹם, וּכְשֶׁבָּא עָלָיו אֵיזֶה צָרָה וְיִסּוּרִין, אֵין לוֹ לְמִי לִפְנוֹת לְהוֹשִׁיעַ, וְעַל כֵּן הוּא מָלֵא צַעַר וְיִסּוּרִין וּפְחָדִים וְעַצְבוּת תָּמִיד, וְאֵין לוֹ שׁוּם חַיִּים כְּלָל, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, אֲבָל מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ אֱמוּנָה שְׁלֵמָה בָּרְצוֹן, שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל רַק בִּרְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, אָזַי זוֹכֶה לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, וְכָל הַיְרֵאוֹת וְהַפְּחָדִים שֶׁיֵּשׁ לוֹ מֵאֵיזֶה דָּבָר שֶׁבָּעוֹלָם, כֻּלָּם נִתְהַפְּכִין לְשִׂמְחָה גְּדוֹלָה, כִּי עַל־יְדֵי־זֶה הוּא חוֹזֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוֹדֵעַ שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת כְּלֵי־הַיַּיִן, הֲלָכָה א', אוֹת א):

תַּלְמוּד־תּוֹרָה

א.

לְמוּד הַתּוֹרָה שֶׁלּוֹמְדִין בַּלַּיְלָה הוּא קָרוֹב יוֹתֵר לַעֲלוֹת אֶל הַשִּׂכְינָה, הֵן מִצַּד הָאָדָם, הֵן מִצַּד הַשִּׂכְינָה, כִּבְיָכוֹל, כִּי הָאָדָם יָכוֹל לְבַטֵּל אֶת עַצְמוֹ וּלְדַבֵּק אֶת עַצְמוֹ בּוֹ יִתְבָּרַךְ בַּלַּיְלָה יוֹתֵר מִבַּיּוֹם, מֵחֲמַת שֶׁאָז הָעוֹלָם נָיחַ קְצָת מֵרְדִיפַת הָעוֹלָם הַזֶּה, וְגַם הַשִּׂכְינָה הִיא סְמוּכָה לְהָאָדָם הַלּוֹמֵד בַּלַּיְלָה וּמַקְשֶׁבֶת לְקוֹלוֹ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: קוּמִי רֹנִּי בַלַּיְלָה וְכוּ' נֹכַח פְּנֵי הַשֵּׁם - נֹכַח פְּנֵי הַשֵּׁם דַּיְקָא, כִּי הַשִּׂכְינָה קְרוֹבָה אֵלָיו, וְהוּא נֹכַח פְּנֵי הַשֵּׁם מַמָּשׁ, כִּי בַּלַּיְלָה הַשִּׂכְינָה הִיא בָּעוֹלְמוֹת הַתַּחְתּוֹנִים, וְאָז עִקַּר מְנוּחָתָהּ אֵצֶל הָאָדָם הַלּוֹמֵד אָז (הִלְכוֹת תְּפִלָּה, הֲלָכָה א'):

ב.

עִקַּר הַטָּהֳרָה מֵהַבְּגָדִים הַצּוֹאִים הַנֶּאֱחָזִים בְּכָל אֶחָד, שֶׁמֵּהֶם כָּל הַמְּנִיעוֹת וְהָעִכּוּבִים מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, עִקַּר הַטָּהֳרָה מֵהֶם הִיא עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁנִּקְרֵאת בְּאֵר מַיִם חַיִּים וְנָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק וּמַעְיָן הַמִּתְגַּבֵּר, כִּי אֵלּוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים, שֶׁיֵּשׁ לְכָל אָדָם כָּל זְמַן שֶׁלֹּא תִּקֵּן חֶטְאָיו, וּבִפְרָט מִי שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ כְּמוֹ שֶׁנִּתְלַכְלֵךְ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מִתְעוֹרְרִין וּמִתְגַּבְּרִין עָלָיו הַמְּנִיעוֹת וְהַמָּסַכִּים בְּכָל פַּעַם וּמִשְׁתַּטְּחִים לְפָנָיו וּמַפְסִיקִים מְאֹד מְאֹד בֵּינוֹ לְבֵין הַקְּדֻשָּׁה כְּמוֹ נָהָר הַמַּפְסִיק מַמָּשׁ, וְאֵלּוּ הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים הֵם בְּחִינַת יַיִן מְצוּלָה, בְּחִינַת טִיט הַיָּוֵן, שֶׁמִּתְדַּבֵּק מְאֹד בְּכָל פַּעַם, וּמִשָּׁם בָּאִים כָּל הַנְּפִילוֹת וְהַהִתְרַחֲקוּת שֶׁל הָרִבּוּי בְּנֵי־אָדָם מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כִּי אֲפִלּוּ אִם מִתְעוֹרֵר לִפְעָמִים לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ - תֵּכֶף מִשְׁתַּטְּחִים כְּנֶגְדּוֹ וְאֵינָם מַנִּיחִים אוֹתוֹ לְהִתְקָרֵב, וְכֵן בְּכָל פַּעַם וְעַל זֶה צָעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ,

עָלָיו הַשָּׁלוֹם, בִּשְׁבִיל כְּלַל יִשְׂרָאֵל: טָבַעְתִּי בִּיוֵן מְצוּלָה וְאֵין מָעָמָד וכו', הַצִּילֵנִי מִטִּיט וְאַל אֶטְבָּעָה וכו'. וְעִקַּר הַתִּקּוּן לָזֶה הִיא הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, כִּי הַתּוֹרָה הִיא מְקוֹר מַיִם חַיִּים, שֶׁמְּטַהֶרֶת מִכָּל הַגְּלוּלִים וְהַטְּנוּפִים בְּחִינַת: וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מַיִם טְהוֹרִים וכו'. וְזֶה צָרִיךְ כָּל אָדָם לֵידַע, שֶׁאֲפִלּוּ אִם הוּא כְּמוֹ שֶׁהוּא, אִם יִבְרַח בְּכָל פַּעַם אֶל הַתּוֹרָה, הֵן הָרִבֵּה אוֹ מְעַט עַל כָּל פָּנִים, אִם אִי אֶפְשָׁר לוֹ מֵחֲמַת פַּרְנָסָה אוֹ שְׁאָר מְנִיעוֹת, עַל כָּל פָּנִים כְּשֶׁיִּקְבַּע עַצְמוֹ עַל הַתּוֹרָה לִלְמֹד בְּכָל יוֹם אֵיזֶ֫ה שֶׁיִּהְיֶה וְיַעֲבֹר עָלָיו מָה, אֲזַי בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יִהְיֶה נִטְהָר מִכָּל הַבְּגָדִים הַצּוֹאִים וְיִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בֶּאֱמֶת, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁהֵם נִסְבָּבִים מְאֹד בְּהָאָדָם, וּבְכָל פַּעַם שֶׁמִּתְעוֹרֵר הָאָדָם לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הֵם מִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר, וְכַמּוּבָא בְּכִתְבֵי הָאֲרִ"י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה, שֶׁיֵּשׁ שֶׁהַמְּצוּלוֹת־יָם, שֶׁהֵם הַהֶרְהוּרִים רָעִים וּמְגֻנִּים, מִתְגַּבְּרִים עֲלֵיהֶם בְּיוֹתֵר, בִּפְרָט בְּעֵת עָסְקָם בְּתוֹרָה וּתְפִלָּה, אֲבָל אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם לֹא יַנִּיחַ אֶת מְקוֹמוֹ וְיִכְרִיחַ מַחֲשַׁבְתּוֹ לְהַמְשִׁיכָהּ לְתוֹךְ תּוֹרָה וּתְפִלָּה בְּכָל פַּעַם, יִהְיֶה אֵיךְ שֶׁיִּהְיֶה, בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף הַתּוֹרָה תְּטַהֵר אוֹתוֹ מִכָּל הַנַּ"ל, כִּי הַתּוֹרָה הִיא בְּחִינַת נָהָר שֶׁאֵינוֹ פּוֹסֵק וכו', שֶׁאֵין שׁוּם טֻמְאָה וְלִכְלוּךְ יָכוֹל לְהִתְקַיֵּם כְּנֶגְדָּהּ, כִּי כָּל הַטֻּמְאוֹת וְהַגְּלוּלִים הִיא שׁוֹטֶפֶת אוֹתָם וּמְבַטֶּלֶת אוֹתָם בְּרֶגַע קַלָּה רַק שֶׁהָעִקָּר - שֶׁיִּהְיֶה חָזָק בָּזֶה, כִּי אַחַר־כָּךְ הֵם חוֹזְרִים וּמִתְגַּבְּרִים בְּיוֹתֵר, וְצָרִיךְ לַחֲזֹר וְלִבְרֹחַ אֶל הַתּוֹרָה, וְכֵן בְּכָל פַּעַם. וְזֶה בְּחִינַת קְבִיעָתְּ עִתִּים לַתּוֹרָה, קְבִיעָתְּ דַּיְקָא, שֶׁיִּהְיֶה עֵסֶק הַתּוֹרָה אֲצָלוֹ בִּקְבִיעוּת גָּדוֹל, אֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ עוֹסֵק בַּתּוֹרָה כָּל הַיּוֹם כִּי אִם אֵיזֶה עִתִּים וְשָׁעוֹת, עַל כָּל פָּנִים צָרִיךְ לִזָּהֵר שֶׁיִּהְיֶה אֵלּוּ הָעִתִּים וְהַשָּׁעוֹת בִּקְבִיעוּת גָּדוֹל בְּכָל יוֹם, חֹק וְלֹא יַעֲבֹר! כְּדֵי שֶׁיִּתְבָּרַח בְּכָל פַּעַם לְמָקוֹר מַיִם הַחַיִּים, הַמְטַהֲרִים מִכָּל הַטֻּמְאוֹת וְהַבְּגָדִים הַצּוֹאִים כַּנַּ"ל (הִלְכוֹת בְּצִיעַת הַפַּת, הֲלָכָה ה', אוֹת ג):

ג.

יֵשׁ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה וְאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שְׁעָרִים יְכוֹלִין לְהַשִּׂיג, וְהַשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים נֶאֱמַר עָלָיו: וַתְּחַסְּרֵהוּ מְעַט מֵאֱלֹקִים, כִּי הוּא בְּחִינַת בְּמֻפְלָא מִמֶּנּוּ, וְאִי אֶפְשָׁר לְהַשִּׂיגוֹ. וְכֵן לְהֵפֶךְ, יֵשׁ חֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, וּכְשֶׁלֵּב הָאָדָם בּוֹעֵר אֲפִלּוּ אֶל הַקְּדֻשָּׁה חוּץ מֵהַמִּדָּה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת שָׁרוֹצֶה לִכְנֹס בְּמַדְרֵגָה שֶׁהִיא בְּחִינַת בְּמֻפְלָא מִמֶּנּוּ, וְאָז הוּא בִּבְחִינַת שָׁרוֹצֶה לְהַשִּׂיג מַה שֶּׁהִיא בְּחִינַת שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים כְּפִי מַדְרֵגָתוֹ, וְאָז רִבּוּי הָאוֹר גּוֹרֵם שְׁבִירַת כֵּלִים, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁמִּשָּׁם עִקַּר יְנִיקַת הַטֻּמְאָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לִפֹּל לְגַמְרֵי לְהֵפֶךְ מַמָּשׁ, לִבְחִינַת הַחֲמִימוּת דְּסִטְרָא־אַחֲרָא, שֶׁהוּא בְּחִינַת תַּבְעֵרַת הַלֵּב בְּיוֹתֵר לְכָל הַתַּאֲוֹת רָעוֹת שֶׁהֵם מִבְּחִינַת הַחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי טֻמְאָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן וְזֶה בְּחִינַת: יַעֲלוּ שָׁמַיִם יֵרְדוּ תְהוֹמוֹת, שֶׁמַּחֲמַת שֶׁהָעֲלָיָה הוּא שֶׁלֹּא כְּסֵדֶר, עַל כֵּן גַּם הַיְרִידָה - עַד הַתְּהוֹם, חַס

וְשָׁלוֹם, וְזֶה בְּחִינַת: פֶּן יֶהֱרְסוּ לַעֲלוֹת אֶל הַשֵּׁם וְנָפַל וְכוּ', וְזֶה בְּחִינַת: אַל תִּצְדַּק הַרְבֵּה וְאַל תִּרְשַׁע הַרְבֵּה, וְעַל־יְדֵי הַתּוֹרָה שֶׁנִּתְּנָה בַּיּוֹם הַחֲמִשִּׁים, עַל־יְדֵי־זֶה יוֹצְאִין מֵחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי טֻמְאָה לַחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה מְקֻרָּרִין שְׁנֵי מִינֵי חֲמִימוּת הַנַּ"ל, כִּי עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה מְצַמְצְמִין הָאוֹר שֶׁל שַׁעַר הַחֲמִשִּׁים וּמַמְשִׁיכִין מִמֶּנּוּ הָאָרָה גְּדוֹלָה לַאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: מְזַקֵּק שִׁבְעָתַיִם, הַנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה, וְכֵן עַל־יְדֵי הַתּוֹרָה מְשַׁבְּרִין וּמְבַטְּלִין הַשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁל הַטֻּמְאָה, וְאָז מִמֵּילָא בְּטֵלִין כָּל הָאַרְבָּעִים וְתִשְׁעָה שַׁעֲרֵי טֻמְאָה שֶׁיִּנִּיקְתָם מִשַּׁעַר הַחֲמִשִּׁים שֶׁלָּהֶם, וְאָז נִתְבָּרְרִין כָּל נִיצוֹצוֹת הַקְּדֻשָּׁה מֵהַחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי טֻמְאָה וְנִכְלָלִין בַּחֲמִשִּׁים שַׁעֲרֵי קְדֻשָּׁה, כִּי עֲוֹונוֹת נִתְהַפְּכִין לִזְכֻיּוֹת, וְאָז נַעֲשֶׂה מֵהֶם בְּחִינַת מֵאָה שְׁעָרִים, בְּחִינַת מֵאָה בְּרָכוֹת, כַּמְבֹאָר בְּפִנִים (הִלְכוֹת תְּרוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת, הֲלָכָה ג', אוֹת ד, ז"ח):

ד.

עִקַּר הַפְּגָם שֶׁל עֵץ הַדַּעַת טוֹב וָרָע הָיָה, שֶׁלֹּא כָּלְלוּ בְּחִינַת לַמְדָן וְצַדִּיק, יַחַד, שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הַפְּגָם שֶׁל הַלּוֹמְדִים הַחוֹלְקִים עַל הַצַּדִּיקִים, שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁעִקַּר הוּא רַק הַלִּמּוּד בְּעַצְמוֹ, וְאֵין צְרִיכִים לְהִתְקָרֵב לְהַצַּדִּיקִים וּלְתַקֵּן מַעֲשֵׂיהֶם כְּלָל, וּלְבַסּוֹף זֶה וְזֶה לֹא עָלְתָה בְּיָדָם, כִּי אַחַר־כָּךְ מַשְׁלִיכִין גַּם לִמּוּד הַתּוֹרָה אֲחֲרֵי גֵּוּם, כַּמְצוּי, בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, בְּכַמָּה אֳנָשִׁים, שֶׁבֵּימֵי נְעוּרֵיהֶם עָסְקוּ בַּתּוֹרָה קְצָת וְאַחַר־כָּךְ פָּרְקוּ עֹל תּוֹרָה לְגַמְרֵי וְגַם קִלְקְלוּ מַעֲשֵׂיהֶם יוֹתֵר מֵעַמֵּי הָאָרֶץ, וְכָל זֶה - מֵחֲמַת שֶׁלֹּא הִשְׂגִּיחוּ עַל תִּקּוּן מַעֲשֵׂיהֶם כְּלָל וְלֹא הִשְׁתַּדְּלוּ לְהִתְקָרֵב לְצַדִּיקֵי אֱמֶת וְאָמְרוּ שֶׁעִקָּר הוּא הַלִּמּוּד, וּלְבַסּוֹף זֶה וְזֶה לֹא נִתְקַיְּמוּ בְּיָדָם, כִּי בֶּאֱמֶת עִקַּר תִּקּוּן לִמּוּד הַתּוֹרָה הוּא עַל־יְדֵי בְּחִינַת צַדִּיק, וּמִי שֶׁמַּפְרִיד בְּחִינַת לַמְדָן מִבְּחִינַת צַדִּיק הוּא בְּחִינַת אַחֵר, שֶׁקִּצֵּץ בַּנְּטִיעוֹת, כִּי תַּכְלִית תּוֹרָה - תְּשׁוּבָה וּמַעֲשִׂים טוֹבִים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּכְשֶׁהַלַּמְדָן כָּפוּף לְהַצַּדִּיק, אָזַי זוֹכֶה לְצַיֵּר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב עַל־יְדֵי כֹּחַ הַצַּדִּיק, שֶׁהוּא הָרַב הָאֱמֶת, כַּמְבֹאָר בְּפִנִים, אֲבָל כְּשֶׁאֵינוֹ כָּפוּף תַּחְתָּיו, וּמִכָּל־שֶׁכֵּן כְּשֶׁחוֹלֵק עָלָיו, חַס וְשָׁלוֹם, אָזַי: לֹא זָכָה - נַעֲשֵׂית לוֹ סַם מָוֶת, כִּי מְצַיֵּר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְהֵפֶךְ, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי שֶׁמַּפְרִיד בֵּין בְּחִינַת לַמְדָן לִבְחִינַת צַדִּיק, כִּי עִקַּר צִיּוּר אוֹתִיּוֹת הַתּוֹרָה לְטוֹב, שֶׁיִּהְיוּ בִּבְחִינַת סַם חַיִּים, הוּא רַק עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁזָּכָה לִשְׁמִירַת הַבְּרִית בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוּת וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לָזֶה שֶׁיִּהְיֶה הוּא בְּעַצְמוֹ בְּבְחִינַת צַדִּיק בִּשְׁלֵמוּת, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם הוּא מַכְנִיעַ אֶת עַצְמוֹ עַל כָּל פָּנִים תַּחַת הַצַּדִּיק כְּעֶבֶד תַּחַת אֲדוֹנָיו, אָזַי כָּל תּוֹרָתוֹ וְלִמּוּדוֹ וְכָל מַעֲשָׂיו מְקַבְּלִים תִּקּוּן עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת, שֶׁמְּצַיֵּר הַכֹּל לְטוֹב, וַאֲזַי נֶאֱמַר עָלָיו גַּם כֵּן: זָכָה - נַעֲשֵׂית לוֹ סַם חַיִּים, עַל־יְדֵי כֹּחַ הַצַּדִּיק (הִלְכוֹת אֳמָנִין, הֲלָכָה ד', אוֹת כ"ג):

תְּפִלָּה

א.

קִימַת חֲצוֹת אוֹ עַל כָּל פָּנִים קֹדֶם אוֹר הַיּוֹם לַעֲסֹק בַּתּוֹרָה, עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לֵידַע בִּידִיעָה שְׁלֵמָה שֶׁמְּלֹא כָל הָאָרֶץ כְּבוֹדוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה גְּדוֹלָה, כִּי כְּשֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹמֵד עָלָיו וְשׁוֹמֵעַ וּמַאֲזִין וּמַקְשִׁיב כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר שֶׁיּוֹצֵא מִפִּיו, בְּוַדַּאי יִתְלַהֵב לִבּוֹ מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ וִידַקְדֵּק מְאֹד לְכַוֵּן דְּבָרָיו וְלִידִיעָה זוֹ זוֹכִין עַל־יְדֵי קִימַת חֲצוֹת, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (הִלְכוֹת הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה ג', אוֹת ד):

ב.

אִסּוּר חָמוּר מְאֹד לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת קֹדֶם הַתְּפִלָּה, כַּמְבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ (לֹא כַּמָּצוּי עַתָּה, בַּעֲוֹונוֹתֵינוּ הָרַבִּים, שֶׁמְּקִלִּין בָּזֶה, בִּפְרָט בְּשַׁחֲרִית קַאֲוֵוע קֹדֶם הַתְּפִלָּה) וְכַמָּה צַדִּיקִים נִזְהֲרוּ, שֶׁלֹּא לִשְׁתּוֹת אֲפִלּוּ מַיִם קֹדֶם הַתְּפִלָּה, אַף־עַל־פִּי שֶׁמֻּתָּר מִדִּינָא, וְעַל־יְדֵי־זֶה שֶׁאֵין אוֹכְלִין קֹדֶם הַתְּפִלָּה, עַל־יְדֵי־זֶה מַמְשִׁיכִין בְּחִינַת הַתִּקּוּן שֶׁנִּמְשָׁךְ עַל־יְדֵי תַּעֲנִית, כִּי גַּם זֶה הוּא בְּחִינַת תַּעֲנִית שָׁעוֹת, וְעַל־יְדֵי זֶה נִשְׁלָם הַדִּבּוּר וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִמֵּצַר הַגָּרוֹן, וְזוֹכִין לְדַבֵּר דִּבּוּרִים שְׁלֵמִים לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּתְפִלָּתוֹ, וְעַל־יְדֵי־זֶה נִשְׁלֶמֶת הָאֱמוּנָה, שֶׁהִיא בְּעַצְמָהּ בְּחִינַת הַתְּפִלָּה, כַּיָּדוּעַ. גַּם עַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהַתְחִיל לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם בְּכָל בֹּקֶר מֵחָדָשׁ בִּבְחִינַת: חֲדָשִׁים לַבְּקָרִים (שָׁם, אוֹת ה):

ג.

עַל־יְדֵי הָעֲוונוֹת גּוֹרְמִין, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁנִּתְעָרֵב וְנֶחֱלָף רוּחַ הָאָדָם בְּרוּחַ הַבְּהֵמָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַחֲלוּף שֶׁנֶּחְלַף הַבֶּן־מֶלֶךְ בְּבֶן הָעֶבֶד, וְזֶה סוֹד כָּל הַקְּרְבָּנוֹת כֻּלָּם, לְבָרֵר רוּחַ הָאָדָם מֵרוּחַ הַבְּהֵמָה, וְכָל אֶחָד כְּפִי מַה שֶּׁמְּעָרֵב עַל־יְדֵי עֲוונוֹתָיו רוּחַ הָאָדָם בְּרוּחַ הַבְּהֵמָה - כְּשֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְתַקֵּן בְּחַיָּיו, חַס וְשָׁלוֹם, אֲזַי הוּא צָרִיךְ לְקַבֵּל עָנְשׁוֹ לִהְיוֹת נָע וָנָד בְּתוֹךְ כַּף הַקֶּלַע וּלְבַקֵּשׁ הַנִּיצוֹצוֹת וְרוּחַ הָאָדָם שֶׁאָבַד וְהִפִּיל בְּתוֹךְ רוּחַ הַבְּהֵמָה, עַד שֶׁמְּקַבֵּל עָנְשׁוֹ בִּשְׁלֵמוּת, וְאָז יִתְתַּקֵּן, כִּי הָעֹנֶשׁ הוּא בִּשְׁבִיל תִּקּוּן. וְעַל־יְדֵי שֶׁאוֹמְרִין פָּרָשַׁת הַקְּרְבָּנוֹת וּפָרָק אֵיזֶהוּ מְקוֹמָן וְכוּ', נֶחֱשָׁב כְּאִלּוּ הִקְרִיב קָרְבָּנוֹת בְּאֵלּוּ הַמְּקוֹמוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכֶה לְבָרֵר כָּל בְּחִינַת רוּחַ הָאָדָם מֵרוּחַ הַבְּהֵמָה מִכָּל הַמְּקוֹמוֹת שֶׁנָּפְלוּ לְשָׁם, וּמְתַקְּנִין וּמַעֲלִין אוֹתָן מִשָּׁם וְזֶה בְּחִינַת פְּסוּקֵי דְּזִמְרָה שֶׁאוֹמְרִין אַחַר־כָּךְ, כִּי עִקַּר בֵּרוּר רוּחַ הָאָדָם מֵרוּחַ הַבְּהֵמָה הוּא עַל־יְדֵי נִגּוּן, שֶׁזֶּה בְּחִינַת כֹּהֲנִים בַּעֲבוֹדָתָם וּלְוִיִּים בְּדוּכָנָם (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הַשַּׁחַר, הֲלָכָה ג', אוֹת כ"ז-כ"ח):

ד.

כָּל הָעִנְיָן שֶׁל הַבֶּן־מֶלֶךְ שֶׁנֶּחֱלַף עִם בֶּן הָעֶבֶד, הַמְבֹאָר בְּ"סִפּוּרֵי־מַעֲשִׂיּוֹת", הוּא כּוֹלֵל כָּל הַתּוֹרָה כֻּלָּהּ, וְכָל מַה שֶּׁעָבַר מִתְּחִלַּת חֵטְא אָדָם הָרִאשׁוֹן, שֶׁנִּתְגָּרֵשׁ מִגַּן־עֵדֶן וְכוּ', עַד הַגְּמָר, שֶׁיָּבוֹא מְשִׁיחַ צִדְקֵנוּ וְתָשׁוּב הַמְּלוּכָה לְבֶן הַמֶּלֶךְ הָאֲמִתִּי וְכָל עִקַּר עֲבוֹדַת הָאָדָם בָּזֶה הָעוֹלָם הוּא רַק בְּעִנְיָן זֶה, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְעַל זֶה סוֹבֵב וְהוֹלֵךְ סוֹד בִּרְכַּת הַשַּׁחַר וְקָרְבָּנוֹת וּפְסוּקֵי דְּזִמְרָה וּקְרִיאַת־שְׁמַע וּשְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים. (שָׁם, כ"ז, כ"ח, כ"ט):

ה.

עִקַּר שִׂמְחָתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל הוּא עַל־יְדֵי אֱמוּנָה בְּחִינַת: אָנֹכִי אֶשְׂמַח בְּהַשֵּׁם, וְזֶה בְּחִינַת קְרִיאַת־שְׁמַע, שֶׁהוּא יְסוֹד הָאֱמוּנָה וּמֻחֲמֶת שֶׁהַשִּׂמְחָה הוּא קוֹמָה שְׁלֵמָה עִם רַמ"ח אֵיבָרִים, עַל כֵּן קוֹרִין אַחַר שְׁמַע יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ הַפָּרָשִׁיּוֹת וְכוּ', שֶׁהֵם רַמ"ח תֵּבוֹת שֶׁיֵּשׁ בִּקְרִיאַת־שְׁמַע, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה. וְעַל־יְדֵי שִׂמְחָה זוֹכִין לִגְאֻלָּה בְּחִינַת: כִּי בְשִׂמְחָה תֵּצֵאוּ, וְזֶה בְּחִינַת בִּרְכַּת גְּאֻלָּה שֶׁאַחַר קְרִיאַת־שְׁמַע. וּצְרִיכִין לִסְמֹךְ גְּאֻלָּה לִתְפִלָּה, כִּי עִקַּר שְׁלֵמוּת עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה - כְּשֶׁהוּא בְּשִׂמְחָה, בְּחִינַת: עִבְדוּ אֶת הַשֵּׁם בְּשִׂמְחָה, וְהַתְּפִלָּה הוּא בְּחִינַת דְּבֵקוּת בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּיָּדוּעַ, שֶׁזֶּהוּ תַּכְלִית הַשִּׂמְחָה לִשְׂמֹחַ בּוֹ יִתְבָּרַךְ וּלְהִדָּבֵק בּוֹ בְּדִבֵקוּת עָצוּם וְנִפְלָא. וְעִקַּר בִּנְיַן הַשִּׂמְחָה הוּא עַל־יְדֵי עֲשָׂרָה מִינֵי נְגִינָה, וְעַל כֵּן עִקַּר הַתְּפִלָּה הוּא בְּמִנְיַן עֲשָׂרָה, וְעַל כֵּן אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כָּל תְּפִלָּה שֶׁאֵין בָּהּ מִתְּפִלַּת פּוֹשְׁעֵי־יִשְׂרָאֵל וְכוּ', כִּי זֶהוּ עִקַּר שְׁלֵמוּת הַשִּׂמְחָה - לְהַפֵּךְ כָּל מִינֵי יָגוֹן וַאֲנָחָה לְשִׂמְחָה, כְּדֵי שֶׁיִּהְיֶה נַעֲשֶׂה מֵהֶם מֶרְכָּבָה לַקְּדֻשָּׁה, וְזֶה בְּחִינַת חֶלְבְּנָה שֶׁבַּקְּטֹרֶת, כִּי קְטֹרֶת הֵם גַּם כֵּן בְּחִינַת שִׂמְחָה, בְּחִינַת: קְטֹרֶת יְשַׂמַּח לֵב, וְהַחֶלְבְּנָה הוּא בְּחִינַת הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה, שֶׁנֶּהְפַּךְ גַּם כֵּן לְשִׂמְחָה, וְעַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְזָהֵר לְהִתְפַּלֵּל בְּצִבּוּר דַּיְקָא, בְּכְדֵי שֶׁאֲפִלּוּ אִם יֵשׁ בּוֹ אֶחָיזַת הַיָּגוֹן וַאֲנָחָה, יִתְהַפֵּךְ גַּם כֵּן לְשִׂמְחָה עַל־יְדֵי קְדֻשַּׁת רֹב הַצִּבּוּר, וְעַל כֵּן הַתְּפִלָּה הִיא רְפוּאָה לַכֹּל, כִּי כָּל הָרְפוּאוֹת הֵם עַל־יְדֵי שִׂמְחָה. (הִלְכוֹת קְרִיאַת־שְׁמַע, הֲלָכָה ב'):

ו.

כָּל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת וְכָל הַבִּלְבּוּלִים כֻּלָּם הֵם בְּחִינוֹת: עָרְלַת לֵב, חֲרִפַּת לֵב, שְׁבִירַת לֵב - כִּי הֵם מְחָרְפִין וּמְבַזִּין וְשׁוֹבְרִין לִבּוֹ שֶׁל אָדָם וְזֶהוּ עִקַּר עֲבוֹדַת הַתְּפִלָּה - לְטַהֵר וּלְזַכֵּךְ הַלֵּב מִכָּל אַהֲבוֹת רָעוֹת וּמִכָּל הַתַּאֲווֹת וְהַבִּלְבּוּלִים, שֶׁהֵם בְּחִינַת חֲרִפַּת לֵב, עָרְלַת לֵב כַּנַּ"ל, עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת צַדִּיק מוֹשֵׁל, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַנְּקֻדָּה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁשָּׁם שׁוֹרֶה אוֹר הָאַהֲבָה הַקְּדוֹשָׁה, וְעַל כֵּן בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה מִתְגַּבְּרִין בְּיוֹתֵר כָּל הַבִּלְבּוּלִים וְכָל הַמַּחֲשָׁבוֹת זָרוֹת שֶׁבַּלֵּב, כְּדֶרֶךְ הַנִּלְחָמִים זֶה עִם זֶה - כְּשֶׁבָּא צַד אֶחָד לְבַטֵּל אֶת חֲבֵרוֹ, אֲזַי חֲבֵרוֹ רוֹצֶה לְהִתְגַּבֵּר כְּנֶגְדּוֹ, עַל כֵּן בָּאֱמֶת בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה הִיא מִלְחָמָה גְּדוֹלָה, וְצָרִיךְ

לְזָהֵר מְאֹד לְקַשֵּׁר הַדִּבּוּר שֶׁל הַתְּפִלָּה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַנְּקֻדָּה הַנַּ"ל אֶל הַלֵּב, כְּדֵי לְבַטֵּל חֶרְפַּת לֵב הַנַּ"ל (הִלְכוֹת נְשִׂיאַת־כַּפַּיִם, הֲלָכָה ה', אוֹת ב):

ז.

בִּשְׁעַת הַמִּנְחָה, אָז תָּקְפָא דִּדִינָא שַׁלְטָא, שֶׁמִּשָּׁם כָּל הַמְּנִיעוֹת מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְעַל כֵּן הִזְהִירוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּיוֹתֵר, שֶׁלֹּא לְאַחֵר תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, כַּמְבֹאָר בַּמִּשְׁנָה: לֹא יֵשֵׁב אָדָם לִפְנֵי הַסַּפָּר, וְכוּ', מֵחֲמַת שֶׁאָז שְׁכִיחִים הַמְּנִיעוֹת בְּיוֹתֵר, מֵחֲמַת שֶׁאָז הַזְּמַן שֶׁרֹב הָעוֹלָם טְרוּדִים בְּמַשָּׂא־וּמַתָּן וּפַרְנָסָתָם, שֶׁמֵּהֶם כָּל הַמְּנִיעוֹת מֵעֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְאָז צָרִיךְ הָאָדָם לְהִתְגַּבֵּר בְּיוֹתֵר בִּרְצוֹנוֹת חֲזָקִים וְכִסּוּפִין גְּדוֹלִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כְּדֵי שֶׁיִּזְכֹּר בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּתוֹךְ הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן, בְּתוֹךְ תֹּקֶף הַמְּנִיעוֹת, שֶׁזֶּהוּ הָעִקָּר וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, כִּי הַתְּפִלָּה הִיא עֲבוֹדָה שֶׁבַּלֵּב, בְּחִינַת רָצוֹן, אַךְ עִקַּר הִתְגַּבְּרוּת הָרָצוֹן צְרִיכִין בְּשְׁעַת מִנְחָה, וְעַל כֵּן הִזְהִירוּ עָלֶיהָ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בְּיוֹתֵר, כִּי עַל־יְדֵי תְּפִלַּת מִנְחָה זוֹכִין לְהַמְשִׁיךְ הַהַמְתָּקָה שֶׁל מִנְחָה שֶׁל שַׁבָּת, שֶׁאָז עִקַּר הָאֲרַת הָרָצוֹן, רַעֲוָא דְּרַעֲוִין, כַּיָּדוּעַ, וּמֵחֲמַת שֶׁהָרָצוֹן דִּקְדֻשָּׁה הוּא בְּחִינַת מִנְחַת עָנִי, עַל כֵּן קָרְאוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה לִתְפִלָּה זֹאת בְּשֵׁם מִנְחָה. (הִלְכוֹת בִּרְכוֹת הָרֵיחַ, הֲלָכָה ה', אוֹת ח):

ח.

בְּכָל הַיּוֹם טָרוּד הָאָדָם בַּעֲסָקִים, בְּמַשָּׂא־וּמַתָּן שֶׁלּוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת שֵׁנָה תְּפִלַּת הַמִּנְחָה הוּא, שֶׁיִּזְכֹּר בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיִתְעוֹרֵר מִשְׁנָתוֹ, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמַּשָּׂא־וּמַתָּן, וְיַפְסִיק לְהִתְפַּלֵּל מִנְחָה, וְעַל כֵּן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה הִיא בְּחִינַת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת הִתְעוֹרְרוּת הַשֵּׁנָה, כִּי יִצְחָק תִּקֵּן תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת רֹאשׁ־הַשָּׁנָה, פַּחַד יִצְחָק, וְעַל כֵּן אָז דִּינָא שַׁרְיָא וּמֵחֲמַת שֶׁעִקַּר יְנִיקַת הַחִיצוֹנִים הוּא מִבְּחִינַת דִּינִים, עַל כֵּן גָּזְרוּ אָז, שֶׁלֹּא יַתְחִיל לֶאֱכֹל וּבְמָלְאכָה, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִשְׁכַּח לְהִתְפַּלֵּל, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: לְעוֹלָם יְהֵא אָדָם זָהִיר בִּתְפִלַּת הַמִּנְחָה, כִּי אָז צָרִיךְ זְהִירוּת יוֹתֵר מֵחֲמַת הַנִּזְכָּר לְעֵיל (הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה א'):

ט.

תְּפִלַּת הַמִּנְחָה בְּכַוָּנָה מְסֻגָּל לֶאֱמוּנָה, וְעַל כֵּן זָכָה אֵלִיָּהוּ לְגַלּוֹת אָז הָאֱמוּנָה הַקְּדוֹשָׁה בָּעוֹלָם (שָׁם):

י.

לִפְעָמִים הָאָדָם בְּקַטְנוּת כָּזֶה, עַד שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לְהָרִים קוֹלוֹ כְּלָל, אַף־עַל־פִּי־כֵן אַל יִתְיָאֵשׁ אֶת עַצְמוֹ מִתְּפִלָּה וְתַחֲנוּנִים וִיקָיֵם: וְשָׁפַלְתְּ מֵאֶרֶץ תְּדַבֵּרִי.. וּמֵעָפָר אִמְרָתֵךְ תְּצַפְצֵף, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: מִמַּעֲמַקִּים קְרָאתִיךָ הַשֵּׁם - מֵעִמְקֵי עֲמָקִים, פְּנִימִיּוּת הַלֵּב, בְּחִינַת: צָעַק לִבָּם

אֶל הַשֵּׁם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ, שֶׁתִּקְּנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, בִּשְׁבִיל קְטַנִּים שֶׁבַּקְּטַנִּים וְגַם בִּשְׁבִיל גְּדוֹלִים שֶׁבַּגְּדוֹלִים, כִּי הַקְּטַנִּים מְאֹד, כָּל תְּפִלָּתָם הִיא בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ כַּנַּ"ל, וְכָל תִּקּוּנָם - עַל־יְדֵי גְּדוֹלֵי הַצַּדִּיקִים, שֶׁמִּתְפַּלְּלִים גַּם כֵּן בְּלַחַשׁ, כִּי עוֹלִים בִּתְפִלָּתָם עַד בְּחִינַת עַתִּיקָא, שֶׁשָּׁם בְּחִינַת לַחַשׁ, בְּחִינַת: חֻכַּם חֲרָשִׁים וּנְבוֹן לָחַשׁ, כִּי שָׁם בְּחִינַת: סְיָג לַחָכְמָה - שְׂתִיקָה, וְזֶה בְּחִינַת: מַה תִּצְעַק אֵלַי - בְּעַתִּיקָא תַּלְיָא מִלְּתָא, כְּמַבֹּאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, הַיְנוּ כִּי שָׁם בְּעַתִּיקָא אֵין צְעָקָה, רַק שְׂתִיקָה וְלַחַשׁ, וְזֶה בְּחִינַת: הַשֵּׁם יִלָּחֶם לָכֶם וְאַתֶּם תַּחֲרִישׁוּן, כִּי שָׁם בִּשְׁעַת קְטָנוּת צְרִיכִין לִצְעֹק אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַרְבֵּה, אַךְ לְכֹל עֵת, כִּי צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק גַּם אָז בִּתְפִלָּה וְתַחֲנוּנִים לְהִתְפַּלֵּל בְּלַחַשׁ וּמֵעֹמֶק הַלֵּב עַל כָּל פָּנִים, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְאַחַר־כָּךְ זוֹכִין לְהִתְפַּלֵּל בְּקוֹל רָם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת תְּפִלָּה בְּלַחַשׁ וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּלֵּל הַשְׁלִיחַ־צִבּוּר בְּקוֹל רָם. (שָׁם הֲלָכָה ז', אוֹת כ"ז):

יא.

יַעֲקֹב אָבִינוּ, עָלָיו הַשָּׁלוֹם, זָכָה בְּגַדֶּל קְדֻשָּׁתוֹ לְהוֹרִיד אֶת עַצְמוֹ לְעֹמֶק הַנְּפִילוֹת שֶׁל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּכָלָל וּבִפְרָט וְשֶׁבְּכָל דּוֹר וָדוֹר עַד עִקְבוֹת מְשִׁיחָא, וְעַל כֵּן תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁהוּא בְּעֵת הַחֹשֶׁךְ הַגָּמוּר, כִּי הוּא מֵאִיר בְּלֵב יִשְׂרָאֵל, שֶׁאֲפִלּוּ בְּתַכְלִית הַחֹשֶׁךְ הַגָּמוּר צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק גַּם כֵּן לַעֲסֹק בִּתְפִלָּה, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאַבַּד וְזֶה תִּקֵּן בְּעֵת שֶׁזָּכָה לִפְנֹעַ בַּמָּקוֹם הַהוּא, שֶׁהוּא מְקוֹם בֵּית־הַמִּקְדָּשׁ, וְשָׁם זָכָה לְהַשִּׂיג בִּשְׁלֵמוּת עֹצֶם מַעֲלַת הָאִתְעָרוּתָא דִּלְתַתָּא, שֶׁאֲפִלּוּ הִתְעוֹרְרוּת כָּל דְּהוּ, מֵאֵיזֶה בְּחִינָה וּמַדְרֵגָה שֶׁהוּא אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם, כִּי הַצַּדִּיק הָאֱמֶת בְּחִינַת יַעֲקֹב מַשְׂגִּיחַ עַל זֶה וּמְקַבֵּץ וּמְאַסֵּף הַכֹּל וּבוֹנֶה מִזֶּה בְּנָיְנִים נִפְלָאִים, כַּמְבֹאָר כָּל זֶה בִּפְנִים, עַל כֵּן תִּקֵּן תְּפִלַּת עַרְבִית, שֶׁאֲפִלּוּ בְּחֹשֶׁכַת לַיְלָה וַאֲפִלָּה מַמָּשׁ יִתְעוֹרֵר הָאָדָם לְהִתְפַּלֵּל וְלִצְעֹק אֵלָיו יִתְבָּרַךְ בִּבְחִינַת: מִבֶּטֶן שְׁאוֹל שִׁוַּעְתִּי, כִּי גַּם צְעָקָה מֵהַשְּׁאוֹל תַּחְתִּית אֵינוֹ נֶאֱבָד לְעוֹלָם (שָׁם אוֹת פב, פט):

יב.

בֶּאֱמֶת כָּל מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה עִם הָאָדָם, הַכֹּל הוּא לְטוֹבָתוֹ, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁצָּרִיךְ הָאָדָם לוֹמַר: כָּל מָה דְּעָבְדִין מִן שְׁמַיָּא - לְטָב עָבְדִין, וְאִם כֵּן, לְכְאוֹרָה, קָשֶׁה לָמָּה צִוָּנוּ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְהִתְפַּלֵּל עַל הַצָּרָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הֲלֹא כָּל הַיִּסּוּרִים וְהַצָּרוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת בֶּאֱמֶת לְזַכּוֹתוֹ עַל־יָדָם לְחַיִּים נִצְחִיִּים, אַךְ בֶּאֱמֶת בְּוַדַּאי מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עוֹשֶׂה לְהָאָדָם, הַכֹּל לְטוֹבָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן הָאָדָם צָרִיךְ לְהִתְפַּלֵּל וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְצֵאת מֵהַצָּרָה לִרְוָחָה, כִּי עִקַּר בְּרִיאַת הָעוֹלָם הָיָה בִּשְׁבִיל הָאָדָם הַבַּעַל־בְּחִירָה, שֶׁיִּהְיֶה הַכֹּל נִמְסָר בְּיַד הָאָדָם, הַיְנוּ שֶׁהָאָדָם דַּיְקָא יַעֲשֶׂה כֵּלִים וְצִנּוֹרוֹת לְהַמְשִׁיךְ שְׁפָעוֹ וְחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ לְמַטָּה, וּבְלֹא תִּקּוּנֵי הַכֵּלִים, הַנַּעֲשִׂים עַל־יְדֵי

הָאָדָם, אֵין שֶׁפַע הַחֶסֶד יָכוֹל לֵירֵד לְמַטָּה, כִּי אִם יֵרֵד הַחֶסֶד קֹדֶם תִּקּוּנֵי הַכֵּלִים, אָז יִהְיֶה בִּבְחִינַת: רִבּוּי הַשֶּׁמֶן גּוֹרֵם כִּבּוּי הַנֵּר, וַאֲזַי הַחֶסֶד נִתְהַפֵּךְ לְדִין קָשֶׁה, חַס וְשָׁלוֹם. וְעִקַּר תִּקּוּן הַכֵּלִים הוּא עַל־יְדֵי תּוֹרָה וּתְפִלָּה, וְהָעִקָּר עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְעַל כֵּן קֹדֶם שֶׁמִּתְפַּלֵּל הָאָדָם, בְּוַדַּאי הוּא טוֹבָה גְּדוֹלָה כָּל מַה שֶּׁבָּא עַל הָאָדָם, אֶפִלּוּ יִסּוּרִין, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הַכֹּל - לְטוֹבָתוֹ, כִּי לְפִי מַעֲשָׂיו אֵין יָכוֹל לֵירֵד לוֹ שׁוּם שֶׁפַע וְחִיּוּת כִּי אִם עַל־יְדֵי־זֶה, וְגַם זֶה בְּחֶסֶד גָּדוֹל, כִּי אִם הָיוּ מַשְׁפִּיעִין לוֹ רַק חֶסֶד בְּלֹא דִּין כְּלָל, הָיָה חַס וְשָׁלוֹם, בִּבְחִינַת רִבּוּי הָאוֹר, שֶׁמַּזִּיק יוֹתֵר, עַל כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן - עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה מַמְתִּיק דִּינִים וּמְתַקֵּן כֵּלִים בְּאֹפֶן שֶׁיּוּכַל לְקַבֵּל שֶׁפַע חַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּלֹא הַיִּסּוּרִים, רַק עַל־יְדֵי תִּקּוּנֵי הַכֵּלִים שֶׁתִּקּוּן עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, וְעַל כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכְּלִין עַל הַתַּכְלִית וְכוֹלְלִין כָּל הַתְּפִלָּה בְּאֶחָד, שֶׁשָּׁם כֻּלּוֹ טוֹב, וְכַמְבֹאָר בַּפְּנִים, כִּי בְּלֹא זֶה אֵין יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל כְּלָל מֵחֲמַת קֻשְׁיָא הַנַּ"ל, וּכְמוֹ שֶׁהִקְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: וְכִי נוֹתְנִין לַתִּינוֹק מַה שֶּׁרּוֹצֶה, כִּי מֵאַחַר שֶׁהַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ יוֹדֵעַ הָאֱמֶת, שֶׁהַיִּסּוּרִין אֵלּוּ מֵחֲסָרוֹן פַּרְנָסָה וְכַיּוֹצֵא הוּא לְטוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית, וְאֵיךְ יִשְׁמַע הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ תְּפִלָּתוֹ לִתֵּן לוֹ מַה שֶּׁיְּבַקֵּשׁ וְיִגְרֹם לוֹ עַל־יְדֵי־זֶה רָעָה לָנֶצַח, חַס וְשָׁלוֹם, וּכְעֵין מַה שֶּׁכָּתוּב: יֵשׁ עֹשֶׁר שָׁמוּשׁ לְבָעְלָיו לְרָעָתוֹ, וְכָמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ: חַיְכַת בְּהוֹן בְּעָתְרָא בְּהַאי עָלְמָא וּלְבָתַר קְטִילַת לוֹן, חַס וְשָׁלוֹם, עַל כֵּן בֶּאֱמֶת עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכְּלִין עַל הַתַּכְלִית הָאֱמֶת בֶּאֱמֶת, וְיוֹדְעִים וּמַאֲמִינִים שֶׁהַכֹּל לְטוֹבָה, וְאָז דַּיְקָא יָכוֹל לְהִתְפַּלֵּל אַחַר־כָּךְ עַל כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ, כִּי אָז יָכוֹל לְהַמְשִׁיךְ תִּקּוּנִים מֵאוֹר הָרְשִׁימָה שֶׁל הַבִּטּוּל אֶל הַתַּכְלִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יִהְיוּ נַעֲשִׂים כֵּלִים לְהַמְשִׁיךְ בָּהֶם רֹב שִׁפְעוֹ וְחַסְדּוֹ יִתְבָּרַךְ בְּשִׂלְמוּת בְּאֵין מֵחְסוֹר כָּל דָּבָר: פַּרְנָסָה וַעֲשִׁירוּת וּבְרִיאוּת, בָּנִי, חַיֵּי, מְזוֹנֵי, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא יָבוֹא לוֹ עַל־יְדֵי־זֶה שׁוּם נֶזֶק וְהֶפְסֵד, חַס וְשָׁלוֹם, בְּשׁוּם צַד, לֹא בָּעוֹלָם הַזֶּה וְלֹא בָּעוֹלָם הַבָּא, רַק הַכֹּל יִהְיֶה לְטוֹבָה נִצְחִית גַּם כֵּן, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר תִּקֵּן כֵּלִים כָּרָאוּי לְקַבֵּל בָּהֶם שֶׁפַע הַחֶסֶד, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת אֵין אָדָם יוֹדֵעַ לְהִתְפַּלֵּל בִּשְׂלֵמוּת, כִּי אִם הַצַּדִּיקִים הָאֲמִתִּיִּים, וּכְמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חוֹלֶה בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, יֵלֵךְ אֵצֶל חָכָם וִיבַקֵּשׁ עָלָיו רַחֲמִים וּשְׁאָר בְּנֵי־אָדָם צְרִיכִים לְקַשֵּׁר תְּפִלָּתָם לַצַּדִּיקִים הַנַּ"ל, וְהֵם יַעֲלוּ תְּפִלָּתָם כָּרָאוּי, שֶׁיַּמְשִׁיכוּ לָהֶם שֶׁפַע מַה שֶּׁצְּרִיכִין: בָּנַי, חַיַּי וּמְזוֹנַי וְכוּ', בְּאֹפֶן שֶׁלֹּא יַזִּיק לָהֶם לָנֶצַח, חַס וְשָׁלוֹם, רַק אַדְרַבָּא, עַל־יְדֵי הַשֶּׁפַע דַּיְקָא יִתְתַּקְּנוּ וְיָשׁוּבוּ אֶל הַשֵּׂם, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת יֵשׁ בְּעִנְיָן זֶה שֶׁל הַתְּפִלָּה נִפְלָאוֹת וְנִסְתָּרוֹת הַרְבֵּה, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת אָסוּר לְהִתְעַקֵּשׁ וְלִדְחֹק עַצְמוֹ עַל שׁוּם דָּבָר בִּתְפִלָּתוֹ, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, כִּי אוּלַי בֶּאֱמֶת אִי אֶפְשָׁר לְמַלֹּאת בַּקָּשָׁתוֹ אֶפִלּוּ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה, כִּי יַזִּיק לוֹ יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, כְּשֶׁיְּמַלְּאוּ בַּקָּשָׁתוֹ, וְאִם יִדְחַק וְיִתְעַקֵּשׁ מְאֹד בִּתְפִלָּתוֹ, יוּכַל לִהְיוֹת שֶׁיִּפְעַל אֵצֶל הַשֵּׂם יִתְבָּרַךְ לְמַלֹּאת

בַּקָּשָׁתוֹ, כִּי הָאָדָם יֵשׁ לוֹ כֹּחַ גָּדוֹל לִפְעֹל בִּתְפִלָּתוֹ, אֲבָל לֹא יִהְיֶה לוֹ לְטוֹבָה, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עֲדַיִן לֹא זָכָה בִּתְפִלָּתוֹ לְתַקֵּן הַכְּלִי בִּשְׁלֵמוּת, שֶׁצָּרִיךְ לְקַבָּלַת הַשֶּׁפַע שֶׁהוּא רוֹצֶה, נִמְצָא, שֶׁכָּל זְמַן שֶׁאֵין מִתְפַּלֵּל עַל צְרָכָיו, אֲזַי כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁחָסֵר לוֹ הֵם לוֹ לְטוֹבָה גְּדוֹלָה, אַךְ עַל־יְדֵי הַתְּפִלָּה מְתַקֵּן כֵּלִים כָּרָאוּי, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה יוּכַל לְקַבֵּל שֶׁפַע הַחֶסֶד לְמַלֹּאת כָּל הַחֶסְרוֹנוֹת שֶׁלֹּא וְלֹא יַזִּיק לוֹ כְּלָל לָנֶצַח גַּם כֵּן, וְכָל זֶה - עַל־יְדֵי שֶׁמִּסְתַּכְּלִין בֶּאֱמֶת אֶל הַתַּכְלִית, שֶׁכְּלוֹ טוֹב כַּנַּ"ל, וְעַל כֵּן בֶּאֱמֶת עִקַּר הַתְּפִלָּה צָרִיךְ שֶׁתִּהְיֶה בֶּאֱמֶת בִּשְׁבִיל תַּכְלִיתוֹ הַנִּצְחִי, וְזֶה בְּחִינַת מַה שֶּׁמּוּבָא בַּסְּפָרִים, שֶׁעִקַּר הַתְּפִלָּה צְרִיכָה שֶׁתִּהְיֶה בִּשְׁבִיל לְהַשְׁלִים חֶסְרוֹן הַשְּׁכִינָה, כִּבְיָכוֹל, וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ הַתְּפִלָּה שֶׁמִּתְפַּלֵּל עַל צְרָכָיו הַגַּשְׁמִיִּים, יִתְפַּלֵּל שֶׁיִּתֵּן לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּל צְרָכָיו בְּאֹפֶן שֶׁיַּצְלִיחַ עַל־יְדֵי־זֶה לָנֶצַח, וְזֶה בְּחִינַת סֵדֶר הַתְּפִלָּה שְׁמוֹנֶה־עֶשְׂרֵה, שֶׁסִּדְּרוּ לָנוּ חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, וּמַתְחִילִין תְּחִלָּה בְּשִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם - בַּשָּׁלֹשׁ הָרִאשׁוֹנוֹת, וּמַזְכִּירִין בִּבְרָכָה רִאשׁוֹנָה אֵיךְ שֶׁהוּא יִתְבָּרַךְ גּוֹמֵל חֲסָדִים טוֹבִים וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַכֹּל לְטוֹבָה וְהוּא מֶלֶךְ עוֹזֵר וּמוֹשִׁיעַ וּמָגֵן וְאַחַר־כָּךְ בִּבְרָכַת מְחַיֵּה הַמֵּתִים, כּוֹלֵל גַּם כֵּן שְׁאָר יְשׁוּעוֹת וּפַרְנָסָה וּרְפוּאָה, וְכוֹלֵל אוֹתָן כַּמָּה פְּעָמִים עִם עִנְיַן שֶׁל תְּחִיַּת הַמֵּתִים, הַיְנוּ שֶׁאָנוּ מְשַׁבְּחִין וּמוֹדִים לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ הוּא לְטוֹבָתֵנוּ הַנִּצְחִית, שֶׁהוּא בְּחִינַת תְּחִיַּת הַמֵּתִים, וְרַק בִּשְׁבִיל זֶה הוּא מַצְמִיחַ לָנוּ יְשׁוּעוֹת נִפְלָאִים בְּכָל עֵת בְּגַשְׁמִיּוּת גַּם כֵּן: בְּעִנְיַן פַּרְנָסָה וּרְפוּאָה וְכַיּוֹצֵא, הַכֹּל בְּאֹפֶן שֶׁיַּצְלִיחַ עַל־יְדֵי־זֶה לָנֶצַח, גַּם אַחַר הַתְּחִיָּה, וּמְמֵילָא מוּבָן, שֶׁגַּם מַה שֶּׁלִּפְעָמִים נִתְעַכֵּב הַשֶּׁפַע, חַס וְשָׁלוֹם, הַכֹּל הוּא לְטוֹבָתֵנוּ הַנִּצְחִית אַחַר הַתְּחִיָּה, כִּי הֲלֹא מֵאַחַר שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הוּא טוֹב וּמֵיטִיב כָּל כָּךְ וְכֹל יָכוֹל וְעוֹשֶׂה חֶסֶד עִם כָּל הָעוֹלָם בְּכָל עֵת, מְכַלְכֵּל חַיִּים וְכוּ', אִם כֵּן מֵאַיִן בָּא זֶה שֶׁלִּפְעָמִים נִתְעַכֵּב הַשֶּׁפַע, בְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהַאֲמִין, שֶׁהוּא רַק בִּשְׁבִיל טוֹבָה נִצְחִית, וְעַל כֵּן הַזְכִּיר שָׁם בִּבְרָכָה זוֹ כַּמָּה פְּעָמִים עִנְיַן תְּחִיַּת הַמֵּתִים בְּסִמּוּךְ לְעִנְיַן פַּרְנָסָה, כִּי בְּעִנְיַן הַפַּרְנָסָה מִתְעַקֵּם לֵב הָאָדָם בְּיוֹתֵר וְקָשֶׁה לוֹ בְּכָל פַּעַם עַל עִכּוּב הַפַּרְנָסָה, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהַזְכִּירוֹ בְּעִנְיַן זֶה בְּיוֹתֵר, שֶׁכָּל הַפַּרְנָסָה וְהַכַּלְכָּלָה, שֶׁמְּכַלְכֵּל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אֶת הָאָדָם - הַכֹּל הוּא בִּשְׁבִיל טוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית אַחַר תְּחִיַּת הַמֵּתִים, וּמֵחֲמַת סִבָּה זוֹ עַצְמָהּ מִתְעַכֵּב הַפַּרְנָסָה לִפְעָמִים בִּשְׁבִיל טוֹבָתוֹ הַנִּצְחִית אַחַר־כָּךְ אוֹמְרִים קְדֻשָּׁה וּבִרְכַת אַתָּה קָדוֹשׁ, שֶׁזֵּהוּ בְּחִינַת עֶצֶם הַתַּכְלִית, שֶׁיִּזְכּוּ כָּל יִשְׂרָאֵל לְאַחַר הַתְּחִיָּה שֶׁיַּקְדִּישׁוּ שְׁמוֹ יִתְבָּרַךְ בְּכָל כָּל הַקְּדוֹשִׁים אֲשֶׁר יְהַלְלוּךְ סֶלָה וְאַחַר שֶׁכְּבָר סִדְּרוּ שִׁבְחוֹ שֶׁל מָקוֹם וְהוֹדִיעוּ, שֶׁכָּל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ הַכֹּל לְטוֹבָה, אַחַר־כָּךְ מִתְפַּלְּלִין עַל צְרָכָיו, וְגַם זֶה מִתְפַּלְּלִין תְּחִלָּה הָעִקָּר עַל הַתַּכְלִית: עַל דַּעַת וּתְשׁוּבָה וּסְלִיחַת עָוֹן, וְאַחַר־כָּךְ מִתְפַּלְּלִין עַל צְרָכֵי הַגּוּף, אֲבָל כָּל כַּוָּנָתֵנוּ גַּם בָּזֶה רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַנִּצְחִי, כִּי אָנוּ יוֹדְעִים וּמוֹדִים, שֶׁהַשֵּׁם

יִתְבָּרַךְ כֹּל יָכוֹל, וְכָל מַה שֶּׁעוֹשֶׂה עִמָּנוּ - הַכֹּל לְטוֹבָה, רַק אַף־עַל־פִּי־כֵן רְצוֹנוֹ יִתְבָּרַךְ, שֶׁנִּתְפַּלֵּל לְפָנָיו עַל צָרְכֵינוּ בִּכְדֵי לַעֲשׂוֹת כֵּלִים לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע בִּשְׁלֵמוּת, וְהָעִקָּר - רַק בִּשְׁבִיל הַתַּכְלִית הַנִּצָּחִי, וְעַל כֵּן אָנוּ אוֹמְרִים קְרִיאַת־שְׁמַע קֹדֶם הַתְּפִלָּה, כִּי עַל־יְדֵי קְרִיאַת־שְׁמַע אָנוּ נִכְלָלִין בְּאֶחָד, וְאָז דַּיְקָא יְכוֹלִין לְהִתְפַּלֵּל, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל (הִלְכוֹת מִילָה, הֲלָכָה ה', אוֹת ה, ז):

יג.

צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק מְאֹד בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה לְהַאֲמִין בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לִפְעֹל כָּל דָּבָר בִּתְפִלָּתוֹ, כִּי יֵשׁ כַּמָּה מִינֵי חֲלִישׁוּת הַדַּעַת בְּלֵב הָאָדָם בְּעִנְיַן זֶה, כַּאֲשֶׁר יוֹדֵעַ כָּל אֶחָד בְּעַצְמוֹ, וְרֹב בְּנֵי־אָדָם נִדְמֶה לָהֶם, שֶׁאֵין לָהֶם כֹּחַ לָזֶה, וְעַל כֵּן אֵינָם מִתְחַזְּקִים בִּתְפִלָּה, וְעַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְיַגֵּעַ בִּיגִיעָה וַעֲבוֹדָה גְּדוֹלָה מְאֹד לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה. וְעִקַּר הַיְגִיעָה הִיא בַּתְּחִלָּה, דְּהַיְנוּ בְּעֵת שֶׁמַּתְחִיל לְהִתְחַזֵּק לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה בִּבְחִינַת כָּל הַתְּחִלּוֹת קָשׁוֹת, כִּי אָז עֲדַיִן לֹא רָאָה שׁוּם פְּעֻלָּה עַל־יְדֵי תְּפִלָּתוֹ, אֲבָל כְּשֶׁזּוֹכֶה לְהִתְגַּבֵּר בְּכָל כֹּחוֹ לְהִתְפַּלֵּל בְּכַוָּנָה, עַד שֶׁזּוֹכֶה לִפְעֹל אֵיזֶה דָּבָר בִּתְפִלָּתוֹ, כְּגוֹן שֶׁהִתְפַּלֵּל עַל אֵיזֶה דָּבָר וְנַעֲנָה, אָז הוּא מִתְחַזֵּק בָּזֶה לְהַאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ, שֶׁיֵּשׁ לוֹ כֹּחַ לִפְעֹל בִּתְפִלָּתוֹ, מֵאַחַר שֶׁרוֹאֶה, שֶׁכְּבָר שָׁמַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ גַּם תְּפִלָּתוֹ וְנַעֲנָה, וְאָז נַעֲשֶׂה אֶצְלוֹ כְּלִי שְׁלֵמָה לְקַבֵּל הַשֶּׁפַע עַל־יְדֵי דִּבּוּרֵי הַתְּפִלָּה, כִּי עִקַּר הִתְהַוּוּת הַכֵּלִי הוּא עַל־יְדֵי הָאֱמוּנָה, דְּהַיְנוּ עַל־יְדֵי שֶׁמַּאֲמִין גַּם בְּעַצְמוֹ, שֶׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּתוֹ (הִלְכוֹת נְחָלוֹת, הֲלָכָה ד', אוֹת ד):

יד.

יֵשׁ שְׁנֵי מִינֵי קְלִפּוֹת, שֶׁמְּבַלְבְּלִין דַּעַת הָאָדָם מִלְּהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה, וְהֵם קְלִפּוֹת עֵשָׂו וְיִשְׁמָעֵאל, שֶׁזֶּה בְּחִינַת קְלִפּוֹת הָעֶרְלָה וְהַפְּרִיעָה קְלִפַּת עֵשָׂו־עֲמָלֵק הוּא בְּחִינַת הָעֶרְלָה הַגְּמוּרָה, כִּי הוּא כּוֹפֵר בָּעִקָּר וְאֵינוֹ מוֹדֶה בִּתְפִלָּה כְּלָל וּמַטְעֶה לֵב הָאָדָם לוֹמַר, שֶׁאֵין הַתְּפִלָּה מוֹעֶלֶת, חַס וְשָׁלוֹם, מֵאַחַר שֶׁמִּתְאָרֵךְ הַגָּלוּת כָּל כָּךְ, וּבְכָל יוֹם צוֹעֲקִים וְאֵינָם נוֹשָׁעִים וְעַל־יְדֵי מִצְוַת מִילָה, שֶׁחוֹתְכִין הָעֶרְלָה דְּחַפְיָא עַל בְּרִית, עַל־יְדֵי־זֶה מְבַטְּלִין קְלִפָּתוֹ הָרָעָה וְנִמְשָׁךְ בְּחִינַת תִּקּוּן הַבְּרִית, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין לְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה תָּמִיד, כִּי עִקַּר תִּקּוּן הַתְּפִלָּה הוּא עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית, אֲבָל עֲדַיִן יֵשׁ קְלִפָּה אַחֶרֶת, בְּחִינַת קְלִפַּת עוֹר הַפְּרִיעָה, שֶׁהוּא בְּחִינַת קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, שֶׁמִּשָּׁם נִמְשָׁךְ טָעוּת אַחֵר בְּלֵב הָאָדָם לְהִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּה, חַס וְשָׁלוֹם, מֵחֲמַת שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁכְּבָר שָׁמַע הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בְּוַדַּאי אֶת תְּפִלָּתוֹ, בִּפְרָט כְּשֶׁרוֹאֶה אֵיזֶה צְמִיחַת קֶרֶן יְשׁוּעָה, שֶׁאָז נִדְמֶה לוֹ, שֶׁכְּבָר נִתְקַבְּלָה תְּפִלָּתוֹ, וְהוּא מִתְרַשֵּׁל לְהִתְפַּלֵּל יוֹתֵר, וְזֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, שֶׁנִּקְרָא כֵּן עַל שֵׁם: כִּי שָׁמַע הַשֵּׁם אֶל עָנְיֵךְ, וַתַּרְגּוּמוֹ: אֲרֵי קַבֵּל הַשֵּׁם יָת צְלוֹתִיךְ, וּבֶאֱמֶת אֲפִלּוּ כְּשֶׁאֵין רוֹאִין עֲדַיִן שׁוּם יְשׁוּעָה, צְרִיכִין לְהַאֲמִין שֶׁאֵין שׁוּם תְּפִלָּה לָרִיק, חַס וְשָׁלוֹם, וּלְהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּה יוֹתֵר,

וְכֵן לְהֵפֶךְ, אֶפִלּוּ כְּשֶׁרוֹאִין אֵיזֶה יְשׁוּעָה, אָסוּר לְבַטֵּל וּלְהִתְרַשֵּׁל מִתְּפִלָּתוֹ עַל־יְדֵי־זֶה, רַק צְרִיכִין לִשְׁמֹחַ בִּישׁוּעָתוֹ וְלִהְיוֹת מוֹדֶה עַל הֶעָבָר וְצוֹעֵק לֶעָתִיד לָבוֹא, כִּי עֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין הַרְבֵּה יְשׁוּעוֹת מְאֹד כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, עַד שֶׁנִּזְכֶּה לָבוֹא לְמַה שֶּׁאָנוּ צְרִיכִין לָבוֹא, אֲשֶׁר בִּשְׁבִיל זֶה בָּאנוּ לָעוֹלָם הַזֶּה, וְאִם יִתְרַשֵּׁל בִּתְפִלָּה עַל־יְדֵי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁכְּבָר פָּעַל בִּתְפִלָּתוֹ הַרְבֵּה, שֶׁזֶּה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת קְלִפַּת יִשְׁמָעֵאל, בְּחִינַת קְלִפַּת הַפְּרִיעָה - עַל־יְדֵי־זֶה, חַס וְשָׁלוֹם, נִתְעַכֵּב גְּמַר יְשׁוּעָתוֹ וְיִתְאָרֵךְ גְּלוּתוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, וְאָז יַחֲזֹר וְיִתְעוֹרֵר קְלִפַּת עֵשָׂו־עֲמָלֵק, שֶׁהִיא בְּחִינַת קְלִפַּת הָעָרְלָה, וְיִטְמְטֵם לִבּוֹ לְגַמְרֵי מִלְּהִתְחַזֵּק בִּתְפִלָּתוֹ עַל־יְדֵי זֶה בְּעַצְמוֹ שֶׁרוֹאֶה, שֶׁזֶּה כַּמָּה שֶׁצּוֹעֵק וְאֵינוֹ נַעֲנָה עֲדַיִן לִזְכּוֹת לִישׁוּעָה שְׁלֵמָה וְזֶה בְּחִינַת: מָל וְלֹא פָּרַע, כְּאִלּוּ לֹא מָל, וְזֶה בְּחִינַת: וַיָּשָׁב מָרְדֳּכָי, וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁשָּׁב לְשַׁקּוֹ וּלְתַעֲנִיתוֹ, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר רָאָה יְשׁוּעוֹת נִפְלָאִים כָּזֹאת, שֶׁהִרְכִּיבוּהוּ עַל סוּס הַמֶּלֶךְ וְקָרְאוּ לְפָנָיו וְכוּ', אַף־עַל־פִּי־כֵן לֹא נִתְרַשֵּׁל עַל־יְדֵי־זֶה מִתְּפִלָּתוֹ וְצַעֲקָתוֹ וְכֵן אֶצֶל אֶסְתֵּר כְּתִיב: וַתּוֹסֶף אֶסְתֵּר וַתְּדַבֵּר לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְכוּ', וַתִּבְךְ וַתִּתְחַנֶּן־לוֹ לְהַעֲבִיר אֶת רָעַת הָמָן וְכוּ', וְזֶה מְרַמֵּז עַל כְּלַל כְּנֶסֶת־יִשְׂרָאֵל, שֶׁהֵם בְּחִינַת אֶסְתֵּר, שֶׁאֶפִלּוּ כְּשֶׁרוֹאִין יְשׁוּעוֹת וְנִסִּים גְּדוֹלִים וְנִפְלָאִים, שֶׁהַסִּטְרָא אַחֲרָא בְּחִינַת הָמָן־ עֲמָלֵק כְּבָר נָפְלָה מְאֹד, וְתָלוּ אוֹתוֹ וְאֶת בָּנָיו עַל הָעֵץ - אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵינָם מִסְתַּפְּקִים בָּזֶה, וַעֲדַיִן הֵם עוֹמְדִים וּמִתְפַּלְּלִים וּבוֹכִים וּמִתְחַנְּנִים לְפָנָיו יִתְבָּרַךְ, כְּבֵן הַמִּתְחַשֵּׁא לִפְנֵי אָבִיו, לְהַעֲבִיר אֶת רָעַת הָמָן, שֶׁהוּא הַסִּטְרָא אַחֲרָא, לְגַמְרֵי, שֶׁיִּזְכּוּ לְהִטָּהֵר וּלְהִתְקַדֵּשׁ לְגַמְרֵי, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי צְרִיכִין לְהוֹדוֹת הַרְבֵּה עַל הַיְשׁוּעוֹת שֶׁכְּבָר נַעֲשׂוּ לוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן עֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה מְאֹד, כִּי עֲדַיִן אָנוּ צְרִיכִין יְשׁוּעוֹת רַבּוֹת כָּל יְמֵי חַיֵּינוּ, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִתְחַזֵּק לְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה תָּמִיד (שָׁם, אוֹת כ"ג, כ"ד):

תְּפִלִּין

א.

תְּפִלִּין נִכְתָּבִין עַל עוֹר בְּהֵמָה - זֶה בְּחִינַת בְּנֵי־אָדָם, שֶׁעֲרוּמִים בְּדַעַת כְּאָדָם וּמְשִׂימִין עַצְמָן כִּבְהֵמָה, שֶׁצְּרִיכִין לָשׂוּם עַצְמוֹ כִּבְהֵמָה לְסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ אֵין לוֹ שׂוּם דַּעַת כְּלָל וְלִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה, וְאָז נִזְדַּכֵּךְ מֹחוֹ עַל־יְדֵי־זֶה וְנִפְשָׁט עַקְמִימוּת שֶׁבְּלִבּוֹ, כִּי כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עַקְמִימוּת בְּלִבּוֹ, בִּפְרָט כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ חַס וְשָׁלוֹם, עַקְמִימוּת הַרְבֵּה בְּלִבּוֹ, אָז הוּא צָרִיךְ לְסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ אֵין לוֹ שׂוּם דַּעַת כְּלָל, וְיֵלֵךְ רַק בִּתְמִימוּת וּפְשִׁיטוּת לְבַד, וְאָז זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְדַעַת גָּדוֹל מְאֹד וּלְפַשֵּׁט עַקְמִימוּת שֶׁבְּלִבּוֹ, שֶׁכָּל זֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ד', אוֹת ו):

ב.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: בְּכָל יוֹם יִצְרוֹ שֶׁל אָדָם מִתְגַּבֵּר עָלָיו, וְאִלְמָלֵא הַקָּדוֹשׁ־בָּרוּךְ־הוּא עוֹזְרוֹ - לֹא הָיָה יָכוֹל לוֹ. בְּכָל יוֹם יִצְרוֹ מִתְגַּבֵּר עָלָיו, זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת: בַּתְּחִלָּה עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה לִבְרֹא אֶת הָעוֹלָם בְּמִדַּת הַדִּין, שֶׁזֶּה הַדִּין מִתְעוֹרֵר בְּכָל יוֹם וְרוֹצֶה, חַס וְשָׁלוֹם, לִנְהֹג הָעוֹלָם בִּבְחִינָה זֹאת, וּמִשָּׁם מִתְעוֹרֵר וּמִתְגַּבֵּר הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִשָּׁם בְּכָל יוֹם וְיוֹם, כִּי עִקַּר הַיֵּצֶר הָרָע וְהַסִּטְרָא־אַחֲרָא נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת דִּינִים, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִתְּחִלַּת הַצִּמְצוּם שֶׁל חָלָל הַפָּנוּי, אַךְ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם תֵּכֶף וּמַקְדִּים מִדַּת הָרַחֲמִים לְמִדַּת הַדִּין, כְּמַאֲמַר רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: רָאָה שֶׁאֵין הָעוֹלָם מִתְקַיֵּם וְכוּ', שֶׁזֶּהוּ בְּחִינַת הָעֵזֶר וְהַסִּיּוּעַ, שֶׁמְּסַיֵּעַ לְהָאָדָם בְּכָל יוֹם לְשַׁבֵּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהוּא מִמִּדַּת הַדִּין וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין דְּרַשִּׁ"י, שֶׁהַחֲסָדִים קוֹדְמִין לִגְבוּרוֹת, וְזֶה בְּחִינַת: הִקְדִּים מִדַּת הָרַחֲמִים וְשִׁתֵּף לְמִדַּת הַדִּין, שֶׁזֶּהוּ עִקַּר הַנַּהֲנָה וְהַקִּיּוּם שֶׁל כָּל הָעוֹלָם, וְעַל כֵּן עִקַּר הַתְּפִלִּין, שֶׁהַכֹּל מַנִּיחִין, הֵם שֶׁל רַשִּׁ"י כִּי זֶהוּ עִקַּר הַנַּהֲגַת הָעוֹלָם וְקִיּוּמוֹ עַל־יְדֵי בְּחִינָה זוֹ אֲבָל יֵשׁ צַדִּיקִים גְּדוֹלִים כָּל כָּךְ, שֶׁאֵין צְרִיכִין סִיּוּעַ דִּלְעֵלָּא, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְנַהֵג עִמָּהֶם כְּמוֹ בִּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, הַיְנוּ בְּמִדַּת הַדִּין, וְהֵם עוֹמְדִים בְּכָל הַנִּסְיוֹנוֹת וְהַיִּסּוּרִין וְהַצָּרוֹת, הַנִּמְשָׁכִין מִמִּדַּת הַדִּין הַנַּ"ל, וְנִשְׁאָרִים עַל עָמְדָם, וְהֵם מַמְתִּיקִין הַדִּין בְּשָׁרְשׁוֹ בִּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, כִּי מַאֲמִינִים וְיוֹדְעִים, שֶׁהַדִּינִים וְהַיִּסּוּרִים בְּעַצְמָן הֵם טוֹבוֹת גְּדוֹלוֹת, וְעַל־יְדֵי־זֶה בֶּאֱמֶת הֵם זוֹכִים לָעֲלוֹת וּלְהָכֵלֵל בִּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת: כְּדִּ עָלָה בְּמַחֲשָׁבָה, הַנַּ"אֲמַר עַל מִיתַת רַבִּי עֲקִיבָא וְזֶה בְּחִינַת תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹחִין גְּבוֹהִין בְּיוֹתֵר, וְשָׁם הַגְּבוּרוֹת קוֹדְמִין לַחֲסָדִים, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַהַנְהָגָה שֶׁעָלָה בִּתְחִלַּת הַמַּחֲשָׁבָה, בְּחִינַת הַנְהָגַת הַצַּדִּיקִים הַגְּבוֹהִים הַנַּ"ל וְעַל כֵּן מִי שֶׁרוֹצֶה לְקָרֵב אֶת עַצְמוֹ לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, לְהִמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה, צָרִיךְ לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם גַּם כֵּן, כִּי כָּל הַהִתְרַחֲקוּת מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נִמְשָׁךְ מֵהַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁשָּׁרְשׁוֹ מִמִּדַּת הַדִּין, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִתְּחִלַּת הַצִּמְצוּם שֶׁל חָלָל הַפָּנוּי, וְעַל כֵּן עִקַּר תּוֹסֶפֶת קְדֻשָּׁה נִמְשָׁךְ עַל הָאָדָם עַל־יְדֵי תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, שֶׁנִּמְשָׁכִין מִבְּחִינַת הַצַּדִּיקִים הַנַּ"ל, הָעוֹלִים לִבְחִינַת שֹׁרֶשׁ הַדִּין וּמַמְתִּיקִין הַכֹּל בְּשָׁרְשָׁם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ כֹּחַ עַל כָּל הָרְחוֹקִים לְשַׁבֵּר וּלְבַטֵּל הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁנִּמְשָׁךְ מִשָּׁם (שָׁם, הֲלָכָה ה', אוֹת כ"ז־כ"ח):

ג.

עַכְשָׁו, בְּעִקְּבוֹת מְשִׁיחָא, בְּסוֹף הַגָּלוּת, שֶׁהַגָּלוּת וְהַבַּעַל־דָּבָר וְהַסִּטְרָא־אַחֲרָא מִתְגַּבְּרִין מְאֹד, וְהָעִקָּר מַה שֶּׁמִּתְגַּבֵּר וּמִתְפַּשֵּׁט מְאֹד הָאֶפִּיקוֹרְסוּת בָּעוֹלָם, וְכָל הַהִתְגַּבְּרוּת הַזֶּה הוּא בְּחִינַת חֻבְלֵי לֵדָה, חֻבְלֵי מָשִׁיחַ, שֶׁכָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִשֹּׁרֶשׁ הַדִּין שֶׁל בְּחִינַת חָלָל הַפָּנוּי הַנַּ"ל, וְעַל כֵּן אֵין כֹּחַ לַעֲמֹד עַכְשָׁו כְּנֶגְדָּם, כִּי אִם בְּכֹחַ הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים מְאֹד הַנַּ"ל, שֶׁיְּכוֹלִין לִכָּנֵס לְשָׁם, לְתוֹךְ בְּחִינַת חָלָל הַפָּנוּי, וּלְהַמְתִּיק הַדִּין בְּשָׁרְשׁוֹ, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נִתְבַּטֵּל כָּל

כֹּחַ הַיֵּצֶר הָרָע שֶׁל כָּל בָּאֵי עוֹלָם שֶׁנִּמְשָׁךְ מִשָּׁם. עַל כֵּן צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְזָהֵר לְהַנִּיחַ תְּפִלִּין דְּרַבֵּנוּ תָּם, שֶׁהֵם נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת מֹחִין הַגְּבוֹהִים שֶׁל הַצַּדִּיקִים הַנַּ"ל, כְּדֵי לְקַבֵּל כֹּחַ מֵהֶם לְשַׁבֵּר אֶת הַיֵּצֶר הָרָע, שֶׁהִתְגַּבֵּר עַכְשָׁו מְאֹד, שֶׁנִּמְשָׁךְ מִשָּׁם (שָׁם, אוֹת כ"ט):

תּוֹכָחָה

א.

לִפְעָמִים כְּשֶׁאָדָם מוֹכִיחַ אֶת עַצְמוֹ אוֹ אֶת חֲבֵרוֹ וּמַתְחִיל לְהַזְכִּיר הַמַּעֲשִׂים רָעִים שֶׁעָשָׂה, אָזַי שָׂכִיחַ שֶׁיִּפֹּל עוֹד יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כִּי נוֹפֵל בְּדַעְתּוֹ מְאֹד, וְיֵשׁ שֶׁנָּפְלוּ מְאֹד עַל־יְדֵי־זֶה וְכָל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַתּוֹכָחָה שֶׁאֵינָהּ כָּרָאוּי, שֶׁמַּחֲלֶשֶׁת כֹּחַ הַנִּשְׁמָה עַל־יְדֵי שֶׁמְּעוֹרְרִין הָרִיחַ רַע שֶׁל עֲוֹונוֹת, כִּי עִקַּר הַתּוֹכָחָה צְרִיכָה לִהְיוֹת בִּבְחִינַת מַטֶּה כְּלַפֵּי חֶסֶד, לְחַפֵּשׂ לִמְצֹא בְּעַצְמוֹ וְכֵן בַּחֲבֵרוֹ עַל כָּל פָּנִים אֵיזֶה נְקֻדּוֹת טוֹבוֹת, וְהַתּוֹכָחָה תִּהְיֶה בְּדֶרֶךְ חֶסֶד לְחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאֶת חֲבֵרוֹ בְּהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלִבְטֹחַ בְּרַחֲמָיו הָעֲצוּמִים, שֶׁיֵּשׁ אָצְלוֹ חֶסֶד כָּזֶה, שֶׁגַּם כָּל הַמַּעֲשִׂים רָעִים יְכוֹלִין לְהִתְהַפֵּךְ לִזְכֻיּוֹת, אֲפִלּוּ אִם הִרְבָּה לִפְשֹׁעַ מְאֹד, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי עִם הַשֵּׁם הַחֶסֶד וְהָרְבֵּה עִמּוֹ פְּדוּת וְכוּ', וְעִקַּר הַתּוֹכָחָה תִּהְיֶה בְּאֹפֶן שֶׁיְּחַזֵּק אֶת עַצְמוֹ וְאֶת חֲבֵרוֹ לְהִתְעוֹרֵר לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וּלְהַתְחִיל מֵעַתָּה לְהִתְקָרֵב אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, וְלֹא שֶׁיְּקַלְקֵל יוֹתֵר עַל־יְדֵי תּוֹכַחְתּוֹ, שֶׁיִּפֹּל חַס וְשָׁלוֹם יוֹתֵר, וּלְתוֹכָחָה כָּזֹאת אֵין זוֹכִין כִּי אִם עַל־יְדֵי שֶׁמְּקַשְּׁרִין עַצְמוֹ לְצַדִּיקֵי הַדּוֹר, שֶׁהֵם בְּחִינַת מֹשֶׁה, שֶׁעַל־יְדֵי תּוֹכַחְתָּם מוֹסִיפִים וְנוֹתְנִים רֵיחַ טוֹב בְּהַנְּשָׁמוֹת. הִלְכוֹת צִיצִית, הֲלָכָה ה', אוֹת ז):

ב.

עִקַּר הַחִיּוּב לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּיִרְאַת־שָׁמַיִם וּלְהָאִיר בּוֹ הַדַּעַת הָאֱמֶתִי הוּא רַק בְּשָׁבִיל לְהַרְחִיב דַּעְתּוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, כִּי הָעִקָּר - לְהוֹצִיא אֶת עַצְמוֹ וְאֶת חֲבֵרוֹ מִבְּחִינַת מֹחִין דְּקַטְנוּת לִבְחִינַת מֹחִין דְּגַדְלוּת, הַיְנוּ לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּתְגַּדֵּל וְיִתְרַחֵב הַדַּעַת בְּיוֹתֵר בְּכָל פַּעַם, שֶׁזֶּה בְּחִינַת הַרְחָבַת גְּבוּל אֶרֶץ־יִשְׂרָאֵל, בְּחִינַת: וְהִרְחַבְתִּי אֶת גְּבוּלֶךָ, עַל כֵּן כָּל אֶחָד הָעוֹסֵק בָּזֶה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ מֵהַדַּעַת הַקְּדוֹשׁ הָאֱמֶת, וּבְכָל פַּעַם צָרִיךְ לְזָהֵר לַעֲשׂוֹת סְיָג לִדְבָרָיו וְלִשְׁתֹּק בְּמָקוֹם שֶׁצְּרִיכִין לִשְׁתֹּק, בִּכְדֵי שֶׁלֹּא לַהֲרֹס אֶת הַגְּבוּל שֶׁל חֲבֵרוֹ לְגַמְרֵי, שֶׁזֶּה בְּחִינַת אִסּוּר הַסָּגַת הַגְּבוּל, שֶׁלֹּא דַּי שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּדֵּל לְהַרְחִיב גְּבוּלוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, אַף גַּם הוּא מֵצֵר לוֹ בְּיוֹתֵר וְנִכְנָס בְּתוֹךְ גְּבוּלוֹ, כִּי כָּל אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל יֵשׁ לוֹ גְּבוּל בִּפְנֵי עַצְמוֹ בְּדַעְתּוֹ לְהַשִּׂיג וּלְהָבִין עַד הַגְּבוּל דַּיְקָא בִּבְחִינַת: וְעָלִית אַתָּה וְאַהֲרֹן וְכוּ', וְדָרְשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אַתָּה מְחֻצָּה לְעַצְמְךָ וְאַהֲרֹן מְחֻצָּה לְעַצְמוֹ וְכוּ', וְעַל כֵּן אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי מִצְוָה גְּדוֹלָה לְדַבֵּר עִם חֲבֵרוֹ בְּכָל פַּעַם בְּיִרְאַת־שָׁמַיִם וּלְרַחֵם עָלָיו וּלְהוֹצִיאוֹ מֵעֲוֹונוֹת וְקִלְקוּלִים שֶׁלּוֹ, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לִזָּהֵר מְאֹד, שֶׁיִּהְיֶה הָעֵסֶק לְטוֹבָה וְלֹא לְרָעָה, לְתַקֵּן

וְלֹא לְקַלְקֵל יוֹתֵר, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁלֹּא לְהִסְתַּכֵּל בְּיוֹתֵר בִּגְנוּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּבְחֶסְרוֹנוֹתָיו, כִּי רֹב הַקְּטָטוֹת וְהַמְּרִיבוֹת וְשִׂנְאַת־חִנָּם נִמְשָׁךְ רַק מִזֶּה, מַה שֶּׁכָּל אֶחָד מִסְתַּכֵּל שֶׁלֹּא בְּעַיִן יָפָה בַּחֲבֵרוֹ וּמְחַפֵּשׂ לִמְצֹא בּוֹ רַק הַפְּגָמִים וּמִדּוֹת רָעוֹת, עַד שֶׁנִּדְמֶה לוֹ, שֶׁאִי אֶפְשָׁר לְסָבְלָם, וּמִמֵּילָא כְּמוֹ־כֵן מִסְתַּכֵּל בּוֹ חֲבֵרוֹ גַּם כֵּן לְהֵפֶךְ, כִּי כַּמַּיִם הַפָּנִים לַפָּנִים וְכוּ', עַד שֶׁנִּתְעוֹרֵר שִׂנְאַת־חִנָּם וּקְטָטוֹת בֵּינֵיהֶם, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה נֶחֱרַב בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְנִתְאָרֵךְ עָלֵינוּ הַגָּלוּת, וְהַכֹּל רַק עַל־יְדֵי שִׂנְאַת־חִנָּם, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁכָּל זֶה בָּא רַק עַל־יְדֵי זֶה שֶׁמִּסְתַּכֵּל בְּיוֹתֵר בַּחֲבֵרוֹ, כִּי בֶּאֱמֶת צְרִיכִין לְדוּן אֶת כָּל אָדָם לְכַף־זְכוּת, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁבְּוַדַּאי צְרִיכִין לְדַבֵּר עִמּוֹ וּלְהָאִיר דַּעְתּוֹ וּלְהוֹצִיאוֹ מִמַּה שֶּׁצְּרִיכִין לְהוֹצִיאוֹ, שֶׁכָּל זֶה הוּא בְּחִינַת דִּין וּמִשְׁפָּט, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, אֲבָל צְרִיכִין שֶׁיִּתְגַּבֵּר הָרַחֲמָנוּת לְכָנֵס עִם חֲבֵרוֹ לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, לְבִלִּי לְהִסְתַּכֵּל בּוֹ לְרָעָה כִּי אִם לְטוֹבָה וּלְדוּנוֹ לְכַף־זְכוּת תָּמִיד, שֶׁיּוּכַל לְדַבֵּר עִמּוֹ, וְכַמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, שֶׁזֶּה בְּחִינַת מְצָוֹת וַעֲשִׂיָּתָן הַיָּשָׁר וְהַטּוֹב, שֶׁמִּזֶּה לָמְדוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, לַעֲשׂוֹת לִפְנִים מִשּׁוּרַת הַדִּין, וְגַם לָמְדוּ מִזֶּה דִּין בֶּן הַמֶּצֶר, שֶׁהוּא בְּחִינַת הַמְּצָוָה לְהִשְׁתַּדֵּל וּלְהַרְחִיב אֶת גְּבוּל חֲבֵרוֹ, וּשְׁנֵיהֶם - אֶחָד (הִלְכוֹת שְׁתִּפִּין בְּקַרְקַע, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ד־ט"ז):

תְּשׁוּבָה

א.

מִי שֶׁהוּא בְּמַדְרֵגָה תַּחְתּוֹנָה, צָרִיךְ דַּיְקָא לְמְצֹא זְכוּת בְּעַצְמוֹ, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִפֹּל לְגַמְרֵי, חַס וְשָׁלוֹם, וְעִקַּר טָהֳרָתוֹ וּתְשׁוּבָתוֹ עַל־יְדֵי זֶה דַּיְקָא, וְזֶה בְּחִינַת טָהֳרַת הַפָּרָה אֲדֻמָּה (הִלְכוֹת הַשְׁכָּמַת הַבֹּקֶר, הֲלָכָה א', אוֹת י"ב):

ב.

עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הוּא לְשׁוּב מִגַּדְלוּת, שֶׁמִּזֶּה בָּאִים כָּל הַחֲטָאִים, חַס וְשָׁלוֹם, וּלְהַשְׁפִּיל עַצְמוֹ וּלְהַרְגִּישׁ שִׁפְלוּתוֹ וּפְחִיתוּתוֹ בֶּאֱמֶת, כִּי עִקַּר הַתְּשׁוּבָה הִיא הַהַכְנָעָה וְהַשִּׁפְלוּת וְלֵב נִשְׁבָּר לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַל־יְדֵי זֶה מוֹחֵל לוֹ עַל כָּל הַחֲטָאִים וְנִתְבַּטְּלִים מִמֶּנּוּ כָּל הַדִּינִים (הִלְכוֹת נְטִילַת־יָדַיִם שַׁחֲרִית, הֲלָכָה ג', אוֹת ה):

ג.

אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, שֶׁעַל עָוֹן הֶחָמוּר הוֹצָאַת זֶרַע לְבַטָּלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, אֵין מוֹעִיל לוֹ תְּשׁוּבָה, וּבֶאֱמֶת כָּךְ רָאוּי לוֹ, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, אֲבָל בֶּאֱמֶת אַף־עַל־פִּי־כֵן אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, אַךְ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ הוּא עַל־יְדֵי הַצַּדִּיק הַדּוֹר, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ב', אוֹת י"א):

ד.

אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וַאֲפִלּוּ עַל פְּנֵם טִפֵּי הַמּוֹחַ, שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה שֶׁאֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, כַּנִּזְכָּר לְעֵיל, וְכֵן עַל אֵלּוּ שֶׁמְּבאָר בַּמִּקְרָא: כָּל בָּאֶיהָ לֹא יְשׁוּבוּן וְלֹא יַשִּׂיגוּ אָרְחוֹת חַיִּים, אֲבָל בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ מוֹעִיל תְּשׁוּבָה לְכָל הַחֲטָאִים, כְּמוֹ שֶׁמְּצִינוּ כְּבָר כַּמָּה וְכַמָּה רְשָׁעִים, שֶׁפָּגְמוּ בְּטִפֵּי הַמּוֹחַ וְכָפְרוּ בָּעִקָּר וְאַף־עַל־פִּי־כֵן נִתְקַבְּלוּ בִּתְשׁוּבָה. רַק מֵחֲמַת שֶׁפָּגְמוּ כָּל כָּךְ, עַל כֵּן צְרִיכִין לְהִצְטָרֵף וּלְהִתְנַסּוֹת וְלַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה שֶׁל הַהִתְרַחֲקוּת הַזֹּאת, דְּהַיְנוּ שֶׁכּוֹתְבִין עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וּכְשֶׁהוּא פֶּתִי וְסָכָל וְאֵינוֹ מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ שֶׁלֹּא לְאַבֵּד אֶת עוֹלְמוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, אָז מוֹצֵא פְּטוּר לְעַצְמוֹ לְהִתְרַחֵק מִן הַתְּשׁוּבָה, מֵאַחַר שֶׁכְּבָר נִכְתַּב עָלָיו שֶׁאֵין מוֹעִיל לוֹ תְּשׁוּבָה, חַס וְשָׁלוֹם אֲבָל מִי שֶׁחוֹשֵׁב בֶּאֱמֶת עַל תַּכְלִיתוֹ, וְיֵשׁ לוֹ רַחֲמָנוּת עַל עַצְמוֹ וּמְחַשֵּׁב אֶת דְּרָכָיו, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן מַה יְהֵא בְּסוֹפוֹ וּמַה יֵּעָשֶׂה לְיוֹם פְּקֻדָּה, אָז כָּל מַה שֶּׁמּוֹצֵא וְרוֹאֶה שֶׁמְּרַחֲקִין אוֹתוֹ יוֹתֵר, הוּא מְרַחֵם עַל עַצְמוֹ יוֹתֵר וְצוֹעֵק אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְיוֹתֵר מֵעֲמְקָא דְּלִבָּא, עַד יַשְׁקִיף וְיֵרֶא הַשֵּׁם מִן הַשָּׁמַיִם, כִּי אַף־עַל־פִּי שֶׁכְּבָר נִכְתַּב עָלָיו שֶׁאֵינוֹ מִתְקַבֵּל בִּתְשׁוּבָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צוֹעֵק אֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל זֶה בְּעַצְמוֹ, שֶׁפָּגַם כָּל כָּךְ עַד שֶׁמְּרַחֲקִין אוֹתוֹ כָּל כָּךְ, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁאֲנִי יוֹדֵעַ שֶׁרָאוּי לְהַרְחִיקֵנִי מִגֶּדֶל הַפְּגָמִים שֶׁלִּי, וּבְוַדַּאי כָּל מַה שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה, הַכֹּל אֱמֶת וְיַצִּיב, אַף־עַל־פִּי־כֵן אֲנִי יוֹדֵעַ וּמַאֲמִין, שֶׁיֵּשׁ חַסְדֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים כְּאֵלּוּ אֵצֶל הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיְּכוֹל לְקָרְבֵנוּ גַּם כֵּן בְּרַחֲמִים וּלְקַבְּלֵנוּ בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, כִּי אַף־עַל־פִּי־כֵן הֲלֹא אָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה בָּעֲצָמָן: אֵין לְךָ דָּבָר שֶׁעוֹמֵד בִּפְנֵי הַתְּשׁוּבָה, וַאֲזַי כְּשֶׁזּוֹכֶה לַעֲמֹד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה שֶׁל הַהִתְרַחֲקוּת כָּל כָּךְ וְאַף־עַל־פִּי־כֵן שָׁב בִּתְשׁוּבָה שְׁלֵמָה, אָז הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְרַחֵם עָלָיו וְנִתְקָרֵב עַל־יְדֵי־זֶה דַּיְקָא, עַל־יְדֵי שֶׁעָמַד בַּנִּסָּיוֹן הַזֶּה שֶׁל הַהִתְרַחֲקוּת, וְזֶה בְּחִינַת: הִתְרַחֲקוּת - תַּכְלִית הַהִתְקָרְבוּת (שָׁם, הֲלָכָה ד', אוֹת ד):

ה.

עִקַּר כָּל הַפְּגָמִים שֶׁל כָּל הַחֲטָאִים הֵם בִּבְחִינַת הָעֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם אַתְוָן, שֶׁמַּמְשִׁיךְ חַס וְשָׁלוֹם הָאוֹתִיּוֹת, שֶׁיֵּשׁ בְּאוֹתוֹ הַדָּבָר שֶׁעוֹבֵר עָלָיו, לְמָקוֹם שֶׁמַּמְשִׁיךְ לְהַסִּטְרָא אַחֲרָא וְכוּ', רַחֲמָנָא לִצְלָן, כִּי עִקַּר הַחִיּוּת שֶׁל כָּל הַדְּבָרִים הֵם הָאוֹתִיּוֹת שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם, כַּיָּדוּעַ, וְעַל כֵּן עִקַּר הַתִּקּוּן - עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר בִּבְחִינַת: קְחוּ עִמָּכֶם דְּבָרִים וְשׁוּבוּ אֶל הַשֵּׁם, וְאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: אֵינוֹ מְבַקֵּשׁ מִכֶּם אֶלָּא דְּבָרִים, הַיְנוּ שֶׁיְּרַבֶּה לְדַבֵּר דִּבּוּרִים קְדוֹשִׁים שֶׁל צְעָקוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת וְשִׁירוֹת וְתִשְׁבָּחוֹת אֵלָיו יִתְבָּרַךְ, עַד שֶׁיִּצְטָרְפוּ וְיַתְקִנוּ כָּל הָאוֹתִיּוֹת לְטוֹב, וּבְוַדַּאי הוּא עֵצָה גְּדוֹלָה וְקַלָּה, שֶׁהַכֹּל יְכוֹלִין לְקַיְּמָהּ, כִּי יְכוֹלִין לִזְכּוֹת לִתְשׁוּבָה וּלְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר לְבַד, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לְהִתְיַגֵּעַ וְלִטְרֹחַ בַּעֲבוֹדָתוֹ

כְּמוֹ הַצַּדִּיקִים וְהַכְּשֵׁרִים שֶׁהָיוּ לְפָנֵינוּ, שֶׁיָּגְעוּ וְטָרְחוּ מְאֹד מְאֹד בְּתַעֲנִיתִים רַבִּים וּבְסִגּוּפִים קָשִׁים וַעֲצוּמִים מְאֹד וַאֲפִלּוּ אִם, חַס וְשָׁלוֹם, עֲדַיִן עוֹבֵר עָלָיו מַה שֶּׁעוֹבֵר, אַף־עַל־פִּי־כֵן אִם לֹא יַנִּיחַ אֶת עַצְמוֹ לִכְפֹּל לְעוֹלָם וְיַחֲזֵק אֶת עַצְמוֹ לְדַבֵּר דִּבּוּרִים עַל כָּל פָּנִים תָּמִיד לִפְנֵי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ בִּצְעָקוֹת וּתְחִנּוֹת וּבַקָּשׁוֹת הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, בְּוַדַּאי סוֹף כָּל סוֹף יָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ אַךְ הַבַּעַל־דָּבָר מִתְגַּבֵּר עַל הָאָדָם לְמָנְעוֹ גַּם מִזֶּה, וְהָעִקָּר עַל־יְדֵי טִרְדַּת הַפַּרְנָסָה, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה אֵינוֹ עוֹסֵק בִּשְׁלֵמוּת אֲפִלּוּ בְּעֵצָה קַלָּה הַזֹּאת לָשׁוּב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ עַל־יְדֵי הַדִּבּוּר הַקָּדוֹשׁ עַל כֵּן צְרִיכִין לְהַזְכִּיר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל פַּעַם הָאֱמֶת, כִּי לֹא בְּכֹחַ יִגְבַּר אִישׁ, וְאֵין הַפַּרְנָסָה נִמְשֶׁכֶת עַל־יְדֵי יְגִיעָתוֹ וְטָרְחוֹ לְבַד, רַק הַכֹּל בְּחַסְדֵּי הַשֵּׁם וּבִישׁוּעָתוֹ, וְהַדְּאָגוֹת וְהַטְּרָדוֹת אֵינָם מוֹעִילִים כְּלָל לְפַרְנָסָה, אַדְרַבָּא, מַזִּיקִים הַרְבֵּה לַפַּרְנָסָה, וְעַל כֵּן אֲפִלּוּ הַבַּעַל מְלָאכָה וְעֵסֶק יָכוֹל לִמְצֹא לְנַפְשׁוֹ כַּמָּה שָׁעוֹת בַּיּוֹם לַעֲסֹק בָּהֶם בַּאֲמִירַת תְּהִלִּים וְהִתְבּוֹדְדוּת וְכוּ', וְעַל־יְדֵי־זֶה יָשׁוּב בְּוַדַּאי לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ לְחַיֵּי הָעוֹלָם הַבָּא (הִלְכוֹת קְרִיאַת־ שְׁמַע, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ד):

ו.

צָרִיךְ כָּל אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר הָאֲבֵדוֹת כָּל יְמֵי חַיָּיו, כִּי זֶה כָּל הָאָדָם, שֶׁנִּבְרָא רַק בִּשְׁבִיל זֶה - לְבַקֵּשׁ אַחַר אֲבֵדוֹת, שֶׁהֵם בְּחִינַת נִיצוֹצוֹת הַנְּפוּלִין, שֶׁהֵם בְּחִינַת נֶאֱבָדִים וְנִדָּחִים, שֶׁצָּרִיךְ כָּל אָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחֲרֵיהֶם כָּל יְמֵי חַיָּיו, וּבְפָרָט אִם כְּבָר חָטָא וּפָגַם כְּפִי מַה שֶּׁפָּגַם, וּבְפָרָט פָּגַם הַבְּרִית, חַס וְשָׁלוֹם, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה חָזַר וְאִבֵּד בְּעַצְמוֹ אֲבֵדוֹת הַרְבֵּה, וְצָרִיךְ לְחַפֵּשׂ וּלְבַקֵּשׁ מְאֹד אַחֲרֵיהֶם, וּכְשֶׁיְּבַקֵּשׁ וְיחַפֵּשׂ הֵיטֵב, בְּוַדַּאי יִמְצָא, כִּי: יָגַעְתִּי וְלֹא מָצָאתִי - אַל תַּאֲמִין. וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה עַל הָעֲוֹנוֹת, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב: וְשַׁבְתָּ עַד הַשֵּׁם אֱלֹקֶיךָ וְכוּ', אִם יִהְיֶה נִדַּחֲךָ בִּקְצֵה הַשָּׁמַיִם מִשָּׁם יְקַבֶּצְךָ וְכוּ', וּכְתִיב: וּבִקַּשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת הַשֵּׁם אֱלֹקֶיךָ וּמָצָאתָ וְכוּ', כִּי צְרִיכִין לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ מְאֹד אַחַר דַּרְכֵי הַקְּדֻשָּׁה, כִּי כָּל מַה שֶּׁהָאָדָם רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, הוּא מֵחֲמַת הָאֲבֵדוֹת הַנַּ"ל, שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה הוּא הוֹלֵךְ וְתוֹעֶה כְּשֶׁה אוֹבֵד, וְאֵינוֹ יָכוֹל לִמְצֹא דֶּרֶךְ הַחַיִּים, וְעַל כֵּן צָרִיךְ הָאָדָם לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד כָּל יָמָיו לְבַקֵּשׁ וּלְחַפֵּשׂ אַחַר אֲבֵדוֹתָיו, כִּי זֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה כַּנַּ"ל וְאִם יְבַקֵּשׁ וְיחַפֵּשׂ הֵיטֵב, בְּוַדַּאי יִמְצָא כָּל מַה שֶּׁצָּרִיךְ לְתִקּוּן נַפְשׁוֹ, וַאֲפִלּוּ בְּעֵת שֶׁאֵינוֹ זוֹכֶה לִמְצֹא עֲדַיִן, אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי כָּל יְגִיעָה וְחִפּוּשׂ כְּבָר מָצָא הַרְבֵּה, כִּי אֵין שׁוּם יְגִיעָה וּבַקָּשָׁה נֶאֱבָד כְּלָל, וּבְוַדַּאי מָצָא כְּבָר הַרְבֵּה עַל־יְדֵי כָּל דִּבּוּר וְדִבּוּר וְעַל־יְדֵי כָּל יְגִיעָה וְחִפּוּשׂ, כִּי לֵית רְעוּתָא טָבָא דְּאִתְאַבַּד, וַאֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ רוֹאֶה כְּלָל מַה שֶּׁמָּצָא,, וְנִדְמֶה לוֹ, שֶׁעֲדַיִן לֹא מָצָא כְּלוּם וַעֲדַיִן הוּא רָחוֹק מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כְּמִקֹּדֶם, אַף־עַל־פִּי־כֵן צְרִיכִין לְהַאֲמִין בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה, שֶׁבְּוַדַּאי מָצָא הַרְבֵּה עַל־יְדֵי הַיְגִיעָה בְּעַצְמָהּ, כְּמַאֲמַר

רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: יָגַעְתִּי וּמָצָאתִי - תַּאֲמִין, תַּאֲמִין דַּיְקָא, אַף־עַל־פִּי שֶׁעֲדַיִן אֵין רוֹאִין מַה שֶּׁמָּצָא (הִלְכוֹת בְּרָכוֹת הַפְּרוֹת, הֲלָכָה ה', אוֹת א):

ז.

עִקַּר הַתְּשׁוּבָה שֶׁל כָּל אָדָם הוּא, שֶׁיְּשׁוּב בְּכָל פַּעַם מֵהַמַּחֲשָׁבוֹת רָעוֹת שֶׁנִּלְכַּד בָּהֶם לְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת בִּבְחִינַת: יַעֲזֹב רָשָׁע דַּרְכּוֹ וְאִישׁ אָוֶן מַחְשְׁבֹתָיו וְיָשֹׁב אֶל הַשֵּׁם. וְזֶה עִקַּר הַתְּשׁוּבָה, לָשׁוּב בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מִמָּקוֹם שֶׁהוּא שָׁם לְמַחֲשָׁבוֹת קְדוֹשׁוֹת, וַאֲפִלּוּ אִם נִתְעָה בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ כְּמוֹ שֶׁנִּתְעָה, אַף־עַל־פִּי־כֵן צָרִיךְ שֶׁיַּאֲמִין, שֶׁבְּכָל מַה שֶּׁמְּנַתֵּק עַצְמוֹ בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ מֵרַע לְטוֹב הוּא יָקָר בְּעֵינֵי הַשֵּׁם, כִּי הוּא יָדַע יִצְרֵנוּ וְכוּ', וְעִקַּר הַיְצֶר הָרָע הֵם הַמַּחֲשָׁבוֹת, כַּמְבֹאָר בְּפָנִים (הִלְכוֹת תְּפִלַּת הַמִּנְחָה, הֲלָכָה ז', אוֹת ב, צ"א):

ח.

עִנְיַן מַה שֶּׁמְּבֹאָר בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁעַל פְּגַם הַבְּרִית אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, וְאַף־עַל־פִּי־כֵן מְבֹאָר בַּסְּפָרִים שֶׁגַּם עַל זֶה מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, אַךְ עִקַּר תְּשׁוּבָתוֹ, שֶׁיַּשְׁלִיךְ שֵׂכֶל עַצְמוֹ לְגַמְרֵי וְיִתְחַזֵּק בֶּאֱמוּנָה שְׁלֵמָה וְכוּ' (הִלְכוֹת נִדָּה, הֲלָכָה ב', אוֹת י"א):

ט.

עִקַּר כָּל הַפְּגָמִים וְהַחֲטָאִים, רַחֲמָנָא לִצְלָן, נִמְשָׁכִין מִבְּחִינַת גָּזֵל, הַיְנוּ מִמַּה שֶּׁהָאָדָם דּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, שֶׁזֶּה בְּחִינַת גָּזֵל, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, כִּי אֵין הַיֵּצֶר הָרָע מָצוּי אֶלָּא לִשְׁעָתוֹ, וְאִם יַעֲמֹד בְּנִסָּיוֹן בְּשָׁעָה קַלָּה, אֲזַי אַחַר־כָּךְ מִמֵּילָא יִתְבַּטֵּל וְיֵלֵךְ מִמֶּנּוּ הַיֵּצֶר הָרָע, עַל כֵּן עִקַּר תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה נִמְשָׁךְ עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקִים הַגְּדוֹלִים, שֶׁאֵינָם דּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה כְּלָל, אֲפִלּוּ בִּתְפִלָּתָם, וּמִתְפַּלְּלִים רַק בְּרַחֲמִים וְתַחֲנוּנִים. גַּם הַצַּדִּיקִים הָאֵלּוּ אֵינָם מִשְׁתַּמְּשִׁים עִם הַמַּטֵּה־עֹז שֶׁלָּהֶם, כִּי אִם בִּשְׁבִיל לְהַכְנִיעַ הָרַע שֶׁבַּעֲדָה, וְעַל־יְדֵי־זֶה זוֹכִין יִשְׂרָאֵל לִתְשׁוּבָה. גַּם כִּי עִקַּר הַהִתְרַחֲקוּת מִתְּשׁוּבָה הוּא עַל־יְדֵי בְּנֵי־אָדָם הַמּוֹנְעִים, כִּי בְּנֵי־אָדָם הֵם לִפְעָמִים מוֹנְעִים גְּדוֹלִים מְאֹד יוֹתֵר מֵהַיֵּצֶר הָרָע, הַיְנוּ עַל־יְדֵי מַחֲלֹקֶת וְהַלֵּיצָנוּת שֶׁלָּהֶם וְכַיּוֹצֵא, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, וְעַל כֵּן עַל־יְדֵי הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת, שֶׁמַּמְשִׁיכִין חִדּוּשֵׁי תּוֹרָתָם בְּשִׁלְמוּת כָּל הַתִּקּוּנִים, עַד שֶׁעַל־יְדֵי־זֶה מְקַבְּלִין כֹּחַ לְהַעֲנִישׁ אֶת הַמּוֹנְעִים אוֹ לְהַשְׁתִּיק אוֹתָם עַל כָּל פָּנִים, עַל־יְדֵי־זֶה נִמְשָׁךְ הִתְעוֹרְרוּת הַתְּשׁוּבָה בָּעוֹלָם (הִלְכוֹת גְּזֵלָה, הֲלָכָה ה', אוֹת י"ז):

י.

יֵשׁ שֶׁפָּגַם וְחָטָא כָּל כָּךְ, עַד שֶׁהוּא בִּבְחִינַת גָּזַל אֶת הָרַבִּים, שֶׁהַפְּגָמִים שֶׁלּוֹ נוֹגְעִים לְכָלַל יִשְׂרָאֵל, חַס וְשָׁלוֹם, וְאַזַי כָּל תִּקּוּנוֹ - לַעֲסֹק בְּצָרְכֵי רַבִּים, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: גָּזַל אֶת הָרַבִּים - יַעֲשֶׂה מֵהֶן צָרְכֵי רַבִּים, וְעִקַּר צָרְכֵי רַבִּים הוּא לְזַכּוֹתָם לַתַּכְלִית הַנִּצְחִי, וְהָעִקָּר לְהִשְׁתַּדֵּל שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בְּהַמְשָׁכַת חִדּוּשֵׁי־תּוֹרָתָם שֶׁל הַצַּדִּיקֵי אֱמֶת,

שֶׁנִּמְשְׁכוּ בִּשְׁלֵמוּת כָּל הַתִּקּוּנִים, עַד שֶׁעַל־יָדָם עִקַּר הַמְשָׁכַת תִּקּוּן הַתְּשׁוּבָה לְכָל יִשְׂרָאֵל כַּנַּ"ל, וּצְרִיכִים לְהִשְׁתַּדֵּל מְאֹד שֶׁיִּתְפַּשְּׁטוּ בָּעוֹלָם, הֵן עַל־יְדֵי שֶׁיִּסַּיַּע בְּמָמוֹנוֹ לְהָעוֹסְקִים בָּזֶה, הֵן בְּגוּפוֹ, הֵן בִּשְׁאָר הַבְּחִינוֹת, כִּי כָּל אֶחָד יָכוֹל לִזְכּוֹת שֶׁיִּהְיֶה לוֹ חֵלֶק בָּזֶה, וְעַל־יְדֵי־זֶה יְזַכֶּה אֶת הָרַבִּים בְּחִינַת צָרְכֵי רַבִּים, וְזֶהוּ עִקַּר הַתִּקּוּן לְכָל הַפְּגָמִים שֶׁלּוֹ, שֶׁהֵם בְּחִינַת גּוֹזֵל אֶת הָרַבִּים כַּנַּ"ל (שָׁם, אוֹת יח):

יא.

מַה שֶּׁמּוּבָא בַּזֹּהַר הַקָּדוֹשׁ, שֶׁעַל פְּגַם הַבְּרִית אֵין מוֹעִיל תְּשׁוּבָה, אַךְ אַף־עַל־פִּי־כֵן עַל־יְדֵי אֱמוּנַת חֲכָמִים בִּשְׁלֵמוּת יוּכַל לְהִתְקֵן גַּם עָוֹן זֶה בְּכֹחַ הַתּוֹרָה הַקְּדוֹשָׁה, שֶׁמַּמְשֶׁכֶת הַמְתָקָה מִבְּחִינַת חָכְמָה עִלָּאָה (הִלְכוֹת פְּרִיָּה וּרְבִיָּה, הֲלָכָה א, אוֹת י):

תְּמִימוּת

א.

כְּשֶׁרוֹאֶה אָדָם, שֶׁיֵּשׁ לוֹ עִקְּמִימוּת בְּלִבּוֹ, בִּפְרָט כְּשֶׁיֵּשׁ לוֹ, חַס וְשָׁלוֹם, עִקְּמִימוּת הַרְבֵּה בְּלִבּוֹ, אֲזַי הוּא צָרִיךְ לָשׂוּם עַצְמוֹ כִּבְהֵמָה וּלְסַלֵּק דַּעְתּוֹ לְגַמְרֵי כְּאִלּוּ אֵין לוֹ שׂוּם דַּעַת כְּלָל וְלִסְמֹךְ רַק עַל אֱמוּנָה וְיֵלֵךְ רַק בִּתְמִימוּת וּבִפְשִׁיטוּת לְבַד, וַאֲזַי זוֹכֶה אַחַר־כָּךְ לְדַעַת גָּדוֹל מְאֹד בְּחִינַת מֹחִין שֶׁל תְּפִלִּין (הִלְכוֹת תְּפִלִּין, הֲלָכָה ד', אוֹת ו):

ב.

כָּל הָעִקְּמִימוּת שֶׁיֵּשׁ בְּלֵב הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם, שֶׁאוֹמְרִים, שֶׁאֵינָם יְכוֹלִים לַעֲסֹק בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם מֵחֲמַת חֶסְרוֹן פַּרְנָסָה וּשְׁאָר יִסּוּרִין וּמְנִיעוֹת, חַס וְשָׁלוֹם, כָּל זֶה נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת הַמְּבוּכָה שֶׁל הַקַּשְׁיָא שֶׁל צַדִּיק וְרַע לוֹ רָשָׁע וְטוֹב לוֹ, שֶׁזֹּאת הַמְּבוּכָה מְבַלְבֵּל הַרְבֵּה בְּנֵי־אָדָם, וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁאֵינוֹ נִכְנָס כְּלָל בְּמַחֲשַׁבְתּוֹ בְּקַשְׁיָא זֹאת, אַף־עַל־פִּי־כֵן כָּל הַדִּבּוּרִים הַנַּ"ל, הַכֹּל נִמְשָׁךְ וְנִשְׁתַּלְשֵׁל מִשָּׁם, וְעִקַּר הַתִּקּוּן לָזֶה הוּא רַק תְּמִימוּת וּפְשִׁיטוּת, לְהַשְׁלִיךְ כָּל הַחָכְמוֹת וְלִבְלִי לְהַרְהֵר אַחֲרָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל וְלֵידַע וּלְהַאֲמִין כִּי יְשָׁרִים דַּרְכֵי הַשֵּׁם וּלְהִתְגַּבֵּר בְּכָל מַה שֶּׁעוֹבֵר עָלָיו לְחַטֵּט בְּכָל יוֹם אֵיזֶה טוֹב כָּל מַה שֶּׁיּוּכַל, כִּי לֵית יוֹם דְּלֵית בֵּהּ טוֹב, וְלֹא יְהַרְהֵר עַל מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ כְּלָל, שֶׁזֶּה עִקַּר הָאֱמוּנָה - לְהַאֲמִין שֶׁהַכֹּל מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְאֵין לְהַרְהֵר אַחֲרָיו כְּלָל, כִּי צַדִּיק וְיָשָׁר הוּא, וּבָזֶה בָּעֲצָמוֹ מַמְתִּיקִין הַדִּינִים וְזוֹכִין לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ דַּיְקָא עַל־יְדֵי כָּל זֶה שֶׁעוֹבֵר עָלָיו (הִלְכוֹת רֹאשׁ־חֹדֶשׁ, הֲלָכָה ו', אוֹת י"ב):

ג.

צָרִיךְ כָּל אֶחָד לְהִסְתַּכֵּל בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁלֹּא יֵצֵא מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת בֶּאֱמֶת, וּלְחַפֵּשׂ דְּרָכָיו בְּכָל עֵת, וְלִשְׁמֹר נַפְשׁוֹ מְאֹד, שֶׁלֹּא יַטֶּה אוֹתוֹ הַבַּעַל־דָּבָר מִן הָאֱמֶת, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי חָכְמוֹת שֶׁל הֶבֶל, הַמְצוּיִים עַתָּה בַּעֲוֹנוֹתֵינוּ הָרַבִּים, וְשֶׁלֹּא יַהֲפֹךְ לוֹ אֱמֶת לְשֶׁקֶר וַעֲבֵרָה לְמִצְוָה,

חַס וְשָׁלוֹם, כִּי זֶה גָּרוּעַ מִן הַכֹּל, חַס וְשָׁלוֹם, וְיִזְכֹּר אֶת עַצְמוֹ בְּכָל עֵת אֵיךְ שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּעִנְיַן תַּאֲוַת מִשְׁגָּל, וְעַל־יְדֵי־זֶה כְּלֵי הַמַּחְיִן שֶׁלּוֹ אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת, וַאֲפִלּוּ אִם הוּא מֻחְזָק וּמְפֻרְסָם לְגַמְרֵי גָּדוֹל וְחָסִיד, אַף־עַל־פִּי־כֵן מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ בְּנַפְשׁוֹ, שֶׁאֵינוֹ נָקִי בְּעִנְיָן זֶה בִּשְׁלֵמוּת כָּרָאוּי, וּמִמֵּילָא תִּפְיַסּ הַמַּחְיִן שֶׁלּוֹ אֵינָם בִּשְׁלֵמוּת, עַל כֵּן תֵּכֶף כְּשֶׁרוֹצֶה הַבַּעַל־דָּבָר לְהַטּוֹתוֹ מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת הָאֱמִתִּי אֲפִלּוּ נְקֵדָּה בְּעָלְמָא, וְאַף־עַל־פִּי שֶׁנִּדְמֶה לוֹ שֶׁעַל־פִּי הַתּוֹרָה מַגִּיעַ כָּךְ, צָרִיךְ לִירָא לְנַפְשׁוֹ וְלַחֲשֹׁב אוּלַי טוֹעֶה הוּא בְּדָבָר וּמַחֲשָׁבָה זוֹ וּסְבָרָא זֹאת נִמְשָׁךְ אֶצְלוֹ מִבְּחִינַת: לֹא זָכָה - נַעֲשֵׂית לוֹ סַם מָוֶת, רַחֲמָנָא לִצְלָן, שֶׁנֶּאֱמַר עַל מִי שֶׁלֹּא זָכָה עֲדַיִן לִשְׁלֵמוּת כְּלֵי הַמּחִין עַל־יְדֵי תִּקּוּן הַבְּרִית בִּשְׁלֵמוּת, עַל כֵּן הוּא הוּא צָרִיךְ לִזָּהֵר בְּיוֹתֵר שֶׁלֹּא לְהַטְעוֹת אֶת עַצְמוֹ וְשֶׁלֹּא לַהֲפֹךְ דִּבְרֵי אֱלֹקִים חַיִּים, חַס וְשָׁלוֹם, וּבְיוֹתֵר וְיוֹתֵר צָרִיךְ לִזָּהֵר בְּעִנְיָן זֶה לְעִנְיַן מַחֲלֹקֶת, כַּאֲשֶׁר כְּבָר רָאִינוּ כַּמָּה נְפָשׁוֹת שֶׁיָּרְדוּ חַיִּים שְׁאוֹלָה, רַחֲמָנָא לִצְלָן, עַל־יְדֵי שֶׁהִרְבּוּ בְּמַחֲלֹקֶת עַל הַכְּשֵׁרִים מֵחֲמַת טָעוּת דַּעְתָּם וְשֶׁנִּדְמָה לָהֶם כְּאִלּוּ כַּוָּנָתָם לְשֵׁם שָׁמַיִם, וְכַמְבֹאָר בִּפְנִים. וְגַם לְעִנְיַן עַצְמוֹ לְבַד בַּעֲבוֹדַת הַשֵּׁם, צְרִיכִין גַּם כֵּן לִצְעֹק וְלִזְעֹק הַרְבֵּה לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיּוֹלִיכֵהוּ בְּדֶרֶךְ הַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת תָּמִיד, אוּלַי יִזְכֶּה לְהִתְקָרֵב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ כָּרָאוּי, וְכַאֲשֶׁר צָעַק דָּוִד הַמֶּלֶךְ הַרְבֵּה עַל זֶה, כַּמְבֹאָר בִּפְנִים, כִּי צְרִיכִין לִזְכוּת גָּדוֹל וִישׁוּעָה גְּדוֹלָה וְרַחֲמִים גְּדוֹלִים וְהִשְׁתַּדְּלוּת וִיגִיעָה גְּדוֹלָה כָּל יְמֵי חַיָּיו, שֶׁיִּזְכֶּה לְפַלֵּס דְּרָכָיו בֶּאֱמֶת בְּכָל עֵת וְלֵילֵךְ בְּדֶרֶךְ הַקֹּדֶשׁ בֶּאֱמֶת לַאֲמִתּוֹ וְלֹא יִטֶּה לְיָמִין וְלִשְׂמֹאל וְלֹא יַטְעֶה אֶת עַצְמוֹ בְּאֵיזֶה דָּבָר, חַס וְשָׁלוֹם, עַל־יְדֵי שֶׁאֵין הַכֵּלִים שֶׁל הַמּחִין שֶׁלּוֹ שְׁלֵמִים כָּרָאוּי, אֲבָל עַל כָּל פָּנִים כְּשֶׁשּׁוֹמֵר אֶת עַצְמוֹ שֶׁלֹּא יִהְיֶה נוֹטֶה עַל כָּל פָּנִים מִדַּרְכֵי הַתְּמִימוּת, אֲזַי הוּא בָּטוּחַ עַל כָּל פָּנִים מִמִּכְשׁוֹל גָּמוּר, חַס וְשָׁלוֹם, כִּי הוֹלֵךְ בְּתֹם יֵלֵךְ בֶּטַח (הִלְכוֹת יֵין נֶסֶךְ, הֲלָכָה ד', אוֹת י"ג, ט"ז, י"ז):

ד.

כָּל מִי שֶׁמַּרְגִּישׁ בְּעַצְמוֹ, שֶׁאֵינוֹ קָדוֹשׁ כָּרָאוּי, צָרִיךְ לְהַכְנִיעַ וּלְבַטֵּל עַצְמוֹ נֶגֶד הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ וְלֹא יִרְצֶה לֵילֵךְ בִּגְדוֹלוֹת וּבְנִפְלָאוֹת מִמֶּנּוּ לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּחִינַת רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, רוּחַ נְבוּאָה, מֵאַחַר שֶׁיּוֹדֵעַ שֶׁרָחוֹק מִזֶּה, וְאִם יִרְצֶה לְהַמְשִׁיךְ עַל עַצְמוֹ בְּחִינַת מַרְאוֹת וְחֶזְיוֹנוֹת, יוּכַל לְקַלְקֵל יוֹתֵר וְיוֹתֵר, כַּאֲשֶׁר נִכְשְׁלוּ בָּזֶה רַבִּים מְאֹד, רַק צָרִיךְ שֶׁיֵּלֵךְ בִּתְמִימוּת וּלְבַקֵּשׁ מֵהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, שֶׁיִּהְיֶה בְּעֶזְרוֹ לָצֵאת מִפְּחִיתוּתוֹ וְיִזְכֶּה לְקַדֵּשׁ אֶת עַצְמוֹ כָּרָאוּי, וְאָז - אִם יִזְכֶּה וְיִהְיֶה רָאוּי לָזֶה לְקַבֵּל רוּחַ־הַקֹּדֶשׁ, דֶּרֶךְ הַקְּדֻשָּׁה, בִּשְׁלֵמוּת - הַשֵּׁם הַטּוֹב יַעֲשֶׂה עִמּוֹ כִּרְצוֹנוֹ (הִלְכוֹת חֲדָשׁ, הֲלָכָה ד', אוֹת ח):

ה.

בֶּאֱמֶת אֵין לְךָ אָדָם שֶׁאֵין לוֹ שָׁעָה, אַךְ הַרְבֵּה אוֹבְדִים הַשָּׁעָה שֶׁלָּהֶם, שֶׁהָיָה יָכוֹל לְהַצְלִיחַ בָּהּ בְּגַשְׁמִיּוּת וּבְרוּחָנִיּוּת, עַל־יְדֵי חָכְמָתָם שֶׁל הֶבֶל, עַל־יְדֵי שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת הַשָּׁעָה, כְּמוֹ שֶׁאָמְרוּ רַבּוֹתֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כָּל הַדּוֹחֵק אֶת הַשָּׁעָה, הַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם: עִם גְּבַר תָּמִים תִּתַּמָּם וְעִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל, וּמֵאַחַר שֶׁהוּא עִקֵּשׁ וְרוֹצֶה שֶׁיְּמַלֵּא לוֹ הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ תֵּכֶף חֶפְצוֹ, וּכְשֶׁאֵין לוֹ מַה שֶּׁחָפֵץ הוּא אוֹמֵר, שֶׁאִי אֶפְשָׁר בְּזֶה הָאֹפֶן לַעֲבֹד אֶת הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, נִמְצָא שֶׁהוּא עִקֵּשׁ וּמְהַרְהֵר אַחַר מִדּוֹתָיו יִתְבָּרַךְ, וְאָז גַּם הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפַּתֵּל עִמּוֹ וְהַשָּׁעָה דּוֹחַקְתּוֹ; אֲבָל הַהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת וּמַאֲמִין בֶּאֱמֶת כִּי בְּוַדַּאי צַדִּיק וְיָשָׁר הַשֵּׁם, וּמַה שֶּׁסּוֹבֵל יִסּוּרִין וְדַחֲקוּת - הַכֹּל לְטוֹבָה, כִּי עֲדַיִן לֹא הִגִּיעָה הַשָּׁעָה שֶׁלּוֹ, וּמְקַיֵּם: טוֹב וְיָחִיל וְדוּמָם לִתְשׁוּעַת הַשֵּׁם, כִּי לִפְעָמִים אֵין הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ נוֹתֵן לְהָאָדָם צָרְכֵי יְשׁוּעָתוֹ תֵּכֶף, עַד שֶׁיְּרֻבֶּה בִּתְפִלָּה עַל זֶה, כִּי הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְאַוֶּה לִתְפִלָּתָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל]

, וְגַם בִּתְפִלָּה אָסוּר לִדְחֹק אֶת הַשָּׁעָה, כַּמְבֹאָר בְּמָקוֹם אַחֵר, וְלִפְעָמִים הַיְשׁוּעָה מִתְעַכֶּבֶת עוֹד מִטְּעָמִים אֲחֵרִים, עַל כֵּן צְרִיכִין לֵילֵךְ רַק בִּתְמִימוּת וְלְהַאֲמִין בְּיֹשֶׁר מִשְׁפָּטָיו יִתְבָּרַךְ וּלְהַרְבּוֹת בִּתְפִלָּה תָּמִיד עַל כָּל דָּבָר, וְאָז בְּוַדַּאי הַשָּׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ, כִּי בְּוַדַּאי תַּגִּיעַ הַשָּׁעָה שֶׁל יְשׁוּעָתוֹ. וְכֵן מְבֹאָר בִּדְבָרֵי חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה: כָּל הַמַּתְמִים עַצְמוֹ, שָׁעָה עוֹמֶדֶת לוֹ וְכוּ' (הִלְכוֹת נְזִיקִין, הֲלָכָה ה', אוֹת ט"ו):

ו.

מִי שֶׁהוֹלֵךְ בִּתְמִימוּת, הוּא עִקַּר הַבֵּן הֶחָבִיב לְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ, כַּמְבֹאָר בְּפָנִים, וּמִי שֶׁהוֹלֵךְ אַחַר הַחָכְמוֹת וְהָעֲרְמוּמִיּוּת שֶׁל הֶבֶל, שֶׁהֵם כְּמוֹ בְּחִינַת נְחוּשִׁים מַמָּשׁ, רַחֲמָנָא לִצְלָן, הוּא בְּחִינַת עִקֵּשׁ וּפְתַלְתֹּל, וְהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מְקַיֵּם עִמּוֹ: עִם עִקֵּשׁ תִּתְפַּתָּל, וְהוּא בְּחִינַת בַּעַל־מוּם, שֶׁהוּא הַהֶפֶךְ מִתְּמִימוּת, שֶׁהוּא לְשׁוֹן שְׁלֵמוּת (שָׁם, אוֹת ט"ז):

ז.

עִקַּר מַה שֶּׁהַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ מִתְפָּאֵר עִם יִשְׂרָאֵל נֶגֶד כָּל הָאֻמּוֹת הוּא עַל־יְדֵי דַּרְכֵי הַתְּמִימוּת שֶׁלָּהֶם הָאֲמִתִּיִּים, וְזֶה בְּחִינַת: שִׁשִּׁים הֵמָּה מְלָכוֹת וְכוּ', אַחַת הִיא יוֹנָתִי תַּמָּתִי - תַּמָּתִי דַּיְקָא, בְּחִינַת תְּמִימוּת (שָׁם, אוֹת כ"ב):

תַּם וְנִשְׁלָם שֶׁבַח לָאֵל בּוֹרֵא עוֹלָם

סְלִיק סֵפֶר "עֵצוֹת יְשָׁרוֹת"

בְּעֶזְרַת רוֹכֵב שְׁמַיִם וּמְסַדֵּר הַמַּעֲרָכוֹת